

Temeljem članka 16. i 61. stavak (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i članka 14. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni ravnatelj Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

ПРАВИЛНИК

О КОНТИНУРАНОЈ ПЛОВИДБЕНОСТИ ЗРАКОПЛОВА И ЗРАКОПЛОВНИХ ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕДАЈА И О ОДОБРАВАЊУ ОРГАНИЗАЦИЈА И ОСОБЉА КОЈЕ СЕ БАВЕ ОВИМ ПОСЛОВИМА

DIO PRVI - ОПĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet)

- (1) Ovim pravilnikom utvrđuju se zajednički tehnički zahtjevi i postupci kojima se osigurava kontinuirana plovidbenost zrakoplova, uključujući i komponente koje se ugrađuju u zrakoplov, koji su:
  - a) registrirani u Bosni i Hercegovini, ili
  - b) registrirani u drugoj državi, a koristi ih operator nad kojim BHDCА vrši nadzor operacija.
- (2) Stavak (1) ovog članka neće se primjenjivati na zrakoplove čiji je regulatorni nadzor prenijet na drugu državu i koje ne koristi operator iz Bosne i Hercegovine.
- (3) Stavak (1) ovog članka primjenjivat će se i na zrakoplove navedene u Aneksu II Dodatka I Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Europske agencije za sigurnost zračnog prometa ("Službeni glasnik BiH", broj 45/10) do donošenja propisa kojim će se urediti pitanja iz ovog pravilnika za te zrakoplove.
- (4) Odredbe ovog pravilnika, koje se odnose na komercijalni zračni prijevoz, primjenjuju se na licencirane zračne prijevoznike na način kako je to definirano Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09) i propisima donesenim na osnovu Zakona.

Članak 2.

(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) **zrakoplov**: je svaka naprava koja se održava u atmosferi zbog reakcije zraka, osim reakcija zraka u odnosu na površinu zemlje;
- b) **ovlašteno osoblje**: je osoblje odgovorno za vraćanje zrakoplova ili komponente u uporabu nakon održavanja;
- c) **komponenta**: je motor, elisa, dio ili uredaj;
- d) **kontinuirana plovidbenost**: su svi procesi koji osiguravaju da, u bilo koje vrijeme u svom radnom vijeku, zrakoplov odgovara zahtjevima za plovidbenost koji su na snazi i u stanju je za sigurano izvođenje operacija;
- e) **JAA**: zajedničke zrakoplovne vlasti (Joint Aviation Authorities);
- f) **JAR**: zahtjevi zajedničkih zrakoplovnih vlasti (Joint Aviation Requirements);
- g) **veliki zrakoplov**: zrakoplov klasificiran kao zrakoplov sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju većom od 5.700 kg ili višemotorni helikopter;
- h) **održavanje**: bilo koje od ili kombinacija sljedećeg: obnavljanje, popravak, provjera, zamjena, modificiranje ili otklanjanje kvara na zrakoplovu ili komponenti, sa izuzetkom prepoletnog pregleda;
- i) **organizacija**: fizička osoba, pravna osoba ili dio pravne osobe. Takva organizacija može biti osnovana

na više lokacija od jedne, bilo u teritoriji neke države članice ili ne;

- j) **prepoletni pregled**: provjera koja se izvodi prije leta kako bi se osiguralo da je zrakoplov sposoban za planirani let;

- k) **zrakoplov ELA 1**: europski laki zrakoplov:

- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
- 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1000 kg ili manje;
- 3) balon s najvećom projektovanom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne balone, 1050 m³ za plinske balone i 300 m³ za vezane plinske balone;
- 4) diržabl projektiran za najviše četiri osobe, s najvećom projektovanom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne dirižable i 1000 m³ za plinske diržable.

- l) **zrakoplov LSA**: laki sportski zrakoplov koji ima sve sljedeće osobine:

- 1) maksimalna dozvoljena masa na polijetanju (MTOM) nije veća od 600 kg;
- 2) maksimalna brzina sloma uzgona pri konfiguraciji za slijetanje (VS0) koja nije veća od 45 čvorova kalibrirane brzine (CAS), pri najvećoj certificiranoj uzletnoj masi zrakoplova i najkritičnjem centru gravitacije;
- 3) sjedišta za najviše dvije osobe, uključujući pilota;
- 4) jedan neturbinski motor s elisom;
- 5) kabina koja nije pod tlakom.

- m) **sjedište**: glavno sjedište ili registrirano sjedište organizacije unutar koje se obavljaju glavne finansijske funkcije i operativni nadzor aktivnosti iz ovog pravilnika.

DIO DRUGI – ЗАHTЈЕВИ ЗА КОНТИНУИРАНУ ПЛОВИДБЕНОСТ

Članak 3.

(Zahtjevi za kontinuiranu plovidbenost)

- (1) Na kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i zrakoplovne komponente primjenjivat će se odredbe Aneksa I ovog pravilnika.
- (2) Na organizacije i osoblje, uključene u kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i zrakoplovnih komponenti, uključujući održavanje, primjenjivat će se odredbe Aneksa I ovog pravilnika i odredbe članka 4. i 5, kada je to prikladno.
- (3) Izuzetno od stavka (1) ovog članka, na kontinuiranu plovidbenost zrakoplova, kojima je izdata dozvola za let, primjenjivat će se posebni aranžmani u pogledu kontinuirane plovidbenosti, kako je definirano dozvolom za let, izdatoj sukladno Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija Dodatak I Aneks (Dio 21) ("Službeni glasnik BiH", broj 45/10).

DIO TREĆI - ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈА И ОСОБЉА ЗА ОДРŽАВАЊЕ

Članak 4.

(Odobrenja organizacije za održavanje)

Organizacije uključene u održavanje velikih zrakoplova ili zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i komponenti namijenjenih za ugradnju u iste, odobravaju se sukladno odredbama Aneksa II ovog pravilnika.

Članak 5.
(Ovlašteno osoblje)

- (1) Ovlašteno osoblje mora biti kvalificirano sukladno odredbama Aneksa III ovog pravilnika, osim kako je predviđeno u točkama M.A.606(h), M.A.607(b), M.A.801(d) i M.A.803 Aneksa I i u točki 145.A.30(j) Aneksa II (dio 145) i u Dodatku IV Aneksu II (dio 145) ovog pravilnika.
- (2) Ovlašteno osoblje, koje ima dozvolu izdatu sukladno Aneksu III (dio 66) ovog pravilnika, smatra se da u datoj kategoriji/potkategoriji ima prava opisana točkom 66.A.20(a) Aneksa III ovoga pravilnika, koja odgovaraju tim kategorijama/potkategorijama. Zahtjevi glede osnovnog znanja, koji odgovaraju ovim novim pravima, smatraju se ispunjenim u svrhu proširenja te dozvole sa novom kategorijom/potkategorijom.
- (3) Ovlašteno osoblje, koje ima dozvolu koja uključuje zrakoplove koji ne zahtijevaju pojedinačna ovlaštenja za tip, može da koristi svoja prava do prvog produžavanja važenja ili izmijene, kada se dozvola konvertira sukladno proceduri opisanu u točki 66.B.125 Aneksa III (dio 66) ovoga pravilnika, na ovlaštenja definirana točkom 66.A.45 ovog aneksa ovog pravilnika.
- (4) Konverzacijska izvješća i izvješća o priznavanju ispita, koja su bili uskladena sa zahtjevima koji su važili prije stupanja na snagu ovoga pravilnika, smatraju se da su sukladna ovom pravilniku.

Članak 6.

(Zahtjevi za organizaciju za obuku)

- (1) Organizacije uključene u obučavanje osoblja iz članka 5. ovoga pravilnika, odobravaju se sukladno Aneksu IV ovog pravilnika, na koji način ostvaruju pravo da:
  - a) sprovode priznate tečajeve osnovne obuke; i/ili
  - b) sprovode priznate tečajeve obuke za tip, i
  - c) obavljaju ispite, i
  - d) izdaju uvjerenja o obuci.
- (2) Tečajevi za osnovnu obuku, koji su sukladni zahtjevima koji su važili prije nego što ovaj pravilnik stupio na snagu, mogu biti započeti najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga pravilnika. Ispiti osnovnog znanja, održani kao dio ovih tečajeva, mogu biti sukladni zahtjevima koji su važili prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu.
- (3) Ispiti osnovnog znanja, koji su sukladni zahtjevima koji su važili prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu i koje je sprovedla BHDCA ili koje je sprovedla organizacija za obuku odobrena sukladno Aneksu IV (Dio 147) ovoga pravilnika, a nisu dio tečaja za osnovnu obuku, mogu biti sprovedeni najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga pravilnika.
- (4) Tečajevi obuke i ispići za tip, koji su sukladni zahtjevima koji su važili prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu, započet će se i završit će se najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

DIO ČETVRTI – PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Članak 7.**

Prihvatljivi načini udovoljavanja - Acceptable Means of Compliance

- BHDCA, s ciljem dosljedne primjene ovoga pravilnika, primjenjivati će važeće revizije sljedećih dokumenata:
- a) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) - Part M;

- b) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) – Part 145;
- c) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) - Part 66;
- d) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material – GM) – Part 147.

Članak 8.

(Stupanje na snagu)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".
- (2) Izuzetno od stavka (1) ovog članka, neće se primjenjivati sljedeći zahtjevi:
  - a) za održavanje nepresurizovanih aviona sa klipnim motorima do 2000 kg koji nisu uključeni u komercijalni zračni prijevoz:
    - do 28. rujna 2016. godine, zahtjev da svo osoblje bude kvalificirano sukladno Aneksu III (Dio 66) ovog pravilnika, što je sadržano u sljedećim odredbama:
      - M.A.606(g) i M.A.801(b)2 Aneksa I (Dio M) ovoga pravilnika,
      - 145.A.30(g) i (h) Aneksa II (Dio 145) ovoga pravilnika;
  - b) za održavanje ELA1 aviona koji nisu uključeni u komercijalni zračni prijevoz, do 28. rujna 2017. godine:
    - 1) zahtjev za BHDCA da izdaje dozvole za održavanje zrakoplova sukladno Aneksu III (Dio 66) ovoga pravilnika, kao nove ili kao konvertirane, sukladno točki 66.A.70 ovoga aneksa ovoga pravilnika.
    - 2) zahtjev da svo osoblje bude kvalificirano sukladno Aneksu III (Dio 66) ovoga pravilnika, što je sadržano u sljedećim odredbama:
      - M.A.606(g) i M.A.801(b)2 Aneksa I (Dio M) ovoga pravilnika,
      - 145.A.30(g) i (h) Aneksa II (Dio 145) ovoga pravilnika.
  - (3) U svrhu vremenskih ograničenja, sadržanih u točkama 66.A.25, 66.A.30 i Dodatku III Aneksa III (Dio 66) ovog pravilnika, a koja se odnose na ispite osnovnog znanja, osnovnom iskustvu, teoretskoj obuci i ispitima za tip, praktičkoj obuci i procjeni, ispitima za tip i obuci na radu, koji su završeni prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu, porijeklo vremena u vremenskom ograničenju biti će datum po kojem se ovaj pravilnik primjenjuje.

Članak 9.

(Završne odredbe)

Danom stupanja na snagu ovoga pravilnika prestaje da važi Pravilnik o kontinuiranoj plovibdenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove, objavljen u "Službenom glasniku BiH", broj 33/11, od 04.05.2011. godine.

Broj 1-3-02-2-492-1/14

21. svibnja 2014. godine
Banja LukaGeneralni ravnatelj
Dorde Ratkovica, v. r.

ANEKS I

DIO M (PART-M)

SADRŽAJ

M.1

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A	– OPĆE ODREDBE
M.A.101	Oblast primjene
ODJELJAK B	– ODGOVORNOST
M.A.201	Obveze
M.A.202	Prijavljivanje događaja
ODJELJAK C	– KONTINUIRANA PLOVIDBENOST
M.A.301	Poslovi kontinuirane plovidbenosti
M.A.302	Program održavanja
M.A.303	Nalozi za plovidbenost (<i>Airworthiness Directive</i>)
M.A.304	Podaci o modifikacijama i popravkama
M.A.305	Sustav evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova (<i>Aircraft Continuing Airworthiness Record System</i>)
M.A.306	Operatorov sustav tehničke knjige zrakoplova (<i>operator's technical log</i>)
M.A.307	Prijenos evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova
ODJELJAK D	– STANDARDI ODRŽAVANJA
M.A.401	Podaci o održavanju
M.A.402	Obavljanje održavanja
M.A.403	Kvarovi zrakoplova
ODJELJAK E	– KOMPONENTE
M.A.501	Ugradnja
M.A.502	Održavanje komponenti
M.A.503	Komponente sa ograničenim vijekom uporabe (<i>Service Life Limited Components</i>)
M.A.504	Nadzor nad neispravnim komponentama (<i>Control of Unserviceable Components</i>)
ODJELJAK F	– ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE
M.A.601	Oblast primjene
M.A.602	Zahtjev
M.A.603	Obim odobrenja

M.A.604	Priručnik organizacije za održavanje
M.A.605	Objekti
M.A.606	Zahtjevi u pogledu osoblja
M.A.607	Ovlašteno osoblje
M.A.608	Komponente, oprema i alati
M.A.609	Podaci o održavanju
M.A.610	Radni nalozi za održavanje
M.A.611	Standardi održavanja
M.A.612	Uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova (<i>Aircraft certificate of release to service</i>)
M.A.613	Uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente (<i>Component certificate of release to service</i>)
M.A.614	Evidencija o održavanju (<i>Maintenance Records</i>)
M.A.615	Prava
M.A.616	Pregledi organizacije (<i>Organisational Review</i>)
M.A.617	Promjene u odobrenoj organizaciji za održavanje
M.A.618	Važenje odobrenja
M.A.619	Nalazi (<i>Findings</i>)
ODJELJAK G	- ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI (<i>CONTINUING AIRWORTHINESS MANAGEMENT ORGANISATION – CAMO</i>)
M.A.701	Oblast primjene
M.A.702	Zahtjev
M.A.703	Obim odobrenja
M.A.704	Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (<i>Continuing Airworthiness Management Exposition - CAME</i>)
M.A.705	Objekti
M.A.706	Zahtjevi u pogledu osoblja
M.A.707	Osoblje za pregled plovidbenosti (<i>Airworthiness Review Staff</i>)
M.A.708	Osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (<i>Continuing Airworthiness Management</i>)
M.A.709	Dokumentacija
M.A.710	Pregled plovidbenosti (<i>Airworthiness Review</i>)
M.A.711	Prava
M.A.712	Sustav kvalitete
M.A.713	Promjene u odobrenoj organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti

M.A.714	Čuvanje evidencije
M.A.715	Važenje odobrenja
M.A.716	Nalazi (<i>Findings</i>)
ODJELJAK H	– UVJERENJE O VRAĆANJU U UPORABU (CRS)
M.A.801	Uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova
M.A.802	Uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente
M.A.803	Ovlaštenje pilota-vlasnika
ODJELJAK I	– POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI
M.A.901	Pregled plovidbenosti zrakoplova (<i>Aircraft airworthiness review</i>)
M.A.902	Važenje potvrde o provjeri plovidbenosti
M.A.903	Registriranje zrakoplova iz država potpisnica ECAA sporazuma
M.A.904	Provjera plovidbenosti zrakoplova uveženih u BiH
M.A.905	Nalazi (<i>Findings</i>)
SEKCIJA B - POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE	
ODJELJAK A	– OPĆE ODREDBE
M.B.101	Oblast primjene
M.B.102	Nadležni organ (<i>Competent Authority</i>)
M.B.104	Vođenje evidencije (<i>Record-Keeping</i>)
M.B.105	Međusobna razmjena informacija (<i>Mutual Exchange of Information</i>)
ODJELJAK B	– ODGOVORNOST
M.B.201	Obvezе (<i>Responsibilities</i>)
ODJELJAK C	– KONTINUIRANA PLOVIDBENOST
M.B.301	Program održavanja (<i>Maintenance Programme</i>)
M.B.302	Izuzećа (<i>Exemptions</i>)
M.B.303	Praćenje i kontrola kontinuirane plovidbenosti zrakoplova (<i>Aircraft Continuing Airworthiness Monitoring – ACAM</i>)
M.B.304	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje
ODJELJAK D	– STANDARDI ODRŽAVANJA
ODJELJAK E	– KOMPONENTE
ODJELJAK F	– ORGANIZACIJA ZA ODRŽAVANJE
M.B.601	Podnošenje zahtjeva
M.B.602	Početno (inicijalno) odobrenje
M.B.603	Izdavanje odobrenja
M.B.604	Stalni nadzor
M.B.605	Nalazi

M.B.606	Promjene
M.B.607	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja
ODJELJAK G	- ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI
M.B.701	Zahtjev
M.B.702	Početno (inicijalno) odobrenje
M.B.703	Izdavanje odobrenja
M.B.704	Stalni nadzor
M.B.705	Nalazi
M.B.706	Promjene
M.B.707	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja
ODJELJAK H	- UVJERENJE O VRAĆANJU U UPORABU
ODJELJAK I	- POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI
M.B.901	Procjena preporuke
M.B.902	Pregled plovidbenosti koji obavlja BHDCA
M.B.903	Nalazi

Dodatak I – Ugovor o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti

Dodatak II – Sadržaj uvjerenja o spremnosti za uporabu EASA Obrazac 1

Dodatak III – Sadržaj potvrde o provjeri plovidbenosti

Dodatak IV – Ovlaštenja u okviru odobrenja

Dodatak V – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu M Sekcija A, Odjeljak F

Dodatak VI – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobrene prema Dijelu M, Sekcija A, Odjeljak G

Dodatak VII – Složeni radovi održavanja

Dodatak VIII – Ograničeno održavanje koje obavlja pilot-vlasnik

M.1

Za potrebe ovog dijela (*Part-M*), nadležni organ je:

1. za nadzor nad kontinuiranom plovidbenost i zrakoplova i izdavanje uvjerenja o provjeri plovidbenosti - BHDCA;
2. za nadzor nad organizacijom za održavanje, kao što je to predviđeno u M.A. Odjeljak F – BHDCA;
3. za nadzor nad organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, kao što je to predviđeno u M.A. Odjeljak G:
  - (i) BHDCA, ako odobrenje nije obuhvaćeno uvjerenjem o sposobnosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC),
  - (ii) organ kojeg je imenovala država operatora, ako je odobrenje obuhvaćeno uvjerenjem o sposobnosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC),
4. za odobravanje programa održavanja:
  - (i) BHDCA, ako je zrakoplov upisan u Registrar Bosne i Hercegovine,
  - (ii) za komercijalni zračni prijevoz i kad je država operatora različita od države u čiji je registar zrakoplov upisan – organ koga sporazumno odrede obje države prije odobrenja programa održavanja,
  - (iii) odstupajući od stava 4(i), kad kontinuiranu plovidbenost zrakoplova, koji se ne koristi za komercijalni zračni prijevoz, održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*), koja ne podliježe nadzoru države u čiji je registar zrakoplov upisan isključivo u dogovoru koji organizacija postiže sa državom registracije prije odobravanja programa održavanja:
    - (a) organ koga imenuje država članica koja je odgovorna za nadzor nad organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTJEVI**ODJELJAK A****OPĆE ODREDBE****M.A.101 Oblast primjene**

Ova sekcija uređuje mјere kojima se osigurava održavanje plovidbenosti, uključujući i održavanje zrakoplova. Uređuju se i uvjeti koje moraju da ispune organizacije ili lica koji se bave osiguravanjem kontinuirane plovidbenosti.

ODJELJAK B ODGOVORNOST**M.A.201 Obveze**

- (a) Vlasnik je odgovoran za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i osigurava da se let obavi samo:
  1. ako se zrakoplov održava u plovidbenom stanju;
  2. ako je odgovarajuća operativna oprema i oprema za izvanredne situacije pravilno ugrađena i ispravna ili je jasno označeno da je neispravna;
  3. ako je uvjerenje o plovidbenosti važeće;
  4. ako se zrakoplov održava suglasno odobrenom programu održavanja, kao što je to predviđeno u M.A.302.
- (b) Ako je zrakoplov dat u zakup, odgovornost vlasnika prenosi se na zakupca ako je:
  1. zakupac naveden u dokumentu o registraciji;
  2. tako predviđeno u ugovoru o zakupu.

Izraz "vlasnik" u ovom dijelu (*Part-M*) označava vlasnika ili zakupca, ovisno od slučaja.

- (c) Lice ili organizacija koji obavljaju radove održavanja odgovorni su za obavljene radove.
- (d) Voda zrakoplova ili operator, kod komercijalnog zračnog prijevoza, odgovorni su za zadovoljavajuće obavljanje predpoletnog pregleda. Ako predpoletni pregled ne obavlja odobrena organizacija za održavanje ili ovlašteno osoblje po Dijelu 66 (*Part-66*), predpoletni pregled obavlja pilot ili drugo kvalificirano lice.
- (e) Radi ispunjavanja obaveza navedenih u stavku (a):
  - (i) vlasnik zrakoplova može da zaključi ugovor za obavljanje poslova povezanih sa kontinuiranom plovidbenosti sa organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrenoj suglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (*Part M*). Onda organizacija preuzima odgovornost za ove poslove;
  - (ii) vlasnik, koji odluci da osigurava kontinuiranu plovidbenost zrakoplova na svoju odgovornost, bez ugovora zaključenog prema Dodatku I ovog dijela (*Part-M*) može, uprkos tome, da zaključi ograničen ugovor sa organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odobrena suglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*), kojim se uređuje razvoj programa održavanja i njegovo odobravanje, suglasno M.A.302. U tom slučaju, na podlozi ovako ograničenog ugovora, odgovornost za razvoj i odobravanje programa održavanja prenosi se na organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.
- (f) Vlasnik velikog zrakoplova, radi ispunjavanja obveza navedenih u stavku (a), osigurava da poslove povezane sa kontinuiranom plovidbenosti obavlja organizacija koja je odobrena za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti. Onda vlasnik velikog zrakoplova mora da zaključi pismeni ugovor o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti, suglasno Dodatku I ovog dijela (*Part-M*), poslije čega organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti preuzima odgovornost za obavljanje ovih poslova.
- (g) Velike zrakoplove, zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i njegove komponente održava organizacija za održavanje koja je odobrena, suglasno Dijelu 145 (*Part-145*).
- (h) Kod komercijalnog zračnog prijevoza operator je odgovoran za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koje koristi i mora da:
  1. ima odobrenje izdano u BHDCA za vođenje kontinuirane plovidbenosti koje je dio certifikata zračnog operatora (AOC), za zrakoplove koje koristi;
  2. ima odobrenje suglasno Dijelu 145 (*Part-145*) ili da zaključi ugovor sa odobrenom organizacijom za održavanje;
  3. osigura da se postupa suglasno stavku (a).
- (i) Ako država članica zahtijeva da operator ima odobrenje za komercijalne aktivnosti koje ne spadaju u komercijalni zračni prijevoz, operator mora:
  1. da ima odobrenje suglasno M.A. Odjeljak G za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova koje koristi ili da zaključi ugovor sa odobrenom organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti;
  2. da ima odobrenje suglasno M.A. Odjeljak F ili suglasno Dijelu 145 (*Part-145*) ili da zaključi ugovor sa odobrenom organizacijom za održavanje;

3. da osigura da se postupa suglasno stavku (a).
- (j) Radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-M*), vlasnik/operator je u obvezi da omogući BHDCA pristup organizaciji/zrakoplovu.

M.A.202 Prijavljivanje dogadaja

- (a) Lice ili organizacija odgovorna sukladno M.A.201, trebaju da pošalju izvješće u BHDCA, kao državi registra, organizaciji odgovornoj za dizajn tipa ili dodatni tipski dizajn, i, ako je primjenjivo, državi operatora o svakom uočenom stanju zrakoplova ili komponente koje ugrožava sigurnost leta.
- (b) Prijava se sastavlja na način koji odredi BHDCA i sadrži sve važne podatke o tom stanju koji su poznati licu ili organizaciji.
- (c) Ako lice ili organizacija održavaju zrakoplov na temelju ugovora s vlasnikom ili operatorem, oni dostavljaju i vlasniku, operatoru ili organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prijavu o stanju koje utječe na vlasnikov ili operatorov zrakoplov ili komponentu.
- (d) Prijava se dostavlja što prije, a najkasnije 72 sata od kad su lice ili organizacija uočili stanje koje prijavljuju.

ODJELJAK C KONTINUIRANA PLOVIDBENOST

M.A.301 Poslovi kontinuirane plovidbenosti

Kontinuirana plovidbenost zrakoplova i ispravnost odgovarajuće opreme za siguran let i opreme za izvanredne situacije obezbjeđuju se:

1. obavljanjem predpoletnog pregleda;
2. otklanjanjem svakog kvara ili oštećenja koji utječu na sigurnost zrakoplova sukladno podacima navedenim u točki M.A.304 i/ili točki M.A.401, ovisno šta je odgovarajuće, pri čemu se kod velikih zrakoplova ili zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz uzimaju u obzir Lista minimalne ispravnosti opreme zrakoplova (*Minimum Equipment List – MEL*) i Lista dozvoljenih odstupanja od odobrene konfiguracije (*Configuration Deviation List – CDL*), ako je to primjenjivo na tip zrakoplova;
3. obavljanjem radova održavanja, suglasno odobrenom programu održavanja zrakoplova prema M.A.302;
4. kod velikih zrakoplova i zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz, analizom djelotvornosti programa održavanja odobrenog prema M.A.302;
5. izvršenjem bilo čega što je primjenljivo:
  - (i) naredbe o plovidbenosti (airworthiness directive),
  - (ii) operativnih naloga koje utječu na kontinuiranu plovidbenost,
  - (iii) uvjeta za kontinuiranu plovidbenost koje je odredila EASA,
  - (iv) mjera koje nalaže nadležni organ kao direktnu reakciju na sigurnosni problem;
6. modifikacijama i popravkama prema M.A.304;
7. uvođenjem sveobuhvatne politike za neobvezne modifikacije i/ ili pregledе, za velike zrakoplove ili zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz;
8. izvođenjem probnih letova kojima se provjerava održavanje, ako je to potrebno.

M.A.302 Program održavanja

- (a) Održavanje zrakoplova odvija se prema programu održavanja zrakoplova.

- (b) Program održavanja i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Kad kontinuiranu plovidbenost zrakoplova održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (Part M), program održavanja i njegove promjene mogu da se odobre u postupku posrednog odobravanja.
- (i) U tom slučaju, organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti uspostavlja postupak posrednog odobravanja kao dio svog priručnika za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, a odobrava ga BHDCA.
- (ii) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ne primjenjuje postupak posrednog odobravanja ako nije pod nadzorom države u čiji je registar zrakoplov upisan, izuzev kad je zaključen ugovor suglasno M.1. 4(ii) ili 4(iii), kad važi da se odgovornost za odobravanje programa održavanja zrakoplova prenosi na nadležni organ koji je odgovoran za organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.
- (d) Program održavanja mora da bude usklađen sa:
  - (i) naputkom koji izdaje BHDCA,
  - (ii) naputkom za kontinuiranu plovidbenost koji izdaju:
    - imatelji uvjerenja o tipu, ograničenog uvjerenja o tipu ili dodatnog uvjerenja o tipu, odobrenim planom velikih popravki, odobrenjem ETSO i svakim drugim odgovarajućim odobrenjem koje je izdato prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), i
    - koja su uključena u standarde gradnje (certification specifications) iz točki 21A.90B ili 21A.431B Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), ukoliko je to primjenjivo;
  - (iii) dodatnim ili alternativnim naputcima koje predlažu vlasnik ili organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema M.A.302, izuzev intervala u kojima se moraju obaviti poslovi vezani za sigurnost iz stavka (e), koji mogu da se produže ako se sproveđe odgovarajuća analiza suglasno stavku (g) i samo ako takva produženja podliježu neposrednom odobravanju od strane nadležnog organa, suglasno M.A.302(b).
- (e) Program održavanja zrakoplova sadrži pojedinosti, uključujući učestalost održavanja koja moraju da se izvedu, kao i posebne zadatke povezane s tipom zrakoplova i vrstama operacija.
- (f) Kod velikih zrakoplova, kad se program održavanja zasniva na logici Grupe za osiguravanje održavanja (*Maintenance Steering Group logic*), ili na praćenju stanja (*on condition monitoring*), program održavanja zrakoplova mora da uključi program pouzdanosti.
- (g) Program održavanja zrakoplova podliježe redovnim periodičnim analizama i suglasno njima, mijenja se ili dopunjava, po potrebi. Ove analize osiguravaju stalnu usklađenost programa sa operativnim iskustvom i naputcima nadležnog organa, uz uvažavanje novih i/ili izmijenjenih naputaka koja izdaju imatelji uvjerenja o tipu i dodatnog uvjerenja o tipu ili druga organizacija koja objavljuje takve podatke prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).

M.A.303 Nalozi za plovidbenost (Airworthiness Directive)

Svi nalozi za plovidbenost moraju da se izvrše u okviru zahtjeva koji su njima postavljeni, izuzev ako BHDCA ne odredi drugačije.

M.A.304 Podaci o modifikacijama i popravkama

Procjena oštećenja i izvođenje modifikacija i popravki vrši se, u ovisnosti što je odgovarajuće, na temelju:

- (a) podataka koje odobri EASA;
- (b) podataka koje odobri organizacija za projektiranje koja je odobrena prema Dijelu 21;
- (c) podataka koji su sadržani u standardima gradnje (certification specifications) iz točki 21A.90B ili 21A.431B Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).

M.A.305 Sustav evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova (Aircraft Continuing Airworthiness Record System)

- (a) Po završetku svakog održavanja, prateće uvjerenje o vraćanju u uporabu prema M.A.801 ili 145.A.50 unosi se u evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova. Unos se čini što prije, a najkasnije 30 dana od završetka održavanja.
- (b) Evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova sastoji se od:
  1. knjiga zrakoplova, knjiga(e) motora ili kontrolne kartice modula motora, knjiga(e) elise i kontrolnih kartica za komponente sa ograničenim vijekom uporabe, kako je odgovarajuće, i
  2. operatorovog sustava tehničke knjige zrakoplova (operator's technical log), kad se to u M.A.305 zahtijeva za komercijalni zračni prijevoz ili kad to zahtijeva BHDCA za komercijalne aktivnosti koje ne spadaju u komercijalni zračni prijevoz.
- (c) U knjigu zrakoplova unose se na odgovarajući način tip i oznaka registracije zrakoplova, datum, ukupno vrijeme naleta i/ili ciklusi naleta i/ili slijetanja.
- (d) Evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova sadrži trenutni:
  1. status naloga za plovidbenost i mjera koje je naložio BHDCA, kao direktnu reakciju na sigurnosni problem;
  2. status modifikacija i popravki;
  3. status ispunjavanja programa održavanja;
  4. status komponenti sa ograničenim vijekom uporabe;
  5. izvještaj o masi i balansu;
  6. spisak odloženih radova održavanja.
- (e) Pored dokumenta o spremnosti za uporabu komponente tj. EASA Obrasca 1, (EASA Form 1) ili drugog ekvivalentnog dokumenta, u svezi sa ugrađenom komponentom (motor, elisa, modul motora ili komponenta s ograničenim vijekom trajanja), u odgovarajuću knjigu motora ili elise, kontrolnu karticu modula motora ili komponente sa ograničenim vijekom uporabe unose se sljedeći podaci:
  1. identificiranje komponente; i
  2. tip, serijski broj i registracija, kad je odgovarajuće, zrakoplova, motora, elise, modula motora ili komponente s ograničenim vijekom trajanja, u koji je komponenta bila ugrađena, zajedno sa pozivom na ugradnju i izgradnju komponente; i
  3. za određenu komponentu: datum, zajedno sa zbirnim ukupnim vremenom naleta i/ili ciklusa naleta i/ili slijetanja i/ili kalendarsko vrijeme, kad je odgovarajuće; i

4. aktualni podaci iz stavka (d) koji se odnose na komponentu.
- (f) Lice koje je odgovorno za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti po M.A. Odjeljak B, kontrolira evidenciju kako je to određeno u M.A.305 i podnosi je na uvid BHDCA, ukoliko to BHDCA zahtijeva.
- (g) Upisi u evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova moraju biti jasni i točni. Ako neki upis treba da se ispravi, čini se to na način koji omogućava da originalni upis ostane jasno vidljiv.
- (h) Vlasnik ili operator zrakoplova uspostavlja sustav čuvanja evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti, tako što se naredni podaci čuvaju u rokovima koji slijede:
  1. detaljna evidencija o održavanju zrakoplova i komponenti sa ograničenim vijekom uporabe koje su ugrađene u zrakoplov – sve dok informacija, koja se nalazi evidenciji, ne zamijeni novom informacijom ekvivalentnog opsega i detaljnosti, ali ne manje od 36 mjeseci od puštanja zrakoplova ili komponenti u uporabu;
  2. ukupno vrijeme uporabe (sati, kalendarsko vrijeme, ciklusi i broj slijetanja) zrakoplova i svih komponenti sa ograničenim vijekom uporabe – najmanje 12 mjeseci od kad su zrakoplov ili komponenta trajno povučeni iz uporabe;
  3. vrijeme uporabe (sati, kalendarsko vrijeme, ciklusi i broj slijetanja), kako je odgovarajuće, od posljednjeg planiranog (redovitog) održavanja komponente sa ograničenim vijekom uporabe – najmanje dok planirano (redovito) održavanje komponente ne bude zamijenjeno drugim planiranim (redovitim) održavanjem ekvivalentnog opsega i vrste rada;
  4. trenutni status ispunjavanja programa održavanja, tako da može da se utvrdi usklađenost sa odobrenim programom održavanja zrakoplova – najmanje dok planirano (redovito) održavanje zrakoplova ili komponente ne bude zamijenjeno drugim planiranim (redovitim) održavanjem ekvivalentnog opsega i vrste rada;
  5. trenutni status naloga za plovidbenost, koji važi za zrakoplov i komponente – najmanje 12 mjeseci od kad su zrakoplov ili komponenta trajno povučeni iz uporabe;
  6. pojedinosti o tekućim modifikacijama i popravkama zrakoplova, motora, elise i drugih komponenti koje su od vitalnog značaja za sigurnost leta – najmanje 12 mjeseci od kad su trajno povučeni iz uporabe.

M.A.306 Operatorov sustav tehničke knjige zrakoplova (operator's technical log)

- (a) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, pored zahtjeva iz M.A.305, operator koristi sustav tehničke knjige zrakoplova, koji sadrži sljedeće podatke za svaki zrakoplov:
  1. podatke o svakom letu, neophodne za osiguravanje neprekidne sigurnosti letenja;
  2. važeće uvjerenje o vraćanju u uporabu;
  3. aktualnu izjavu o održavanju, u kojoj se navodi status održavanja zrakoplova i navodi koje planirano redovito, scheduled ili neplanirano (izvanredno, out of phase) održavanje je sljedeće predviđeno, izuzev kad se BHDCA suglasiti s time da se izjava o održavanju čuva na drugom mjestu;
  4. podatke o neizvedenim, odloženim popravkama kvarova, koje utječu na rad zrakoplova;
  5. neophodni naputci o mjerama podrške održavanju.

- (b) Sustav tehničke knjige zrakoplova i njene kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Operator obezbjeduje da se tehnička knjiga zrakoplova čuva još 36 mjeseci od datuma posljednjeg upisa.

M.A.307 Prijenos evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova

- (a) Vlasnik ili operator zrakoplova osigurava da se, ako se zrakoplov trajno prenese s jednog vlasnika ili operatora na drugog vlasnika ili operatatora, prenese evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova iz M.A.305 i operatorov sustav tehničke knjige iz M.A.306.
- (b) Vlasnik zrakoplova je obvezan da, ako je ugovorom povjerio osiguravanje kontinuirane plovidbenosti organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, njoj preda i evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti iz M.A.305.
- (c) Rok u kome se evidencije čuvaju važi i za novog vlasnika, novog operatatora zrakoplova i organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

ODJELJAK D STANDARDI ODRŽAVANJA

M.A.401 Podaci o održavanju

- (a) Lice ili organizacije za održavanje zrakoplova, pri održavanju zrakoplova, uključujući i modifikacije i popravke, moraju da imaju pristup važećim odgovarajućim podacima o održavanju i samo njih koriste.
- (b) Izraz "važeći podaci o održavanju" u ovom dijelu (*Part-M*) označava:
  1. svaki važeći zahtjev, postupak, standard ili obavjest koje je izdala BHDCA ili EASA;
  2. svaki važeći nalog za plovidbenost;
  3. svaki važeći naputak o kontinuiranoj plovidbenosti koje izdaju imatelji uvjerenja o tipu ili dodatnog uvjerenja o tipu i druge organizacije koja objavljivaju takve podatke prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  4. važeće podatke izdate suglasno 145.A.45(d).
- (c) Lice ili organizacija za održavanje zrakoplova moraju da omoguće da svi podaci o održavanju budu odgovarajući i lako dostupni za korištenje kad se zahtijevaju. Oni moraju da uspostave sustav radnih kartica ili radnih lista u koje se tačno prepisuju podaci o održavanju ili se u njima precizno upućuje na određeni zadatak ili grupe zadataka koji su sadržani u podacima o održavanju.

M.A.402 Obavljanje održavanja

- (a) Održavanje obavlja kvalificirano osoblje po metodama, tehnikama, standardima i naputcima navedenim u podacima o održavanju iz M.A.401. Poslije obavljenih kritičnih radova održavanja koji utječu na sigurnost letenja, vrši se neovisan pregled, izuzev ako drugačije nije predviđeno u Dijelu 145 (*Part-145*) ili odobreno od strane BHDCA.
- (b) Održavanje mora da se obavlja alatima, opremom i materijalima navedenim u podacima o održavanju iz M.A.401, izuzev ako drukčije nije predviđeno u Dijelu 145 (*Part-145*). Alati i oprema, po potrebi, provjeravaju se i baždare suglasno priznatim standardima.
- (c) Prostor, u kome se obavlja održavanje, mora da bude dobro organiziran i čist od prljavštine i zagadnjenja.
- (d) Održavanje mora da se obavlja uz uvažavanje ograničenja koja proizlaze iz životne sredine, navedenih u podacima o održavanju iz M.A.401.

- (e) Ako su vremenske prilike loše ili su radovi održavanja dugotrajni, moraju se koristiti odgovarajući objekti.
- (f) Po okončanju radova održavanja, mora se sprovesti opća provjera da bi se utvrdilo da na zrakoplovu ili komponenti nisu zaostali kakvi alati, oprema ili drugi strani dijelovi ili materijali, kao i da li su svi pristupni paneli, koji su tijekom održavanja skinuti, ponovno vraćeni na svoja mesta.

M.A.403 Kvarovi zrakoplova

- (a) Kvar zrakoplova koji ozbiljno utječe na sigurnost letenja mora biti otklonjen prije sljedećeg leta.
- (b) Samo ovlašteno osoblje prema M.A.801(b)1, M.A.801(b)2, M.A.801(c), M.A.801(d) ili Dijelu 145 (*Part-145*) može da, na temelju podataka o održavanju iz M.A.401, odluci o tome da li kvar zrakoplova ozbiljno utječe na sigurnost letenja i, shodno tome, kada i koje mjere za otklanjanje kvara treba da se poduzmu prije sljedećeg leta, a koje mjere za otklanjanje kvara mogu da se odlože. Ovo ne važi:
  1. kad odobrenu Listu minimalne ispravnosti ugrađene opreme zrakoplova prema odluci nadležnog organa koristi pilot;
  2. kad je BHDCA kvarove zrakoplova odredila kao prihvatljive.
- (c) Kvar zrakoplova koji ozbiljno ne utječe na sigurnost letenja, otklanja se što prije poslije dana kad je prvi put otvoren, u okviru roka koji je naveden u podacima o održavanju.
- (d) Kvar zrakoplova koji nije otklonjen prije leta, upisuje se u evidenciju o održavanju zrakoplova iz M.A.305 ili u operatorov sustav tehničke knjige zrakoplova iz M.A.306.

ODJELJAK E KOMPONENTE

M.A.501 Ugradnja

- (a) Nijedna komponenta ne može biti ugradena ako nije u zadovoljavajućem stanju, ako na odgovarajući način i na Obrascu 1 (*EASA Form 1*) ili drugom ekvivalentnom dokumentu nije određena kao spremna za uporabu i ako nije označena prema Odjeljku Q Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), izuzev ako drukčije nije predviđeno u Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) ili Dijelu 145 (*Part-145*) ili Sekcije A Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Prije ugradnje komponente u zrakoplov, lice ili odobrena organizacija za održavanje mora da provjeri da li je komponenta odgovarajuća za ugradnju, u slučajevima kada može da dođe do različitih konfiguracija uslijed vršenja modifikacije i/ili primjene naloga za plovidbenost.
- (c) Standardni dijelovi ugraduju se na zrakoplov ili komponentu samo ako podaci o održavanju specificiraju određeni standardni dio. Standardni dijelovi ugraduju se samo kad su proprieti dokazima o usklađenosti (*Evidence of Conformity*) koji mogu da se prate do važećeg standarda (*Traceable to the Applicable Standard*).
- (d) Materijal (sirovina ili potrošni materijal) koristi se u zrakoplovu ili komponenti samo ako je proizvođač zrakoplova ili komponente tako naveo u odgovarajućim podacima o održavanju ili kad je to određeno u Dijelu 145 (*Part-145*). Ovaj materijal koristi se samo ako zadovoljava potrebne specifikacije i ako može da se utvrdi njegovo porijeklo. Svaki materijal mora da prati dokumentacija koja se jasno odnosi na određeni materijal i koja sadrži izjavu o usklađenosti sa specifikacijom i podatke o proizvođaču i dobavljaču.

M.A.502 Održavanje komponenti

- (a) Izuvez komponenti iz točke 21A.307(c) Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio21), komponente se održavaju u organizacijama za održavanje, koje su odgovarajuće odobrene suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) ili suglasno Dijelu 145 (Part -145).
- (b) Odstupajući od stavka (a), održavanje komponente prema podacima o održavanju zrakoplova ili, ako to odobri nadležni organ, prema podacima o održavanju komponente, može da obavlja organizacija kategorije klase A, koja je odobrena suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) ili suglasno Dijelu 145 (Part-145) ili ovlašteno osoblje iz M.A.801(b)2 – ali samo dok su takve komponente ugrađene u zrakoplov. Pa ipak, takva organizacija kategorije klase A ili ovlašteno osoblje mogu komponentu privremeno da izgrade sa zrakoplova radi održavanja, da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije predmet ovog stavka. Održavanje komponente koje se izvodi prema ovom stavku, ne zahtijeva izdavanje obrasca 1 (EASA Form 1), ali podliježe zahtjevima za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu zrakoplova iz M.A.801.
- (c) Odstupajući od stavka (a), održavanje komponente motora/pomoćnog uredaja za napajanje (APU) prema podacima o održavanju motora/APU ili, ako to odobri BHDC, prema podacima o održavanju komponente, može da obavlja organizacija kategorije klase B, koja je odobrena suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) 2 – ali samo dok su takve komponente ugrađene u motor/APU. Pa ipak, takva organizacija kategorije klase B, može ovu komponentu privremeno da skine sa zrakoplova radi održavanja da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije predmet ovog stavka.
- (d) Odstupajući od stavka (a) i M.A.801(b)2, održavanje komponente dok je ona ugrađena ili privremeno skinuta sa ELA I zrakoplova koji se ne koristi za komercijalni zračni prijevoz, koje se izvodi prema podacima o održavanju komponente, može da obavlja ovlašteno osoblje iz M.A.801(b)2, izuzev za:
  1. remont komponenti koje nisu motori i elise;
  2. remont motora i elisa za zrakoplove koji nisu CS-VLA, CS-22 i LSA.

Održavanje komponente prema stavku (d) ne zahtijeva izdavanje obrasca 1 (EASA Form 1), ali podliježe zahtjevima za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu zrakoplova iz M.A.801.

- (e) Komponente iz točke 21A.307(c) Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) će se održavati u organizacijama kategorije A (A- rated), koje su odobrene sukladno Sekciji A, Odjeljka F ovog anksa (Dio M) ili Dijela 145, od strane ovlaštenog osoblja iz točke M.A.801(b)2 ili od strane pilota-vlasnika iz točke M.A.801(b)3 ukoliko se ugraduje u zrakoplov ili privremeno skida da bi se poboljšao pristup. Kod održavanja komponente sukladno ovom stavku, ne može se izdati obrazac 1 (EASA Form 1) i podlijegat će zahtjevima za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu zrakoplova sukladno točki M.A.801.

M.A.503 Komponente sa ograničenim vijekom uporabe (Service Life Limited Components)

- (a) Ugrađene komponente sa ograničenim vijekom uporabe ne smiju da prekorače odobreni vijek uporabe koji je

- naveden u odobrenom programu održavanja i nalozima za plovidbenost, izuzev kao što je predviđeno u M.A.504(c).
- (b) Odobreni vijek uporabe izražava se kalendarskim vremenom, satima leta, brojem slijetanja ili ciklusima, kako je odgovarajuće.
- (c) Na kraju odobrenog vijeka uporabe, komponenta se mora skinuti sa zrakoplova radi održavanja ili radi trajnog odstranivanja kod komponenti s potvrđenim ograničenim vijekom uporabe.

M.A.504 Nadzor nad neispravnim komponentama (Control of Unserviceable Components)

- (a) Komponenta važi za neispravnu u slučaju:
  1. isteka vijeka uporabe koji je naveden u programu održavanja;
  2. neispunjavanja važećih nalog za plovidbenost i drugih uvjeta za kontinuiranu plovidbenost, koje određuje EASA;
  3. nedostataka podataka za određivanje statusa plovidbenosti ili podobnosti za ugradnju;
  4. očiglednog kvara ili neispravnog rada;
  5. kad je bila uključena u nesreću ili nezgodu koji bi mogli da utječu na njeno korištenje.
- (b) Neispravne komponente označavaju se i čuvaju na zaštićenom mjestu i pod kontrolom odobrene organizacije, do donošenja konačne odluke o njihovom statusu. Ipak, za zrakoplove koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz i koji nisu veliki zrakoplovi, lice ili organizacija koji su identificirali komponentu kao neispravnu, mogu da prenesu na vlasnika zrakoplova odgovornost za čuvanje komponente, pod uvjetom da se prijenos upiše u knjigu zrakoplova, knjigu motora ili knjigu komponente.
- (c) Komponente koje su dostigle svoj potvrđeni ograničeni vijek uporabe ili koje imaju neotklonljiv kvar, razvrstavaju se kao nepopravljive i ne mogu ponovo da uđu u sustav snabdijevanja komponentama, izuzev ako se njihov potvrđeni ograničeni vijek uporabe ne produži ili ako ne bude odobrena njihova popravka prema M.A.304.
- (d) Svako lice ili organizacija koji su odgovorni prema ovom dijelu (Part-M) u slučaju nepopravljivih komponenti iz stavka (c):
  1. zadržavaju komponentu na mjestu predviđenom u stavku (b) ili
  2. osiguravaju da komponenta bude onesposobljena tako da ne može da se na ekonomičan način iskoristi ili popravi, prije nego što se oslobode odgovornosti za komponentu.
- (e) Odstupajući od stavka (d), lice ili organizacija odgovorni prema ovom dijelu (Part-M) mogu da prenesu odgovornost za komponentu koja je razvrstana kao nepopravljiva na organizaciju za obuku ili istraživanje, bez obveze da je prethodno onesposobe.

**ODJELJAK F
ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE**
M.A.601 Oblast primjene

Ovim odjeljkom utvrđuju se zahtjevi koji nisu navedeni u M.A.201 (g), koje organizacija mora da ispunji radi pribavljanja i važenja odobrenja za održavanje zrakoplova ili komponenti.

M.A.602 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja za održavanje podnosi se na obrascu i na način koji odredi BHDC.

M.A.603 Opseg odobrenja

- (a) Organizacija koja se bavi aktivnostima koje podliježu ovom odjeljku, ne smije obavljati svoje aktivnosti ukoliko

- nema odobrenje nadležnog organa. U Dodatku V Aneksa I (*Part M*) prikazan je obrazac uvjerenja za ovo odobrenje.
- (b) Priručnik organizacije za održavanje po M.A.604 mora točno da odredi obim i vrstu radova (*scope of work*) za koje se smatra da je odobren. Dodatak IV ovog dijela (*Part- M*) određuje sve klase (*classes*) i sva ovlaštenja (*ratings*) koji su mogući prema M.A. Odjeljku F.
- (c) Suglasno podacima o održavanju, odobrena organizacija za održavanje može da izraduje u ograničenom opsegu dijelove namijenjene za korištenje tijekom tekućih radova unutar njenih objekata, kao što je to predviđeno u njenom priručniku.

M.A.604 Priručnik organizacije za održavanje

- (a) Organizacija za održavanje ima priručnik koji najmanje sadrži sljedeće podatke:
1. izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi suglasno ovom dijelu (*Part-M*) i priručniku;
  2. opseg radova koje organizacija obavlja;
  3. zvanja i imena lica imenovanih prema M.A.606.(b);
  4. organizacijsku šemu koja pokazuje povezane lance odgovornosti između lica imenovanih prema M.A.606(b);
  5. spisak ovlaštenog osoblja sa opsegom njihovih ovlaštenja;
  6. spisak mjesta na kojima se održavanje izvodi, zajedno sa općim opisom objekata;
  7. postupci koji pokazuju kako organizacija za održavanje osigurava uskladenost sa ovim dijelom (*Part-M*);
  8. postupak za promjenu priručnika organizacije za održavanje.
- (b) Priručnik organizacije za održavanje i njegove kasnije promjene odobrava BHDC;
- (c) Izuzetno od stavka (b), manje promjene priručnika mogu da se odobre putem posrednog odobravanja.

M.A.605 Objekti

Organizacija osigurava:

- (a) objekte opremljene za planirane radove, specijalizirane radionice i odjeljenja (*bay*), koji su na odgovarajući način izdvojeni da bi se osigurala zaštita od zagađenja i spoljnih utjecaja.
- (b) odgovarajući uredski prostor za pripremu i praćenje planiranih radova, uključujući, prije svega, vođenje evidencije o obavljenom održavanju.
- (c) sigurne kapacitete za skladištenje komponenti, opreme, alata i materijala. Uvjeti skladištenja osiguravaju da neispravne komponente i materijali budu odvojeni od ostalih komponenti, materijala, opreme i alata. Uvjeti skladištenja moraju da se usuglase sa zahtjevima proizvođača, a pristup skladištu može da ima samo ovlašteno osoblje.

M.A.606 Zahtjevi u pogledu osoblja

- (a) Organizacija imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da održavanje, koje stranka zahtijeva, bude obavljeno i finansirano prema standardima iz ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Organizacija imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osiguraju da organizacija stalno postupa prema ovom odjeljku. Ova lica prvenstveno su odgovorna odgovornom rukovoditelju.

- (c) Sva lica navedena u stavku (b) moraju da imaju odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo iz oblasti održavanja zrakoplova i/ili komponenti.
- (d) Organizacija mora da ima odgovarajuće osoblje koje odgovara uobičajenom opsegu ugovorenih poslova. Radni odnos na određeno vrijeme može da se zasnuje samo ako je obim posla veći od uobičajenog, ali samo za osoblje koje ne izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu.
- (e) Kvalifikacije osoblja koje obavlja poslove održavanja moraju da budu dokazane i dokumentirane.
- (f) Osoblje koje obavlja specijalizirane poslove, kao što su zavarivanje ili ispitivanje bez razaranja, izuzev ispitivanja penetrantima, mora da bude kvalificirano prema priznatim standardima.
- (g) Organizacija za održavanje mora da ima dovoljno ovlaštenog osoblja za izdavanje M.A.612 i M.A.613 uvjerenja o vraćanju u uporabu zrakoplova i komponenti. Ovo osoblje mora da ispunjava zahtjeve iz Dijela 66 (*Part-66*).
- (h) Odstupajući od stavka (g), organizacija može da angažira ovlašteno osoblje koje je kvalificirano shodno odredbama kojeslijede, kad operatorima, koji se bave komercijalnim aktivnostima, pruža podršku pri održavanju prema odgovarajućem odobrenom postupku koji je sastavni dio odobrenog priručnika organizacije:
1. za ponavljajući predpoletni nalog za plovidbenost (*repetitive pre-flight airworthiness directive*), koji posebno navodi da letačka posada može da ga izvrši, organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja vodi zrakoplova na osnovu dozvole letačke posade, pod uvjetom da osigura odgovarajući praktičnu obuku kojom se omogućava da on bude u stanju da ispuni nalog za plovidbenost u okviru zahtijevanih standarda;
  2. ako se zrakoplov koristi van mjesta u kome organizacija za održavanje obavlja održavanje (*supported location*), organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja vodi zrakoplova na temelju dozvole letačke posade, pod uvjetom da organizacija osigura odgovarajući praktičnu obuku kojom se omogućava da on bude sposoban da izvede potrebne poslove u okviru zahtijevanih standarda.

M.A.607 Ovlašteno osoblje

- (a) Pored navedenog u M.A.606(g), ovlašteno osoblje može da koristi svoja ovlaštenja samo ako organizacija osigura da:
1. ovlašteno osoblje može da dokaže da ispunjava zahtjeve iz 66.A.20(b) Dijela 66 (*Part-66*);
  2. ovlašteno osoblje ima odgovarajuće znanje o zrakoplovima i/ili komponentama koje treba da održava i poznaje organizacijske postupke koji su s tim povezani.
- (b) U nepredviđenim slučajevima, kad se zrakoplov prizemlji na mjestu izvan glavne baze u kojoj nema odgovarajućeg ovlaštenog osoblja, organizacija za održavanje, s kojom je zaključen ugovor o pružanju podrške pri održavanju, može da izda jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja (*one-off certification authorisation*):
1. jednom svom zaposlenom licu koji ima ekvivalentna ovlaštenja za tip zrakoplova slične tehnologije, konstrukcije i sustava;
  2. svakom licu, koje ima najmanje tri godine iskustva na radovima održavanja i važeću ICAO dozvolu za održavanje zrakoplova za tip zrakoplova za koji se

izdaje uvjerenje, ako u tom mjestu ne postoji nijedna organizacija koja je odobrena suglasno ovom dijelu (*Part-M*) i ako organizacija za održavanje, s kojom je zaključen ugovor, pribavi i ima u personalnoj evidenciji dokaz o iskustvu i dozvoli za održavanje tog lica.

O navedenim slučajevima obavještava se BHDCA u roku od sedam dana od dana kad je ovlaštenje izdato. Odobrena organizacija za održavanje, koja je izdala jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja, mora da omogući provjeru takvog održavanja ako ono može da utječe na sigurnost letenja.

(c) Odobrena organizacija za održavanje dokumentira sve pojedinosti koje se odnose na ovlašteno osoblje i vodi tekuću listu ovlaštenog osoblja, zajedno sa opsegom njihovih ovlaštenja, kao dio priručnika organizacije po M.A.604(a)5.

M.A.608 Komponente, oprema i alati

- (a) Organizacija je obvezna da:
  1. ima opremu i alat navedene u podacima o održavanju iz M.A.609 ili odgovarajuću ekvivalentnu, navedenu u njenom priručniku, neophodnu za svakodnevne poslove održavanja za koje je odobrena;
  2. pokaže da ima pristup opremi i alatima koji se povremeno koriste.
- (b) Alati i oprema provjeravaju se i baždare po priznatim standardima. Organizacija mora da čuva podatke o baždarenju i standardu koji je pri tom korišten.
- (c) Organizacija pregleda, razvrstava i na odgovarajući način odvaja sve prisjele komponente.

M.A.609 Podaci o održavanju

Prilikom održavanja, uključujući i modifikacije i popravke, odobrena organizacija za održavanje mora da posjeduje i koristi ažurirane podatke o održavanju navedene u M.A.401. Podaci o održavanju koje dostavi stranka čuvaju se samo dok traju radovi.

M.A.610 Radni nalozi za održavanje

Prije otpočinjanja radova održavanja, organizacija za održavanje i organizacija koja zahtjeva održavanje, mora, u pismenom obliku, da usuglaše radni nalog kojim se jasno određuju radovi održavanja koji treba da se obave.

M.A.611 Standardi održavanja

Održavanje se obavlja suglasno zahtjevima iz M.A. Odjeljak D.

M.A.612 Uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova (Aircraft certificate of release to service)

Po okončanju zahtijevanih radova održavanja na zrakoplovu shodno ovom odjeljku, izdaje se uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova, prema M.A.801.

M.A.613 Uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente (Component certificate of release to service)

- (a) Po okončanju zahtijevanih radova održavanja komponente shodno ovom odjeljku, izdaje se, prema M.A.802, uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente. Izdaje se obrazac 1 (EASA Form 1), izuzev za komponente koje se održavaju prema M.A.502(b), M.A.502(d) i M.A.502(e) ili koje su proizvedene prema M.A.603(b).
- (b) Uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente, obrazac 1 (EASA Form 1), može da se sačini uporabom računalne baze podataka.

M.A.614 Evidencija o održavanju (Maintenance Records)

- (a) Odobrena organizacija za održavanje vodi evidenciju o svim obavljenim radovima održavanja. Evidencija kojom se dokazuje da su bili ispunjeni svi zahtjevi za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu, uključujući i tehničku dokumentaciju podugovarača, mora da se čuva.
- (b) Odobrena organizacija za održavanje mora da dostavi operatoru zrakoplova primjerak uvjerenja o vraćanju u uporabu, zajedno s primjerkom podataka o bilo kojoj specifičnoj popravci/modifikaciji koja je korištena tijekom popravke/modifikacije.
- (c) Odobrena organizacija za održavanje mora da čuva primjerak svake evidencije i s njom povezane podatke o održavanju tri godine od dana kad su zrakoplov ili komponenta na koje se radovi odnose bili otpremljeni iz odobrene organizacije za održavanje kao spremni za uporabu.
  1. evidencija na koju se odnosi ovaj stavak (M.A.614) čuvati će se tako da bude zaštićena od oštećenja, izmjena i krađe;
  2. sva računalna oprema koja se koristi da bi se osigurale sigurnosne kopije (*backup*) na diskovima, trake itd. čuvaju se na mjestu različitom od onog na kome se nalaze radni podaci koji se trenutno koriste, i u okruženju koje osigurava da ostanu u dobrom stanju;
  3. ako odobrena organizacija za održavanje prestane da radi, sva evidencija o održavanju obavljenom u posljednje tri godine koja se čuva, dostavlja se posljednjem vlasniku ili kupcu predmetnog zrakoplova ili komponente ili se dalje čuva na način koji odredi BHDCA.

M.A.615 Prava

Organizacija za održavanje koja je odobrena suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*), ima pravo da:

- (a) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena, na mjestima koja su navedena u njenom uvjerenju o sposobljenosti i u njenom priručniku;
- (b) organizira pružanje specijaliziranih usluga koje se obavljaju pod njenim nadzorom, u nekoj drugoj organizaciji koja je odgovarajuće kvalificirana, prema odgovarajućim postupcima koji su uspostavljeni kao dio njenog priručnika koji je neposredno odobrila BHDCA;
- (c) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena na bilo kom mjestu, ako je potreba za time nastala uslijed neispravnosti zrakoplova ili uslijed potrebe za povremenim održavanjem, pod uvjetom da su takvi slučajevi navedeni u priručniku organizacije za održavanje;
- (d) izdaje uvjerenja o vraćanju u uporabu po okončanju održavanja, suglasno M.A.612 ili M.A.613.

M.A.616 Procjene organizacije (Organisational Review)

Da bi se osiguralo da odobrena organizacija za održavanje nastavi da ispunjava zahtjeve navedene u ovom odjeljku, ona mora periodično da organizira procjene rada organizacije.

M.A.617 Promjene u odobrenoj organizaciji za održavanje

Da bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu uskladenost sa ovim dijelom (*Part-M*), odobrena organizacija za održavanje unaprijed obavještava nadležni organ o prijedlogu sljedećih promjena:

1. naziva organizacije;

2. mjesa organizacije;
3. dodatnog mjesa organizacije;
4. odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*);
5. lica navedenih u M.A.606(b);
6. objekata, opreme, alata, materijala, postupaka, oblasti rada i ovlaštenog osoblja koji bi mogli da imaju utjecaja na odobrenje.

Kad se predlaže promjena osoblja koja unaprijed nije poznata rukovodstvu, BHDCA se prvom prilikom obavještava o ovim promjenama.

M.A.618 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
  1. da je organizacija i dalje uskladena sa ovim dijelom (*Part-M*) i odredbama o postupanju po nalazima koje su navedene u M.A.619;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne uskladenosti sa ovim dijelom (*Part-M*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukinanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za održavanje mora da se vrati BHDCA.

M.A.619 Nalazi (Findings)

- (a) Nalaz razine 1 predstavlja značajnu neuskladenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz razine 2 predstavlja svaku neuskladenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*) koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvješća s nalazima shodno M.B.605, imatelj uvjerenja o sposobljenosti organizacije mora da utvrdi plan korektivnih mjeru za otklanjanje neuskladenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sproveđe korektivne mjeru u dogovorenom roku.

ODJELJAK G ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI (CONTINUING AIRWORTHINESS MANAGEMENT ORGANISATION – CAMO)

M.A.701 Oblast primjene

Ovim odjeljkom utvrđuju se zahtjevi koje organizacija mora da ispuni radi pribavljanja i važenja odobrenja za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova.

M.A.702 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.

M.A.703 Obim odobrenja

- (a) Nadležni organ izdaje organizaciji odobrenje i prateće uvjerenje o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti na obrascu iz Dodatka VI ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Izuzetno od stavka (a), kod komercijalnog zračnog prijevoza odobrenje za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti čini sastavni dio certifikata zračnog operatora (AOC), koje BHDCA izdaje za zrakoplove koji se koriste.

- (c) Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti po M.A.704. mora točno da odredi opseg poslova za koje se smatra da je organizacija odobrena.

M.A.704 Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (Continuing Airworthiness Management Exposition – CAMO)

- (a) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da ima priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koji sadrži sljedeće:
  1. izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi suglasno ovom dijelu (*Part –M*) i priručniku;
  2. opseg i vrstu radova organizacije;
  3. zvanja i imena lica imenovanih prema M.A.706.(a), M.A.706.(c), M.A.706.(d) i M.A.706.(i);
  4. organizacijsku šemu koja pokazuje povezane lance odgovornosti između svih lica imenovanih prema M.A.706(a), M.A.706(c), M.A.706(d) i M.A.706(i);
  5. spisak osoblja zaduženog za pregled plovidbenosti navedenog u M.A.707, naglašavajući, ukoliko je primjenjivo, osoblje odobreno da izdaje dozvole za let sukladno M.A.711(c);
  6. opći opis i mjesto (lokacija) objekata;
  7. postupke koje pokazuju kako organizacija osigurava uskladenost sa ovim dijelom (*Part –M*);
  8. postupke za promjenu priručnika za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti;
  9. spisak odobrenih programa održavanja zrakoplova ili, kad se zrakoplovi ne koriste za komercijalni zračni prijevoz – popis "generičkih" i "osnovnih" programa održavanja.
- (b) Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.

- (c) Izuzetno od stavka (b), manje izmjene i dopune priručnika mogu da se odobre putem posrednog odobravanja. Postupak posrednog odobravanja utvrđuje koje su to manje izmjene i dopune, uspostavlja ga organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti kao dio svog priručnika, a odobrava nadležni organ odgovoran za organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

M.A.705 Objekti

Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da osigura odgovarajući uredski prostor na odgovarajućim lokacijama za osoblje navedeno u M.A.706.

M.A.706 Zahtjevi u pogledu osoblja

- (a) Organizacija imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da poslovi osiguravanja kontinuirane plovidbenosti budu obavljeni i finansirani suglasno standardima koji se zahtjevaju u ovom dijelu (*Part-M*).
- (b) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, odgovorni rukovoditelj iz stavka (a) jeste lice koje ima ovlaštenje da osigura da sve djelatnosti operatora budu izvedene i finansirane suglasno standardima koji se zahtjevaju za izdavanje uvjerenja o sposobljenosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC).
- (c) Organizacija imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osiguraju da organizacija stalno postupa prema ovom odjeljku. Ova lica prvenstveno su odgovorna odgovornom rukovoditelju.
- (d) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, odgovorni rukovoditelj operatora imenuje lice koje je odgovorno za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (CAMO Post

- Holder). Ono je odgovorno za vođenje i nadziranje djelatnosti kontinuirane plovidbenosti suglasno stavku (c).
- (e) Imenovano lice iz stavka (d) ne smije da bude zaposleno u organizaciji odobrenoj prema Dijelu 145 (Part-145) s kojom je operator zaključio ugovor, izuzev ako to BHDCa izričito ne odobri.
  - (f) Organizacija mora da ima kvalificirano osoblje koje odgovara očekivanom opsegu poslova.
  - (g) Sva lica navedena u stavovima (c) i (d) moraju da budu u stanju da pokažu da imaju odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo iz oblasti kontinuirane plovidbenosti zrakoplova.
  - (h) Kvalifikacije osoblja koje radi na poslovima osiguravanja kontinuirane plovidbenosti moraju da budu dokumentirane.
  - (i) Organizacije koje produžavaju važenje uvjerenja o provjeri plovidbenosti, suglasno M.A.711(a)4 i M.A.901(f) imenjuju lica koja su ovlaštena za to, suglasno odobrenju nadležnog organa.
  - (j) U priručniku za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti organizacija navodi i ažurira podatke o zvanjima i osobnim imenima lica navedenih u M.A.706.(a), M.A.706.(c), M.A.706.(d) i M.A.706.(i).
  - (k) Za sve velike zrakoplove i za zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz, organizacija će uspostaviti i nadzirati stručnost osoblja uključenog u upravljanje kontinuiranom plovidbenosti, provjeru plovidbenosti i/ili kontrole kvalitete (quality audits) sukladno proceduri i standardu koji je BHDCa prihvatala.

M.A.707 Osoblje za pregled plovidbenosti (Airworthiness Review Staff)

- (a) Da bi pribavila odobrenje za pregled plovidbenosti, i, ako je primjenjivo, za izdavanje dozvole za let, odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da imenuje odgovarajuće osoblje za pregled plovidbenosti, koje izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti ili prepiske, kao što je navedeno u Sekciji A, Odjeljak I, i ako je primjenjivo, izdaje dozvole za let sukladno M.A.711(c):
  1. Za zrakoplove koji se koriste u komercijalnom zračnom prijevozu i za zrakoplove čija maksimalna masa na polijetanju (*MTOM*) prelazi 2.730 kg, izuzev balona, osoblje mora da ima:
    - (a) najmanje pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
    - (b) odgovarajuću dozvolu sukladno Aneksu III (Dio 66) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugu ekvivalentnu uvjerenje;
    - (c) formalnu obuku iz oblasti zrakoplovnog održavanja;
    - (d) položaj sa odgovarajućim odgovornostima u odobrenoj organizaciji;
    - (e) ne dirajući u točke od (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.A.707(a)1(b) mogu da se zamijene s dodatnih pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.A.707(a)1(a).
  2. Za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalnom zračnom prijevozu, čija maksimalna masa na polijetanju (*MTOM*) ne prelazi 2.730 kg i za balone, osoblje mora da ima:
    - (a) najmanje tri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
    - (b) odgovarajuću dozvolu sukladno Aneksu III (Dio 66) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugu ekvivalentnu uvjerenje;

- (c) odgovarajuću obuku iz oblasti zrakoplovnog održavanja;
- (d) položaj sa odgovarajućim odgovornostima u odobrenoj organizaciji;
- (e) ne dirajući u točke od (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.A.707(a)2(b) mogu da se zamijene s dodatnih četiri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.A.707(a)2(a).
- (b) Osoblje za pregled plovidbenosti, koje je imenovala odobrena organizacija, ona može da izda ovlaštenje samo ako to osoblje prihvati BHDCa poslije zadovoljavajuće obavljenog pregleda plovidbenosti pod nadzrom.
- (c) Organizacija mora da osigura da osoblje za pregled plovidbenosti može da pokaže odgovarajuća skorašnja iskustva u osiguravanju kontinuirane plovidbenosti.
- (d) Osoblje za pregled plovidbenosti određuje se navodenjem imena lica u priručniku za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, s pozivom na njihova ovlaštenja za pregled plovidbenosti.
- (e) Organizacija vodi evidenciju osoblja za pregled plovidbenosti, koja obuhvata pojedinosti o odgovarajućim kvalifikacijama, zajedno s kratkim pregledom odgovarajućeg iskustva u osiguravanju kontinuirane plovidbenosti, podacima o obukama i primjerkom ovlaštenja. Evidencija se čuva dvije godine pošto osoblje za pregled plovidbenosti napusti organizaciju.

M.A.708 Osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (Continuing Airworthiness Management)

- (a) Svako osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da se obavlja suglasno M.A. Odjeljak C.
- (b) Odobrena organizacija mora da, za svaki zrakoplov kome osigurava kontinuiranu plovidbenost:
  1. razvija i nadzire program održavanja zrakoplova, uključujući i bilo koji važeći program pouzdanosti;
  2. podnese BHDCa na odobrenje program održavanja zrakoplova i njegove izmjene i dopune, izuzev ako to nije obuhvaćeno postupkom posrednog odobravanja suglasno M.A.302(c), kao i da primjerak programa dostavi vlasniku zrakoplova koji se ne koristi za komercijalni zračni prijevoz;
  3. stara se o dobijanju odobrenja za modifikacije i popravke;
  4. osigura da svi radovi održavanja budu obavljeni suglasno odobrenom programu održavanja i da potom uslijedi vraćanje u uporabu, suglasno M.A. Odjeljak H;
  5. osigura primjenu važećih naredbi o plovidbenosti i operativnih naloga koje utječu na kontinuiranu plovidbenost;
  6. osigura da sve kvarove, koji budu uočeni tijekom planiranog (redovitog) održavanja ili koji budu prijavljeni, otklane odgovarajuće odobrene organizacije za održavanje;
  7. osigura da zrakoplov, kad je to potrebno, bude upućen u odgovarajuću odobrenu organizaciju za održavanje;
  8. koordinira planirano (redovito) održavanje, primjenjuje naredbi o plovidbenosti, zamjenjuje dijelova sa ograničenim vijekom uporabe i pregled komponenti, kako bi se osiguralo da se svi radovi pravilno obavljaju;

9. vodi i arhivira svu evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti i/ili operatorov sustav tehničke knjige zrakoplova;
10. osigura da tekući izvještaj o masi i balansu odražava trenutno stanje zrakoplova.
- (c) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, operator koji nije odobren prema Dijelu 145 (*Part-145*) mora da zaključi pismeni ugovor o održavanju sa organizacijom ili drugim operatorom odobrenim prema Dijelu 145 (*Part-145*), u kome se podrobno navode obvezne utvrđene u M.A. 301-2, M.A.301-3, M.A.301-5 i M.A.301-6, čime se osigurava da sve radove održavanja obavlja isključivo organizacija odobrena prema Dijelu 145 (*Part-145*), uz definiranje podrške funkciji kvalitete prema M.A.712(b).
- Ugovore o baznom održavanju zrakoplova, planiranim (redovitim), linijskom održavanju i održavanju motora, kao i sve njihove promjene, odobrava BHDCA. Ako je riječ o:
1. zrakoplovu kome je potrebno neplanirano (izvanredno) linijsko održavanje, ugovor može da se zaključi u obliku pojedinačnih radnih naloga naslovljenih na organizaciju za održavanje prema Dijelu 145 (*Part-145*);
  2. održavanju komponenti, uključujući i održavanje motora, ugovor naveden u stavku (c) može da se zaključi u obliku pojedinačnih radnih naloga, naslovljenih na organizaciju za održavanje prema Dijelu 145 (*Part-145*).

M.A.709 Dokumentacija

- (a) Odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da ima i da koristi važeće tekuće podatke o održavanju, navedene u M.A.401, za obavljanje poslova kontinuirane plovidbenosti navedenih u M.A.708. Ove podatke može da osigura vlasnik ili operator, pod uvjetom da je zaključen odgovarajući ugovor sa njim. Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti onda mora da čuva podatke o održavanju samo dok je ugovor na snazi, izuzev ako u M.A.714 nije drukčije određeno.
- (b) Za zrakoplove, koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz, odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti može da razvije "osnovne" i/ili "generičke" programe održavanja, da bi se omogućilo da se prvo odobrenje i/ili proširenje obimaodobrenja izda bez zaključivanja ugovora o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti iz Dodatka I ovog dijela (*Part-M*). Međutim, ovi "osnovni" i/ili "generički" programi održavanja ne isključuju potrebu blagovremene izrade odgovarajućeg programa održavanja zrakoplova prema M.A.302, prije primjene ovlaštenja iz M.A.711.

M.A.710 Pregled plovidbenosti (*Airworthiness Review*)

- (a) Da bi se ispunio zahtjev za pregled plovidbenosti zrakoplova, naveden u M.A.901, organizacija odobrena za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti obavlja potpunu dokumentiranu provjeru svih evidencija za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova, da bi se uvjeroilo da:
1. su ukupno vrijeme naleta i s njim povezani ciklusi naleta strukture zrakoplova, motora i elise pravilno evidentirani;
  2. je letački priručnik (*flight manual*) primjenljiv na konfiguraciju zrakoplova i da odražava status posljednje promjene (revizije);
  3. su obavljeni potrebni radovi na održavanju zrakoplova, predviđeni odobrenim programom održavanja;

4. su otklonjeni svi poznati kvarovi ili da su, kad je to primjenjivo, kvarovi prenešeni dalje na kontroliran način;
  5. se postupa suglasno važećim naložima za plovidbenost i da su oni propisno evidentirani;
  6. su modifikacije i popravke na zrakoplovu evidentirane i odobrene suglasno Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  7. su komponente sa ograničenim vijekom uporabe, koje su ugrađene u zrakoplov, propisno identificirane, evidentirane i da nisu prekoračile odobreni vijek uporabe;
  8. da su svi obavljeni radovi održavanja praćeni uvjerenjem o vraćanju u uporabu suglasno Aneksu I (Dio M);
  9. tekuće izvješće o masi i balansu zrakoplova odražava konfiguraciju zrakoplova i da je važeći;
  10. je zrakoplov usklađen sa najnovijim promjenama svog projekta tipa koje je odobrila EASA;
  11. ako je to zahtijevano, zrakoplov ima uvjerenje o buci koje odgovara trenutnoj konfiguraciji zrakoplova sukladno Odjeljku I Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (b) Osoblje za pregled plovidbenosti odobrene organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da obavi fizički pregled zrakoplova. Pri tome, osoblju za pregled plovidbenosti, koje nije odgovarajuće kвалиficirano prema Aneksu III (Dio 66), mora da pomaže u radu osoblje koje to jeste.
- (c) Prilikom fizičkog pregleda zrakoplova osoblje za pregled plovidbenosti osigurava da:
1. sve potrebne oznake i naljepnice (pločice) budu pravilno postavljene;
  2. zrakoplov bude usklađen sa odobrenim letačkim priručnikom;
  3. konfiguracija zrakoplova bude usklađena sa odobrenom dokumentacijom;
  4. ne postoji nijedan očigledan kvar s kojim nije postupljeno prema M.A.403
  5. ne može da se pronađe neslaganje između zrakoplova i dokumentirane provjere evidencije za kontinuiranu plovidbenost iz stavka (a).
- (d) Moguće je odstupiti od zahtjeva M.A.901(a) i pregled plovidbenosti zrakoplova obaviti u periodu do 90 dana (maksimalno) prije isteka roka važenja potvrde, a da se pri tome ne mijenja plan važenja rokova potvrde o provjeri plovidbenosti (*Airworthiness Review Pattern*), kako bi se omogućilo da se fizički pregled zrakoplova obavi tijekom planiranih radova održavanja.
- (e) Potvrda o provjeri plovidbenosti iz M.A.902 (Obrazac 15b, EASA Form 15b) ili preporuka za izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti (Obrazac 15a, EASA Form 15a) iz Dodatka III Aneksa I (Dio M) se može izdati samo:
1. od strane osoblja za pregled plovidbenosti zrakoplova, ovlaštenog sukladno M.A.707 osoblje za pregled plovidbenosti, u ime odobrene organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ili od strane ovlaštenog osoblja u slučajevima navedenim u M.A.901(g) i
  2. pošto se uvjeri da je pregled plovidbenosti u potpunosti izведен i da nema neusaglašenosti za koje se zna da ugrožavaju sigurnost leta.
- (f) Primjerak potvrda o provjeri plovidbenosti ili o njenom produženju proslijedi se u roku od deset dana nadležnim

- civilnim zrakoplovnim vlastima države u čiji je registar zrakoplov upisan.
- (g) Pregled plovidbenosti ne može da se povjeri podugovaraču.
- (h) Ako ishod pregleda plovidbenosti nije zaključen, o tome se obavještava BHDCA u najkraćem mogućem roku, ali u svakom slučaju najkasnije 72 sata od trenutka kada je organizacija uočila stanje na koje se pregled odnosi.

M.A.711 Prava

- (a) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, koja je odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*), ima pravo da:
1. osigurava kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koji se ne koriste u komercijalne svrhe, kako je to navedeno u njenom uvjerenju o osposobljenosti;
  2. osigurava kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz, kad je to navedeno u njenom uvjerenju o osposobljenosti i u certifikatu zračnog operatora (AOC);
  3. dogovori obavljanje ograničenih poslova osiguravanja kontinuirane plovidbenosti s drugom organizacijom koja te poslove obavlja pod njenim sustavom kvalitete, kako je to navedeno u njenom uvjerenju o osposobljenosti;
  4. produži, suglasno uvjetima iz M.A.901(f), važenje potvrde o provjeri plovidbenosti koju je izdala BHDCA ili druga organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, koja je registrirana u jednoj državi članici, može, dodatno, da bude odobrena za pregled plovidbenosti prema M.A.710 i da:
1. izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti i produžava njen važenje suglasno uvjetima navedenim u M.A.901(c)2 ili M.A.901(e)2;
  2. izdaje preporuke o provjeri plovidbenosti nadležnom organu države članice registracije.
- (c) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, čije odobrenje uključuje prava iz M.A.711(b), može se dodatno odobriti za izdavanje dozvola za let sukladno točki 21A.711(d) Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), za određeni zrakoplov za koji je organizacija odobrena da izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti, kada organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti potvrđuje usklađenosnost sa odobrenim uvjetima letenja, podložno odgovarajućoj odobrenoj proceduri u priručniku iz točke M.A.704.

M.A.712 Sustav kvalitete

- (a) Da bi se osiguralo da odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti stalno ispunjava uvjete iz ovog odjeljka, ona uspostavlja sustav kvalitete i imenuje rukovoditelja za kvalitet, koji prati usklađenosnost i adekvatnost postupaka za osiguravanje plovidbenosti zrakoplova. Praćenje usklađenosnosti podrazumijeva i sustav povratnih informacija (*feedback*) odgovornom rukovoditelju, da bi se, po potrebi, osiguralo poduzimanje korektivnih mjera.
- (b) Sustav kvalitete prati aktivnosti predviđene u M.A. Odjeljak G. On uključuje najmanje sljedeće funkcije:
1. praćenje da li se aktivnosti predviđene prema M.A. Odjeljak G obavljaju suglasno odobrenim postupcima;

2. praćenje da li se radovi održavanja povjereni podugovaraču obavljaju prema ugovoru;
  3. praćenje stalne usklađenosnosti sa zahtjevima koji su predviđeni ovim dijelom (*Part-M*).
- (c) Evidencija o ovim aktivnostima čuva se najmanje dvije godine.
- (d) Ako je organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena i prema nekom drugom Dijelu (*Part*), sustav kvalitete može da se kombinira sa sustavom kvalitete koji zahtijeva taj drugi Dio (*Part*).
- (e) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, sustav kvalitete, koji je predviđen u M.A. Odjeljak G, jeste sastavni dio sustava kvalitete operatora.
- (f) U manjim organizacijama koje ne osiguravaju kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koji se koriste u komercijalnom zračnom prijevozu, sustav kvalitete može da bude zamijenjen redovitim organizacijskim procjenama, ako ih odobri BHDCA, izuzev ako organizacija izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti za zrakoplove čija MTOM prelazi 2.730 kg, izuzev balona. U slučaju da ne postoji sustav kvalitete, organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ne može da zaključi ugovor s drugim strankama za obavljanje poslova osiguravanja kontinuirane plovidbenosti.

M.A.713 Promjene u odobrenom organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti

Da bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu usklađenosnost sa ovim dijelom (*Part-M*), odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti unaprijed obavještava BHDCA o prijedlogu sljedećih promjena:

1. naziva organizacije;
2. mjesta organizacije;
3. dodatnog mjesta organizacije;
4. odgovornog rukovoditelja (accountable manager);
5. lica navedenih u M.A.706(c);
6. objekata, opreme, alata, materijala, postupaka, opsega poslova i osoblja koji bi mogli da imaju utjecaja na odobrenje.

Kad se predlaže promjena osoblja koja unaprijed nije poznata rukovodstvu, BHDCA se prvom prilikom obavještava o ovim promjenama.

M.A.714 Čuvanje evidencije

- (a) Odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti evidentira sve pojedinosti o izvršenim radovima. Mora da se čuva evidencija koju zahtjeva M.A.305 i, ako je primjenljivo – M.A.306.
- (b) Ako organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ima ovlaštenje iz M.A.711(b), obvezna je da čuva kopiju svake izdate i produžene potvrde i preporuke o provjeri plovidbenosti, sa pratećom dokumentacijom. Pored toga, organizacija čuva i kopiju svake potvrde o provjeri plovidbenosti koju je produžila shodno M.A.711(a)4.
- (c) Ako organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ima prava navedena u M.A.711(c), mora da čuva primjerak svake dozvole za let sukladno odredbama točke 21A.729 Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio21).
- (d) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da čuva primjerak svakog dokumenta navedenog u stavovima (b) i (c) najmanje dvije godine od kada je zrakoplov trajno povučen iz uporabe.
- (e) Evidencija se čuva tako da bude zaštićena od oštećenja, izmjena i krađe.

- (f) Sva računalna oprema, koja se koristi da bi se osigurale sigurnosne kopije (*backup*) na diskovima, trake, itd, čuvaju se na mjestu različitom od onog na kome se nalaze radni podaci koji se trenutno koriste i u okruženju koje osigurava ostanu u dobrom stanju.
- (g) Ako se osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prenese na drugu organizaciju ili lice, na njih se prenosi i sva sačuvana evidencija. Rokovi za čuvanje evidencije primjenjuju se i na tu drugu organizaciju ili lice.
- (h) Ako organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prestane da radi, sva sačuvana evidencija prenosi se na vlasnika zrakoplova.

M.A.715 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
  1. da je organizacija i dalje uskladena sa ovim dijelom (*Part-M*) i odredbama o postupanju po nalazima koje su navedene u točki M.B.705;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-M*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukidanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da se vrati BHDCA.

M.A.716 Nalazi (*Findings*)

- (a) Nalaz razine 1 predstavlja značajnu neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz razine 2 predstavlja svaku neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*) koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvješća sa utvrđenim nalazima, shodno M.B.705, odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da utvrdi plan korektivnih mjera za otklanjanje neusklađenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sproveđe korektivne mjere u dogovorenom roku.

ODJELJAK H

UVJERENJE O VRAĆANJU U UPORABU (CRS)

M.A.801 Uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova

- (a) Izuvez za zrakoplove koji su vraćeni u uporabu od strane organizacije za održavanje, odobrene prema Dijelu 145 (*Part-145*), uvjerenje o vraćanju u uporabu izdaje se suglasno ovom odjeljku.
- (b) Nijedan zrakoplov ne može da se koristi ako se, poslije obavljenih radova održavanja, ne izda uvjerenje o vraćanju u uporabu i ako se ne utvrdi da su radovi održavanja pravilno obavljeni. Uvjerenje izdaje:
  1. odgovarajuće ovlašteno osoblje u ime organizacije za održavanje odobrene suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*);
  2. ovlašteno osoblje, suglasno zahtjevima navedenim u Dijelu 66 (*Part-66*), izuzev za složene radove održavanja koji su navedeni u Dodatku VII ovog dijela (*Part-M*), za koje važi točka 1;
  3. pilot-vlasnik, suglasno M.A.803.
- (c) Odstupajući od M.A.801(b)2 za zrakoplove ELA 1, koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz, složene radove održavanja, navedene u Dodatku VII ovog dijela

(*Part-M*) može da obavi i da izda uvjerenje ovlašteno osoblje iz M.A.801(b)2.

- (d) Odstupajući od M.A.801(b), u nepredviđenim slučajevima kad je zrakoplov prizemljen na mjestu u kome nema odgovarajuće organizacije za održavanje odobrene prema ovom dijelu (*Part-M*) ili Dijelu 145 (*Part-145*) i odgovarajućeg ovlaštenog osoblja za izdavanje uvjerenja, vlasnik može da ovlastiti bilo koje lice koje ima najmanje tri godine odgovarajućeg iskustva na održavanju i primjerenu kvalifikaciju da obavi radove održavanja prema standardima navedenim u Odjeljku D ovog dijela (*Part-M*) i da izda uvjerenje. U tom slučaju vlasnik mora da:

1. pribavi i čuva u evidenciji zrakoplova detalje o cjelokupnim radovima i kvalifikacijama lica koje je izdalo uvjerenje;
  2. omogući da takvo održavanje prvom prilikom, a najkasnije u roku od sedam dana, provjeri i potvrdi odgovarajuće ovlašteno lice iz M.A.801(b) ili organizacija odobrene suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*) ili Dijela 145 (*Part-145*);
  3. o davaju ovlaštenja za izdavanje uvjerenja obavijesti u roku od sedam dana organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti sa kojom ima zaključen ugovor prema M.A.201(e) ili, ako takav ugovor nije zaključen – BHDCA.
- (e) Ako se izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu prema M.A.801(b)2 ili M.A.801(c), ovlaštenom licu može, u obavljanju radova održavanja, da pomaže jedno ili više lica pod njegovom neposrednom i stalnom kontrolom. Uvjerenje o vraćanju u uporabu sadrži najmanje:
    1. osnovne podatke o obavljenom održavanju;
    2. datum kad je održavanje završeno;
    3. identitet organizacije i/ili lica koje izdaje uvjerenje, što uključuje:
      - (i) pozivanje na referentni broj uvjerenja organizacije za održavanje koja je odobrena suglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*) i na odobrenje ovlaštenog osoblja koje izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu;
      - (ii) kad je riječ o uvjerenju o vraćanju u uporabu navedenoj u M.A.801(b)2 ili M.A.801(c) identitet i, po mogućnosti, broj dozvole ovlaštenog lica koje izdaje uvjerenje.
    4. Ograničenja plovidbenosti ili operacija, ako postoje.
  - (g) Odstupajući od stavka (b) i bez obzira na stavak (h), kad naručeni radovi održavanja ne mogu da se završe u potpunosti, uvjerenje o vraćanju u uporabu može da se izda u okviru odobrenih ograničenja zrakoplova. Podatak o tome, zajedno sa mogućim ograničenjima plovidbenosti ili operacija, upisuje se u uvjerenje o vraćanju u uporabu prije njegovog izdavanja, kao dio podataka iz stavka (f) 4.
  - (h) Uvjerenje o vraćanju u uporabu ne izdaje se ako postoji bilo koja poznata neusklađenost koja bi ozbiljno mogla da ugrozi sigurnost letenja.

M.A.802 Uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente

- (a) Uvjerenje o spremnosti za uporabu komponente izdaje se po završetku radova održavanja komponente, izvedenih suglasno M.A.502.
- (b) Uvjerenje o spremnosti za uporabu, identificirano kao Obrazac 1 (EASA Form 1), predstavlja uvjerenje o vraćanju u uporabu komponente, izuzev kad se ovakvo održavanje komponente izvodi suglasno M.A.502(b), M.A.502(d) ili M.A.502(e), kada ono podliježe izdavanju uvjerenja o vraćanju u uporabu suglasno M.A.801.

M.803 Ovlaštenje pilota-vlasnika

- (a) Pilot-vlasnik zrakoplova mora da:
1. ima važeću pilotsku dozvolu (ili ekvivalent) koju je izdala ili priznala država članica sa odgovarajućim ovlaštenjem za tip ili klasu zrakoplova;
  2. ima u svojini ili u zajedničkoj svojini zrakoplov koji se održava;
- Ovaj vlasnik mora da bude:
- (i) jedno od fizičkih lica upisanih u registar, ili
  - (ii) član neprofitnog pravnog lica osnovanog u svrhe rekreacije, kad je pravno lice upisano u registar kao vlasnik ili operator, on je neposredno uključen u donošenje odluka pravnog lica i pravno lice ga je imenovalo za održavanje koje izvodi pilot-vlasnik.
- (b) Za svaki zrakoplov jednostavne konstrukcije na motorni pogon, čija MTOM ne prelazi 2.730 kg, jedrilicu, motornu jedrilicu ili balon u privatnoj uporabi, pilot-vlasnik može da izda uvjerenje o vraćanju u uporabu poslije obavljenih radova održavanja ograničenog opsega koje je sam izveo, prema Dodatku VIII ovog dijela (*Part-M*).
- (c) Opseg ograničenog održavanja pilota-vlasnika određuje se u programu održavanja zrakoplova iz M.A.302.
- (d) Uvjerenje o vraćanju u uporabu mora da bude upisano tehničku knjigu zrakoplova i da sadrži osnovne podatke o obavljenim radovima održavanja, datumu okončanja radova održavanja, identitetu, potpisu i broju pilotske dozvole pilota-vlasnika koji izdaje uvjerenje.

ODJELJAK I**POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI****M.A.901 Pregled plovidbenosti zrakoplova (*Aircraft airworthiness review*)**

- Da bi potvrda o plovidbenosti zrakoplova ostalo važeće, periodično mora da se obavlja pregled plovidbenost zrakoplova i svih evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti.
- (a) Potvrda o provjeri plovidbenosti izdaje se suglasno Dodatku III ovog dijela (*Part-M*), na Obrascu 15a ili 15b (EASA Form 15a ili 15b), po zadovoljavajuće okončanom pregledu plovidbenosti. Ona važi jednu godinu.
- (b) Zrakoplov u kontroliranom okruženju jeste zrakoplov (i) čiju je kontinuirana plovidbenost bez prekida u proteklih 12 mjeseci održavala ista organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*), i (ii) koji je u proteklih 12 mjeseci održavala organizacija za održavanje odobrena prema Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*) ili prema Dijelu 145 (*Part-145*). Ovo uključuje radove održavanja iz M.A.803(b) poslije čijeg obavljanja se izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu prema M.A.801(b)2 ili M.A.801(b)3.
- (c) Za zrakoplove, koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i zrakoplove čija MTOM prelazi 2.730 kg, izuzev balona, koji se nalaze u kontroliranom okruženju, organizacija iz stavka (b), koja osigurava njihovu kontinuiranu plovidbenost, može, ako ima odgovarajuće odobrenje i vodeći računa o suglasnosti sa stavkom (k), da:
1. izda potvrdu o provjeri plovidbenosti prema M.A.710;
  2. dva puta produži, na po godinu dana, važenje potvrde o provjeri plovidbenosti koju je sama izdala, ako zrakoplov ostaje u kontroliranom okruženju.
- (d) Za zrakoplove, koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i zrakoplove čija MTOM prelazi 2.730 kg, izuzev balona (i) koji se ne nalaze u kontroliranom okruženju ili (ii) čiju kontinuiranu plovidbenost održava organizacija za

- osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja nema pravo da pregleda plovidbenost, potvrdu o provjeri plovidbenosti izdaje BHDCA poslije zadovoljavajuće procjene koja se zasniva na preporuci organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrene suglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (Dio M), koju vlasnik ili operator dostavlja uz zahtjev. Ova preporuka zasniva se na pregledu plovidbenosti, obavljenom prema M.A.710.
- (e) Za zrakoplove koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz, čija MTOM ne prelazi 2.730 kg, i za balone, svaka organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena suglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (Dio M), koju imenuje vlasnik ili operator zrakoplova, može, ako ima odgovarajuće odobrenje i ako je to suglasno stavku (k), da:
1. izda potvrdu o provjeri plovidbenosti prema M.A.710;
  2. dva puta produži, na po godinu dana, važenje potvrde o provjeri plovidbenosti koju je sama izdala, ako zrakoplov ostaje u njenom kontroliranom okruženju.
- (f) Odstupajući od M.A.901(c)2 i M.A.901(e)2, za zrakoplove koji se nalaze u kontroliranom okruženju i čiju kontinuiranu plovidbenost održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti iz stavka (b), ova organizacija može, vodeći računa o suglasnosti sa stavom (k), dva puta da produži, na po godinu dana, važenje potvrde o provjeri plovidbenosti, koju je izdala BHDCA ili druga organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*).
- (g) Odstupajući od M.A.901(c)2 i M.A.901(e)2, za zrakoplove ELA 1 koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz i za koje ne važi M.A.201(i), potvrdu o provjeri plovidbenosti može da izda BHDCA, poslije zadovoljavajuće procjene koja se zasniva na preporuci ovlaštenog osoblja koje je BHDCA formalno ovlastila i koju, suglasno Dijelu 66 (*Part-66*) i zahtjevima iz M.A.707(a)2(a) vlasnik ili operator dostavlja uz zahtjev. Ova preporuka zasniva se na pregledu plovidbenosti, obavljenom prema M.A.710, i ne može da se izda na više od dvije uzastopne godine.
- (h) Kad okolnosti ukazuju na moguće ugrožavanje sigurnosti, nadležan organ sam obavlja pregled plovidbenosti i izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti.
- (i) Pored slučaja iz stavka (h), BHDCA može sama da izvrši pregled i izda potvrdu o provjeri plovidbenosti i:
1. za zrakoplove, čiju kontinuiranu plovidbenost održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela M (*Part-M*), koja se nalazi u državi koja nije potpisnica ECAA sporazuma;
  2. za balone i druge zrakoplove čija MTOM ne prelazi 2.730 kg, na zahtjev vlasnika.
- (j) Kad BHDCA sama obavlja pregled plovidbenosti i/ili izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti, vlasnik ili operator zrakoplova dužan je da osigura:
1. dokumentaciju, koju zahtjeva BHDCA;
  2. odgovarajući smještaj i prostor za osoblje BHDCA;
  3. po potrebi, podršku odgovarajućeg osoblja koje je kvalificirano, suglasno Dijelu 66 (*Part-66*), ili koje ispunjava ekvivalentne zahtjeve za osoblje sadržane u 145.A.30(j)(1) i (2) Dijela 145 (*Part-145*).

- (k) Potvrda o provjeri plovidbenosti ne može da se izda ni produži ako postoje dokaz ili razlog koji ukazuju da zrakoplov nije plovidben.

M.A.902 Važenje potvrde o provjeri plovidbenosti

- (a) Potvrda o provjeri plovidbenosti prestaje da važi ako:
1. se privremeno ili trajno ukinе;
  2. potvrda o plovidbenosti bude privremeno ili trajno ukinuta;
  3. zrakoplov više ne bude upisan u Registar Bosne i Hercegovine;
  4. uvjerenje o tipu, na osnovu kog je izdato uvjerenje o plovidbenosti, bude privremeno ili trajno ukinuto.
- (b) Zrakoplov ne smije da leti ako uvjerenje o plovidbenosti nije važeće ili ako:
1. kontinuirana plovidbenost zrakoplova ili bilo koje komponente ugrađene u zrakoplov ne ispunjava zahtjeve predviđene ovim dijelom (Part-M);
  2. zrakoplov više nije uskladen s projektom tipa koji je odobrila EASA;
  3. je zrakoplov bio korišten preko ograničenja predviđenih u odobrenom letačkom priručniku ili uvjerenju o plovidbenosti, a potom nisu poduzete odgovarajuće mјere;
  4. je zrakoplov bio uključen u nesreću ili nezgodu koji utječe na njegovu plovidbenost, a potom nisu poduzete odgovarajuće mјere za obnavljanje plovidbenosti;
  5. modifikacija ili popravka nisu odobrene prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (c) Poslije vraćanja ili ukipanja uvjerenja, uvjerenje o provjeri plovidbenosti mora da se vrati BHDCA.

M.A.903 Registriranje zrakoplova u Bosni i Hercegovini iz država potpisnica ECAA sporazuma

- (a) Pri prijenosu registracije zrakoplova iz neke od država potpisnica ECAA sporazuma, podnositelj zahtjeva dužan je da:
1. obavijesti prethodnu državu da namjerava da registrira zrakoplov u Bosni i Hercegovini;
  2. podnese BHDCA zahtjev za izdavanje novog uvjerenja o plovidbenosti, prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (b) Bez obzira na M.A.902(a)(3), prethodna potvrda o provjeri plovidbenosti ostaje da važi do isteka njenog roka važenja.

M.A.904 Provjera plovidbenosti zrakoplova uveženih u Bosnu i Hercegovinu

- (a) Pri uvozu zrakoplova iz države, koja nije potpisnica ECAA sporazuma, u Bosnu i Hercegovinu, podnositelj zahtjeva mora da:
1. zatraži da BHDCA izda novo uvjerenje o plovidbenosti, suglasno Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  2. za zrakoplov koji nije nov, osigura zadovoljavajući pregled plovidbenosti, suglasno M.A.901;
  3. osigura obavljanje svih radova održavanja, prema odobrenom programu održavanja iz M.A.302.
- (b) Kad se organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti uvjeri da je zrakoplov uskladen sa odgovarajućim zahtjevima, ona mora da proslijedi BHDCA dokumentiranu preporuku za izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti.

- (c) Vlasnik mora da omogući pristup zrakoplovu da bi BHDCA mogla izvršiti nadzor.
- (d) BHDCA će izdati novo uvjerenje o plovidbenosti kad se uvjeri da je zrakoplov uskladen sa zahtjevima iz Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (e) BHDCA će izdati i potvrdu o provjeri plovidbenosti koja obično važi jednu godinu, izuzev ako razlozi sigurnosti ne zahtijevaju ograničenje roka važenja.

M.A.905 Nalazi (Findings)

- (a) Nalaz razine 1 predstavlja značajnu neusluđenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (Part-M), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz razine 2 predstavlja svaku neusluđenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (Part-M), koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvješća sa utvrđenim nalazima, shodno točki M.B.903, lice ili organizacija, koji su odgovorni prema točki M.A.201, moraju da utvrde plan korektivnih mјera za otklanjanje neusluđenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sprovedu korektivne mјere u dogovorenom roku, što uključuje i odgovarajuće korektivne mјere kojima se sprječava ponavljanje nalaza i njegovog glavnog uzroka.

SEKCIJA B

POSTUPCI ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A OPĆE ODREDBE

M.B.101 Oblast primjene

Ovom sekcijom uspostavljaju se upravni zahtjevi koje mora da ispunjava BHDCA kada primjenjuje Sekciju A ovog dijela (Part-M).

M.B.102 Nadležni organ (Competent Authority)

(a) Opće

BHDCA je zadužena za izdavanje, praćenje važenja, promjenu, privremeno ili trajno ukipanje uvjerenja i za nadzor kontinuirane plovidbenosti. BHDCA će utvrditi dokumentirane postupke i organizacijsku strukturu.

(b) Resursi

Broj osoblja treba odgovara potrebi za ispunjenjem zahtjeva koji su detaljno opisani u Sekciji B ovog dijela.

(c) Kvalifikacije i obuka

Svoj osoblje koje radi na poslovima predviđenim u ovom dijelu (Part-M) mora da ima odgovarajuće kvalifikacije i znanje, iskustvo, osnovnu i kontinuiranu obuku, koji su potrebni za obavljanje povjerenih zadataka.

(d) Postupci

BHDCA mora ustanoviti postupke koji podrobno opisuju način na koji se postiže usluđenost sa ovim dijelom (Part-M). Postupci moraju da se redovito prate i mijenjaju kako bi se postigla njihova stalna usluđenost sa zahtjevima ovog pravilnika.

M.B.104 Vođenje evidencije (Record-Keeping)

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije koji omogućava da se na odgovarajući način prate postupci izdavanja, praćenja važenja, izmjena, privremenog ili trajnog ukipanja uvjerenja.
- (b) Evidencija, koja se odnosi na nadzor nad organizacijom koja je odobrena prema ovom dijelu (Part-M), obuhvata najmanje:
1. zahtjev za odobrenje organizacije;

- 2. uvjerenje o ospozobljenosti organizacije, sa svim promjenama;
  - 3. kopiju programa provjere (udit, *audit*), s datumima planiranih i sprovedenih provjera;
  - 4. evidenciju nadležnog organa o stalnom nadzoru, uključujući i evidenciju o svim provjerama (uditima);
  - 5. kopiju relevantne prepiske;
  - 6. podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  - 7. izvješće drugih nadležnih organa o nadzoru nad radom organizacije;
  - 8. priručnike organizacije s njihovim promjenama;
  - 9. kopiju svakog drugog dokumenta koji je neposredno odobrila BHDCA.
- (c) Evidencija navedena u stavku (b) čuva se najmanje četiri godine.
- (d) Minimum evidencije za nadzor svakog zrakoplova mora da obuhvati najmanje kopiju:
1. uvjerenja o plovidbenosti zrakoplova;
  2. potvrde o provjeri plovidbenosti;
  3. preporuka organizacije navedena u Sekciji A, Odjeljak G;
  4. izvješća o pregledima plovidbenosti koje je neposredno obavila država članica;
  5. važne prepiske koja se odnosi na zrakoplov;
  6. podataka o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  7. svakog dokumenta koji je odobrila BHDCA, sukladno Aneksu I (Dio M) ili Pravilniku o komercijalnim operacijama zrakoplova.
- (e) Evidencija iz stavka (d) čuva se najmanje dvije godine od kad je zrakoplov trajno povučen iz uporabe.
- (f) Sva evidencija iz M.B.104 biti će data na uvid drugoj državi potpisnici ECAA sporazuma ili EASA-i, na njihov zahtjev.

M.B.105 Međusobna razmena informacija (*Mutual Exchange of Information*)

- (a) Radi poboljšanja sigurnosti u zrakoplovstvu, nadležni organi razmjenjuju sve potrebne podatke, prema članku 15. Osnovne Uredbe.
- (b) Ne dirajući u nadležnost država, u slučaju mogućeg ugrožavanja sigurnosti koje se odnosi na više država, nadležni organi pomažu jedni drugima u poduzimanju neophodnih mjeru nadzora.

ODJELJAK B ODGOVORNOST

M.B 201 Obaveze (*Responsibilities*)

BHDCA, kako je određeno u M.1, odgovorna je za nadzor i pregledi kojima se provjerava da li su ispunjeni zahtjevi iz ovog dijela (*Part-M*).

ODJELJAK C KONTINUIRANA PLOVIDBENOST

M.B 301 Program održavanja (*Maintenance Programme*)

- (a) BHDCA provjerava da li je program održavanja usklađen sa M.A.302.
- (b) BHDCA neposredno odobrava program održavanja i njegove kasnije promjene, izuzev ako drukčije nije predviđeno u M.A.302(c).
- (c) Kod posrednog odobravanja, BHDCA mora da odobri takav postupak za odobravanje programa održavanja, putem priručnika za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

- (d) Radi odobravanja programa održavanja, shodno stavku (b), BHDCA mora da ima pristup podacima koji se zahtijevaju prema M.A.302 (d), (e) i (f).

M.B.302 Izuzeća (*Exemptions*)

BHDCA vodi i čuva evidenciju o izuzećima.

M.B.303 Praćenje i kontrola kontinuirane plovidbenosti zrakoplova (*Aircraft Continuing Airworthiness Monitoring – ACAM*)

- (a) BHDCA mora da razvije program nadzora (*survey programme*) zasnovan na reprezentativnom uzorku kojim se prati i kontrolira stanje plovidbenosti cijelokupne flote zrakoplova koji su upisani u njegov register.
- (b) Program nadzora mora da obuhvati uzorce pregleda zrakoplova (*sample product surveys of aircraft*).
- (c) Pri razvijanju programa uzima se u obzir broj zrakoplova u registru, lokalno znanje i rezultati prethodnih pregleda.
- (d) Pri odabiru reprezentativnih uzoraka, potrebno je usmjeriti se na jedan broj ključnih elemenata koji su rizični za plovidbenost i moraju se identificirati sví nalazi (*findings*). Poslije toga, BHDCA mora da analizira svaki nalaz kako bi odredila njegov osnovni uzrok.
- (e) Nalazi se dostavljaju u pismenom obliku licu ili organizaciji odgovornim po M.A.201.
- (f) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su poduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (g) Ako se tijekom pregleda zrakoplova pronađe dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima iz ovog dijela (*Part-M*), BHDCA poduzima mjere prema M.B.903.
- (h) Ako osnovni uzrok nalaza ukaže na neusklađenost s nekim Odjeljkom ili drugim Dijelom (*Part*), primjenjuje se postupak koji predviđa odgovarajući Dio (*Part*).
- (i) Da bi se olakšalo poduzimanje potrebnih mjeru, nadležni organi razmenjuju podatke o neusklađenostima, utvrđenim prema stavku (h).

M.B.304 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje

BHDCA:

- (a) privremeno ukida potvrdu o provjeri plovidbenosti, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukida ili ograničava potvrdu o provjeri plovidbenosti, prema M.B.303(g).

ODJELJAK D

STANDARDI ODRŽAVANJA

(biti će naknadno razvijen)

ODJELJAK E KOMPONENTE

(biti će naknadno razvijen)

ODJELJAK F

ORGANIZACIJA ZA ODRŽAVANJE

M.B.601 Podnošenje zahtjeva

Kad se objekti za održavanje nalaze u više država članica, ispitivanje i stalni nadzor odobrenja obavlja se u suradnji sa nadležnim organima država potpisnica ECAA sporazuma u kojima se nalaze ostali objekti za održavanje.

M.B.602 Početno (inicijalno) odobrenje

- (a) Ako su ispunjeni zahtjevi iz M.A.606(a) i (b), BHDCA pismeno obaveštava podnositelja zahtjeva o prihvatanju osoblja navedenog u M.A.606(a) i (b).
- (b) BHDCA utvrđuje da li su postupci, koji su navedeni u priručniku organizacije za održavanje, suglasni sa M.A. Odjeljak F i osigurava da odgovorni rukovoditelj potpiše izjavu o obvezi (*commitment statement*).
- (c) Nadležni organ utvrđuje da li organizacija ispunjava zahtjeve predviđene u M.A. Odjeljak F.

- (d) U tijeku postupka odobravanja, održava se najmanje jedan sastanak sa odgovornim rukovoditeljem, kako bi on u potpunosti postao svjestan značaja odobrenja i razloga za potpisivanje obveze organizacije o poštovanju postupaka navedenih u njenom priručniku.
- (e) Svi nalazi dostavljaju se u pismenom obliku organizaciji koja je podnijela zahtjev.
- (f) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su poduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (g) Za početno odobrenje potrebno je da BHDCA utvrdi da je organizacija otklonila sve nalaze.

M.B.603 Izdavanje odobrenja

- (a) Ako organizacija ispunjava uvjete navedene u odgovarajućim odredbama ovog dijela (Part-M), nadležni organ izdaje organizaciji odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za održavanje na Obrascu 3 (EASA Form 3, Dodatak V ovog dijela), koje uključuje i opseg odobrenja.
- (b) BHDCA navodi uvjete, priložene odobrenju, u uvjerenju koje izdaje na Obrascu 3 (EASA Form 3).
- (c) Referentni broj unosi se u uvjerenje (Obrazac 3, EASA Form 3), kako to odredi EASA.

M.B.604 Stalni nadzor

- (a) BHDCA vodi i ažurira programsku listu za svaku odobrenu organizaciju po M.A. Odjeljak F koja je pod njegovim nadzorom, sa datumima kada su planirane posjete u okviru provjere (odita) i kad su planirane posjete sprovedene.
- (b) Svaka organizacija u cjelini se provjerava (odituje) u periodu koji nije duži od 24 mjeseca.
- (c) Nalazi se dostavljaju odobrenoj organizaciji u pismenom obliku.
- (d) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su poduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (e) Sa odgovornim rukovoditeljem održava se najmanje jedan sastanak u 24 mjeseca, da bi se on obavijestio o svim značajnim pitanjima koja su se postavila tijekom provjere (odita).

M.B.605 Nalazi

- (a) Ako se tijekom provjere (odita) ili na drugi način pronađe dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (Part-M), nadležni organ poduzima sljedeće mjere:
  1. Za nalaz razine 1, nadležni organ odmah poduzima neposredne mjere da organizaciji, ovisno od opsega nalaza razine 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelomično, odobrenje dok ona uspješno ne poduzme odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz razine 2, BHDCA odobrava rok za poduzimanje korektivnih mjeru koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od tri mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjer.
- (b) BHDCA privremeno ukine odobrenje, u cjelini ili djelomično, ako organizacija ne poštuje rok koji je odobrio.

M.B.606 Promjene

- (a) BHDCA primjenjuje važeće elemente početnog (inicijalnog) odobrenja za svaku promjenu u organizaciji o kojoj je obaviješten prema M.A.617.
- (b) BHDCA može da odredi uvjete pod kojima odobrena organizacija može da posluje u tijeku promjena, izuzev

ako ne utvrdi da odobrenje treba privremeno ukinuti zbog prirode i opsega promjena.

- (c) Za bilo koju promjenu priručnika organizacije za održavanje:
  1. kod neposrednog odobravanja promjena prema M.A.604(b), nadležni organ provjerava da li su postupci koji su navedeni u priručniku suglasni ovom dijelu (Part-M), prije nego što formalnim putem obavijesti organizaciju o odobrenju;
  2. kod posrednog odobravanja promjena prema M.A.604(c), BHDCA mora da se uvjeri (i) da izmjene ostaju manje i (ii) da on ima odgovarajući način nadzora nad odobrenjem promjena priručnika, kako bi osigurao da promjene ostanu uskladene sa zahtjevima sadržanim u ovom dijelu (Part-M).

M.B.607 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja

BHDCA:

- (a) privremeno ukine odobrenje, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukine ili ograničava odobrenje, prema M.B.605.

ODJELJAK G ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI

M.B.701 Zahtjev

- (a) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, uz zahtjev za početno izdavanje uvjerenja o osposobljenosti za bavljanje javnog avio-transporta (AOC) i, ako je primjenljivo, za njegovu promjenu, a za svaki tip zrakoplova koji treba da se koristi, BHDCA dostavlja se i:
  1. priručnik za rad organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti;
  2. operatorov program održavanja zrakoplova;
  3. operatorova tehnička knjiga zrakoplova;
  4. gde je to odgovarajuće, tehničke specifikacije iz ugovora o održavanju koji su zaključili operator i organizacija za održavanje odobrena prema Dijelu 145 (Part-145).
- (b) Kad se objekti nalaze u više država članica, ispitivanje i stalni nadzor odobrenja obavljaju se u saradnji sa nadležnim organima država potpisnica ECAA sporazuma u kojima se nalaze ostali objekti za održavanje.

M.B.702 Početno (inicijalno) odobrenje

- (a) Ako su ispunjeni zahtjevi iz M.A.706(a), (c), (d) i M.A.707, BHDCA pismeno obavještava podnositelja zahtjeva o prihvatanju osoblja navedenog u M.A.706(a), (c), (d) i M.A.707.
- (b) BHDCA utvrđuje da li su postupci navedeni u priručniku za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti suglasni sa M.A. Odjeljak G i osigurava da odgovorni rukovoditelj potpiše izjavu o obvezi (*commitment statement*).
- (c) BHDCA utvrđuje da li organizacija ispunjava zahtjeve koji su predviđeni u M.A. Odjeljak G.
- (d) U toku postupka odobravanja, održava se najmanje jedan sastanak sa odgovornim rukovoditeljem, kako bi on u potpunosti postao svjestan značaja odobravanja i razloga za potpisivanje obaveze organizacije da će poštovati postupke navedene u njenom priručniku.
- (e) Svi nalazi dostavljaju se u pismenom obliku organizaciji koja je podnijela zahtjev.
- (f) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su poduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.

- (g) За почетно одобрење потребно је да BHDCA утврди да је организација која је поднijela захтјев otklonila sve nalaze.

M.B.703 Izdavanje odobrenja

- (a) Ako организација за осигуравање континuirane plovidbenosti испунjava uvjete navedene u M.A. Odjeljku G, BHDCA izdaje организацији одобрење i prateće uvjerenje o ospozobljenosti организације за održavanje kontinuirane plovidbenosti na Obrascu 14 (EASA Form 14) (Dodatak VI) koje obuhvata i opseg odobrenja.
- (b) BHDCA navodi u Obrascu 14 (EASA Form 14) važenje uvjerenja.
- (c) Referentni broj uvjerenja unosi se u Obrazac 14 (EASA Form 14), kako to odredi EASA.
- (d) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, podaci sadržani u Obrascu 14 (EASA Form 14) navode se i u uvjerenju o ospozobljenosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC).

M.B.704 Stalni nadzor

- (a) BHDCA vodi i ažurira programsку listu за svaku odobrenu организацију за osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prema M.A. Odjeljak G, koja je pod njegovim nadzorom, sa datumima kada su planirane posjete u okviru provjere (odita) i kada su planirane posjete obavljene.
- (b) Svaka организација се у cjelini provjerava (odituje) u periodu koji nije duži od 24 mjeseca.
- (c) Repräsentativni uzorak broja i tipova zrakoplova, čiju plovidbenost osigurava organizacija ovlaštena prema M.B. Odjeljku G, mora se pregledati svaka 24 mjeseca. O veličini i vrsti uzorka odlučuje BHDCA na temelju rezultata prethodnih provjera (odita), kao i prethodnih rezultata programa nadzora (ACAM).
- (d) Nalazi se dostavljaju odobrenoj организацији u pismenom obliku.
- (e) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su poduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (f) Sa odgovornim rukovoditeljem održava se najmanje jedan sastanak u 24 mjeseca, da bi se on obavijestio о свим značajnim pitanjima koja u se postavila tijekom provjere (odita).

M.B.705 Nalazi

- (a) Ako se tijekom provjere (odita) ili na drugi način pronađe dokaz o neusklađenosti sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (Part-M), BHDCA poduzima sljedeće mjere:
1. Za nalaz razine 1, nadležni organ odmah poduzima neposredne mјere da organizaciji, ovisno od opsega nalaza razine 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelomično, uvjerenje o ospozobljenosti za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti dok ona ne poduzme odgovarajuće korektivne mјere;
  2. Za nalaz razine 2, BHDCA odobrava rok za poduzimanje korektivnih mјера koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od tri mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mјера.
- (b) BHDCA privremeno ukine uvjerenje, u cjelini ili djelomično, ako организација ne poštuje rok koji je odobrila.

M.B.706 Promjene

- (a) BHDCA primjenjuje važeće elemente početnog (inicijalnog) odobrenja za svaku promjenu u organizaciji o kojoj je obaviještena prema M.A.713.

- (b) BHDCA može da odredi uvjete pod kojima odobrena organizacija može da posluje u tјeku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba privremeno ukinuti zbog prirode i opsega promjena.
- (c) Za bilo koju promjenu priručnika organizacije:
1. kod neposrednog odobravanja promjena prema M.A.704(b), nadležni organ provjerava da li su postupci, koji su navedeni u priručniku, suglasni ovom dijelu (Part-M), prije nego što formalnim putem obavijesti organizaciju o odobrenju;
  2. kod posrednog odobravanja promjena prema M.A.704(c), BHDCA mora da se uvjeri (i) da izmjene ostaju manje i (ii) da ona ima odgovarajući način nadzora nad odobravanjem promjena priručnika, kako bi osigurala da promjene ostanu uskladene sa zahtjevima sadržanim u ovom dijelu (Part-M).

M.B.707 Trajno i privremeno ukinanje i ograničavanje odobrenja

BHDCA će:

- (a) privremeno ukinuti odobrenje, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukinuti ili ograničiti odobrenje, prema M.B.705.

ODJELJAK H

UVJERENJE O VRAĆANJU U UPORABU

(biti će naknadno razvijen)

ODJELJAK I

POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI

M.B.901 Procjena preporuke

Po prijemu zahtjeva i s njim povezane preporuke za potvrdu o provjeri plovidbenosti prema M.A.901:

1. odgovarajuće kvalificirano osoblje BHDCA provjerava da li izjava o uskladenosti, koja je sadržana u preporuci, pokazuje da je obavljen kompletan pregled plovidbenosti predviđen u M.A.710;
2. BHDCA ispituje preporuku i može da zahtijeva dodatne podatke neophodne za procjenu preporuke.

M.B.902 Pregled plovidbenosti koji obavlja BHDCA

- (a) Kad BHDCA izvršava pregled plovidbenosti i izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti na Obrascu 15a, *EASA Form 15a* (Dodatak III ovog dijela, Part-M), pregled plovidbenosti se vrši sukladno M.A.710.
- (b) BHDCA mora da raspolaže odgovarajućim osobljem za pregled plovidbenosti.
1. Za zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i za zrakoplove čija *MTOM* prelazi 2.730 kg, izuzev balona, osoblje treba da ima:
- (a) najmanje pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
  - (b) odgovarajuću dozvolu predviđenu u Dijelu 66 (Part-66) ili nacionalno priznatu kvalifikaciju osoblja za održavanje koja je primjerena kategoriji zrakoplova (kad Dio 66 upućuje na nacionalna pravila) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugo ekvivalentno uvjerenje;
  - (c) odgovarajuću obuku iz oblasti održavanja zrakoplova;
  - (d) radno mjesto sa odgovarajućim odgovornostima.
- Ne dirajući u točke (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.B.902(b)1b mogu da se zamijene s dodatnih pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.B.902(b)1a.

2. Za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalnom zračnom prijevozu, čija MTOM ne prelazi 2.730 kg i za balone, osoblje mora da ima:
    - (a) najmanje tri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
    - (b) odgovarajuću dozvolu predvidenu u Dijelu 66 (Part-66) ili nacionalno priznatu kvalifikaciju osoblja za održavanje koja je primjerena kategoriji zrakoplova (kad Dio 66 upućuje na nacionalna pravila) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugo ekvivalentno uvjerenje;
    - (c) odgovarajuću obuku iz oblasti zrakoplovnog održavanja;
    - (d) radno mjesto sa odgovarajućim odgovornostima.
- Ne dirajući u točke (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.B.902(b)2b mogu da se zamijene s dodatnih četiri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.B.902(b)2a.
- (a) BHDCA vodi i održava evidenciju osoblja za pregled plovidbenosti, koja obuhvata pojedinosti o odgovarajućim kvalifikacijama, zajedno sa kratkim pregledom odgovarajućeg iskustva u osiguravanju kontinuirane plovidbenosti i podacima o obuci.
  - (b) Pri pregledu plovidbenosti, ovlašteno osoblje ima pristup svim potrebnim podacima, kao što je to predviđeno u M.A.305, M.A.306 i M.A.401.
  - (c) Osoblje za pregled plovidbenosti izdaje obrazac 15a (EASA Form 15a), po zadovoljavajuće okončanom pregledu plovidbenosti.

M.B.903 Nalazi

Ako se tijekom pregleda zrakoplova ili na drugi način pronade dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (*Part-M*), BHDCA poduzima sljedeće mjere:

1. Za nalaz razine 1, BHDCA zahtijeva da se odmah poduzmu odgovarajuće korektivne mјere prije narednog letenja i odmah privremeno ili trajno ukida potvrde o provjeri plovidbenosti;
2. Za nalaz razine 2, korektivna mјera, koju zahtijeva BHDCA, mora da odgovara prirodi utvrđenog nalaza.

Dodatak I

Ugovor o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti

1. Kad vlasnik, suglasno M.A.201, zaključi ugovor sa organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrenom prema M.A. Odjeljak G, za poslove koji se odnose na osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, on mora da, na zahtjev, dostavi primjerak ugovora BHDCA, čim ga obje strane potpišu.
2. Ugovor mora da poštuje zahtjeve iz ovog dijela (*Part-M*) i da predviđi obveze ugovornih strana vezane za kontinuiranu plovidbenost.
3. Ugovor mora da sadrži najmanje:
  - registraciju zrakoplova;
  - tip zrakoplova;
  - serijski broj zrakoplova;
  - podatke o vlasniku, zakupcu ili kompaniji, uključujući i adresu;
  - podrobnosti o organizaciji odobrenoj prema M.A Odjeljak G, uključujući i adresu.
4. U ugovoru mora da se navede:

"Vlasnik povjerava odobrenoj organizaciji osiguravanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova, razvijanje programa održavanja koji mora da bude odobren od strane BHDCA, kao i organiziranje održavanja zrakoplova prema navedenom programu održavanja u odobrenoj organizaciji.

Ovim ugovorom oba potpisnika obvezuju se da će ispunjavati svoje obveze iz ovog ugovora.

Vlasnik po svom najboljem ubjedjenju potvrđuje da su svi podaci dati odobrenoj organizaciji, koji se tiču kontinuirane plovidbenosti zrakoplova, točni i da će biti točni i da zrakoplov neće biti mijenjan bez prethodnog odobrenja odobrene organizacije.

Za slučaj bilo kakvog nepoštovanja ovog ugovora od bilo kog potpisnika, ugovor prestaje da važi. U tom slučaju, vlasnik zadržava punu odgovornost za svaki posao koji se odnosi na kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i obvezuje da u roku od dvije pune nedjelje o ovom obavijesti BHDCA."
5. Ako vlasnik, suglasno M.A.201, zaključi ugovor sa potvrđenom organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti po M.A. Odjeljak G, obveze ugovornih strana jesu:
  - 5.1. Obveze odobrene organizacije su da:
    1. unutar njenog odobrenja ima tip zrakoplova za koji je odobrena;
    2. poštuje sljedeće uvjete za održavanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova:
      - (a) izradi program održavanja zrakoplova i bilo koji razvijeni program pouzdanosti, ako je to potrebno;
      - (b) u programu održavanja navede poslove održavanja koje može da obavi pilot-vlasnik prema M.A.803(c);
      - (c) organizira odobravanje programa održavanja zrakoplova;
      - (d) kad program održavanja bude odobren, dostavi vlasniku primjerak odobrenog programa;
      - (e) organizira potrebne inspekcije zrakoplova, radi povezivanja sa prethodnim programom održavanja;
      - (f) organizira da cijelokupno održavanje obavlja odobrena organizacija za održavanje zrakoplova;
      - (g) organizira da se primjene nalozi za plovidbenosti;
      - (h) organizira da odobrena organizacija za održavanje otkloni kvarove koji su otkriveni pri planiranim (redovitim) radovima održavanja ili pregledima plovidbenosti ili koje je prijavio vlasnik;
      - (i) uskladijuje planirane (redovite) radove održavanja, primjenu naloge za plovidbenost, zamijenu dijelova čiji je vijek uporabe ograničen i zahtjeve za pregled komponenti;
      - (j) obavijesti vlasnika svaki put o tome da će zrakoplov uputiti u organizaciju za održavanje;
      - (k) vodi sustav tehničke dokumentacije;
      - (l) arhivira tehničku dokumentaciju;
    3. da organizira odobravanje svake modifikacije zrakoplova prije njenog izvođenja, prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
    4. da organizira odobravanje svake popravke zrakoplova prije njenog izvođenja, prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
    5. da obavijesti BHDCA da vlasnik nije uputio zrakoplov u organizaciju za održavanje iako je ona to zahtijevala;
    6. da obavijesti BHDCA o svakom slučaju povrede ugovora o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti;

7. да, по потреби, pregleda plovidbenost zrakoplova i izda uvjerenje o provjeri plovidbenosti ili preporuku BHDCA;
8. da u roku od deset dana dostavi primjerak izdate ili produžene potvrde o provjeri plovidbenosti BHDCA;
9. prijavi sve događaje čije je prijavljivanje obvezno prema važećim propisima;
10. obavijesti BHDCA o tome da je neka ugovorna strana raskinula ugovor.
- 5.2. Obveze vlasnika su da:
  1. uopćeno poznaje odobreni program održavanja;
  2. uopćeno razumije ovaj dio (Part-M);
  3. uputi zrakoplov u odobrenu organizaciju za održavanje, prema njenom dogovoru sa odobrenom organizacijom, u vrijeme koje zahtijeva odobrena organizacija;
  4. ne modificira zrakoplov bez prethodne konsultacije sa odobrenom organizacijom;
  5. obavijesti odobrenu organizaciju o održavanju koje je, izuzetno, obavljen bez njenog znanja i nadzora;
  6. podnese izvješće odobrenoj organizaciji kroz operatorovu tehničku knjigu zrakoplova (operator's technical log) o kvarovima otkrivenim prilikom operacija;
  7. da obavijesti nadležni organ o svakom slučaju povrede ugovora o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti;
  8. obavijesti odobrenu organizaciju i nadležni organ države članice, u čiji je registar zrakoplov upisan, da je prodao zrakoplov;
  9. prijavi sve događaje čije je prijavljivanje obvezno prema važećim propisima;
  10. redovito obavještava odobrenu organizaciju o satima naleta zrakoplova i drugim podacima koji se tiču njegove iskorištenosti, prema dogovoru sa odobrenom organizacijom;
  11. ako radove održavanja obavlja pilot-vlasnik, on unosi u tehničke knjige zrakoplova uvjerenje o vraćanju u uporabu, suglasno M.A.803(d), vodeći računa o ograničenjima o održavanju koje izvodi pilot-vlasnik koja su navedena u programu održavanja zrakoplova, prema M.A.803(c);
  12. obavijesti, suglasno M.A.305(a), odobrenu organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odgovorna za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, najkasnije 30 dana pošto pilot-vlasnik obavi radove održavanja.

Dodatak II**Sadržaj uvjerenja o spremnosti za uporabu
EASA Obrazac 1**

Ove instrukcije odnose se samo na uporabu EASA Obrasca 1 za namjene održavanja. Treba obratiti pažnju na Dodatak I Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) koji obuhvata uporabu EASA Obrasca 1 za namjene proizvodnje.

1. NAMJENA I UPORABA

- 1.1. Osnovna svrha uvjerenja je izjava o plovidbenosti u vezi sa održavanjem obavljenog na proizvodima, dijelovima i uredajima (u daljem tekstu "predmeti").
- 1.2. Između uvjerenja i predmeta se uspostavlja korelacija. Izdavač uvjerenja mora da zadrži uvjerenje na način koji dozvoljava provjeru izvornih podataka.
- 1.3. Uvjerenje je prihvatljivo mnogim nadležnim organima za plovidbenost, ali može ovisiti od postojanja bilateralnih sporazuma i/ili politike nadležnog organa za plovidbenost. "Odobreni projektni podaci", koji su pomenuti u ovom

- uvjerenju, u tom slučaju znači odobreni od strane nadležnog organa za plovidbenost zemlje uvoznice.
- 1.4. Ovo uvjerenje nije otpremnica.
  - 1.5. Zrakoplov se ne smije vratiti u uporabu na temelju ovog uvjerenja.
  - 1.6. Ovo uvjerenje ne predstavlja dozvolu za ugradivanje predmeta na određeni zrakoplov, motor ili elisu, ali pomaže kranjem korisniku da utvrdi njegov status plovidbenosti.
  - 1.7. Kombinacija proizvedenih i održavanih predmeta vraćenih u uporabu nije dopuštena na jednom uvjerenju.
  2. **OPĆI FORMAT**
  - 2.1. Uvjerenje mora biti sukladno priloženom formatu, uključujući brojceve rubrika i njihov raspored. Veličina rubrike može da se mijenja da bi odgovarala potrebama individualne primjene, ali ne u opsegu koje bi uvjerenje učinilo neprepoznatljivim.
  - 2.2. Uvjerenje mora biti u položenom formatu (landscape), pri čemu se dimenzije (veličina) uvjerenja mogu povećavati ili smanjivati, uz uvjet da uvjerenje ostane prepoznatljivo i čitljivo. Ako o tome postoji dilema, neophodno je da se konsultuje BHDCA.
  - 2.3. Izjava o odgovornosti korisnika, odnosno onog ko ugrađuje predmet, može biti stavljena sa bilo koje strane obrasca.
  - 2.4. Svi upisi moraju biti jasni i čitljivi.
  - 2.5. Obrazac uvjerenja može da se unaprijed odštampa ili izradi na računalu, ali u svakom slučaju, otisak linija i slova bude jasan i čitljiv i sukladno utvrđenom formatu.
  - 2.6. Uvjerenje će biti na engleskom jeziku, i, ako je odgovarajuće, na jednom ili više službenih jezika u Bosni i Hercegovini.
  - 2.7. Podaci koji se unoсе u uvjerenje mogu se ispisati pisaćom mašinom, na računalu, ili ručno velikim štampanim slovima i moraju biti lako čitljivi.
  - 2.8. Radi jasnoće, potrebno je svesti korištenje skraćenica na minimum.
  - 2.9. Preostali prostor na poledini uvjerenja može da koristi izdavač uvjerenja za dodatne podatke, ali ne smije da sadrži bilo kakve izjave u smislu uvjerenja. Svaka uporaba poledine uvjerenja mora biti navedena u odgovarajućoj rubriki na prednjoj strani uvjerenja.
  3. **KOPIJE**
  - 3.1. Broj kopija uvjerenja koji se šalje stranci ili koje zadržava izdavač uvjerenja, nije ograničen.
  4. **GREŠKA(E) NA UVJERENJU**
  - 4.1. Ako krajnji korisnik uoči grešku(e) na uvjerenju, mora o tome napisano da obavijesti izdavača uvjerenja. Izdavač može da izda novo uvjerenje samo ako se greška(e) može potvrditi i ispraviti.
  - 4.2. Novo uvjerenje mora da ima novi referentni broj, potpis i datum.
  - 4.3. Zahtjev za novim uvjerenjem može biti ispoštovan bez ponovnog uvjerenja stanja predmeta. Novo uvjerenje nije izjava o trenutnom stanju i treba da se poziva na prethodno uvjerenje u rubrici 12 sljedećom izjavom: "Ovo uvjerenje ispravlja grešku(e) u rubrici(kama) [upišite rubriku(e) koja(e) se ispravlja] uvjerenja [upišite originalni referentni broj] od [upišite datum originalnog uvjerenja] i ne obuhvata uskladenost/stanje/vraćanje u uporabu". Oba uvjerenja treba da se čuvaju sukladno periodu čuvanja prvog uvjerenja.
  5. **POPUNJAVANJE UVJERENJA OD STRANE IZDAVAČA**

Rubrika 1 Nadležni organ/država

Navesti naziv i državu nadležnog organa pod čijom jurisdikcijom je ovo uvjerenje izdato.

Rubrika 2 Zaglavje EASA Obrasca 1

"UVJERENJE O SPREMNOSTI ZA UPORABU
AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE
EASA OBRAZAC 1
EASA FORM I"

Rubrika 3 Referentni broj obrasca

Unijeti jedinstveni broj određen sustavom/procedurom dodjeljivanja broja organizacije navedene u rubrici 4; ono može uključivati alfanumeričke znakove.

Rubrika 4 Naziv i adresa organizacije

Unijeti puni naziv i adresu odobrene organizacije (vidi EASA Obrazac 3) koja je spremila za uporabu predmete na koje se odnosi uvjerenje. Logotip, i slično, je dozvoljeno pod uvjetom da može da stane unutar rubrike.

Rubrika 5 Radni nalog/Ugovor/Račun

Da bi se olakšalo praćenje predmeta, unijeti broj radnog naloga, broj ugovora, broj računa ili slični referentni broj.

Rubrika 6 Predmet

Unijeti brojeve reda predmeta, kada postoji više od jednog reda predmeta. Ova rubrika omogućava lako unakrsno upućivanje na rubriku 12 ("Napomene").

Rubrika 7 Opis

Unijeti ime ili opis predmeta. Prednost bi trebala da se da terminu koji se koristi u instrukcijama za kontinuiranu plovidbenost ili podacima o održavanju (npr. Ilustrovani katalog dijelova, Priručnik za održavanje zrakoplova, Servisni bilten, Priručnik za održavanje komponenti) (*Illustrated Parts Catalogue, Aircraft Maintenance Manual, Service Bulletin, Component Maintenance Manual*).

Rubrika 8 Kataloški broj

Unijeti kataloški broj (*part number*) kao što piše na predmetu, ili na oznaci(*tag*)/ambalaži. Ako se radi o motoru ili elisi, oznaka tipa može da se koristi.

Rubrika 9 Količina

Navesti količinu predmeta.

Rubrika 10 Serijski broj

Ako se propisima zahtjeva da predmet ima serijski broj, unijeti ga ovdje. Dodano, bilo koji drugi serijski broj, koji nije zahtijevan propisima, također može da bude unešen. Ako predmet nema serijski broj, unijeti "N/A".

Rubrika 11 Status/Rad

Slijedi opis dopuštenih unosa u rubriku 11. Unijeti samo jedno od sljedećeg – ukoliko postoji više od jedne stvari koje se mogu unijeti, koristiti onu koja najpreciznije opisuje najveću dio radova koji su obavljeni i/ili status artikla.

- (i) Obnovljen/*Overhauled*. Označava proces koji osigurava da je predmet u potpunosti usaglašen sa primjenjivim servisnim tolerancijama navedenim u instrukcijama za kontinuiranu plovidbenost nositelja uvjerenja tipa ili proizvodača opreme ili u podacima koji su odobreni ili prihvaćeni od strane nadležnog organa. Predmet će se, u najmanju ruku, rastaviti, očistiti, pregledati, popraviti po potrebi, ponovo sastaviti i testirati, sukladno gore navedenim podacima.

- (ii) Popravljen/*repaired*. Opravljanje kvara(ova) uporabom primjenjivog standarda¹.
- (iii) Pregledan/Testiran/*Inspected/Tested*. Ispitivanje, mjerjenje, itd. sukladno primjenjivom standardu () (npr. vizualni pregled, funkcionalno testiranje, testiranje u radionici itd.).
- (iv) Modificiran/*modified*. Izmjena predmeta sa ciljem usaglašavanja sa primjenjivim standardom.

Rubrika 12 Napomene

Opisati rad navedenu rubrici 11, izravno ili upućivanjem na prateću dokumentaciju koja je korisniku ili ugraditelju potrebna da utvrdi plovidbenost predmeta u svezi sa radom koji je ovjeren. Ako je neophodno, poseban list se može koristiti stavljanjem veze na glavni EASA Obrazac 1. Za svaki navod mora jasno da se navede na koji se predmet(e) iz rubrike 6 odnosi.

Ako nema navoda, upisuje se "Nema navoda/*none*".

Primjeri podataka koji se upisuju u blok 12. su:

- (i) Podaci o održavanju koji su korišteni, uključujući status revizije i referencu.
- (ii) Usklađenost sa nalozima za plovidbenost ili servisnim biltenima.
- (iii) Izvršene popravke.
- (iv) Izvršene modifikacije.
- (v) Ugradeni zamjenski dijelovi.
- (vi) Status dijelova sa ograničenim vijekom uporabe.
- (vii) Odstupanja od radnog naloga naručitelja radova.
- (viii) Izjave o vraćanju u uporabu sa ciljem zadovoljenja zahtjeva održavanja stranih civilnih zrakoplovnih vlasti.
- (ix) Informacije potrebne za podršku pošiljke s manjkavostima ili ponovnog sastavljanja nakon isporuke.
- (x) Za organizacije odobrene sukladno Odjeljku F, Aneksa I (Dio M), izjava o tehničkoj ispravnosti komponente koja je navedena u M.A.613:

"Potvrđuje se da, osim ako je drugačije navedeno u ovoj rubrici, je rad naveden u rubrici 11, i opisan u ovoj rubrici, obavljen sukladno zahtjevima Sekcija A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti i u vezi sa tim radovima se smatra spremnim za vraćanje u uporabu. OVO NIJE VRAĆANJE U UPORABU SUKLADNO ANEKSU II (DIO 145 PRAVILNIKA O KONTINUIRANOJ PLOVIDBENOSTI)"

Kada se podaci štampaju na elektronskom EASA Obrascu 1, svi odgovarajući podaci koji nisu primjereni za druge rubrike, upisuju se u ovu rubriku.

Rubrike 13a-13e

Opći zahtjevi za rubrike 13a-13e: Ne koristi se za vraćanje u uporabu nakon održavanja. Osjećiti, potamniti, ili obilježiti na neki drugi način da bi se spriječila nemamjerna ili neovlaštena uporaba.

Rubrika 14a

Obilježite odgovarajući(e) kvadratič(e) koji označavaju koja se regulativa primjenjuje na obavljeni rad. Ako je obilježen kvadratič "ostala regulativa navedena u rubrici 12/other regulation specified in block 12", onda se propisi drugih nadležnih organa za plovidbenost moraju navesti u rubrici 12. Najmanje jedan kvadratič mora biti obilježen, ili oba, kako je odgovarajuće.

¹ Primjenjivi standard jest standard, metoda, tehnika ili praksa proizvodnje/ projektovanja/ održavanja/ kvaliteta, koju je odobrila ili prihvatile BHDCA. Primjenjivi standard treba da se opiše u bloku 12.

Za svo održavanje obavljeno od strane organizacije za održavanje odobrene prema Sekciji A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio M), kvadratič "ostali propisi navedena u rubrici 12/other regulation specified in block 12" će biti obilježena i izjava uvjerenja o vraćanju u uporabu biti će napravljena u Rubrici 12. U tom slučaju, izjava "ako nije drugačije navedeno u rubrici 12/unless otherwise specified in block 12" se odnosi na sljedeće slučajevе:

- (a) Kada održavanje nije moglo biti završeno.
- (b) Kada je održavanje odstupilo od standarda koji se zahtijeva Aneksom I (Dio M).
- (c) Kada je održavanje obavljeno sukladno nekom drugom zahtjevu koji nije naveden u Aneksu I (Dio M). U tom slučaju se u rubrici 12 navodi određeni nacionalni propis.

Za svo održavanje obavljeno od strane organizacije za održavanje odobrene prema Sekciji A, Aneksa II (Dio 145) 3, izjava "osim ako je drugačije navedeno u ovoj rubrici" se odnosi na sljedeće slučajevе:

- (a) Kada održavanje nije moglo biti završeno.
- (b) Kada je održavanje odstupilo od standarda koji se zahtijeva Aneksom II (Dio 145). (c) Kada je održavanje obavljeno sukladno nekom drugom zahtjevu koji nije naveden u Aneksu II (Dio 145). U tom slučaju se u rubrici 12 navodi određeni nacionalni propis.

Rubrika 14b Potpis ovlaštene osobe

Ovdje će se potpisati ovlaštena osoba. Samo osobama, koje su naročito ovlaštene prema pravilima i politikom BHDCa, je dozvoljeno da se potpišu u ovoj rubrici. Da bi se pomoglo prepoznavanje, može se dodati jedinstveni broj kojim se identificira ovlaštena osoba.

Rubrika 14c Broj uvjerenja/odobrenja

Unijeti broj/referencu uvjerenja/odobrenja. BHDCa dodjeljuje ovaj broj ili referencu.

Rubrika 14d Ime

Čitko unijeti ime osobe koja potpisuje u rubrici 14b.

Rubrika 14e Datum

Unijeti datum kada je potpisana rubrika 14b, pri čemu format datum mora biti sljedeći: dd = dan označen pomoću

dvije cifre, mmm = prva tri slova mjeseca, yyyy = godina označena pomoću četiri cifre.

Odgovornost korisnika/ugradivača

Staviti sljedeću izjavu na uvjerenje da bi se obavijestili krajnji korisnici da nisu oslobođeni odgovornosti u svezi sa ugradivanjem i korištenjem predmeta koji prate obrazac:

"OVO UVJERENJE NE PREDSTAVLJA AUTOMATSKI OVLAŠTENJE ZA UGRADNJU PREDMETA.

KADA KORISNIK/UGRADITELJ OBAVLJA RAD SUKLADNO PROPISIMA NADLEŽNOG ORGANA ZA PLOVIDBENOST KOJE NIJE NAVEDENO U RUBRICI 1, OD IZUZETNOG ZNAČAJA JE DA SE KORISNIK/UGRADITELJ UVJERI DA NJEGOV NADLEŽNI ORGAN ZA PLOVIDBENOST PRIHVATA PREDMETE OD NADLEŽNOG ORGANA ZA PLOVIDBENOST NAVEDENOOG U RUBRICI 1.

IZJAVE U RUBRIKAMA 13A I 14A NE PREDSTAVLJAJU UVJERENJE ZA UGRADNJU, U SVIM SLUČAJEVIMA EVIDENCIJA O ODRŽAVANJU ZRAKOPLOVA MORA SADRŽATI UVJERENJE ZA UGRADNJU IZDATO OD STRANE KORISNIKA /UGRADITELJA SUKLADNO NACIONALnim PROPISIMA PRIJE NEGOT ŠTO SE ZRAKOPLOV SMIJE UPORABITI ZA LETENJE.

THIS CERTIFICATE DOES NOT AUTOMATICALLY CONSTITUTE AUTHORITY TO INSTALL THE ITEM(S).

WHERE THE USER/INSTALLER PERFORMS WORK IN ACCORDANCE WITH REGULATIONS OF AN AIRWORTHINESS AUTHORITY DIFFERENT THAN THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1, IT IS ESSENTIAL THAT THE USER/INSTALLER ENSURES THAT HIS/HER AIRWORTHINESS AUTHORITY ACCEPTS ITEMS FROM THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1.

STATEMENTS IN BLOCKS 13A AND 14A DO NOT CONSTITUTE INSTALLATION CERTIFICATION. IN ALL CASES AIRCRAFT MAINTENANCE RECORDS MUST CONTAIN AN INSTALLATION CERTIFICATION ISSUED IN ACCORDANCE WITH THE NATIONAL REGULATIONS BY THE USER/INSTALLER BEFORE THE AIRCRAFT MAY BE FLOWN."

1. Nadežni organ / Država / Approving Competent Authority / Country	2. UVJERENJE O SPREMНОSTI ZA UPORABU AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE			3. Jedinstveni broj uvjerenja / Form Tracking No.
EASA OBRAZAC 1 EASA FORM 1				
4. Ime i adresa organizacije / Organisation Name and Address:				
6. Predmet / Item	7. Opis / Description	8. Kataloški broj / Part No	10. Količina / Qty	10. Serijski broj / Serial/No
				11. Status/Rad / Status/Work
12. Napomene / Remarks:				
<p>13a. Potvrđuje da su gore navedeni predmeti izrađeni sukladno / Certifies that the items identified above were manufactured in conformity to odobrenim projektним podacima i da je u stanju da sigurno radi/ approved design data and are in condition for safe operation</p> <p>- neodobrenim projektним podacima navedenim u rubrici 12 / non-approved design data specified in block 12</p>				
<p>14a. Dio 145.A.50 Vraćanje u uporabu Part 145.A.50 Release to Service</p> <p>Potvrđuje da je, ako nije drugačije navedeno u rubrici 12, rad naveden u rubrici 11 opisan u rubrici 12 izvršen sukladno Dijelu 145 i glede navedenog rada predmeti se smatraju spremnim za uporabu.</p> <p>Certifies that unless otherwise specified in block 12, the work identified in block 11 and described in block 12, was accomplished in accordance with Part 145 and in respect to that work the items are considered ready for release to service.</p>				
<p>13b. Potpis ovlaštenog lica / Authorised signature</p>				
<p>13c. Broj odobrenja/ autorizacije / Approval/Authorisation number</p>				
<p>13d. Ime / Name</p>				
<p>13e. Datum / Date (dd mmmmm yyyy)</p>				
<p>14b. Potpis ovlaštenog lica / Authorised signature</p>				
<p>14c. Broj uvjerenja/odobrenja / Certificate/Approval Ref. No.</p>				
<p>14d. Ime / Name</p>				
<p>14e. Datum / Date (dd mmmmm yyyy)</p>				

ODGOVORNOST KORISNIKA/UGRADITELJA / USER/INSTALLER RESPONSIBILITIES

"Ovo uvjerenje ne predstavlja automatski ovlaštenje za ugradnju predmeta.

Kada korisnik/ugraditelj obavlja rad sukladno propisima nadležnog organa za plovđbenost koje nije navedeno u rubrici 1, od izuzetnog značaja je da se korisnik/ugraditelj uvjeri da njegov nadležni organ za plovđbenost prihvata predmete od nadležnog organa za plovđbenost navedeno u rubrici 1, izjave u rubrikama 13a i 14a ne predstavljaju uvjerenje za ugradnju. U svim slučajevima, evidencija o održavanju zrakoplova mora sadržati uverenje za ugradnju izdato od strane korisnika/ugraditelja sukladno nacionalnim propisima prije nego što se zrakoplov smije uporabiti za letenje."

"This certificate does not automatically constitute authority to install the item(s). Where the user/installer performs work in accordance with regulations of an airworthiness authority different than the airworthiness authority specified in block 1, it is essential that the user/installer ensures that his/her airworthiness authority accepts items from the airworthiness authority specified in block 1. Statements in blocks 13a and 14a do not constitute installation certification. In all cases aircraft maintenance records must contain an installation certification issued in accordance with the national regulations by the user/installer before the aircraft may be flown."

Dodatak III
Sadržaj potvrde o provjeri plovidbenosti – EASA Obrazac 15

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE	
ARC oznaka: <i>ARC reference:</i>	
<small>Prema [Pravni osnov za izдавanje potvrde], sljedeća organizacija za vodenje kontinualne plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Pododjeljku G Dodatka I [Pravni osnov]: Pursuant to [Legal Basis for issue of Certificate] for the time being in force, the following continuing airworthiness management organization, approved in accordance with Section A, Subpart G of Annex I (Part M) to [Legal Basis]:</small>	
[NAZIV I ADRESA ODOBRENE ORGANIZACIJE] Broj odobrenja: BA.MG.[XXXX]	
<small>izvršila je pregled plovidbenosti prema točki M.A.710 [Pravni osnov], na sljedećem zrakoplovu: has performed an airworthiness review in accordance with point M.A.710 [Legal Basis] on the following aircraft:</small>	
Proizvođač zrakoplova: _____ <i>Aircraft manufacturer:</i> _____ Oznaka proizvođača: _____ <i>Manufacturer's designation:</i> _____ Registracija zrakoplova: _____ <i>Aircraft registration:</i> _____ Serijski broj zrakoplova: _____ <i>Aircraft serial Number:</i> _____	
smatra plovidbenim u vrijeme provjere. <i>is considered airworthy at the time of the review.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____
Prvo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. <i>1st Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____
Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i> _____	
Druge produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. <i>2nd Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901of Annex I to [Legal Basis J] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____
Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i> _____	

[НАДЛЕЖНИ ОРГАН, ДРŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE	
ARC oznaka: ARC reference: <small>(Broj protokola / Ref. No.)</small>	
Prema [Pravni osnov za izdavanje potvrde] koji su na snazi, BH DCA ovim potvrđuje da se sljedeći zrakoplov: Pursuant to [Legal Basis for issue of Certificate] for the time being in force, BH DCA hereby certifies that the following aircraft:	
Proizvođač zrakoplova: _____ <i>Aircraft manufacturer:</i> _____ Oznaka proizvođača: _____ <i>Manufacturer's designation:</i> _____ Registracija zrakoplova: _____ <i>Aircraft registration:</i> _____ Serijski broj zrakoplova: _____ <i>Aircraft serial Number:</i> _____	
smatra plovidbenim u vrijeme provjere. is considered airworthy at the time of the review.	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____
Prvo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. <i>1st Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____
Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i> _____	Odobrenje br: _____ <i>Approval Reference:</i> _____
Druge produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. <i>2nd Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____
Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i> _____	Odobrenje br: _____ <i>Approval Reference:</i> _____

*Dodatak IV***Ovlaštenja u okviru odobrenja****SUSTAV KLASA I OVLAŠTENJA ODOBRENE ORGANIZACIJE**

1. Izuzev odstupanja navedenog za najmanju organizaciju u stavku 12, u tablici iz točke 13 je dat standardni sustav za odobrenja organizacije sukladno Odjeljku F Aneksa I (Dio M) i Aneksa II (Dio 145). Organizaciji može da se izda odobrenje koje se kreće od jedne klase, i ovlaštenja sa ograničenjima, do svih klasa, i ovlaštenja sa ograničenjima.
2. Pored tablice iz točke 13, odobrena organizacija za održavanje obvezna je da u priručniku organizacije za održavanje navede opseg radova. Također vidjeti stavak 11.
3. Unutar odobrene(ih) klase(a) i ovlaštenja koje dodjeljuje nadležni organ, opseg radova koji je određen u priručniku organizacije za održavanje određuje ograničenja odobrenja. Zato je od suštinskog značaja da su odobrene klase i ovlaštenja i opseg radova organizacije međusobno usklađeni.
4. *Ovlaštenje kategorije klase A* označava da odobrena organizacija za održavanje može da održava zrakoplove i komponente (uključujući motore i/ili pomoćne uređaje za napajanje, APU) suglasno podacima o održavanju zrakoplova ili, ako to dopusti BHDCa, suglasno podacima o održavanju komponente, ali samo dok su takve komponente ugrađene u zrakoplov. Pa ipak, organizacija za održavanje, koja ima ovlaštenje kategorije klase A, može privremeno da izgradi komponentu radi održavanja, da bi se olakšao pristup do komponente, izuzev ako to ne stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije obuhvaćeno ovim stavkom. Ovo je predmet postupka nadzora u priručniku organizacije za održavanje kojeg će odobriti BHDCa. Dio o ograničenju određuje točan opseg ovakvog održavanja i pri tome i opseg odobrenja.
5. *Ovlaštenje kategorije klase B* označava da odobrena organizacija za održavanje može da održava neugrađeni motor i/ili pomoćni uređaj za napajanje (APU) i komponente motora i/ili APU, suglasno podacima o održavanju motora i APU ili, ako to dopusti BHDCa, suglasno podacima o održavanju komponente ali samo dok je takva komponenta ugrađena u motor i/ili APU. Pa ipak, organizacija za održavanje koja ima ovlaštenje kategorije klase B može ovu komponentu privremeno da izgradi radi održavanja, da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to ne stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije obuhvaćeno ovim stavkom. Dio o ograničenju određuje točan opseg ovakvog održavanja i pri tome i opseg odobrenja. Organizacija za održavanje koja je odobrena sa ovlaštenjem kategorije klase B, može da održava i ugrađeni motor prilikom „baznog“ i „linijskog“ održavanja, prema kontroliranom postupku navedenom u priručniku organizacije za održavanje kojeg će odobriti nadležni organ. Opseg radova u priručniku organizacije za održavanje odražava takvu djelatnost, gdje to BHDCa dopušta.
6. *Ovlaštenje kategorije klase C* označava da odobrena organizacija za održavanje može da održava neugrađene komponente (isključujući motore i APU) koje su namijenjene za ugradnju u zrakoplov ili motor/APU. Dio o ograničenju određuje točan opseg ovakvog održavanja i pri tome i opseg odobrenja. Organizacija za održavanje koja je odobrena sa ovlaštenjem kategorije klase C može da održava ugrađenu komponentu prilikom „baznog“ i „linijskog“ održavanja ili u objektima za održavanje motora/APU, prema kontroliranom postupku navedenom u priručniku organizacije za održavanje, kojeg će odobriti nadležni organ. Opseg radova u priručniku organizacije za održavanje mora da odražava takvu djelatnost, gdje to BHDCa dopušta.

7. Ovlaštenje kategorije klase D jestе autonomno i nije nužno vezano za određeni zrakoplov ili motor ili drugu komponentu. Ovlaštenje D1 – ispitivanje bez razaranja (Non-Destructive Testing –NDT) potrebno je samo odobrenoj organizaciji za održavanje koja izvodi NDT kao poseban posao za neku drugu organizaciju. Organizacija za održavanje, koja je odobrena sa ovlaštenjem klase A ili B ili C može da izvodi NDT na proizvodima koje održava bez ovlaštenja D1, pod uvjetom da je to suglasno s postupkom NDT sadržanom u priučniku organizacije za održavanje.
8. U slučaju organizacije za održavanje, odobrene sukladno Aneksu II (Dio 145), ovlaštenje kategorije A se dalje dijeli na „bazno“ i „linijsko“ održavanje. Takva organizacija može biti odobrena ili za „bazno“ održavanje ili za „linijsko“ održavanje ili za oboje. Treba naglasiti da objekat za „linijsko“ održavanje, koji se nalazi u objektu glavne baze, zahtijeva „linijsko“ odobrenje.
9. Namjena dijela ograničenje jeste da nadležnom organu omogući maksimalnu fleksibilnost pri prilagođavanju odobrenja na određene organizacije. Ovlaštenja će se navesti u odobrenju samo ako su odgovarajuće ograničena. Tablica iz točke 13 sadrži moguće vrste ograničenja. Mada je održavanje navedeno posljednje u svakom ovlaštenju klase, prihvativljivo je da se navede posao održavanja umjesto tipa ili proizvođača zrakoplova ili motora ako to organizaciji više odgovara (jedan primjer su instalacije i održavanje sustava avionike). Ovakvo navedenje u dijelu ograničenje znači da je organizacija odobrena da izvodi radove održavanja do i uključujući određenu vrstu/posao.
10. Kada se navodi serija, tip i grupa u dijelu „ograničenje“ klase A i B, serija označava određenu seriju tipa, kao što je Airbus 300 ili 310 ili 319 ili seriju Boeing 737-300 ili seriju RB211-524 ili Cessna 150 ili seriju Cessna 172 ili seriju Beech 55 ili seriju Continental 0-200 itd; tip označava određeni tip ili model, kao što je Airbus 310-240 ili RB 211-524 B4 ili Cessna 172RG; nema ograničenja na broj serija ili tipova koji može da se navede; grupa označava, na primjer, jednomotorni klipni zrakoplov Cessna ili Lycoming klipne motore bez punjača itd.
11. Kad se koristi duža lista ovlaštenja (capability list) koja može da podlježe čestim promjenama, onda promjene mogu biti usklađene s procedurom za posredno odobravanje koja je navedena u točkama M.A.604(c) i M.B.606(c) ili 145.A.70(c) i 145.B.40, kako je primjenjivo.
12. Organizacija za održavanje, koja zapošjava samo jedno lice, kako za planiranje održavanja, tako i za radove održavanja, može da ima ovlaštenja koja su odobrena samo u ograničenom opsegu. Maksimalno dopuštena ograničenja su:

KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION
KLASA ZRAKOPLOVA CLASS AIRCRAFT	OVLAŠTENJE A2 AVIONI 5.700 kg I MANJI RATING A2 AEROPLANES 5.700 kg AND BELOW	SA KLIPNIM MOTOROM 5.700 kg I MANJI PISTON ENGINED 5.700kg AND BELOW
KLASA ZRAKOPLOVA CLASS AIRCRAFT	OVLAŠTENJE A3 HELIKOPTERI RATING A3 HELICOPTERS	JEDNOMOTORNI KLIPNI 3.175kg I MANJI SINGLE PISTON ENGINED 3.175kg AND BELOW
KLASA ZRAKOPLOVA CLASS AIRCRAFT	OVLAŠTENJE A4 ZRAKOPLOVI IZUZEV A1, A2 I A3 RATING A4 AIRCRAFT OTHER THAN A1, A2 AND A3	BEZ OGRANIČENJA NO LIMITATION
KLASA MOTORA CLASS ENGINE	OVLAŠTENJE B2 KLIPNI RATING B2 PISTON	MANJI OD 450 KS LESS THAN 450 HP
OVLAŠTENJE ZA KLASU KOMPONENTA, IZUZEV ZA KOMPLETNE MOTORE ILI APU CLASS COMPONENTS RATING OTHER THAN COMPLETE ENGINES AND APUs	C1 DO C22 C1 TO C22	PREMA LISTI OVLAŠTENJA AS PER CAPABILITY LIST
KLASA SPECIJALIZIRANIH USLUGA CLASS SPECIALISED	D1 NDT D1 NDT	NDT METODA(E) MORA(JU) SE NAVESTI NDT METHOD(S) TO BE SPECIFIED

Mora da se upozori da BHDC može ovakvoj organizaciji dalje da ograniči opseg odobrenja, ovisno od kvalifikacija organizacije.

13. *Tablica*

KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION	BAZNO BASE	LINIJSKO LINE
ZRAKOPLOV AIRCRAFT	A1 Avioni preko 5.700 kg <i>A1 Aeroplanes above 5.700 kg</i>	[Ovlaštenja rezervirana samo za organizacije odobrene u skladu sa Aneksom II (Dio 145)] [Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip aviona i/ili zadatak (zadatke) održavanja] Primjer: Serija Airbus A320 [Rating reserved to Maintenance Organisations approved in accordance with Annex II (Part-145)] [Shall state aeroplane manufacturer or group or series or type and/or the maintenance tasks] Example: Airbus A320 series	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]
	A2 Avioni od 5.700 kg i manji <i>A2 Aeroplanes 5.700 kg and below</i>	[Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip aviona i/ili zadatak (zadatke) održavanja] Primjer: Serija DHC-6 Twin Otter [Shall state aeroplane manufacturer or group or series or type and/or the maintenance tasks] Example: DHC-6 Twin Otter	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]
	A3 Helikopteri <i>A3 Helicopters</i>	[Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip helikoptera i/ili zadatak (zadatke) održavanja] Primjer: Robinson R44 [Shall state helicopter manufacturer or group or series or type and/or maintenance task(s)] Example: Robinson R44	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]

	A4 Zrakoplovi izuzev A1, A2 i A3 A4 Aircraft other than A1, A2 and A3	Navesti seriju ili tip zrakoplova i/ili zadatak (zadatke) održavanja [Shall state aircraft series or type and/or maintenance task(s)]	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]
MOTORI ENGINES	B1 Turbinski <i>B1 Turbine</i>	[Navesti seriju ili tip motora i/ili zadatak (zadatke) održavanja] Primjer: Serija PT6A [Shall state engine series or type and/or maintenance task(s)] Example: PT6A Series		
	B2 Klipni <i>B 2 Piston</i>	[Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip motora i/ili zadatak (zadatke) održavanja] [Shall state engine manufacturer or group or series or type and/or maintenance task(s)]		
	B3 APU B3 APU	Navesti proizvođača ili seriju ili tip motora i/ili zadatak (zadatke) održavanja [Shall state engine manufacturer or series or type and/or maintenance task(s)]		
KOMPONENTE IZUZEV KOMPLETNIH MOTORA ILI APU COMPONENTS OTHER THAN COMPLETE ENGINES OR APUs	C1 Klimatizacija i presurizacija <i>C1 Air Cond & Press</i>	Navesti tip zrakoplova ili proizvođača zrakoplova ili proizvođača komponente ili određene komponente i/ili uputiti na listu ovlaštenja u priručniku i/ili na zadatak (zadatke) održavanja [Will state aircraft type or aircraft manufacturer or component manufacturer or the particular component and/or cross refer to capability list in the exposition and/or the maintenance task(s)]		
	C2 Auto-pilot <i>C2 Auto flight</i>			
	C3 Komunikacija i navigacija <i>C3 Comms & Nav</i>			
	C4 Vrata – Otvori <i>C4 Doors – Hatches</i>			
	C5 Elektrika i svjetla <i>C5 Electrical power & Lights</i>			
	C6 Oprema <i>C6 Equipment</i>			
	C7 Motor – APU <i>C7 Engine – APU</i>			
	C8 Komande leta <i>C8 Flight Controls</i>			
	C9 Gorivo <i>C9 Fuel</i>			
	C10 Helikopter – rotori <i>C10 Helicopter – rotors</i>			
	C11 Helikopter – prenos <i>C11 Helicopter – trans</i>			
	C12 Hidraulika <i>C12 Hydraulic Power</i>			
	C13 Sistem prikazivanja i zapisivanja <i>C13 Indicating – recording system</i>			
	C14 Stajni trap <i>C14 Landing Gear</i>			
	C15 Kiseonik <i>C15 Oxygen</i>			
	C16 Elise <i>C16 Propellers</i>			
	C17 Pneumatika i Vakuum <i>C17 Pneumatic & Vacuum</i>			
	C18 Zaštita od leda/kiše/požara <i>C18 Protection ice/rain/fire</i>			
	C19 Prozori <i>C19 Windows</i>			
	C20 Struktura <i>C20 Structural</i>			
	C21 Balast vode <i>C21 Water ballast</i>			
	C22 Povećavanje potiska <i>C22 Propulsion Augmentation</i>			
SPECIJALIZIRANE USLUGE SPECIALISED SERVICES	D1 Ispitivanje bez razaranja <i>D1 Non Destructive Testing</i>	Navesti pojedinačnu(e) NDT metodu(e) [Shall state particular NDT method(s)]		

*Dodatak V***Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu M Sekcija A, Odjeljak F**

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

**UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE
MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE**

REFERENCA: **BA.MF.(XXXX)**
REFERENCE: **BA.MF.(XXXX)**

Na temelju [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dolje navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je:
Pursuant to the [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:

(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA)
(COMPANY NAME AND ADDRESS)

Kao organizacija za održavanje, sukladna sa [Pravni osnov] i odobrena za održavanje zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, navedenih u priloženoj listi odobrenja, za izdavanje odgovarajućih uvjerenja o vraćanju u uporabu.
as a maintenance organisation in compliance with [Pravni osnov] approved to maintain the products, parts and appliances listed in the attached approval schedule and issue related certificates of release to service using the above references.

UVJETI:
CONDITIONS:

- Ovo uvjerenje je ograničeno odobrenim opsegom rada, koji je naveden u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje, prema Sekciji A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio-M);
This approval is limited to that specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation manual, as referred to in Section A of Subpart F Annex I (Part-M);
- Ovo uvjerenje zahtjeva skladnost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje;
This approval requires compliance with the procedures specified in the approved maintenance organisation and manual;
- Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za održavanje uskladena sa [Pravni osnov]; i
This approval is valid whilst the approved maintenance organisation remains in compliance with [Pravni osnov]; and
- Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će vrijediti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto.
Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.

Datum prvog izdavanja:
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Potpis ovlaštene osobe:

Datum revizije:
Date of this revision: XX.XX.XXXX.

Signed: _____

Broj revizije:
Revision No: XX

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Broj protokola:
Ref. No:

EASA Form 3-MF Issue 2

Page 1 of 2

OPSEG RADA ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL SCHEDULE		
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.MF.(XXXX)	
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)	
KLASA <i>CLASS</i>	OVLAŠTENJE <i>RATING</i>	OGRANIČENJE <i>LIMITATION</i>
ZRAKOPLOV (*) <i>AIRCRAFT</i>	(**)	(**)
	(**)	(**)
MOTOR (*) <i>ENGINE</i>	(**)	(**)
	(**)	(**)
KOMPONENTE IZUZEV KOMPLETNI MOTOR ILI APU (*) <i>COMPONENTS OTHER THAN COMPLETE ENGINES OR APU</i>	(**)	(**)
	(**)	(**)
	(**)	(**)
	(**)	(**)
	(**)	(**)
	(**)	(**)
POSEBNE USLUGE (*) <i>SPECIALISED SERVICES</i>	(**)	(**)
	(**)	(**)
	(**)	(**)
	(**)	(**)

Ovaj opseg rada organizacije ograničen je na one proizvode, dijelove, uređaje i aktivnosti koje su navedene u odgovarajućem dijelu odobrene Priručnika organizacije za održavanje.
This approval schedule is limited to products, parts and appliances and to the activities specified in the scope of work section of the approved maintenance organisation manual.

Referentna oznaka Priručnika organizacije za održavanje:
Maintenance Organisation Manual reference:

Datum prvog izdavanja:
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Datum posljednje odobrane revizije:
Date of last revision approved: XX.XX.XXXX.

Broj revizije:
Revision No: XX

Potpis ovlaštene osobe:
Signed: _____

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Broj protokola:
Ref. No:

*Dodatak VI***Sadržaj uverenja o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobrene prema Dijelu M, Sekcija A, Odeljak G****[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]****[COMPETENT AUTHORITY, STATE]****UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA VOĐENJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI
CONTINUING AIRWORTHINESS MANAGEMENT ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE****REFERENCA: BA.MG.(XXXX) (Ref. AOC.XX.XXXX)**

Na temelju [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dolje navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je:
Pursuant to the [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDC certifies:

(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA)**(COMPANY NAME AND ADDRESS)**

kao organizacija za vođenje kontinuirane plovidbenosti sukladna sa [Pravni osnov] i o odobravanju organizacija i osobila koje se bave ovim poslovima, navedenih u priloženoj listi odobrenja I, kada je to predviđeno. Izdaje preporuke III potvrde o provjeri plovidbenosti, posilje pregleda plovidbenosti, kako je navedeno u poglaviju M.A.710, Aneksa I (Dio-M) I, kada je predviđeno, izdaje dozvole za let sukladno točki M.A.711(c) Aneksa I (Dio-M) istog pravilnika.
as a continuing airworthiness management organization in compliance with [Pravni osnov] listed in the attached schedule of approval and, when stipulated, to issue recommendations and airworthiness review certificates after an airworthiness review as specified in point M.A.710 of Annex I (Part-M), and, when stipulated, to issue permits to fly as specified in point M.A.711(c) of Annex I (Part-M) of the same regulation.

**UVJETI;
CONDITIONS:**

1. Ovo uvjerenje je ograničeno odobrenim opsegom rada, koji je naveden u odobrenom Priručniku organizacije za vođenje kontinuirane plovidbenosti, prema [Pravni osnov].
This approval is limited to that specified in the scope of approval section of the approved continuing airworthiness management exposition, as referred to [Pravni osnov].
2. Ovo uvjerenje zahtijeva sukladnost sa procedurama navedenim u [Pravni osnov] prema odobrenom Priručniku organizacije za vođenje kontinuirane plovidbenosti.
This approval requires compliance with the procedures specified in the [Pravni osnov] approved continuing airworthiness management exposition.
3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za vođenje kontinuirane plovidbenosti sukladna sa [Pravni osnov].
This approval is valid whilst the approved continuing airworthiness management organisation remains in compliance with [Pravni osnov].
4. U slučaju da organizacija za vođenje kontinuirane plovidbenosti ugovori, u okviru svog sustava kvalitete, usluge druge(ih) organizacije(a), ovo uvjerenje će ostati važeće pod uvjetom da taj(e) organizacija(e) ispunjavaju ugovorene obveze.
Where the continuing airworthiness management organization contracts under its Quality System the service of an/other organization(s), this approval remains valid subject to such organization(s) fulfilling applicable contractual obligations.
5. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa uvjetima od 1 do 4, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto.
Subject to compliance with the conditions 1 to 4, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.
Ako se ovo uvjerenje izdaje imatelju AOC-a, broj potvrde AOC-a se dodaje u nastav (referencu), a broj ovog uvjerenja, i uvjet 5 će biti zamijenjen sa sljedećim dodatnim brojem.
If this form is also used for AOC holders number shall be added to the reference, in addition to the standard number, and the condition 5 shall be replaced by the following extra conditions.
6. Ovo uvjerenje ne predstavlja ovlaštenje za vršenje zračnih operacija, za tipove zrakoplova navedene u stavku 1. Odobrenje za izvođenje operacija sa zrakoplovima predstavlja potvrda zračnog operatera za obavljanje javnog zračnog prijevoza.
This approval does not constitute an authorization to operate the types of aircraft referred in paragraph 1. The authorization to operate the aircraft is the Air Operator Certificate (AOC).
7. Prethodno dozvoljena ili odobrenja ili oduzeta ili površena Potvrda za obavljanje javnog zračnog prijevoza zračnom operateru (AOC) čini ovo uvjerenje nevažećim u odnosu na registraciju zrakoplova, koja su specificirana u AOC-u, izuzev ako nadležni organ nije izričito naredio drugačije.
Termination, suspension or revocation of the AOC automatically invalidates the present approval in relation to the aircraft registrations in the AOC, unless otherwise explicitly stated by the competent authority.
8. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore nomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto.
Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.

**Datum prvog izдавanja:
Date of original issue:** XX.XX.XXXX.**Potpis ovlaštene osobe:****Datum revizije:
Date of this revision:** XX.XX.XXXX.**Signed:** _____**Broj revizije:
Revision No:** XX**Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH****Broj protokola:
Ref. No:**

ESAS Form 14 Issue 2

Page 1 of 2

OPSEG RADA ORGANIZACIJE ZA VOĐENJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI CONTINUING AIRWORTHINESS ORGANISATION APPROVAL SCHEDULE			
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.MG.(XXXX) (ref. AOC.XX.XXX)		
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)		
Tip / Serija / Grupa zrakoplova Aircraft Typ. / Series / Group	Ovlaštenje za provjeru plovđivosti Airworthiness review authorised	Ovlaštenje za izdavanje dozvole za let Permit to fly authorised	Organizacione(s) koje(a) rade(i) pod sustavom kvalitete Organisation(s) working under quality system
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	
<p>Ovaj opseg rada organizacije ograničen je onim što je navedeno u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za vođenje kontinuirane plovđivosti, u poglaviju: <i>This approval schedule is limited to that specified in the scope of approval contained in the approved Continuing Airworthiness Management Exposition section:</i> XXXXXX</p> <p>Referentna oznaka Priručnika organizacije za vođenje kontinuirane plovđivosti: CAME/MOE - <i>Continuing Airworthiness Management Exposition Reference:</i></p> <p>Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX. <i>Date of original issue:</i></p> <p>Datum posljednje odobrene revizije: XX.XX.XXXX. <i>Date of last revision approved:</i></p> <p>Broj revizije: XX <i>Revision No.:</i></p> <p>Broj protokola: <i>Ref. No.:</i></p> <p>Polpis ovlaštene osobe: <i>Signed:</i> _____</p> <p>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority BiH</i></p>			

*Dodatak VII***Složeni radovi održavanja**

Složeni radovi održavanja, prema M.A.502(d)3, M.A.801(b)2 i M.A.801(c), obuhvataju:

1. Modifikaciju, popravku ili zamjenu zakivanjem, metalizacijom, laminiranjem ili zavarivanjem bilo kog od sljedećih dijelova noseće strukture zrakoplova:
  - (a) nosač kutijastog presjeka;
  - (b) uzdužnica krila ili element tetive;
  - (c) ramenjača;
  - (d) pojas ramenjače;
  - (e) element rešetkastog nosača;
  - (f) tkivo nosača;
  - (g) kobilica ili leđni dio trupa zračnog broda ili plovka;
  - (h) dio opterećen na sabijanje od rebrastog lima na površini krila ili repa;
  - (i) glavno rebro krila;
  - (j) upomica površine krila ili repa;
  - (k) nosač motora;
  - (l) ramenjača ili konstrukcija trupa;
  - (m) element bočnog nosača, vodoravni nosač ili pregrada;
  - (n) nosač ili okov podupirača sjedišta;
  - (o) zamjena šina sjedišta;
  - (p) noge ili upomica stajnog trapa;
  - (r) osovina;
  - (s) kotač;
  - (t) skija ili nosač skije, isključujući zamjenu gomjeg sloja koji je malog intenziteta trenja.
2. Modifikacija ili popravka bilo kog od sljedećih dijelova:
  - (a) opalte zrakoplova ili opalte plovka zrakoplova, ako radovi zahtijevaju uporabu nosača, dizalice ili pribora;
  - (b) opalte zrakoplova koja podliježe opterećenju od povećanja tlaka (presurizacije), ako je izmjereno oštećenje opalte veće od 15 cm (6 inch) u bilo kom smjeru;
  - (c) dio komandnog sustava koji nosi opterećenje, uključujući komandnu palicu, pedalu, osovinu, kvadrant, prijenosnu polugu komandi, cjevasto vratilo, robove za upravljanje i kovani ili liveni nosač, ali isključujući:
    - (i) kalupno kovanje spoja za popravku ili okova za kabl,
    - (ii) zamjena okova na kraju prijenosne šipke komande koji se pričvršćuje zakivanjem,
  - (e) bilo koje druge strukture koje nisu navedene pod (1), a koju je proizvođač identificirao kao primarnu strukturu u svom priručniku za održavanje, priručniku za popravku strukture ili naputcima za kontinuiranu plovidbenost.
3. Obavljanje sljedećih radova održavanja na klipnom motoru:
  - (a) rastavljanje i kasnije ponovno sastavljanje klipnog motora, izuzev radi (i) osiguravanja pristupa sklopovima klipa/cilindra ili (ii) uklanjanja zadnje pomoćne ploče radi pregleda i/ili zamjene sklopova uljne pumpe, kad ovi radovi ne uključuju uklanjanje i ponovno postavljanje unutrašnjih uređaja;

- (b) rastavljanje i kasnije ponovno sastavljanje reduktora;
  - (c) zavarivanje i tvrdo lemljenje spojeva, izuzev manjih popravki zavarivanjem na izduvnim jedinicama koje obavlja odgovarajuće odobren ili ovlašten varilac, ali isključujući zamjenu komponenti;
  - (d) posezanje za pojedinim djelovima jedinica koje su pribavljeni kao prethodno testirane jedinice, izuzev zamjene i podešavanja elemenata koji se uobičajeno mijenjaju ili podešavaju u uporabi.
4. Balansiranje elise, izuzev:
- (a) za potvrđivanje statičkog balansiranja, kad se to zahtijeva u priučniku za održavanje;
  - (b) dinamičko balansiranje ugrađenih elisa uporabom elektronske opreme za balansiranje, kad je to dopušteno priučnikom za održavanje ili drugim odobrenim podacima o plovidbenosti.
5. Bilo koji dodatan posao koji zahtijeva:
- (a) poseban alat, opremu ili uređaje;
  - (b) značajne postupke usklađivanja uslijed dugog trajanja poslova i učešća nekoliko lica.

Dodatak VIII

Ograničeno održavanje koje obavlja pilot-vlasnik

Pored zahtjeva utvrđenih u ovom dijelu (*Part-M*), prije bilo kojih radova održavanja moraju da se ispune sljedeća osnovna načela ako radove održavanja obavlja pilot-vlasnik:

- (a) Sposobnost i odgovornost
  - 1. Pilot-vlasnik je odgovoran za sve radove održavanja koje obavi.
  - 2. Prije bilo kojih radova održavanja, pilot-vlasnik mora da se uvjeri da je sposoban da obavi te radove. Pilot-vlasnik mora da se upozna sa standardnom praksom održavanja svojih zrakoplova i s programom održavanja zrakoplova. Ako pilot-vlasnik nije sposoban da obavi radove – onda on ne smije da ih obavlja.
  - 3. Pilot-vlasnik (ili organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti sa kojom je zaključio ugovor iz Sekcije A, Odjeljka G ovog dijela, *Part-M*), odgovoran je za utvrđivanje poslova pilota-vlasnika suglasno ovim osnovnim načelima sadržanim u programu za održavanje, kao i za blagovremeno ažuriranje programa za održavanje.
  - 4. Program održavanja odobrava se suglasno M.A.302.
- (b) Poslovi

Pilot-vlasnik može da obavlja jednostavne vizualne pregledе ili operacije kojima provjerava opće stanje zrakoplova, očigledna oštećenja i uobičajeni rad konstrukcije zrakoplova, motora, sustava i komponente.

Pilot-vlasnik ne smije da obavlja radove održavanja, ako oni:

- 1. jesu kritični po sigurnost, pa bi pogrešno obavljanje radova značajno utjecalo na plovidbenost zrakoplova ili utjecalo na sigurnost letenja, kao što je to predviđeno u M.A.402(a);
- 2. zahtijevaju rastavljanje ili izgradnju većih komponenti ili većih sklopova;
- 3. treba da se obave u okviru naloga za plovidbenost (*AD*) ili u okviru ograničenja plovidbenosti (*AL*), izuzev ako je to posebno dopušteno u *AD* ili *AL*;

4. zahtijevaju uporabu posebnih alata, kalibriranih alata (izuzev moment ključa i alata za savijanje (*valjanje, crimping*));
5. zahtijevaju uporabu opreme za testiranje ili posebno testiranje (npr. *NDT*, sustavni testovi ili operativne provjere avioničke opreme);
6. sastoje od neplaniranih (izvanrednih) posebnih pregleda (npr. provjera zrakoplova poslije tvrdog slijetanja);
7. utječu na sustave koji su značajni za *IFR* letove (pravila instrumentalnog letenja);
8. jesu navedeni u Dodatku VII ovog dijela (*Part-M*) ili su posrijedi radovi održavanja komponente prema M.A.502(a), (b), (c) ili (d).

Gore navedena mjerila od 1. do 8. ne mogu da se zamijene manje ograničavajućim naputcima koja se izdaju prema M.A.302(d) „Program održavanja“. Svaki posao koji se u letačkom priručniku opisuje kao priprema zrakoplova za let (npr: sklapanje krila jedrilice ili predpoletni pregled), jeste posao pilota, pa se ne smatra kao rad na održavanju koji obavlja pilot-vlasnik i zato se tada ne zahtijeva izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu.

(c) Održavanja koja obavlja pilot-vlasnik i evidencije

Podaci o održavanju, navedeni u M.A.401, moraju stalno da budu na raspolaganju pilotu-vlasniku tijekom održavanja i mora da ih se pridržava. Detalji o podacima koji se odnose na održavanje, koje obavlja pilot-vlasnik, uključuju se u uvjerenje o vraćanju u uporabu sukladno M.A.803(d).

Prema M.A.305(a), pilot-vlasnik mora da o obavljenim radovima održavanja obavijesti odobrenu organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odgovorna za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova (ako je primjenjivo) najkasnije 30 dana od radova održavanja koje je obavio.

ANEKS II**Dio 145 (PART-145)**

145.1 Opće

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

- 145.A.10 Oblast primjene
- 145.A.15 Zahtjev
- 145.A.20 Uvjeti za odobrenje
- 145.A.25 Zahtjevi glede objekata
- 145.A.30 Zahtjevi glede osoblja
- 145.A.35 Ovlašteno osoblje i osoblje za podršku
- 145.A.40 Oprema, alat i materijal
- 145.A.42 Prijem komponenti
- 145.A.45 Podaci o održavanju
- 145.A.47 Planiranje proizvodnje
- 145.A.50 Certificiranje održavanja
- 145.A.55 Evidencija o održavanju
- 145.A.60 Prijavljivanje događaja
- 145.A.65 Politika sigurnosti i kvaliteta, postupci održavanja i sustav kvalitete
- 145.A.70 Priručnik organizacije za održavanje (*Maintenance organisation Exposition – MOE*)
- 145.A.75 Prava organizacije
- 145.A.80 Ograničenja organizacije
- 145.A.85 Promjene u organizaciji
- 145.A.90 Važenje odobrenja
- 145.A.95 Nalazi (*Findings*)

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

- 145.B.01 Oblast primjene
- 145.B.10 Nadležni organ
- 145.B.15 Organizacije koje se nalaze u više država
- 145.B.20 Početno odobrenje
- 145.B.25 Izdavanje odobrenja
- 145.B.30 Praćenje važenja odobrenja
- 145.B.35 Promjene
- 145.B.40 Promjene priručnika organizacije za održavanje
- 145.B.45 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja
- 145.B.50 Nalazi
- 145.B.55 Vođenje evidencije
- 145.B.60 Izuzeća

Dodatak I – Sadržaj uvjerenja o spremnosti za uporabu EASA obrazac 1

Dodatak II – Sustav klasa i ovlaštenja koji se koristi na odobrenju organizacija za održavanje naveden u Aneksu I (Dio M) Odjeljka F i aneksu II (Dio 145)

Dodatak III – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti ovlaštene organizacije za održavanje naveden u Aneksu II (Dio 145)

Dodatak IV – Uvjeti za rad osoblja koje nije kvalificirano sukladno Aneksu III (Dio 66) koji su pomenuti u točkama 145.A.30(j)1 i 2145.1 Opće

Za potrebe ovog dijela (Part-145), nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A

TEHNIČKI ZAHTJEVI

145.A.10 Oblast primjene

Ova sekcija uređuje uvjete koje organizacija mora da ispuni radi pribavljanja i važenja odobrenja za održavanje zrakoplova i komponenti.

145.A.15 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja za održavanje podnosi se BHDCA na obrascu i na način koji odredi taj organ.

145.A.20 Uvjeti za odobrenje

Organizacija navodi opseg radova koje će se smatrati odobrenim u svom priručniku (Dodatak IV Aneksu I (Dio M) sadrži tablicu sa svim klasama i ovlaštenjima).

145.A.25 Zahtjevi glede objekata

Organizacija osigurava:

- (a) objekte koji odgovaraju planiranim radovima i prije svega omogućavaju zaštitu od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Specijalizirane radionice i odjeljenja izdvajaju se na odgovarajući način, da bi spriječilo zagađivanje životnog okoliša i radnog prostora.
  1. Za bazno održavanje zrakoplova, organizacija mora da osigura hangar odgovarajuće veličine, u koji se smještaju zrakoplovi koji su planirani za bazno održavanje.
  2. Za održavanje komponenti zrakoplova, organizacija osigurava radionice odgovarajuće veličine, za smještaj komponenti koje su planirane za održavanje.
- (b) uredski prostor za planiranje poslova iz stavka (a) i za smještaj osoblja, kako bi ono obavljalo svoje poslove na način koji doprinosi dobrim standardima održavanja zrakoplova.
- (c) Radna sredina, uključujući hangare, radionice i uredske mornarice, mora da odgovara zadacima koji se vrše, a uz to i da udovolji uočene dodatne zahtjeve. Izuzev ako se za neki konkretni zadatak drukčijene zahtjeve, radna sredina ne smije da ometa učinkovitost osoblja.
  1. temperatura se održava na način da osoblje može da radi bez nepotrebnih neugodnosti.
  2. prašina i drugo aerozagađenje održava se na minimumu i ne smije da, u oblastima u kojima se obavljaju radovi, dostigne takva razina da taloženje na površinama zrakoplova/komponenti postane vidljivo. Ako prašina i drugo aerozagađenje dostigne razinu vidljivog taloženja na površinama zrakoplova/komponenti, svi osjetljivi sustavi se zaštićuju dok se ponovno ne uspostave zadovoljavajući uvjeti.

3. osvjetljenje je takvo da svi pregledi i radovi održavanja mogu da se djelotvorno obave.
  4. buka ne smije da ometa osoblje prilikom pregleda. Ako nije praktično da se kontrolira izvor buke, osoblje se oprema ličnim sredstvima kojima se štiti od prekomjerne buke koja ometa pregled.
  5. kad određeni radovi održavanja zahtijevaju posebne uvjete u okruženju, različite od navedenih, oni moraju da se poštuju. Ovi uvjeti navode se u podacima o održavanju.
  6. radna sredina za linijsko održavanje je takva da se određeni radovi održavanja ili pregledi obavljaju bez nepotrebног ometanja. Zato se, kad se radni uvjeti pogoršaju do neprihvatljive razine glede temperature, vlage, leda, snijega, vjetra, svjetlosti, prašine ili drugog aerozagađenja, radovi odlaze dok se ponovno ne uspostave zadovoljavajući uvjeti.
- (d) osiguravaju se sigurni kapaciteti za skladištenje komponenti, opreme, alata i materijala. Uvjeti skladištenja omogуavaju da ispravne komponente i materijali budu odvojeni od neispravnih komponenti, materijala, opreme i alata. Uvjeti skladištenja uskladišteni su sa zahtjevima proizvođača za sprječavanje kvarenja i oštećenja uskladištenih predmeta. Pristup do skladišnih prostorija ima samo ovlašteno osoblje.

145.A.30 Zahtjevi glede osoblja

- (a) Organizacija imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da održavanje, koje stranka zahtijeva, bude izvedeno i financirano suglasno standardima koji se zahtijevaju u ovom dijelu (*Part-145*).
- Odgovorni rukovoditelj:
1. osigurava neophodne resurse za izvršenje održavanja prema 145.A.65(b), da bi odobrenje organizacije bilo važeće;
  2. uspostavlja i pospješuje politiku sigurnosti i kvalitete navedenu u 145.A.65(a)
  3. pokazuje osnovno razumijevanje ovog dijela (*Part-145*).
- (b) Organizacija imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osiguraju da organizacija stalno postupa suglasno ovom dijelu (*Part-145*). Ova lica prvenstveno su odgovorna odgovornom rukovoditelju.
    1. Imenovano lice ili lica su struktura koja upravlja održavanjem u organizaciji i koja odgovara za sve funkcije predviđene ovim dijelom (*Part-145*).
    2. Imenovano lice ili lica se identificiraju i podnose sve potrebne dokaze o sposobljenosti u obliku i na način koji odredi BHDCA.
    3. Imenovano lice ili lica moraju biti u stanju da pokažu da posjeduju odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo iz oblasti održavanja zrakoplova ili komponenti i da pokažu aktivno poznavanje ovog dijela (*Part-145*).
    4. Organizacija mora razviti procedure kojima će jasno definirati ko zamjenjuje određeno lice u slučaju njegovog dužeg odsustva.
  - (c) Odgovorni rukovoditelj iz stavka (a) imenuje lice odgovorno za praćenje sustava kvalitete, što uključuje i sustav povratnog informiranja (*feedback system*) iz 145.A.65(c). Imenovano lice ima neposredan pristup odgovornom rukovoditelju, kako bi on bio potpuno i blagovremeno obaviješten o pitanjima kvalitete i usklađenosti.
  - (d) Organizacija mora da ima plan održavanja po sustavu čovjek/sat, kojim dokazuje da ima dovoljan broj osoblja za planiranje, izvršavanje, nadzor, pregled i praćenje kvaliteta rada organizacije, suglasno odobrenju.

Pored toga, organizacija mora da ima postupak u kome dalje procjenjuje radove koje treba obaviti, ako je stvarna raspoloživost osoblja manja od planirane razine zaposlenih za svaku određenu radnu smjenu ili za svako razdoblje.

- (e) Organizacija uspostavlja i kontrolira sposobljenost osoblja koje se bavi održavanjem, upravljanjem i/ili provjerom kvalitete, prema postupcima i standardima koje prihvati BHDCA. Pored potrebne stručnosti povezane s funkcijom radnog mjesta, "sposobljenost" obuhvata razumijevanje primjene ljudskog faktora i pitanja ljudskih performansi (*human performance*) koje odgovaraju funkciji lica u organizaciji. "Ljudski faktor" označava principi koji se primjenjuju na aeronautečko projektiranje, certificiranje, obuku, sposobljavanje, postupke i održavanje, koji traže sigurnu povezanost između ljudi i drugih sustavnih komponenti, kroz odgovarajuće razmatranje ljudskih performansi. "Ljudske performanse" označavaju ljudske sposobnosti i ograničenja koja utječu na sigurnost i djelotvornost rada u zrakoplovstvu.
  - (f) Organizacija mora da osigura da je osoblje zaduženo za poslove i/ili provjeru kontinuirane plovidbenosti ispitivanjem bez razaranja struktura zrakoplova ili komponenti, bude kvalificirano za određeni tip ispitivanja bez razaranja, prema europskom ili ekvivalentnom standardu koji je prihvati BHDCA. Osoblje koje obavlja druge specijalističke poslove, mora da ima odgovarajuću kvalifikaciju, prema priznatim standardima. Izuzetno od ovog stavka, osoblje navedeno u stavovima (g), (h)(1) i (h)(2), koje je razvrstano u osoblje kategorije B1 ili B3, sukladno Aneksu III (Dio 66), može da izvodi i/ili kontrolira testiranje/ispitivanje pomoću prodora kontrastne boje.
  - (g) Organizacija za održavanje zrakoplova, izuzev kad je drukčije navedeno u stavku (j), za linijsko održavanje zrakoplova imati će ovlašteno osoblje za odgovarajući tip zrakoplova koje je razvrstano u kategorije B1, B2, B3, prema potrebi, sukladno Aneksu III (Dio 66) i 145.A.35.
- Pored toga, organizacije mogu da angažiraju i ovlašteno osoblje odgovarajuće obučeno za pojedinačni zadatak (*task*), koje ima privilegije opisane u točkama 66.A.20(a)(1) i 66.A.20(a)(3)(ii) i koje je kvalificirano sukladno Aneksu III (Dio 66) i točkom 145.A.35, za izvršavanje manjih planiranih (redovnih) radova linijskog održavanja i otklanjanje jednostavnih kvarova. Raspoloživost ovako ovlaštenog osoblja ne umanjuje potrebu za ovlaštenim osobljem kategorije B1, B2, B3, prema potrebi.
- (h) Organizacija za održavanje zrakoplova, izuzev kad je u stavku (j) drukčije navedeno:
    1. kod baznog održavanja velikih zrakoplova ima ovlašteno osoblje kvalificirano za odgovarajući tip zrakoplova, razvrstano u kategoriju C prema Dijelu 66 (*Part-66*) i 145.A.35. Pored toga, organizacija mora da ima i dovoljan broj ovlaštenog osoblja kvalificiranog za određeni tip zrakoplova, razvrstanog u kategorije B1, B2, prema potrebi, sukladno Dijelu 66 (*Part-66*) i točki 145.A.35, koje je podrška ovlaštenom osoblju kategorije C.
      - (i) B1 i B2 osoblje za podršku omogućava da se svi radovi i pregledi obave prema zahtijevanim standardima, prije nego što ovlašteno osoblje kategorije C izda uvjerenje o vraćanju u uporabu.
      - (ii) Organizacija mora da vodi register osoblja za podršku kategorije B1 i B2.
      - (iii) Ovlašteno osoblje kategorije C osigurava usklađenost sa stavkom (i), omogućava da svi radovi, koje je stranka zahtijevala, budu obavljeni tijekom određene provjere u okviru baznog održavanja ili paketa radova i procjenjuje utjecaj radova koji nisu obavljeni tako što ili zahtjeva da se oni izvedu, ili se dogovara sa operatorom da se odlože do drugog održavanja ili nekog roka.

2. kod baznog održavanja zrakoplova koji nisu veliki zrakoplovi ima:

- (i) ovlašteno osoblje, kvalificirano za odgovarajuće zrakoplove koje je razvrstano u kategorije B1, B2, B3, prema potrebi, sukladno Aneksu III (Dio 66) i točki 145.A.35; ili
- (ii) ovlašteno osoblje, kvalificirano za odgovarajuće zrakoplove koje je razvrstano u kategoriju C, kome pomaže osoblje za podršku, kao što je navedeno u točki 145.A.35(a)(i).
- (i) Ovlašteno osoblje, kvalificirano za komponente, mora da bude usklađeno sa Dijelom 66 (*Part-66*).
- (j) Izuzetno od stavka (g) i (h), a u vezi sa obvezom usaglašenosti sa Aneksom III (Dio 66), organizacija može da angažira ovlašteno osoblje kvalificirano prema sljedećim pravilima:
  1. za objekte organizacije koji se nalaze izvan država potpisnica ECAA sporazuma, ovlašteno osoblje može da bude kvalificirano prema nacionalnim propisima države u kojoj su objekti registrirani, suglasno Dodatku IV ovog dijela (*Part-145*).
  2. za linijsko održavanje koje se izvodi u linijskoj stanicici organizacije koja se nalazi izvan država potpisnica ECAA sporazuma, ovlašteno osoblje može da bude kvalificirano prema nacionalnim propisima države u kojoj se nalazi linijska stanica organizacije, suglasno Dodatku IV ovog dijela (*Part-145*).
  3. za ponavljajući predpoletni nalog za plovidbenost (*repetitive pre-flight airworthiness directive*), koji posebno navodi da može da ga izvrši letačka posada, organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu vođi zrakoplova i/ili inženjeru letaču, na temelju dozvole koju oni posjeduju, pod uvjetom da ona osigura odgovarajuću praktičnu obuku kojom se omogućava da oni ispune nalog za plovidbenost u okviru zahtijevanih standarda.
  4. ako zrakoplov djeluje izvan mjesta (lokacije) u kome organizacija za održavanje omogućava podršku (*supported location*), organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu vođi zrakoplova i/ili inženjeru letaču na osnovu dozvola koju posjeduju, pod uvjetom da ona osigura odgovarajuću praktičnu obuku kojom se omogućava da oni izvedu potrebne zadatke u okviru zahtijevanih standarda. Odredbe ovog stavka podrobno se opisuju u postupku iz priručnika.
  5. U nepredviđenim slučajevima, kad se zrakoplov prizemlji na mjestu izvan glavne baze, u kome nema raspoloživog odgovarajućeg ovlaštenog osoblja, organizacija za održavanje, s kojom je zaključen ugovor o omogućavanju podrške pri održavanju, može da izda jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju za uporabu (i) jednom svom zaposlenom licu koji ima ekvivalentna ovlaštenja za tip zrakoplova slične tehnologije, konstrukcije i sustava ili (ii) svakom licu koje ima najmanje pet godina iskustva na poslovima održavanja i važeću ICAO dozvolu za održavanje za tip zrakoplova za koji se izdaje uvjerenje, pod uvjetom da u tom mjestu ne postoji nijedna organizacija koja je odobrena suglasno ovom dijelu (*Part-145*) i da organizaciji za održavanje, s kojom je zaključen ugovor, pribavi i ima u personalnoj evidenciji dokaz o iskustvu i dozvoli za održavanje tog lica.

O navedenim slučajevima obavještava se BHDCA u roku od sedam dana od dana kad je ovlaštenje izdato. Odobrena organizacija za održavanje, koja je izdala jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja, mora da omogući provjeru takvog održavanja, ako ono može da utiče na sigurnost letenja.

145.A.35 Ovlašteno osoblje i osoblje za podršku

- (a) Pored odgovarajućih zahtjeva iz 145.A.30 (g) i (h), organizacija osigurava da ovlašteno osoblje i osoblje za podršku ima odgovarajuće razumijevanje odgovarajućih zrakoplova i/ili komponenti koji se održavaju i s time povezane organizacijske postupke. Kad je riječ o ovlaštenom osoblju, ovo će biti osigurano prije izdavanja ili ponovnog izdavanja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja.
- (i) "Osoblje za podršku" označava ono osoblje koje ima Dio 66 dozvolu za održavanje zrakoplova kategorije B1, B2 i/ili B3 sa odgovarajućim ovlaštenjima za zrakoplove, i koje radi u okruženju baznog održavanja a nema ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu.
  - (ii) "Odgovarajući zrakoplov i/ili komponenta" označava zrakoplov ili komponentu koji su određeni u pojedinačnom ovlaštenju za izdavanje uvjerenja.
  - (iii) "Ovlaštenje za izdavanje uvjerenja" označava ovlaštenje koje se izdaje ovlaštenom osoblju i čije je dejstvo da to osoblje može u ime organizacije da potpisuje uvjerenja o vraćanju u uporabu unutar ograničenja navedenih u ovlaštenju.
- (b) Izuvez u slučajevima navedenim u točkama 145.A.30(j) i 66.A.20(a)3(ii), organizacija može da izda ovlaštenje za izdavanje uvjerenja isključivo ovlaštenom osoblju koje ima upisane osnovne kategorije, podkategorije i bilo koje ovlaštenje za tip zrakoplova u dozvoli za održavanje zrakoplova, kao što je zahtijevano Aneksom III (Dio 66), pod uvjetom da je dozvola važeća sve vreme važenja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja, kao i da ovlašteno osoblje ostane usklađeno sa zahtjevima predviđenim u Aneksu III (Dio 66).
- (c) Organizacija osigurava da ovlašteno osoblje i osoblje za podršku bude neposredno uključeno u održavanje odgovarajućeg zrakoplova ili komponente najmanje 6 mjeseci u bilo koje 2 uzastopne godine.
- Za potrebe ovog stavka „neposredno uključeno u održavanje odgovarajućeg zrakoplova ili komponente“ označava da je lice radilo u okruženju za održavanje zrakoplova ili komponente i da je koristilo prava iz ovlaštenja za izdavanje uvjerenja i/ili da je stvarno izvodilo radove održavanja makar na nekim od tipova zrakoplova ili grupnim sustavima zrakoplova navedenim u ovlaštenju za izdavanje uvjerenja.
- (d) Organizacija mora osigurati da ovlašteno osoblje i osoblje za podršku svake druge godine izvede obuku radi usvajanja najnovijih znanja glede relevantne tehnologije, organizacijskih postupaka i utjecaja ljudskog faktora.
- (e) Organizacija mora uspostaviti program kontinuirane obuke ovlaštenog osoblja i osoblja za podršku, uključujući i postupke kojima se osigurava primjena odgovarajućih odredaba iz 145.A.35, kao temelje za izdavanje ovlaštenja za izdavanje uvjerenja ovlaštenom osoblju po ovom dijelu (*Part-145*).
- (f) Izuvez u nepredviđenim slučajevima, navedenim u 145.A.30(j)(5), organizacija procjenjuje potencijalno ovlašteno osoblje u pogledu kompetencija, kvalifikacija i sposobnosti za obavljanje dužnosti izdavanja uvjerenja, prema postupku koji je naveden u priručniku organizacije, prije izdavanja ili ponovnog izdavanja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja prema ovom dijelu (*Part-145*).
- (g) Kada ovlašteno osoblje ispunjava zahtjeve iz stavaka (a), (b), (d), (f) i ako je primjenljivo (c), organizacija je dužna da izda ovlaštenje za izdavanje uvjerenja sa jasno određenim opsegom i ograničenjima. Stalnost važenje ovlaštenja za izdavanje uvjerenja ovisi od stalnosti ispunjavanja zahtjeva iz stavaka (a), (b), (d) i ako je primjenljivo (c).

- (h) Оvlaštenje za izdavanje uvjerenja mora biti napisano na način koji ovlaštenom osoblju ili nadležnom licu koje ima pravo da provjeri ovlaštenje, jasno određuje opseg primjene. Ako se za određivanje obima koriste šifre, organizacija sačinjava tumačenje šifri i čini ga lako dostupnim. "Nadležno lice" označava predstavnika BHDCA, EASA-e ili nadležnog organa države koja je odgovorna za nadzor nad zrakoplovom ili komponentom koji su predmet održavanja.
- (i) Lice koje je odgovorno za sustav kvalitete odgovorno je da u ime organizacije izdaje ovlaštenje za izdavanje uvjerenja ovlaštenom osoblju. Ovo lice može odrediti drugo lice za izdavanje ili ukidanje ovlaštenja, prema postupku koja je naveden u priručniku organizacije.
- (j) Organizacija voditi evidenciju o ovlaštenom osoblju i osoblju za podršku, koja sadrži:
1. podatke o svakoj dozvoli za održavanje zrakoplova koju osobljje ima prema Aneksu III (Dio 66),
  2. podatke o okončanim relevantnim obukama,
  3. opseg ovlaštenja za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu, za svo ovlašteno osobljje,
  4. podatke o osoblju sa ograničenim ili jednokratnim ovlaštenjem za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu.

Organizacija čuva evidenciju najmanje tri godine nakon što osobljje iz ovog stavka okonča zaposlenje u organizaciji ili poslije oduzimanja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu. Na zahtjev, organizacija je dužna da osoblju iz ovog stavka po odlasku iz organizacije dostavi kopiju njegove evidencije.

Osoblje iz ovog stavka, na svoj zahtjev, ima pravo uvida u personalnu evidenciju, kako je gore navedeno.

- (k) Organizacija mora da ovlaštenom osoblju osigura kopiju njihovog ovlaštenja za izdavanje uvjerenja, u obliku pisanog dokumenta ili u elektronskom obliku.
- (l) Ovlašteno osobljje mora da, na zahtjev, predoči ovlaštenje svakom nadležnom licu u roku od 24 sata.
- (m) Ovlašteno osobljje i osobljje za podršku mora imati najmanje 21 godinu starosti.
- (n) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova kategorije A može da koristi svoje certifikacijske privilegije na određenom tipu zrakoplova samo nakon zadovoljavajućeg završetka odgovarajuće obuke za zadatke (tasks) kategorije A na zrakoplovu koju je obavila organizacija odgovarajuće odobrena sukladno Aneksu II (Dio 145) ili Aneksu IV (Dio 147). Ova obuka uključivati će praktičnu obuku i teoretsku obuku kako je potrebno za svaki zadatak za koji se dobija ovlaštenje. Zadovoljavajući završetak obuke će biti demonstriran ispitom ili procjenom na radu od strane organizacije.
- (o) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova kategorije B2 može da koristi svoje certifikacijske privilegije opisane u točki 66.A.20(a)(3)(ii) Aneksa III (Dio 66) samo nakon zadovoljavajućeg završetka (i) odgovarajuće obuke za zadatke kategorije A na zrakoplovu, i (ii) 6 mjeseci dokumentirane praktične obuke koja pokriva opseg ovlaštenja koje će biti izdano. Obuka za zadatak uključivati će praktičnu obuku i teoretsku obuku kako je potrebno za svaki zadatak za koji se dobija ovlaštenje. Zadovoljavajući završetak obuke biti će demonstriran ispitom ili procjenom na radu. Obuku za zadatak i ispit/procjenu će obaviti organizacija za održavanje koja izdaje ovlaštenje ovlaštenom osoblju. Praktično iskustvo će takođe biti održeno u toj organizaciji za održavanje.

145.A.40 Oprema, alat i materijal

- (a) Organizacija mora da ima na raspolaganju i da koristi opremu, alat i materijal neophodnu za obavljanje odobrenog opsega radova.
1. Kada proizvođač specificira određeni alat ili opremu, organizacija mora koristiti taj alat ili opremu, izuzev ako korištenje drugog alata ili opreme nije prihvatila BHDCA, na način koji je određen odgovarajućim postupkom koji je naveden u priručniku.
  2. Oprema i alat moraju biti stalno dostupni, izuzev ako se tako rijetko koriste da njihova stalna raspoloživost nije neophodna. Ovi slučajevi se podrobno opisuju u postupku koja je naveden u priručniku.
  3. Organizacija koja je odobrena za bazno održavanje mora raspolagati dovoljnom opremom za pristup zrakoplovu i platformama za pregled, tako da se zrakoplov može pravilno pregledati.
- (b) Organizacija mora osigurati da se alat i oprema, a naročito testna oprema, provjeravaju i baždare prema priznatim standardima i toliko često da se održi njihova ispravnosti preciznost. Organizacija mora voditi evidenciju o baždarenju i standardu koji je korišten za baždarenje.

145.A.42 Prijem komponenti

- (a) Komponente se razvrstavaju i odvajaju prema sljedećim kategorijama:
1. komponente koje su u zadovoljavajućem stanju, imaju uvjerenje o spremnosti za uporabu na obrascu 1 (EASA Form 1) ili ekvivalentni dokument i označene su prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  2. neispravne komponente, s kojima se postupa prema ovoj sekciji;
  3. nepopravljive koje su razvrstane prema 145.A.42(d);
  4. standardni dijelovi koji se koriste na zrakoplovu, motoru, elisi ili drugoj komponenti zrakoplova kad su označeni u katalogu dijelova proizvođača i/ili podacima o održavanju;
  5. materijal (sirovine i potrošni materijal) koji se koristi tijekom održavanja, a organizacija je ustanovila da i spunjava odgovarajuće zahtjeve i da ima odgovarajuću dokumentaciju o podrijetlu. Ovi materijali moraju da imaju odgovarajuću dokumentaciju iz koje se jasno vidi koji je materijal u pitanju i koja sadrži izjavu o usklađenosti sa specifikacijom i podatke o proizvođaču i dobavljaču.
  6. komponente iz točke 21.A.307 (c) Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (b) Prije ugradnje komponente organizacija provjerava da li je komponenta pogodna za ugradnju s obzirom na moguće modifikacije i naloge za plovidbenost koji se na nju odnose.
- (c) Organizacija može da proizvodi ograničen opseg djelova za korištenje tijekom tekućih radova unutar njenih objekata, pod uvjetom da je to predviđeno postupcima navedenim u priručniku organizacije za održavanje.
- (d) Komponente koje su dostigle svoj potvrđeni ograničeni vijek uporabe ili koje su nepopravljive, otpisuju se i ne mogu ponovo da uđu u sustav snabdijevanja komponentama, izuzev ako im se odobreni vijek uporabe ne produlji ili ako se ne nađe način za otklanjanje kvara koji je odobren prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (e) Komponente iz točke 21A.307(c) Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) ugradit će se samo u slučaju da ih vlasnik zrakoplova smatra odgovarajućim za ugradnju na svoj zrakoplov.

145.A.45 Podaci o održavanju

- (a) Organizacija mora imati i koristiti važeće podatke o održavanju, uključujući izmjene i popravke. "Važeće" označava ono što je bitno za svaki zrakoplov, komponentu ili postupak koji je označen u listi ovlaštenja klase iz odobrenja organizacije i svakoj povezanoj listi ovlaštenja (*capability list*).
- Podatke o održavanju koje organizaciji dostavi operator ili stranka, organizacija čuva i njima raspolaze dok traju radovi, uz obvezu da poštuje zahtjeve iz 145.A.55(c).
- (b) Za potrebe ovog dijela (*Part-145*) važeći podaci obuhvataju:
1. važeće zahtjeve, postupke, uputstva ili obavijesti o korištenju koje je izdao nadležan organ za nadzor zrakoplova ili komponente;
  2. važeći nalozi za plovidbenost koje je izdao nadležan organ za nadzor zrakoplova ili komponente;
  3. naputci za kontinuiranu plovidbenost koje je izdao imatelj uvjerenja o tipu, dodatnog uvjerenja o tipu (*supplementary type certificate holder*) ili druga organizacija koja je prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) ovlaštena da objavljuje takve podatke, a kad su zrakoplov ili komponenta iz treće države – podaci o plovidbenosti koje zahtijeva nadležan organ za nadzor zrakoplova ili komponente;
  4. svaki drugi važeći standard u koje, pored ostalog, ulaze i standardi koje je EASA priznala kao dobre standarde održavanja;
  5. sve važeće podatke izdate prema stavku (d).
- (c) Organizacija ustanavljava metode kojima se omogućava da se svaki netočan, nepotpun ili dvosmislen postupak, praksa, podatak ili uputstvo za održavanje, sadržani u podacima o održavanju koje koristi osoblje za održavanje, dokumentuju i o njima obavijesti autor podataka.
- (d) Organizacija može da promjeni naputke za održavanje samo prema postupku koji je naveden u priučniku za održavanje. Ona, pri tome, mora da pokaže da promjene naputka omogućavaju ekvivalentne ili poboljšane standarde održavanja, ali i da o promjenama naputka obavijesti imatelja uvjerenja o tipu. Za potrebe ovog stavka, naputci za održavanje označavaju naputke kako da se obave određeni radovi održavanja i isključuju tehničko projektiranje popravki i modifikacija.
- (e) Organizacija mora uspostaviti sustav radnih kartica (*work card*) ili radnih listi (*worksheet system*) koji se koristi u odgovarajućim dijelovima organizacije. Pored toga, organizacija potanko prepisuje u radne kartice ili radne liste podatke o održavanju, navedene u stavku (b) i (d), ili precizno upućuje na određeni zadatak ili grupe zadataka koji su sadržani u podacima o održavanju. Radne kartice i radne liste mogu da se izrade računalom i da se čuvaju u elektronskoj bazi podataka, pod uvjetom da baza ima primjerenu zaštitu od neovlaštenih izmjena i da postoji sigurnosna kopija u obliku elektronske baze podataka koja se ažurira najkasnije 24 sata od bilo koje promjene u glavnoj elektronskoj bazi podataka. Složeni zadaci održavanja prepisuju se u radne kartice ili radne liste i potom dijele u jasne faze, čime se omogućava evidencija o izvođenju kompletnog zadatka održavanja. Organizacija može koristiti sustav radnih kartica i radnih listi koje priprema korisnik zrakoplova, ukoliko to korisnik zahtijeva. U tom slučaju, organizacija mora da utvrdi postupke koji omogućavaju da se pravilno koriste radne kartice ili radne liste korisnika zrakoplova.
- (f) Organizacija mora osigurati da svi važeći podaci o održavanju budu spremni za uporabu na zahtjev osoblja za održavanje.
- (g) Organizacija mora uspostaviti postupak koji omogućava da svi podaci o održavanju, koji su pod njenom kontrolom, budu ažurni. Ako podatke osigurava i kontrolira korisnik zrakoplova/stranka, organizacija za održavanje mora da dokaže da ima pismeno uvjerenje korisnika zrakoplova/stranke da su svi podaci o održavanju ažurni ili da ima radne naloge u kojima je označen status promjene podataka o

održavanju koji se koriste ili da dokaze da su na listi distribucije amandmana podataka o održavanju korisnika zrakoplova /stranke.

145.A.47 Planiranje radova

- (a) Organizacija mora imati sustav koji odgovara opsegu i složenosti radova, da bi planirala raspoloživost potrebnog osoblja, alata, opreme, materijala, podataka o održavanju i objekata i time omogućila sigurno izvršenje radova.
- (b) Pri planiranju radova održavanja i organiziranju smjena, moraju se uzeti u obzir ograničenja ljudskih performansi.
- (c) Kada se posao predaje sljedećoj smjeni ili dođe do promjene osoblja, osoblje koje odlazi i osoblje koje dolazi mora međusobno razmijeniti bitne podatke.

145.A.50 Uvjerenje o vraćanju u uporabu

- (a) Uvjerenje o vraćanju u uporabu izdaje odgovarajuće ovlašteno osoblje u ime organizacije kad se utvrdi da je organizacija pravilno obavila kompletne naručene radove održavanja, prema postupcima određenim u 145.A.70, uz uvažavanje raspoloživosti i korištenje podataka o održavanju, navedenih u 145.A.45, i da nisu poznate neusklađenosti koji mogu da ugroze sigurnost leta.
- (b) Uvjerenje o vraćanju u uporabu izdaje se prije leta, po okončanom održavanju.
- (c) Korisnik zrakoplova mora se izvjestiti o novim kvarovima ili o nepotpunosti radnih naloga koji se otkriju tijekom radova održavanja, kako bi se od njega pribavila suglasnost za otklanjanje kvarova ili upotpunjavanje elemenata radnog naloga. Ako korisnik zrakoplova odbije suglasnost po ovom stavku, primjenjuje se stavak (e).
- (d) Uvjerenje o spremnosti za uporabu izdaje se po okončanju održavanja komponente koja je skinuta sa zrakoplova. Uvjerenje o spremnosti za uporabu - EASA obrazac 1 (EASA Form 1), koji je naveden u Dodatu II Aneksa I (Dio M), predstavlja odobrenje za vraćanje komponente u uporabu, osim u slučaju kako je to navedeno u točki M.A.505(b) ili M.A.505(e). Kad organizacija zadrži komponentu za sopstvene potrebe, Obrazac 1 (EASA Form 1) možda neće biti potreban, što zavisi od intemih postupaka organizacije za izдавanje uvjerenja, koji su navedeni u priručniku.
- (e) Izuzetno od stavka (a), kad organizacija nije u stanju da završi zahtijevano održavanje, ona može da izda uvjerenje o vraćanju u uporabu unutar odobrenih ograničenja zrakoplova. Ovo ograničenje organizacija upisuje u uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova prije izдавanja uvjerenja.
- (f) Izuzetno od stavka (a) i 145.A.42, kada je zrakoplov prizemljen na mjestu izvan glavne baze linijskog održavanja (glavne linijske stanice) ili glavne baze za održavanje, gdje nisu dostupne komponente sa potrebnim uvjerenjem o spremnosti za uporabu, dopušteno je da se privremeno ugradi komponenta koja nema odgovarajuće uvjerenje o spremnosti za uporabu, za najviše 30 sati letenja, ili do povratka zrakoplova u glavnu bazu linijskog održavanja ili u glavnu bazu za održavanje, ovisno od toga šta prije nastupi, pod uvjetom da se korisnik zrakoplova suglaši s time, da pomenuta komponenta ima odgovarajuće uvjerenje o spremnosti za uporabu i da na drugi način ispunjava važeće zahtjeve održavanja i uporabe. Ovakva komponenta mora da se skine sa zrakoplova u gore navedenim rokovima, izuzev ako u međuvremenu ne bude pribavljena potrebna uvjerenje o spremnosti za uporabu suglasno stavku (a) i 145.A.42.

145.A.55 Evidencija o održavanju

- (a) Organizacija mora voditi evidenciju o svim obavljenim radovima održavanja. Kao minimum, organizacija čuva svu evidenciju kojom se dokazuje da su bili ispunjeni svi zahtjevi za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu, uključujući i podgovaračku tehničku dokumentaciju.
- (b) Organizacija mora da dostavi operatoru zrakoplova primjerak uvjerenja o vraćanju u

uporabu, zajedno sa primjerkom podataka o bilo kojoj odobrenoj specifičnoj popravci/modifikaciji koja je korištena tijekom popravke/modifikacije.

- (c) Organizacija mora da čuva primjerak svake evidencije i s njom povezanih podataka o održavanju tri godine od dana kad su zrakoplov ili komponenta na koje se radovi odnose bili otpremljeni iz organizacije kao spremni za uporabu.
  - 1. Evidencija se čuva na takav način da se osigura zaštita od oštećenja, izmjene i krađe.
  - 2. Sva računalna oprema, koja se koristi da bi se osigurale sigurnosne kopije (*backup*) na diskovima, trake itd, čuvaju se na mjestu različitom od onog na kome se nalaze radni podaci koji se trenutno koriste, i u okruženju koje osigurava da ostanu u dobrom stanju.
  - 3. Ako organizacija prestane da radi, sva evidencija o održavanju obavljenom u posljednje dvije godine, koja se čuva, dostavlja se posljednjem vlasniku ili kupcu predmetnog zrakoplova ili komponente ili se dalje čuva na način koji odredi BHDCA.

145.A.60 Prijavljivanje događaja

- (a) Organizacija mora prijaviti BHDCA, državi registracije i organizaciji koja je odgovorna za projektiranje zrakoplova ili komponente, svako uočeno stanje zrakoplova ili komponente koje je dovelo ili je moglo da dovede do opasnog stanja koje ozbiljno ugrožava sigurnost leta.
- (b) Organizacija mora uspostaviti svoj sustav prijavljivanja događaja, i detaljno ga opisati u priručniku organizacije, kako bi omogućila prikupljanje i procjenu tih prijava i procjenu i izdvajanje događaja koji se, prema stavku (a), obvezno prijavljuju. Ovi postupci trebaju identificirati štetne pojave, a zatim i korektivne mjere koje je organizacija poduzela ili treba da poduzme za otklanjanje nedostataka, uključujući i procjenu svih poznatih bitnih podataka u vezi s takvim događajima, kao i metod proslijđivanja informacija, ako je to potrebno.
- (c) Organizacija mora pripremati navedena izvješća u obliku i na način koji odredi EASA i mora osigurati da oni sadrže sve bitne podatke o uvjetima u kojima se događaj desio i procijeni njegovih posljedica, koji su poznati organizaciji.
- (d) Ako je organizacija zaključila ugovor o održavanju sa komercijalnim operatorom, ona prijavljuje operatoru svako stanje koje utječe na operatorov zrakoplov ili komponentu.
- (e) Izvješće se priprema i dostavlja što prije, a najkasnije 72 sata od kad je organizacija uočila stanje koje prijavljuje.

145.A.65 Politika sigurnosti i kvalitete, postupci održavanja i sustav kvalitete

- (a) Organizacija mora uspostaviti politiku sigurnosti i kvalitete i izložiti je u priručniku suglasno 145.A.70.
- (b) Organizacija mora uspostaviti postupke, uz suglasnost BHDCA kojima, uvažavajući ljudski faktor i ljudske performanse, omogućava dobru praksu održavanja i usklađenost sa ovim dijelom (*Part-145*), što podrazumijeva jasne radne naloge i ugovore, podobne da zrakoplov ili komponenta budu spremni za uporabu prema 145.A.50.
  - 1. Postupci održavanja navedeni u ovom stavku odnose se na 145.A.25 do 145.A.95.
  - 2. Postupci održavanja, koje je organizacija već uspostavila ili treba da uspostavi na temelju ovog stavka, moraju da obuhvate sve aspekte obavljanja radova održavanja, uključujući pružanje i kontrolu specijalističkih usluga i uspostavljanje standarda po kojima organizacija namjerava da radi.
  - 3. Kod linijskog i baznog održavanja zrakoplova, organizacija uspostavlja postupke

za maksimalno smanjivanje rizika od višestrukih grešaka i za uočavanje grešaka na kritičnim sustavima i osigurava da se ni od jednog lica ne zahtijevaju radovi ili pregledi koji obuhvataju neki element rastavljanja/sastavljanja više komponenti istog tipa koje su ugrađene na više od jednog sustava istog zrakoplova tijekom određene provjere u svrhe održavanja. Kad je za obavljanje ovih radova raspoloživo samo jedno lice, onda radna kartica ili radna lista organizacije mora da uključi dodatnu fazu za ponovni pregled radova koje je obavilo to lice, poslije okončanja tih radova.

4. Organizacija mora da uspostavi postupke koji osiguravaju da se oštećenje procjeni, a modifikacije i popravke izvedu korištenjem podataka navedenih u točki M.A.304.

(c) Organizacija mora uspostaviti sustav kvalitete koji uključuje sljedeće:

1. neovisnu provjeru (udit) radi praćenja usklađenosti sa standardima koji se zahtijevaju za zrakoplove/komponente zrakoplova i adekvatnost postupaka da bi se omogućilo da ove provjere usklađenosti dovedu do stvaranja dobre prakse održavanja i plovilbeno sposobnog zrakoplova/komponente zrakoplova. Neovisna provjera, radi praćenja usklađenosti (kao dio sustava kvalitete), može u najmanjim organizacijama ugovorom da se povjeri drugoj organizaciji koja je odobrena prema ovom dijelu (*Part-145*) ili licu koje ima potrebno tehničko znanje i dokazano iskustvo u ovim provjerama (uditima).
2. sustav izvješćivanja, u kome se licima ili grupama lica navedenim u 145.A.30(b) i, prije svega, odgovornom rukovoditelju (*accountable manager*) pružaju povratne informacije o sustavu kvalitete, čime se omogućava blagovremeno poduzimanje pravilnih korektivnih mjera kojima se odgovara na izvešća o neovisnom pregledu iz točke 1.

145.A.70 Priručnik organizacije za održavanje (*Maintenance Organisation Exposition – MOE*)

- (a) „Priručnik organizacije za održavanje“ označava dokument ili dokumenta, koja sadrže materijal u kome se određuje opseg radova, predstavlja sastavni Dio odobrenja i pokazuje na koji način organizacija namjerava da ispunjava zahtjeve iz ovog dijela (*Part-145*). Organizacija dostavlja BHDCA priručnik koji sadrži najmanje sljedeće:
1. izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da priručnik i ostali prateći priručnici, na koje se poziva, omogućavaju stalnu usklađenost organizacije sa ovim dijelom (*Part-145*). Kad odgovorni rukovoditelj nije istovremeno i glavni rukovoditelj, tada odgovorni rukovoditelj i glavni rukovoditelj zajednički potpisuju izjavu;
  2. politiku sigurnosti i kvalitete organizacije, kako je navedeno u 145.A.65;
  3. zvanja i imena lica imenovana prema 145.A.30(b);
  4. dužnosti i odgovornosti lica imenovanih prema 145.A.30(b), i pitanja koja ona mogu da u ime organizacije neposredno rješavaju sa BHDCA;
  5. organizacijsku šemu koja pokazuje povezane lance odgovornosti između lica navedenih u 145.A.30(b);
  6. spisak ovlaštenog osoblja i osoblja za podršku;
  7. opći opis ljudskih resursa;
  8. opći opis objekata na svakoj adresi navedenoj u uvjerenju o sposobljenosti organizacije za održavanje;
  9. specifikaciju opsega radova organizacije koja se odnosi na opseg odobrenja;
  10. postupak obavještavanja iz 145.A.85 o promjenama u organizaciji;
  11. postupak o načinu uvođenja izmjena u priručnik organizacije;

12. postupke i sustav kvalitete koje je organizacija predvidjela prema 145.A.25 do 145.A.80;
  13. spisak komercijalnih operatora, kad je primjenljivo, kojima organizacija pruža usluge održavanja zrakoplova;
  14. spisak organizacija podugovarača, kad je primjenljivo, kao što je to određeno u 145.A.75(b);
  15. spisak linijskih stanica, kad je primjenljivo, kao što je to određeno u 145.A.75(d);
  16. odgovarajući spisak organizacija sa kojima je zaključen ugovor.
- (b) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Priručnik i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Izuzetno od stavka (b), manje promjene priručnika mogu da se odobre putem posrednog odobravanja.

145.A.75 Prava organizacije

Suglasno priručniku, organizacija za održavanje ima pravo da:

- (a) održava zrakoplov ili komponentu za koje je odobrena, na mjestima koja su navedena u njenom uvjerenju o sposobljenosti i priručniku;
- (b) dogovori održavanje bilo kojeg zrakoplova ili komponente za koje je ona odobrena s drugom organizacijom koja radi pod njenim sustavom kvalitete. Ovo se odnosi na radove koje obavlja organizacija koja nije odgovarajuće odobrena za izvođenje takvog održavanja suglasno ovom dijelu (*Part-145*) i koja je ograničena na opseg radova dopušten prema postupcima iz 145.A.65(b). Ovi radovi ne uključuju provjeru zrakoplova unutar baznog održavanja zrakoplova, potpunu radioničku provjeru, ni remont motora ili motorskog modula;
- (c) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena na bilo kojoj lokaciji, ako je potreba za time nastala uslijed neispravnosti zrakoplova ili potrebe da se podrži povremeno linijsko održavanje, pod uvjetima navedenim u priručniku;
- (d) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena na lokaciji koja je određena kao lokacija za linijsko održavanje i na kojoj mogu da se izvedu manja održavanja, ali samo ako priručnik organizacije predviđa takve slučajeve i ako su u njemu navedene ove lokacije;
- (e) izdaje uvjerenja o vraćanju u uporabu poslije završetka održavanja, prema 145.A.50.

145.A.80 Ograničenja organizacije

Organizacija može da održava zrakoplov ili komponentu za koje je odobrena samo ako raspolaže potrebnim prostorom, opremom, alatima, materijalima, podacima o održavanju i ovlaštenim osobljem.

145.A.85 Promjene u organizaciji

Kako bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu usklađenost sa ovim dijelom (*Part-145*) i, ako je potrebno, promijeni uvjerenje o sposobljenosti za održavanje, organizacija unaprijed obavještava BHDCA o prijedlogu za sljedeće promjene (izuzev o predloženim promjenama u osoblju koje unaprijed nisu poznate rukovodstvu, a o kojima se BHDCA obavještava prvom prilikom):

1. naziva organizacije;
2. mjesta organizacije;
3. dodatnog mjeseta organizacije;
4. odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*);
5. bilo kog lica imenovanog prema 145.A.30(b);
6. objekata, opreme, alata, materijala, postupaka, oblasti rada i ovlaštenog osoblja koji bi mogli da imaju utjecaja na odobrenje.

145.A.90 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod sljedećim uvjetima:
  1. da je organizacija stalno usklađena sa Aneksom II (Dio 145) i odredbama o postupanju po nalazima koji su navedeni u točki 145.B.40;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim Dijelom (*Part-145*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukidanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za održavanje mora da se vrati BHDCA.

145.A.95 Nalazi (*Findings*)

- (a) Nalaz razine 1 predstavlja značajnu neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-145*), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz razine 2 predstavlja svaku neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-145*), koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvješća sa nalazima, shodno 145.B.50, imatelj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za održavanje mora da utvrdi plan korektivnih mjera za oticanjanje neusklađenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sproveđe korektivne mjere u dogovorenom roku.

SEKCIJA B**POSTUPCI ZA NADLEŽNE VLASTI****145.B.01 Oblast primjene**

Ovom sekcijom uspostavljaju se upravlji zahtjevi po kojima postupaju nadležni organi pri obavljanju poslova i odgovornosti u vezi sa izdavanjem, praćenjem važenja, promjenom, privremenim ili trajnim ukidanjem odobrenja organizacije za održavanje prema ovom dijelu (*Part-145*).

145.B.10 Nadležni organ**1. Opće**

BHDCA je nadležni organ zadužen za izdavanje, praćenje važenja, izmjene i privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za održavanje. BHDCA mora uspostaviti dokumentirane postupke i organizacijsku strukturu.

2. Resursi

Brojnost osoblja BHDCA mora biti dovoljna za izvršenje svih zadataka navedenim u Sekciji B ovog dijela.

3. Kvalifikacije i obuka

Svo osoblje koje radi na odobrenjima prema ovom dijelu (*Part-145*) mora:

- (a) da ima odgovarajuće kvalifikacije i znanje, iskustvo i obučenost potrebne za obavljanje povjerenih poslova.
- (b) da ima odgovarajuću okončanu osnovnu/kontinuiranu obuku prema ovom dijelu (*Part-145*), uključujući obuku o njegovom značenju i standardima.

4. Postupci

BHDCA mora uspostaviti postupke koji detaljno opisuju način na koji se postiže uslađenost sa Sekcijom B ovog dijela.

Navedeni postupci moraju da se redovito prate i mijenjaju kako bi se postigla stalna usklađenost sa ovim zahtjevima.

145.B.15 Organizacije koje se nalaze u više država

Kad se objekti za održavanje nalaze u više država, pregled i stalni nadzor odobrenja vrše se u suradnji sa nadležnim organima države u kojima se nalaze ostali objekti za održavanje.

145.B.20 Početno odobrenje

1. Ako su ispunjeni zahtjevi iz 145.A.30(a) i (b), BHDCA će obavijestiti podnositelja zahtjeva u pismenom obliku o prihvatanju osoblja navedenog u 145.A.30(a) i (b).
2. BHDCA će utvrditi da li su postupci navedeni u priručniku organizacije usklađeni sa zahtjevima iz ovog dijela (*Part-145*) i provjeriti da li je odgovorni rukovoditelj potpisao izjavu o prihvatanju obveze (*Commitment Statement*).
3. BHDCA mora utvrditi da li je organizacija usklađena sa zahtjevima koji su predviđeni u ovom dijelu (*Part-145*).
4. U toku postupka odobravanja mora se održati najmanje jedan sastanak sa odgovornim rukovoditeljem, kako bi on u potpunosti postao svjestan značaja odobrenja organizacije i razloga za potpisivanje obveze o poštovanju postupaka navedenih u organizacijskom priručniku.
5. Svi nalazi dostavljaju se u pismenom obliku organizaciji koja je podnijela zahtjev.
6. BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su poduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
7. Za početno odobrenje potrebno je da BHDCA utvrdi da je organizacija, koja je podnijela zahtjev, otklonila sve nalaze.

145.B.25 Izdavanje odobrenja

1. BHDCA će formalno odobriti priručnik organizacije i izdati odgovarajuće odobrenje na obrascu EASA Form 3, koje obuhvata i opseg odobrenja. BHDCA će izdati odobrenje samo ako je organizacija usklađena sa zahtjevima koji su predviđeni u ovom dijelu (*Part-145*).

2. BHDCA će navesti uvjete pod kojim se odobrenje izdaje na obrascu *EASA Form 3*.
3. Referentni broj unosi se u uvjerenje, na način koji određuje EASA.

145.B.30 Praćenje važenja odobrenja

Važenje odobrenja prati se prema odgovarajućim odredbama "početnog odobrenja" prema 145.B.20. Pored toga:

1. BHDCA će uspostaviti i ažurirati program nadzora, sa listom svih odobrenih organizacija, s datumima planiranih posjeta u okviru provjere (odita) i datumima o sprovedenim posjetama.
2. Svaka organizacija se u cijelini provjerava (auditira) u periodu koji nije duži od 24 mjeseca, kad se utvrđuje da li ona i dalje ispunjava uvjete koji su predviđeni u ovom dijelu (*Part-145*).
3. Sastanak sa odgovornim rukovoditeljem održava se najmanje jednom u 24 mjeseca, da bi se omogućilo da on bude obaviješten o svim značajnim nedostacima koji su uočeni tijekom provjere (odita).

145.B.35 Promjene

1. Organizacija obavještava BHDCA o svakoj namjeravanoj promjeni, kako je to navedeno u 145.A.85.
2. BHDCA primjenjuje važeće elemente početnog odobrenja za svaku promjenu organizacije, o kojoj je obaviještena.
3. BHDCA može da odredi uvjete pod kojima odobrena organizacija može da posluje u tijeku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.

145.B.40 Izmjene priručnika organizacije za održavanje

Za bilo koji izmjenu priručnika organizacije za održavanje:

1. Kod neposrednog odobravanja izmjena sukladno točki 145.A.70(b), BHDCA će provjeriti da li su postupci, koji su navedeni u priručniku, suglasni Aneksu II (Dio 145), prije nego što formalnim putem obavijesti organizaciju o odobravanju.
2. Ako se na odobravanje izmjena primjeni posredno odobravanje, koristi se procedura sukladno točki 145.A.70(c) i BHDCA će osigurati da (i) promjene ostanu male (*minor*) (ii) postoji primjeren način nadzora nad izmjenama da bi se osigurala usaglašenost sa zahtjevima Aneksa II (Dio 145).

145.B.45 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja

BHDCA će:

- (a) privremeno ukinuti odobrenje kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukinuti ili ograničiti odobrenje, prema 145.B.50.

145.B.50 Nalazi

- (a) Ako se tijekom provjere (odita) ili na drugi način pronađe dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (*Part-145*), BHDCA će poduzeti sljedeće mjere:
  1. Za nalaz razine 1, BHDCA će odmah poduzeti neposredne mjere da organizaciji, ovisno od opsega nalaza razine 1, trajno ukinе, ograniči ili privremeno ukinе, u cijelini ili djelomično, odobrenje dok ona uspješno ne poduzme odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz razine 2, BHDCA će odobriti rok za poduzimanje korektivnih mјera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od tri mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok, ako

postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera.

- (b) Nadležni organ će privremeno ukinuti odobrenje, u cjelini ili djelomično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok za otklanjanje nalaza.

145.B.55 Vođenje evidencije

1. BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije sa definiranim minimalnim vremenima čuvanja dokumentacije, koji treba omogućiti praćenje svih postupaka vezanih za izdavanje, kontinualno važenje, izmjene i privremeno ili trajno ukidanje odobrenja.
2. Evidencija obuhvata najmanje:
  - (a) Zahtjev za odobrenje organizacije, uključujući kontinualno važenje odobrenja;
  - (b) evidenciju o stalnom nadzoru, uključujući i evidenciju o svim provjerama (oditima);
  - (c) uvjerenje o sposobnosti organizacije za održavanje sa svim promjenama;
  - (d) kopiju programa provjere (audit), s datumima planiranih i sprovedenih provjera;
  - (e) kopije relevantne prepiske, uključujući i obrazac 4 (*EASA Form 4*);
  - (f) podatke o izuzećima ili naloženim pravilnim mjerama;
  - (g) obrasce bilo kojih izvešća nadležnog organa o provjerama (oditima);
  - (h) priručnike organizacije za održavanje.
3. Evidencija se čuva najmanje četiri godine.
4. BHDCA čuva ove evidencije na papiru ili u elektronskoj formi ili kombinirajući oba vida čuvanja.

145.B.60 Izuzeća

BHDCA mora da evidentira i čuva odobrena izuzeća.

Dodatak I

Sadržaj uvjerenja o spremnosti za uporabu EASA obrazac 1

Primjenjuju se odredbe Dodatka II Aneksa I (Dio M).

Dodatak II

Sustav klasa i ovlaštenja koji se koristi na odobrenju organizacija za održavanje naveden u Aneksu I (Dio M) Odjeljka F i aneksu II (Dio 145)

Primjenjuju se odredbe Dodatka IV Aneksa I (Dio M).

Sadržaj obrazca uvjerenja o sposobljenosti organizacije za održavanje ovlaštene naveden u Aneksu II (Dio 145)

<p>[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] <i>(COMPETENT AUTHORITY, STATE)</i></p> <p>UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE <i>MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE</i></p> <p>REFERENCA: BA.145.(XXXX) REFERENCE: BA.145.(XXXX)</p> <p>Na temelju [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dolje navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je: Pursuant to [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:</p> <p style="text-align: center;">(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA) <i>(COMPANY NAME AND ADDRESS)</i></p> <p>kao organizacija za održavanje, sukladna sa [Pravni osnov] i odobrena za održavanje zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, navedenih u priloženoj listi odobrenja, za izdavanje odgovarajućih uvjerenja o vraćanju u uporabu. as a maintenance organisation in compliance with [Pravni osnov] approved to maintain the products, parts and appliances listed in the attached approval schedule and issue related certificates of release to service using the above references.</p> <p>UVJETI: CONDITIONS:</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Ovo uvjerenje je ograničeno odobrenim opsegom rada, koji je naveden u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje, prema Sekciji A, Aneksa II (Dio-145); <i>This approval is limited to that specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation manual, as referred to in Section A of Annex II (Part-145); and</i>
2. Ovo uvjerenje zahtijeva sukladnost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje; <i>This approval requires compliance with the procedures specified in the approved maintenance organisation and manual; and</i>
3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za održavanje sukladna sa [Pravni osnov]; i <i>This approval is valid whilst the approved maintenance organisation remains in compliance with [Pravni osnov]; and</i>
4. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će vrijediti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto. <i>Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.</i> <p>Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX. <i>Date of original issue:</i></p> <p>Datum revizije: XX.XX.XXXX. <i>Date of this revision:</i></p> <p>Broj revizije: XX <i>Revision No:</i></p> <p>Potpis ovlaštene osobe: <i>Signed:</i> _____</p> <p>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority BiH</i></p> <p>Broj protokola: <i>Ref. No:</i></p>
--

OPSEG RADA ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL SCHEDULE				
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.145.(XXXX)			
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)			
KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION	BAZNO BASE	LINIJSKO LINE
ZRAKOPLOV (*) <i>AIRCRAFT</i>	(**) (**)	(**) (**)	(DA / NE) (YES / NO) (**) (DA / NE) (YES / NO) (**)	(DA / NE) (YES / NO) (**) (DA / NE) (YES / NO) (**)
MOTOR (*) <i>ENGINE</i>	(**) (**)	(**) (**)		
KOMPONENTE IZUZEV KOMPLETNI MOTOR ILI APU (*) <i>COMPONENTS OTHER THAN COMPLETE ENGINES OR APU</i>	(**) (**) (**) (**) (**) (**)	(**) (**) (**) (**) (**)		
POSEBNE USLUGE (*) <i>SPECIALISED SERVICES</i>	(**) (**) (**) (**)	(**) (**) (**)		
<p>Ovaj opseg rada organizacije ograničen je na one proizvode, dijelove, uređaje i aktivnosti koje su navedene u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za održavanje. <i>This approval schedule is limited to products, parts and appliances and to the activities specified in the scope of work section of the approved maintenance organisation manual.</i></p> <p>Referentna oznaka Priručnika organizacije za održavanje: <i>Maintenance Organisation Manual reference:</i></p> <p>Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX. <i>Date of original issue:</i> XX.XX.XXXX.</p> <p>Datum posljednje odobrane revizije: XX.XX.XXXX. <i>Date of last revision approved:</i> XX.XX.XXXX.</p> <p>Potpis ovlaštene osobe: <i>Signed:</i> _____</p> <p>Broj revizije: XX <i>Revision No:</i> XX</p> <p>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority BiH</i></p> <p>Broj protokola: <i>Ref. No.</i></p>				

*Dodatak IV***Uvjeti za rad osoblja koje nije kvalificirano sukladno Aneksu III (Dio 66) koji su pomenuti u točkama 145.A.30(j)1 i 2**

1. Ovlašteno osoblje koje ispunjava sve sljedeće uvjete, smatraće se da ispunjava namjeru datu u točkama 145.A.30(j) 1 i 2:
  - (a) Lice će imati dozvolu ili ovlaštenje za izdavanje uvjerenja, izdato prema nacionalnim propisima, koji su u potpunoj suglasnosti sa ICAO Aneksem 1.
  - (b) Opseg radova lica ne smije da prevaziđe opseg radova koji je definiran nacionalnom dozvolom ili ovlaštenjem za izdavanje uvjerenja, koje god je restriktivnije.
  - (c) Lice mora da pokaže da je završilo obuku iz ljudskog faktora i zrakoplovnih propisa, kao što je to dato u modulima 9 i 10 Dodatka I Aneksu III (Dio 66).
  - (d) Lice mora da dokaže da ima 5 godina iskustva u održavanju za ovlašteno osoblje za linijsko održavanje i 8 godina za ovlašteno osoblje za bazno održavanje. Međutim, osoblje, čiji zadaci za koje su ovlašteni ne prelaze zadatke osoblja kategorije A ovlaštenog po Dijelu 66 (*Part-66*), mora samo da dokaže da ima 3 godine iskustva na održavanju.
  - (e) Ovlašteno osoblje za linijsko održavanje i osoblje za podršku pokazati će da je prošlo obuku za tip i položilo ispite za kategoriju B1, B2 ili B3 razinu, kako je primjenjivo, dato u Dodatku III Aneksu III (Dio 66) za svaki tip zrakoplova u opsegu radova navedenom u točki (b). Međutim, lica, čiji opseg radova na koje su ovlašteni ne prelaze zadatke osoblja kategorije A, mogu ipak da, umjesto kompletne obuke za tip, završe obuku iz oblasti zadataka koje će obavljati.
  - (f) Ovlašteno osoblje za bazno održavanje pokazati će da je prošlo obuku za tip i položilo ispite za kategoriju C razinu, kako je primjenjivo, dato u Dodatku III Aneksu III (Dio 66) za svaki tip zrakoplova u opsegu radova navedenom u točki (b), osim što za prvi tip zrakoplova, obuka i ispit će biti na razini za kategoriju B1, B2 ili B3 Dodatka III.
2. Stečena prava
  - (a) Osoblje, koje je imalo privilegije prije stupanja na snagu relevantnih zahtjeva Aneksa III (Dio 66), može da nastavi da ih koristi bez potrebe da ispunjava uvjete iz točaka 1(c) do 1(f).
  - (b) Poslije stupanja na snagu Dijela 66 (*Part-66*), ovlašteno osoblje koje namjerava da proširi obim svojih ovlaštenja, mora potpuno da ispuni uvjete iz točke 1. ovog dodatka.
  - (c) Bez obzira na stavak 2(b), kod dopunske obuke za tip nije potrebno da se ispune uvjeti iz točaka 1(c) i 1(d).

ANEKS III

DIO 66 (PART-66)

SADRŽAJ

66.1 SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A – DOZVOLA ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA

- 66.A.1 Oblast primjene
- 66.A.3 Kategorije dozvola
- 66.A.5 Grupe zrakoplova
- 66.A.10 Podnošenje zahtjeva
- 66.A.15 Godine starosti
- 66.A.20 Prava
- 66.A.25 Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja
- 66.A.30 Zahtjevi u pogledu osnovnog iskustva
- 66.A.40 Važenje dozvole za održavanje zrakoplova
- 66.A.45 Upis ovlaštenja za zrakoplove u dozvolu
- 66.A.50 Ograničenja
- 66.A.55 Dokaz o kvalifikaciji
- 66.A.70 Odredbe o konverziji

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

- 66.B.05 Oblast primjene
- 66.B.10 Nadležni organ
- 66.B.20 Vođenje evidencije
- 66.B.25 Međusobna razmjena informacija
- 66.B.30 Izuzeća

ODJELJAK B – IZDAVANJE DOZVOLE ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA

- 66.B.100 Postupak po kom nadležni organ izdaje dozvolu za održavanje zrakoplova
- 66.B.105 Postupak za izдавanje dozvole za održavanje zrakoplova preko organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu 145 (Part-145)
- 66.B.110 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova uključivanjem dodatnih osnovnih kategorija ili podkategorija
- 66.B.115 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova radi dodavanja ovlaštenja za zrakoplove ili uklanjanja ograničenja
- 66.B.120 Postupak za produženje važenja dozvole za održavanje zrakoplova
- 66.B.125 Postupak za konverziju dozvola, uključujući grupna ovlaštenja

66.B.130 Postupak za izravno odobrenje obuke za tip zrakoplova

ODJELJAK C – ISPITI

66.B.200 Ispit koji sprovodi BHDCA

ODJELJAK D – KONVERZIJA KVALIFICIRANJA OVLAŠTENOG OSOBLJA

66.B.300 Opće

66.B.305 Izvješće o konverziji za nacionalne kvalifikacije

66.B.310 Izvješće o konverziji za ovlaštenja koja izdaju odobrene organizacije za održavanje

ODJELJAK E – PRIZNAVANJE ISPITA

66.B.400 Opće

66.B.405 Izvješće o priznavanju ispita

66.B.410 Period važenja priznavanja ispita

ODJELJAK F – KONTINUIRANI NADZOR

66.B.500 Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje dozvole za održavanje zrakoplova

DODACI

Dodatak I – Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja

Dodatak II – Standard osnovnih ispita

Dodatak III – Standardi obuke za tip zrakoplova i standard ispita. Obuka na radu

Dodatak IV – Zahtijevano iskustvo za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova prema Dijelu 66 (Part-66)

Dodatak V – Sadržaj obrasca zahtjeva za izdavanje dozvole – EASA Obrazac 19

Dodatak VI – Sadržaj dozvola za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66) – EASA obrazac 26

66.1

(a) Za potrebe ovog aneksa (Dio 66), nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A - DOZVOLA ZA ODRŽAVANJE AVIONA I HELIKOPTERA

66.A.1 Oblast primjene

Ova sekcija definira dozvole za održavanje zrakoplova i uspostavlja zahtjeve za podnošenje prijave, izdavanje i produženje važnosti dozvole.

66.A.30 Kategorije dozvole

(a) Dozvole za održavanje zrakoplova uključuju sljedeće kategorije:

- Kategorija A
- Kategorija B1
- Kategorija B2

- Kategorija B3
  - Kategorija C
- (b) Kategorije dozvola A i B1 podijeljene su na podkategorije, s obzirom na kombinacije aviona, helikoptera, turbinskih i klipnih pogonskih grupa. Podkategorije su:
- A1 i B1.1 Avioni sa turbinskom pogonskom grupom
  - A2 i B1.2 Avioni sa klipnom pogonskom grupom
  - A3 i B1.3 Helikopteri sa turbinskom pogonskom grupom
  - A4 i B1.4 Helikopteri sa klipnom pogonskom grupom
- (c) Kategorija dozvole B3 je primjenjiva za nepresurizovane avione sa klipnom pogonskom grupom od 2,000 kg maksimalne mase na polijetanju (*MTOM*) i manje.

66.A.5 Grupe zrakoplova

U svrhu ovlaštenja u dozvoli za održavanje zrakoplova, zrakoplovi će biti klasificirani u sljedeće grupe:

1. Grupa 1: kompleksni zrakoplovi pokretani motorom kao i višemotorni helikopteri, avioni sa maksimalnom certificiranom visinom koja prelazi FL290, zrakoplovi opremljeni sa fly-by-wire sustavima i drugi zrakoplovi koji zahtijevaju ovlaštenje za tip zrakoplova kada to odredi EASA.
2. Grupa 2: zrakoplovi koji ne pripadaju Grupi 1, a pripadaju nekoj od sljedećih podgrupa:
  - pod-grupa 2a: jednomotorni turboeljni avioni
  - pod-grupa 2b: jednomotorni helikopteri sa turbinskom pogonskom grupom
  - pod-grupa 2c: jednomotorni helikopteri sa klipnom pogonskom grupom
3. Grupa 3: avioni sa klipnom pogonskom grupom koji ne pripadaju Grupi 1.

66.A.10 Podnošenje zahtjeva

- (a) Zahtjev za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za njenu promjenu podnosi se na EASA obrascu 19 (pogledati Dodatak V), na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za promjenu dozvole podnosi se BHDCA.
- (c) Pored dokumenata koji se zahtijevaju točkama 66.A.10(a), 66.A.10(a) i 66.B.105, kako je odgovarajuće, podnositelj zahtjeva za dodatne osnovne kategorije ili podkategorije, u dozvolu za održavanje će podnijeti svoju važeću originalnu dozvolu za održavanje BHDCA, zajedno sa EASA obrascem 19.
- (d) Kada se podnositelj zahtjeva za promjenu osnovne kategorije kvalificira za promjenu putem postupka iz točke 66.B.100 u državi članici koja nije država potpisnica ECAA sporazuma u kojoj je dozvola izdata, zahtjev se šalje BHDCA iz točke 66.1.
- (e) Kada se podnositelj zahtjeva za promjenu osnovne kategorije kvalificira za promjenu putem postupka iz točke 66.B.105 u državi članici koja nije država potpisnica ECAA sporazuma u kojoj je dozvola izdata, organizacija za održavanje, odobrena prema Aneksu II (Dio 145), poslaće dozvolu za održavanje zrakoplova zajedno sa EASA obrascem 19 BHDCA iz točke 66.1 radi pečatiranja i potpisivanja promjene ili ponovnog izdavanja dozvole, kako je odgovarajuće.

66.A.15 Godine starosti

Podnositelj zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova mora da ima najmanje 18 godina života.

66.A.20 Prava

- (a) Sljedeća prava primjenjivat će se:

1. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije A dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu poslije manjeg planiranog linijskog održavanja i popravke jednostavnih kvarova u granicama koje su posebno navedene u ovlaštenju iz točke 145.A.35 Aneksa II (Dio 145). Pravo na izdavanje uvjerenja biti će ograničeno na zadatke koje imatelj dozvole sprovodi u organizaciji za održavanje koja je izdala ovlaštenje.
2. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije B1 dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenja o vraćanju u uporabu i da radi kao B1 osoblje za podršku poslije:
  - obavljenih radova održavanja na strukturi zrakoplova, pogonskoj grupi i mašinskim i električnim sustavima,
  - rada na sustavima avionike koji zahtijevaju izvođenje jednostavnih testova za dokazivanje njihove ispravnosti a ne zahtijevaju analizu kvarova (*troubleshooting*).
3. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije B2 dopušta njenom imatelju:
  - (i) da izdaje uvjerenja o vraćanju u uporabu i da radi kao B2 osoblje za podršku poslije:
    - obavljenih radova održavanja na avionici i električnim sustavima, i
    - elektronskih i avioničkih zadataka u okviru pogonske grupe i mehaničkih sustava, koji zahtijevaju samo izvođenje jednostavnih testova za dokazivanje njihove ispravnosti; i
  - (ii) da izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu poslije manjeg planiranog linijskog održavanja i popravke jednostavnih kvarova u granicama koje su posebno navedene u ovlaštenju iz točke 145.A.35 Aneksa II (Dio 145). Ovo pravo na izdavanje uvjerenja biti će ograničeno na zadatke koje imatelj dozvole sprovodi u organizaciji za održavanje koja je izdala ovlaštenje i na ovlaštenja koja su već upisana u B2 dozvolu.

Kategorija dozvole B2 ne uključuje nijednu A podkategoriju.

4. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije B3 dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu i da radi kao B3 osoblje za podršku za:
  - obavljene radove održavanja na strukturi aviona, pogonskoj grupi i mašinskim i električnim sustavima,
  - rada na sustavima avionike koji zahtijevaju izvođenje jednostavnih testova za dokazivanje njihove ispravnosti a ne zahtijevaju otkrivanje kvarova (*troubleshooting*).
5. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije C dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu poslije obavljenih radova baznog održavanja na zrakoplovu. Prava se primjenjuju na cijeli zrakoplov.

(b) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova ne smije da koristi pravo na izdavanje uvjerenje o vraćanju u uporabu ako:

1. ne ispunjava važeće zahtjeve iz Aneksa I (Dio M) i Aneksa II (Dio 145); i
  2. ako u prethodne 2 godine nije imao imao 6 mjeseci iskustva u održavanju shodno ovlaštenjima sadržanim u dozvoli za održavanje zrakoplova ili ako ne ispunjava uvjete za izdavanje odgovarajućih ovlaštenja; i
  3. nema adekvatnu stručnost da izda uvjerenje nakon održavanja za dati zrakoplov;
- i
4. ako nije sposoban da na zadovoljavajućoj razini čita, piše i komunicira na jeziku na kome su napisane tehnička dokumentacija i postupci neophodni za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu.

66.A.25 Zahtjevi glede osnovnog znanja

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za promjenu dozvole dodavanjem kategorije ili podkategorije u tu dozvolu, mora na ispitu da pokaže razinu znanja iz odgovarajućih predmeta iz Dodatka I Aneksu III (Dio 66). Ispite osnovnog znanja će sprovesti ili organizacije za obuku koje su odobrene sukladno Aneksu IV (Dio 147) ili BHDCA.
- (b) Tečajevi za obuku i ispit će biti položeni u periodu od 10 godine prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za promjenu dozvole dodavanjem kategorije ili podkategorije u tu dozvolu. Ukoliko ovo nije slučaj, mogu se priznati ispitni sukladno točki (c).
- (c) Glede zahtjeva vezanih za osnovno znanje i s tim povezanim ispitima priznaje se, u cijelini ili djelomično, tehnička kvalifikacija za koju BHDCA smatra da je ekvivalentna standardima znanja iz ovog dijela (*Part-66*). Ovo priznavanje čini se suglasno Sekciji B, Odjeljak E ovog dijela (*Part-66*).

66.A.30 Zahtjevi glede osnovnog iskustva

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova mora da ima:
  - 1. za kategoriju A i podkategorije B1.2 i B1.4 i kategoriju B3:
    - (i) 3 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u uporabi, ako nema prethodnu odgovarajuću tehničku obučenost; ili
    - (ii) 2 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u uporabi i završenu obuku koju BHDCA smatra odgovarajućom za kvalificiranje u tehničkom smislu; ili
    - (iii) 1 godinu praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u uporabi i završenu osnovnu obuku odobrenu sukladno Aneksu IV (Dio 147);
  - 2. za kategoriju B2 i podkategorije B1.1 i B1.3:
    - (i) 5 godina praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u uporabi, ako nema prethodnu odgovarajuću tehničku obučenost; ili
    - (ii) 3 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u uporabi i završenu obuku koju BHDCA smatra odgovarajućom za kvalificiranje u tehničkom smislu; ili
    - (iii) 2 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u uporabi i završenu osnovnu obuku odobrenu sukladno Aneksu IV (Dio 147);
  - 3. za kategoriju C u vezi sa velikim zrakoplovima:
    - (i) 3 godine iskustva pri izvršavanju prava iz kategorije B1.1, B1.3 ili B2 na velikim zrakoplovima ili kao osoblje za podršku sukladno točki 145.A.35, ili kombinirajući i jedno i drugo; ili
    - (ii) 5 godina iskustva pri izvršavanju prava iz kategorije B1.2 ili B1.4 na velikim zrakoplovima, ili kao osoblje za podršku sukladno točki 145.A.35, ili kombinirajući i jedno i drugo;
  - 4. za kategoriju C u vezi sa zrakoplovima koji nisu veliki: 3 godine iskustva pri izvršavanju prava iz kategorije B1 ili B2 na zrakoplovima koji nisu veliki ili kao osoblje za podršku sukladno točki 145.A.35(a) ili kombinirajući i jedno i drugo;
  - 5. za kategoriju C stečenu na osnovu univerzitetskog obrazovanja: visoko obrazovanje u tehničkoj disciplini stečeno na univerzitetu ili drugoj visokoj obrazovnoj instituciji koja je priznata od BHDCA, 3 godine iskustva na radu u okruženju organizacije za održavanje civilnih zrakoplova sa reprezentativnim izborom zadataka neposredno povezanih sa održavanjem zrakoplova, uključujući 6 mjeseci promatranja zadataka u baznom održavanju.
- (b) Podnositelj zahtjeva za proširenje dozvole za održavanje zrakoplova mora da ispunjava minimalne zahtjeve glede iskustva u održavanju civilnih zrakoplova koje odgovaraju

dodatnoj kategoriji ili podkategoriji, kao što je to predviđeno u Dodatku IV ovom Aneksu (Dio 66).

- (c) Za kategoriju A, B1 i B2 iskustvo biti će praktično i uključivat će bavljenje reprezentativnim izborom zadataka održavanja na zrakoplovu.
- (d) Za sve podnositelje zahtjeva: najmanje 1 godina od zahtijevanog iskustva mora predstavljati svježe iskustvo u održavanju zrakoplova one kategorije/podkategorije za koju se zahtijeva početna dozvola za održavanje zrakoplova. Za svako dalje dodavanje kategorije/podkategorije u postojećoj dozvoli za održavanje zrakoplova, dodatno svježe iskustvo može biti manje od 1 godine, ali ne manje od 3 mjeseca. Zahtijevano iskustvo će se zasnovati na razlici između kategorije/podkategorije u dozvoli i kategorije/podkategorije za koju se podnosi zahtjev. Dodatno iskustvo mora biti izravno vezano za nove kategorije/podkategorije koje se žele upisati u dozvolu.
- (e) Izuzetno od stavka (a), iskustvo u održavanju zrakoplova, koje je stečeno izvan okruženja za održavanje civilnih zrakoplova, prihvata se ako je ono ekvivalentno održavanju koje zahtijeva ovaj Aneks (Dio 66), kako to odredi BHDCA. Da bi se osiguralo razumijevanje okruženja u kome se održavaju civilni zrakoplovi, zahtijeva se dodatno iskustvo u održavanju civilnih zrakoplova.
- (f) Iskustvo mora biti stečeno u periodu od 10 godine prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za promjenu dozvole dodavanjem kategorije ili podkategorije u tu dozvolu.

66.A.40 Važenje dozvole za održavanje zrakoplova

- (a) Dozvola za održavanje zrakoplova prestaje da važi poslije isteka 5 godina od posljednjeg izdavanja ili promjene, izuzev ako imatelj ne podnese dozvolu BHDCA da bi se provjerilo da li su podaci navedeni u dozvoli istovjetni podacima koje sadrži evidencija BHDCA, shodno točki 66.B.120.
- (b) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova će popuniti relevantne dijelove EASA obrasca 19 (vidjeti Dodatak V) i podnijeti ih zajedno sa kopijom dozvole BHDCA, osim ako imatelj dozvole ne radi u organizaciji za održavanje zrakoplova, odobrenoj sukladno Aneksu II (Dio 145), koja ima proceduru u svom priručniku gdje takva organizacija može da podnese neophodna dokumenta u ime imatelja dozvole za održavanje zrakoplova.
- (c) Pravo na izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu, koje se zasniva na dozvoli za održavanje, prestaje da važi kad prestane da važi i dozvola.
- (d) Dozvola za održavanje zrakoplova važi samo ako je (i) izdala i/ili promijenila BHDCA i (ii) potpisao imatelj dozvole.

66.A.45 Upis ovlaštenja za zrakoplove u dozvolu

- (a) Da bi mogao da koristi prava certificiranja na nekom tipu zrakoplova, imatelj dozvole za održavanje zrakoplova mora da ima upisana relevantna ovlaštenja za zrakoplove u svojoj dozvoli.
  - Za kategoriju dozvole B1, B2 ili C, relevantna ovlaštenja za zrakoplove su:
    1. Za Grupu 1 zrakoplova, odgovarajuće ovlaštenje za tip zrakoplova.
    2. Za Grupu 2 zrakoplova, odgovarajuće ovlaštenje za tip zrakoplova, ovlaštenje za proizvođačku pod-grupu ili puno ovlaštenje za podgrupu.
    3. Za Grupu 3 zrakoplova, odgovarajuće ovlaštenje za tip zrakoplova ili puno ovlaštenje za grupu.
  - Za kategoriju dozvole B3, relevantno ovlaštenje je „nepresurizovani avioni sa klipnom pogonskom grupom od 2,000 kg maksimalne mase na polijetanju (MTOM) i manje“.
  - Za kategoriju dozvole A, nije potrebno ovlaštenje, pod uvjetom usklađenosti sa zahtjevima točke 145.A.35 Aneksa II (Dio 145).

- (b) Upisivanje ovlaštenja za tip zrakoplova zahtjeva zadovoljavajuće završenu obuku za tip zrakoplova relevantne kategorije B1, B2 ili C.
- (c) Pored zahtjeva iz točke (b), prilikom upisa prvog ovlaštenja za tip zrakoplova u okviru kategorije/podkategorije zahtjeva zadovoljavajuće završenu odgovarajuću obuku na radu, kako je to opisano u Dodatku III Aneksu III (Dio 66).
- (d) Izuzetno od točaka (b) i (c), za grupe 2 i 3 zrakoplova, ovlaštenja za tip zrakoplova se mogu dati nakon:
- Zadovoljavajućeg završetka ispita za tip zrakoplova relevantne kategorije B1, B2 ili C, opisanih u Dodatku III Aneksu III (Dio 66).
  - U slučaju kategorije B1 i B2, dokazivanjem praktičnog iskustva na tipu zrakoplova. U ovom slučaju, prakrično iskustvo će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole.
- U slučaju ovlaštenja kategorije C za lice kvalificirano pomoću akademске dozvole, kako je to navedeno u točki 66.A.30(a)(5), prvi ispit za tip zrakoplova biti će razine kategorije B1 ili B2.
- (e) Za grupu 2 zrakoplova:
1. upis ovlaštenja za proizvođačku podgrupu za imatelje dozvola kategorije B1 i C zahtjeva usuglašenost sa zahtjevima za ovlaštenja za tip zrakoplova u najmanje dva tipa zrakoplova istog proizvođača koji su kombinirano predstavnici odgovarajuće proizvođačke pod-grupe
  2. upis punog ovlaštenja za podgrupu za imatelje dozvola kategorije B1 i C zahtjeva usaglašenost sa zahtjevima za ovlaštenja za tip zrakoplova u najmanje tri tipa zrakoplova od različitih proizvođača koji su kombinirano predstavnici odgovarajuće pod-grupe
  3. upis ovlaštenja za proizvođačku podgrupu ili punog ovlaštenja za podgrupu za imatelje dozvola kategorije B2 zahtjeva dokazivanje praktičnog iskustva koje će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole i za odgovarajuću podgrupu zrakoplova.
- (f) Za grupu 3 zrakoplova:
1. upis punog ovlaštenja grupe 3 za imatelje dozvola kategorije B1, B2 i C zahtjeva dokazivanje praktičnog iskustva koje će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole i grupi 3.
  2. za kategoriju B1, osim ako podnositelj zahtjeva donese dokaz o odgovarajućem iskustvu, ovlaštenje za grupu 3 će biti podložno sljedećim ograničenjima, koja će biti upisana u dozvolu:
    - presurizovani avioni;
    - avioni sa metalnom strukturom;
    - avioni sa kompozitnom strukturom;
    - avioni sa drvenom strukturom;
    - avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivenih platnom.
- (g) Za B3 dozvolu:
1. upis ovlaštenja „nepresurizovani avioni sa klipnom pogonskom grupom od 2000 kg maksimalne mase na polijetanju (MTOM) i manje“ zahtjeva dokazivanje praktičnog iskustva koje će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole.
  2. Osim ako podnositelj zahtjeva donese dokaz o odgovarajućem iskustvu, ovlaštenje iz točke 1 biti će podložno sljedećim ograničenjima, koja će biti upisana u dozvolu:
    - avioni sa drvenom strukturom;
    - avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
    - avioni sa metalnom strukturom;

– avioni sa kompozitnom strukturom.

66.A.50 Ograničenja

- (a) Ograničenja uvedena u dozvolu za održavanje zrakoplova su izuzeća od prava izdavanja uvjerenja o vraćanju u uporabu i odnose se na zrakoplov u cijelini.
- (b) Za ograničenja iz točke 66.A.45, ograničenja će se ukloniti nakon:
  1. dokazivanjem odgovarajućeg iskustva; ili
  2. nakon zadovoljavajuće praktične procjene koju je uradila BHDCA.
- (c) Za ograničenja iz točke 66.A.70, ograničenja će se ukloniti nakon zadovoljavajućeg završetka ispita iz onih modula/predmeta definiranih primjenjivim izvješćem o konverziji iz točke 66.B.300.

66.A.55 Dokaz o kvalificiranju

Osoblje, kome je dopušteno da izdaje uvjerenja za vraćanje u uporabu, kao i osoblje za podršku, mora da pokaže, na zahtjev ovlaštenog lica, svoju dozvolu u roku od 24 sata, kao dokaz o kvalificiranju.

66.A.70 Odredbe o konverziji

- (a) Imatelju kvalifikacije ovlaštenog osoblja, koja važi u Bosni i Hercegovini i koja je steklena prije stupanja na snagu ovog Aneksa III (Dio 66), BHDCA izdati će dozvolu za održavanje zrakoplova bez dodatnog ispita, prema zahtjevima određenim u Sekciji B, Odjeljak D.
- (b) Lice koje stiče kvalifikaciju ovlaštenog osoblja u postupku obuke koji je važeći u Bosni i Hercegovini, prije stupanja na snagu ovog Aneksa III (Dio 66) može da nastavi započetu obuku. Po okončanoj obuci i stekloj kvalifikaciji za ovlašteno osoblje, BHDCA izdati će dozvolu za održavanje zrakoplova bez dodatnog ispita prema zahtjevima određenim u Sekciji B, Odjeljak D.
- (c) Ako je potrebno, dozvola za održavanje zrakoplova sadrži ograničenja sukladno točki 66.A.50 koja će prikazati razlike između (i) opsega kvalifikacija ovlaštenog osoblja koja su važile u Bosni i Hercegovini prije stupanja na snagu ove regulative i (ii) zahtjeva glede osnovnog znanja i standarda ispita osnovnog znanja, koji su dati u Dodacima I i II ovog Aneksa (Dio 66).
- (d) Izuzetno od stavka (c.) za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalnom zračnom prijevozu i koji nisu veliki zrakoplovi, dozvola za održavanje zrakoplova će sadržavati ograničenja sukladno točki 66.A.50, čime se osigurava da prava koje je imalo ovlašteno osoblje u Bosni i Hercegovini, prije stupanja na snagu ovog pravilnika i privilegije konvertirane Dio 66 dozvole za održavanje zrakoplova ostanu iste.

SEKCIJA B

POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A

OPĆE ODREDBE

66.B.1 Oblast primjene

Ova sekcija uspostavlja upravne zahtjeve po kojima postupa nadležni organ koji je zadužen za implementiranje i primjenu Sekcije A ovoga aneksa (Dio 66).

66.B.10 Nadležni organ

- (a) Opće

BHDCA je zadužena za izdavanje, praćenje važenja, promjenu, privremeno ili trajno ukidanje dozvole.

BHDCA utvrditi ће одговарајућу организacijsku strukturu sa ciljem osiguravanja usklađenosti sa ovim Aneksom (Dio 66).

(b) Resursi

BHDCA mora imati dovoljno odgovaraјућег osoblja radi osiguravanja implementacije zahtjeva koji su opisani u ovom Aneksu (Dio 66).

(c) Postupci

BHDCA mora ustanoviti dokumentirane postupke koje detaljno opisuju način na koji se postiže usklađenost sa ovim aneksom (Dio 66). Postupci ће se redovito pratiti i mijenjati kako bi se postigla stalna usklađenost.

66.B.20 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostavlja sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, produženja važenja, promjene, privremenog ili trajnog ukidanja dozvole za održavanje zrakoplova.
- (b) Evidencija ће за svaku dozvolu sadržati:
  1. zahtjev za izdavanje ili promjenu dozvole za održavanje zrakoplova, uključujući svu prateću dokumentaciju;
  2. kopiju dozvole za održavanje zrakoplova, uključujući svaku njenu promjenu;
  3. kopije relevantne prepiske;
  4. podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  5. bilo koje izvješće drugih nadležnih organa o imatelju dozvole za održavanje zrakoplova;
  6. evidenciju o ispitima koje je sprovedla BHDCA;
  7. primjenjiva izvješća o konverziji korištena prilikom konverzije;
  8. primjenjiva izvješća o priznavanju ispita korištena prilikom priznavanja ispita.
- (c) Evidencija navedena u točkama od 1 do 5 točke (b) čuvati ће se najmanje 5 godina poslije prestanka važenja dozvole.
- (d) Evidencija navedena u točkama 6, 7 i 8 točke (b) čuvati ће se neograničeno vrijeme.

66.B.25 Međusobna razmjena informacija

- (a) S ciljem implementiranja zahtjeva ove uredbe, BHDCA ће međusobno razmjenjivati sve relevantne informacije sa nadležnim organima država potpisnika ECAA sporazuma.
- (b) Ne dirajući u nadležnost država potpisnika ECAA sporazuma, u slučaju mogućeg ugrožavanja sigurnosti koje se odnosi na više država članica, nadležni organi ћe pomagati jedni drugima u poduzimanju neophodnih mjera nadzora.

66.B.30 Izuzeća

BHDCA vodi i čuva evidenciju o odobrenim izuzećima.

ODJELJAK B

IZDAVANJE DOZVOLE ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA

Ovaj odjeljak propisuje postupke koje BHDCA primjenjuje prilikom izdavanja, promjene ili produženja važenja dozvole za održavanje zrakoplova.

66.B.100 Postupak po kome BHDCA izdaje dozvolu za održavanje zrakoplova

- (a) Po prijemu popunjeno EASA Obrasca 19 (*EASA Form 19*) i prateće dokumentacije, BHDCA utvrđuje da li je obrazac pravilno popunjeno i provjerava da li je iskustvo, koje je navedeno, suglasno uvjetima predviđenim u ovom aneksu (Dio 66).
- (b) BHDCA provjerava da li je kandidat položio propisane ispite i/ili potvrđuje važenje priznatih ispita, kako bi utvrdio da li su ispunjeni svi uvjeti vezani za module iz Dodatka I ovog aneksa (Dio 66).
- (c) Kada se uvjerenja, identitet i datum rođenja podnositelja zahtjeva i kada smatra da ispunjava standarde znanja i iskustva koje zahtjeva ovaj aneks (Dio 66), BHDCA će izdati odgovarajuću dozvolu za održavanje zrakoplova. Ovi podaci će se čuvati u evidenciji koju vodi BHDCA.
- (d) U slučaju kada se prilikom prvog izdavanja u dozvolu za održavanje zrakoplova upisuju tipovi ili grupe zrakoplova, BHDCA će provjeriti usuglašenost sa točkom 66.B.115.

66.B.105 Postupak za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova preko organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu 145 (Part-145)

- (a) Organizacija za održavanje, odobrena prema Dijelu 145 (*Part-145*), koju je BHDCA za to ovlastila, može da (i) pripremi dozvolu za održavanje zrakoplova u ime BHDCA ili (ii) da BHDCA da preporuke glede određenog zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova, tako da BHDCA može da pripremi i izda dozvolu.
- (b) Organizacija za održavanje iz točke (a) će osigurati usaglašenost sa točkama 66.B.100 (a) i (b).
- (c) U svim slučajevima, podnositelju zahtjeva dozvolu za održavanje zrakoplova može izdati samo BHDCA.

66.B.110 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova uključivanjem dodatnih osnovnih kategorija ili podkategorija

- (a) Po završetku postupka, navedenog u točkama 66.B.100 ili 66.B.105, BHDCA će upisati dodatnu osnovnu kategoriju ili podkategoriju u dozvolu za održavanje zrakoplova i potvrđuje je pečatom i potpisom, ili ponovo izdaje dozvolu.
- (b) Evidencija BHDCA će se promijeniti na odgovarajući način.

66.B.115 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova radi dodavanja ovlaštenja za zrakoplove ili uklanjanja ograničenja

- (a) Po prijemu zadovoljavajuće popunjeno EASA Obrasca 19 (*EASA Form 19*) i odgovarajuće prateće dokumentacije koja pokazuje usklađenost sa zahtjevima odgovarajućeg ovlaštenja, kao i trenutno važeće dozvole, BHDCA će ili:
  1. upisati odgovarajuće ovlaštenje za zrakoplov u dozvolu za održavanje zrakoplova podnositelja zahtjeva; ili
  2. ponovno izdati dozvolu tako da ona uključuje odgovarajuće ovlaštenje za zrakoplov; ili
  3. ukloniti odgovarajuća ograničenja sukladno točki 66.A.50.
 Evidencija BHDCA promijenit će se na odgovarajući način.
- (b) U slučaju kada se ne sproveđe cijela obuka za tip u organizaciji za obuku odgovarajuće odobrenoj sukladno Aneksu IV (Dio 147), BHDCA će se uvjeriti da su svi zahtjevi obuke za tip ispunjeni prije nego što izda ovlaštenje za tip.
- (c) U slučaju kada se ne zahtjeva obuka na radu, ovlaštenje za tip zrakoplova biti će upisano na temelju Svjedodžbe o završenoj obuci, koju je izdala organizacija za obuku odobrena sukladno Aneksu IV (Dio 147).
- (d) U slučaju kada obuka za tip zrakoplova nije pokrivena jednim tečajem, BHDCA će se uvjeriti prije upisa tipa da sadržaj i trajanje tečaja u potpunosti zadovoljavaju opseg kategorije dozvole i da su povezane oblasti na pravi način zastupljene.

- (e) U slučaju obuke za diferencijalni, BHDCA će se uvjeriti da su (i) prethodne kvalifikacije podnositelja zahtjeva, dopunjene sa (ii) ili tečajem odobrenim sukladno Aneksu IV (Dio 147) ili tečajem izravno odobrenim od strane nadležnog organa, dovoljne za upis ovlaštenja za tip.
- (f) Usklađenost sa praktičnim elementima biti će pokazane (i) dostavljanjem detaljne evidencije sa praktične obuke ili logbook-a koje obezbeđuje organizacija za održavanje odgovarajuće odobrene sukladno Aneksu II (Dio 145), ili, gdje je moguće, (ii) svjedodžbom o obuci koja pokriva praktične elemente izdatom od strane organizacije za obuku odgovarajuće odobrenoj sukladno Aneksu IV (Dio 147).
- (g) Za upis tipa zrakoplova će se koristiti ovlaštenja za tip zrakoplova koje odredi EASA.

66.B.120 Postupak za produženje važenja dozvole za održavanje zrakoplova

- (a) BHDCA upoređuje imateljevu dozvolu za održavanje zrakoplova sa svojom evidencijom i provjerava da li možda postoje važeće mјere vezane za trajno ili privremeno ukidanje ili promjenu dozvole, shodno točki 66.B.500. Ako su dokumenti istovjetni i nema važećih mјera, shodno točki 66.B.500, BHDCA produžava dozvolu za 5 godina i taj podatak unosi u svoju evidenciju.
- (b) Ako se podaci iz dozvole za održavanje zrakoplova i evidencije nadležnog organa ne slažu, BHDCA treba da:
  1. utvrdi prirodu neslaganja, poslije čega može da odluči da ne produži važenje dozvole za održavanje zrakoplova;
  2. obavijesti o tome imatelja dozvole i bilo koju poznatu organizaciju za održavanje, odobrenu sukladno Aneksu I (Dio M) ili Aneksu II (Dio 145), na koju ovo može da utječe;
  3. po potrebi, pokrene postupak sukladno točki 66.B.500 radi trajnog ili prijevremenog ukidanja ili promjene dozvole.

66.B.125 Postupak za konverziju dozvola, uključujući grupna ovlaštenja

- (a) Pojedinačna ovlaštenja za tip, koja su već upisana u dozvolu za održavanje zrakoplova iz točke 4 članka 5, ostat će u dozvoli i neće biti konvertirana u nova ovlaštenja osim ako imatelj dozvole u potpunosti ne ispunjava zahtjeve za upisom definirane točkom 66.A.45 ovog Aneksa (Dio 66) za odgovarajuće grupno/podgrupno ovlaštenje.
- (b) Konverzija će se obaviti sukladno sljedećoj konverzijskoj tablici:
  1. za kategoriju B1 ili C:
    - helikopter sa klipnom pogonskom grupom, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna podgrupa 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa klipnom pogonskom grupom koji pripadaju grupi 1;
    - helikopter sa klipnom pogonskom grupom, proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u odgovarajuću „proizvođačku podgrupu 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa klipnom pogonskom grupom tog proizvođača koji pripadaju grupi 1;
    - helikopter sa turbinskom pogonskom grupom, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna podgrupa 2b“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa turbinskom pogonskom grupom koji pripadaju grupi 1;
    - helikopter sa turbinskom pogonskom grupom, proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u odgovarajuću „proizvođačku podgrupu 2b“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa turbinskom pogonskom grupom tog proizvođača koji pripadaju grupi 1;
    - avion jednomotomi klipni – metalna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole će biti uključena sljedeća ograničenja: avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene

platnom;

- avion višemotorni klipni – metalna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion jednomotorni klipni – drvena konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion višemotorni klipni – drvena konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion jednomotomi klipni – kompozitna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion višemotorni klipni – kompozitna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion sa turbinskom pogonskom grupom – jednomotorni, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna podgrupa 2a“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih jednomotornih turboelisnih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu, a koji pripadaju grupi 1;
- avion sa turbinskom pogonskom grupom – jednomotorni, puno proizvođačko ovlaštenje: konvertuje se u odgovarajuću „proizvođačku podgrupu 2a“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih jednomotornih turboelisnih aviona tog proizvođača koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu, a koji pripadaju grupi 1;
- avion sa turbinskom pogonskom grupom – višemotorni, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u ovlaštenja za tipove zrakoplova onih višemotornih turboelisnih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu;

2. za kategoriju B2:

- avion: konvertuje se u „puna grupa 2a“ i „puna grupa 3“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu, a koji pripadaju grupi 1;
- helikopter: konvertuje se u „puna grupa 2b i 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu, a koji pripadaju grupi 1;

3. za kategoriju C:

- avion: konvertuje se u „puna grupa 2a“ i „puna grupa 3“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu, a koji pripadaju grupi 1;
- helikopter: konvertuje se u „puna grupa 2b i 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sustavu, a koji pripadaju grupi 1.

- (c) Ako je dozvola bila predmetom ograničenja nakon procesa konverzije iz točke 66.A.70, ova ograničenja ostati će u dozvoli, osim ako se ne otklone pod uvjetima definiranim u relevantnom izvješću o konverziji iz točke 66.B.300.

66.B.130 Postupak za izravno odobrenje obuke za tip zrakoplova

BHDCA može odobriti obuku za tip zrakoplova koju ne sprovodi organizacija za obuku odobrena sukladno Aneksu IV (Dio 147), shodno točki 1 Dodatka III ovog aneksa (Dio 66). U ovom slučaju, BHDCA će imati postupak koji će osigurati da je obuka za tip zrakoplova sukladna Dodatku III ovog aneksa (Dio 66).

ODJELJAK C

ISPITI

Ovaj odjeljak utvrđuje postupak po kome BHDCA sprovodi ispite.

66.B.200 Ispit koji sprovodi BHDCA

- (a) Ispitna pitanja će se čuvati prije ispita na siguran način, tako da prije ispita ne budu dostupna kandidatima.
- (b) BHDCA će odrediti:
  - 1. lice koje kontrolira pitanja koja se koriste za svaki ispit;
  - 2. ispitivače koji će biti prisutni tijekom svih ispita, kako bi se osigurao integritet ispita.
- (c) Osnovni ispići sprovesti će se prema standardima određenim u Dodacima I i II ovog aneksa (Dio 66).
- (d) Ispiti nakon obuke za tip i ispići za tip sprovesti će se prema standardima koji su određeni u Dodatku III ovog aneksa (Dio 66).
- (e) Nova opisna pitanja pripremaju se najmanje na svakih 6 mjeseci, a već korištena pitanja povlače se ili privremeno stavljuju van uporabe. Dokumentacija o korištenim ispitnim pitanjima se čuva u evidenciji, radi pozivanja na njih.
- (f) Svi ispitni papiri predaju se kandidatu na početku ispita, a vraćaju ispitivaču na kraju vremena koje je određeno za ispit. Nijedan ispitni papir ne smije da se iznosi iz prostorije u kojoj se ispit polaže tijekom vremena određenog za ispit.
- (g) Uz ispitni papir, kandidatu može tijekom ispita da bude na raspolaganju samo specifična dokumentacija potrebna za ispit za tip.
- (h) Kandidati tijekom ispita moraju da budu međusobno odvojeni, tako da ne mogu jedan drugome da pročitaju ispitni papir, a ne mogu da pričaju ni sa jednim drugim licem, izuzev sa ispitivačem.
- (i) Kandidatima za koje je dokazano da su se poslužili prevarom tijekom ispita, zabranjuje se polaganje ispita na 12 mjeseci od dana kada su uhvaćeni u prevari.

ODJELJAK D

KONVERZIJA KVALIFICIRANJA OVLAŠTENOG OSOBLJA

U ovom odjeljku su dati postupci za konverziju kvalificiranja ovlaštenog osoblja iz točke 66.A.70 u dozvole za održavanje zrakoplova.

66.B.300 Opće

- (a) BHDCA može samo da konvertira kvalifikacije koje su (i) dobijene u Bosni i Hercegovini (ii) bile važeće prije stupanja na snagu primjenjivih zahtjeva ovog aneksa (Dio 66).
- (b) BHDCA može da obavi konverziju sukladno izvješću o konverziji koji je napravljen prema točkama 66.B.305 ili 66.B.310.
- (c) Izvješće o konverziji biti će ili (i) pripremljeno od strane BHDCA, ili (ii) odobreno od strane

BHDCA da bi se osigurala usklađenost sa ovim aneksom (Dio 66).

- (d) Izvješće o konverziji, zajedno sa bilo kakvim izmjenama, čuvaće se u evidenciji BHDCA, sukladno točki 66.B.20.

66.B.305 Izvješće o konverziji za nacionalno kvalificiranje

- (a) Izvješće o konverziji za nacionalno kvalificiranje ovlaštenog osoblja će opisati opseg svakog tipa kvalificiranja, uključujući sa njima vezane nacionalne dozvole, ako ih ima, sa njima vezana prava i uključivaće kopiju relevantne regulative koja definira iste.
- (b) Izvješće o konverziji pokazati će za svaku vrstu kvalifikacije iz točke (a):
  1. u koju će kategoriju dozvole za održavanje zrakoplova ona da se konvertuje; i
  2. koja će ograničenja da budu dodata, sukladno točkama 66.A.70 (c) ili d, kako je odgovarajuće; i
  3. uvjete za skidanje ograničenja, navodeći module/podmodule za koje su potrebni ispit radi skidanja ograničenja i dobijanja pune dozvole za održavanje zrakoplova, ili radi uključivanja dodatne (pod)kategorije. Ovo će uključivati module definirane Dodatkom III ovog aneksa (Dio 66) koji nisu pokriveni nacionalnim kvalifikacijama.

66.B.310 Izvješće o konverziji za ovlaštenja koja izdaju odobrene organizacije za održavanje

- (a) Za svaku odobrenu organizaciju za održavanje, izvješće o konverziji će opisati opseg svakog tipa ovlaštenja koje je izdala organizacija za održavanje, i uključivaće kopiju relevantnih odobrenih procedura organizacije za održavanje za kvalificiranje i ovlaštenja ovlaštenog osoblja na kojima je proces konverzije zasnovan.
- (b) Izvješće o konverziji pokazat će za svaku vrstu kvalificiranja iz točke (a):
  1. u koju će kategoriju dozvole za održavanje zrakoplova ona da se konvertuje; i
  2. koja će ograničenja da budu dodata, sukladno točkama 66.A.70 (c) ili d, kako je odgovarajuće; i
  3. uvjete za skidanje ograničenja, navodeći module/podmodule za koje su potrebni ispit radi skidanja ograničenja i dobijanja pune dozvole za održavanje zrakoplova, ili radi uključivanja dodatne (pod)kategorije. Ovo će uključivati module definirane Dodatkom III ovog aneksa (Dio 66) koji nisu pokriveni nacionalnim kvalifikacijama.

ODJELJAK E

PRIZNAVANJE ISPITA

U ovom odjeljku su dati postupci za priznavanje ispita iz točke 66.A.25(c).

66.B.400 Opće

- (a) BHDCA može da prizna ispit samo na temelju izvješća o priznavanju ispita, pripremljenog prema točki 66.B.405.
- (b) Izvješće o priznavanju ispita biti će ili (i) pripremljen od strane BHDCA, ili (ii) odobren od strane BHDCA da bi se osigurala usklađenost sa ovim aneksom (Dio 66).
- (c) Izvješće o priznavanju ispita, zajedno sa bilo kakvim izmjenama, čuvaće se u evidenciji BHDCA, sukladno točki 66.B.20.

66.B.405 Izvješće o priznavanju ispita

- (a) Izvješće o priznavanju ispita uključivati će usporedbu između:
  - (i) modula, podmodula, tema i razina znanja sadržanih u Dodatku I ovog aneksa (Dio 66), šta je odgovarajuće; i
  - (ii) programa tehničkih kvalifikacija relevantnih za kategoriju koja je tražena.

- (b) Priznavanje ispita, izuzev ispita osnovnog znanja izvršenih od strane organizacije za obuku, odobrene sukladno Aneksu IV (Dio 147), može uraditi samo BHDCA, ne odričući se prava iz bilaterarnih sporazuma.
- (c) Ne može se izvršiti priznavanje ukoliko nema izjave o usaglašenosti naspram svakog modula i podmodula, navodeći gdje se u tehničkim kvalifikacijama može naći ekvivalentni standard.
- (d) BHDCA će redovito provjeravati da li su se (i) nacionalni standard za kvalificiranje ili (ii) Dodatak I ovog Aneksa (Dio 66) izmijenili i procijeniti da li su stoga potrebne izmjene izvješća o priznavanju ispita. Ove izmjene će biti dokumentirane, datirane i arhivirane.

66.B.410 Period važenja priznavanja ispita

- (a) BHDCA će napismeno obavijestiti podnositelja zahtjeva o bilo kojem priznavanju ispita, zajedno sa pozivom na izvješće o priznavanju ispita koji je korišten.
- (b) Važnost izvješća o priznavanju ispita je 10 godina.
- (c) Nakon isticanja priznavanja ispita, podnositelj zahtjeva može da traži novo priznavanje ispita. BHDCA će produžiti važnost priznavanja ispita na period od dodatnih 10 godina, bez daljnog razmatranja ukoliko se zahtjevi za osnovnim znanjem, definirani u Dodatku I ovog aneksa (Dio 66), nisu promijenili.

ODJELJAK F

KONTINUIRANI NADZOR

U ovom odjeljku su dati postupci za kontinuirani nadzor dozvola za održavanje zrakoplova i naročito za trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje dozvole za održavanje zrakoplova.

66.B.500 Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje dozvole za održavanje zrakoplova

Nadležni organ privremeno ukida, ograničava ili trajno ukida dozvolu za održavanje zrakoplova ako utvrdi da je sigurnost ugrožena ili ako raspolaze pouzdanim dokazom da je imatelj dozvole sprovodio ili bio uključen u jednu ili više sljedećih radnji:

1. pribavljanje dozvole za održavanje zrakoplova i/ ili odobrenja za izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu na osnovu falsificirane dokumentacije;
2. propust da se izvede zahtjevano održavanje, kombiniran sa propustom da se o tome obavijeste organizacija ili lice koji su zahtjevali održavanje;
3. propust da se izvede zahtjevano održavanje koje je proisteklo iz sopstvenog pregleda, kombiniran sa propustom da se o tome obavijeste organizacija ili lice u čiju korist je održavanje bilo namijenjeno;
4. nemarno održavanje;
5. falsificiranje evidencije o održavanju;
6. izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu i pored saznanja da radovi održavanja, navedeni u uvjerenju, nisu obavljeni ili bez provjere da li su bili obavljeni;
7. izvođenje održavanja ili izdavanje tehničke ispravnosti za uporabu pod utjecajem alkohola ili droge;
8. izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu koje nije suglasno Aneksu I (Dio M), Aneksu II (Dio 145) ili Aneksu III (Dio 66).

*Dodatak I***Zahtjevi glede osnovnog znanja****1. Razine znanja za dozvole za održavanje zrakoplova kategorija A, B1, B2, B3 i C**

Osnovno znanje za kategorije A, B1, B2 i B3 određeno je oznakama razine znanja (1, 2 ili 3), koje su pridodate uz svaki predmet u ovom dodatku I Dijela 66 (Part-66). Podnositelji zahtjeva za kategoriju C moraju da ostvare razinu osnovnog znanja kategorije B1 ili B2.

Oznake razine znanja su definirane u 3 razine, kako slijedi:

– RAZINA 1: Upoznavanje sa osnovnim elementima predmeta

Ciljevi:

(a) Podnositelj zahtjeva treba da bude upoznat sa osnovnim elementima predmeta.

(b) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da pruži jednostavan opis cijelog predmeta, koristeći uobičajene riječi i primjere.

(c) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da koristi tipične izraze.

– RAZINA 2: Opće znanje o teorijskim i praktičnim aspektima predmeta i sposobnost primjene takvog znanja.

Ciljevi:

(a) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da razumije teorijske osnove predmeta.

(b) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da pruži opći opis predmeta koristeći, na odgovarajući način, tipične primjere.

(c) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da koristi matematičke formule koje, povezane sa fizičkim zakonima, opisuju predmet.

(d) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da čita i razumije skice, crteže i šematske prikaze predmeta.

(e) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da primjeni znanje na praktičan način, koristeći detaljne postupke.

– RAZINA 3: Detaljno znanje o teorijskim i praktičnim stranama predmeta i sposobnost kombiniranja i primjene odvojenih elemenata znanja na logički i razumljiv način

Ciljevi:

(a) Podnositelj zahtjeva treba da poznaje teoriju predmeta i njegovu povezanost sa drugim predmetima.

(b) Podnositelj zahtjeva treba da zna da pruži detaljni opis predmeta koristeći teoretsku osnovu i posebne primjere.

(c) Podnositelj zahtjeva treba da razumije i koristi matematičke formule koje se odnose na predmet.

(d) Podnositelj zahtjeva treba da zna da čita, razumije i pripremi skice, jednostavne crteže i šematski prikaz predmeta.

(e) Podnositelj zahtjeva treba da zna da primjeni znanje u praksi slijedeći naputke proizvođača.

(f) Podnositelj zahtjeva treba da zna da protumači rezultate dobijene iz raznih izvora i mjerjenja i da primjeni korektivne mjere, ako je to potrebno.

2. Nastavni program (*modularisation*)

Kvalificiranje za predmete za svaku kategoriju ili podkategoriju dozvole za održavanje zrakoplova mora da bude sukladan sljedećoj tablici. Predmeti koji se primjenjuju označeni su sa „X“:

Modul predmeta	A ili B1 avioni sa:		A ili B1 helikopteri sa:		B2	B3
	turbinskim motorima	klipnim motorima	turbinskim motorima	klipnim motorima	Avionika	Nepresurizo- vani klipni avioni od 2000 kg (MTOM) i manje
1	X	X	X	X	X	X
2	X	X	X	X	X	X
3	X	X	X	X	X	X
4	X	X	X	X	X	X
5	X	X	X	X	X	X
6	X	X	X	X	X	X
7A	X	X	X	X	X	
7B						X
8	X	X	X	X	X	X
9	X	X	X	X	X	
9B						X
10	X	X	X	X	X	
11A	X					
11B		X				
11C						X
12			X	X		
13					X	
14					X	
15	X		X			
16		X		X		X
17A	X	X				
17B						X

MODUL 1. MATEMATIKA

	Razina			
	A	B1	B2	B3
1.1 Aritmetika Aritmetički termini i oznake, metode množenja i dijeljenja, razlomci i decimalni brojevi, činoci i sadržatelji, mase, faktori mjerena i konverzije, količnik i proporcija, srednje vrijednosti i procenti, površine i zapremine, kvadratni i kubni stupanj, kvadratni i kubni korijeni.	1	2	2	2
1.2 Algebra (a) Izračunavanje jednostavnih algebarskih izraza, sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje, uporaba zagrada, jednostavni algebarski razlomci. (b) Linearne jednačine i njihovo rješavanje; Stupanj sa cijelim i racionalnim izložiteljem; Binarni i drugi primjenjivi brojni sustavi; Sustavi linearnih jednačina, kvadratna jednačina sa jednom nepoznatom; Logaritmi.	1 –	2 1	2 1	2 1
1.3 Geometrija (a) Jednostavni geometrijski oblici. (b) Grafički prikaz; vrsta i uporaba grafičkih prikaza, grafički prikaz jednačina/funkcija. (c) Jednostavna trigonometrija; trigonometrijski odnosi, korištenje tablica i pravokutnih i polarnih koordinata.	– 2 –	1 2 2	1 2 2	1 2 2

MODUL 2. FIZIKA

	Razina			
	A	B1	B2	B3
2.1 Materija Priroda materije: hemijski elementi, struktura atoma, molekuli; Hemijska jedinjenja; Stanja: čvrsto, tečno i gasovito; Promjene agregatnih stanja.	1	1	1	1
2.2 Mehanika 2.2.1 Statika Sile, momenti i spregovi, vektorski prikaz; Centar gravitacije; Elementi teorije naprezanja, deformacije i elastičnosti: istezanje, kompresija, smicanje i uvijanje; Svojstva i osobine čvrstih tijela, tekućina i gasova; Tlak i plovnost u tekućinama (barometri).	1	2	1	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
2.2.2 Kinematika Linijsko kretanje: ravnomjerno pravolinijsko kretanje, ravnomjerno ubrzano kretanje (kretanje pod uticajem sile gravitacije); Obrtno kretanje: ravnomjerno kružno kretanje (centrifugalne/centripetalne sile); Periodično kretanje: kretanje klatna; Osnovna teorija o vibracijama, harmonicima i rezonanciji; Odnos brzine, mehaničko iskorištenje i učinkovitost.	1	2	1	1
2.2.3 Dinamika (a) Masa; Sila, inercija, rad, snaga, energija (potencijalna, kinetička i ukupna energija), topota, učinkovitost.	1	2	1	1
(b) Moment sile, održanje momenta sile; Impuls; Žiroskopski principi; Trenje: priroda i posljedice, koeficijent trenja (otpor kotrljanja).	1	2	2	1
2.2.4 Dinamika fluida (a) Specifična gravitacija i gustina. (b) Viskoznost, otpor fluida, posljedice strujanja; Posljedice stišljivosti fluida; Statički, dinamički i totalni tlak: Bernulijeva teorema, venturi.	2	2	2	2
2.3 Termodinamika (a) Temperatura: termometri i temperaturne skale: Celzijus, Farenhajt i Kelvin; Definicija topote. (b) Toplotni kapacitet, specifična topota; Prijenos topotne energije: konvekcija, zračenje i provođenje; Zapreminsko širenje; Prvi i drugi zakon termodinamike; Gasovi: zakoni idealnih gasova; specifična topotna energija pri konstantnoj zapremini i konstantnom tlaku, rad gase pri ekspanziji; Izotermna, adijabatska ekspanzija i kompresija, ciklusi motora, konstantna zapremina i konstantni tlak, hladnjaci i topotne pumpe; Latentna topota topjenja i isparavanja, termalna energija, topota sagorijevanja.	1	2	1	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
2.4 Optika (Svjetlost) Priroda svjetlosti; brzina svjetlosti; Zakoni odbijanja i prelamanja: odbijanje o ravne površine, odbijanje o sferna ogledala, prelamanje, sočiva; Optička vlakna.	-	2	2	-
2.5 Kretanje valova i zvuk Kretanje valova: mehanički valovi, sinusoidno kretanje valova, fenomen interferencije, stopeći valovi; Zvuk: brzina zvuka, nastajanje zvuka, jačina, visina i kvalitet, Doplerov efekat.	-	2	2	-

MODUL 3. OSNOVI ELEKTROTEHNIKE

	Razina			
	A	B1	B2	B3
3.1 Teorija elektrona Struktura i raspodjela električne energije unutar atoma, molekula, jona, jedinjenja; Molekularna struktura provodnika, poluprovodnika i izolatora.	1	1	1	1
3.2 Statički elektricitet i provođenje Statički elektricitet i raspodjela elektrostatičkog nanelektrisanja; Elektrostatički zakoni privlačenja i odbijanja; Jedinice količine elektriciteta, Kulonov zakon; Provođenje elektriciteta u čvrstim tijelima, tekućinama, gasovima i vakuumu.	1	2	2	1
3.3 Elektro terminologija Sljedeći termini, njihove jedinice i faktori koji na njih utječu: razlika potencijala, elektromotorna sila, napon, struja, otpor, provodljivost, količina elektriciteta, konvencionalni protok struje, strujanje elektrona.	1	2	2	1
3.4 Stvaranje elektriciteta Stvaranje elektriciteta putem sljedećih metoda: svjetlosti, toplote, trenja, tlaka, hemijske reakcije, magneta i kretanja.	1	1	1	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
3.5 Izvori jednosmjerne struje Struktura i osnovna hemijska akcija: primarnih ćelija, sekundarnih ćelija, ćelija olovne baterije, nikl-kadmijumska ćelija, druge alkalne ćelije; Ćelije povezane redno i paralelno; Unutrašnji otpor i njegov utjecaj na bateriju; Struktura, materijali i rad termoparova; Rad foto-ćelija.	1	2	2	2
3.6 Kola jednosmjerne struje Omov zakon, Kirhofijeva pravila napona i struje; Proračuni koji koriste gore navedena pravila da bi se izračunao otpor, napon i jačinu struje; Značaj unutrašnjeg otpora u izvoru napajanja.	-	2	2	1
3.7 Otpor/otpornik (a) Otpor i faktori koji utiču na njega; Specifični otpor; Načini identificiranja otpornika različitom kombinacijom boja, veličine i tolerancije, prioritetne veličine, procjena potrošnje u vatima; Otpornici u rednoj i paralelnoj vezi; Izračunavanje ukupnog otpora koristeći kombinacije redne, paralelne i redne i paralelne veze; Rad i uporaba potenciometara i reostata; Rad Vitstonovog mosta. (b) Pozitivni i negativni koeficijent provođenja temperature; Fiksni otpornici, stabilnost, tolerancija i ograničenja, metode konstrukcije; Promjenljivi otpornici, termistori, naponom kontrolirani otpornici; Konstrukcija potenciometara i reostata; Konstrukcija Vitstonovog mosta.	-	2	2	1
	-	1	1	-

	Razina			
	A	B1	B2	B3
3.8 Snaga Snaga, rad i energija (kinetička i potencijalna); Rasipanje energije kod otpornika; Formula snage; Izračunavanje koje uključuje snagu, rad i energiju.	-	2	2	1
3.9 Kapacitivnost / kondenzator Rad i funkcija kondenzatora; Faktori koji utječu na kapacitet, udaljenost između ploča, broj ploča, dielektrik i dielektrična konstanta, radni napon, nominalni napon; Vrste kondenzatora, konstrukcija i funkcija; Načini identificiranja kombiniranjem boja; Izračunavanje kapaciteta i napona u rednom i paralelnom strujnom kolu; Eksponencijalno punjenje i pražnjenje kondenzatora, vremenske konstante; Testiranje kondenzatora.	-	2	2	1
3.10 Magnetizam (a) Teorija magnetizma; Svojstva magneta; Ponašanje magneta u magnetnom polju zemlje; Magnetizacija i demagnetizacija; Magnetna zaštita; Razne vrste magnetnog materijala; Konstrukcija elektro-magneta i principi rada; Metod stisnute ruke kako bi se odredilo: magnetno polje oko provodnika struje. (b) Magnetonotorna sila, jačina polja, gustina magnetskog polja, permeabilnost (sposobnost materijala da skupi linije magnetskog polja), kriva histerezisa, sposobnost materijala da zadrži osobine magneta, koercivna sila, točka zasićenja, vihorne struje; Predostrožnost glede čuvanja i smještaja magneta.	-	2	2	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
3.11 Induktivnost /kalem Faradejev zakon; Postupak induciranja napona u provodniku koji se kreće u magnetskom polju; Principi indukciranja; Efekti na veličinu induciranih napona: jačina magnetskog polja, stopa promjene polja, broj navoja; Međusobno indukciranje; Utjecaj brzine promjene primarne struje i međusobne indukcije na inducirani napon; Faktori koji utječu na međusobnu induktivnost: broj namotaja u namotaju, fizička veličina namotaja, permeabilnost namotaja, položaj namotaja jedan prema drugom; Lencov zakon i pravila određivanja polariteta; Povratna elektromotorna sila, samoindukciranje; Točka zasićenja; Osnovna korištenja kalemova.	-	2	2	1
3.12 Teorija motora / generatora za jednosmjernu struju (DC) Osnovna teorija motora i generatora; Konstrukcija i namjena komponenata u DC generatoru; Rad i faktori koji utječu na izlaz i smjer struje u DC generatorima; Rad i faktori koji utječu na izlaznu snagu, momenat, brzinu i smjer okretanja motora; Motori sa serijskom pobudom, sa paralelnom pobudom i složeni motori; Konstrukcija starter generatora.	-	2	2	1
3.13 Teorija naizmjenične struje (AC) Oblik sinusoidalnog talasa: faza, period, frekvencija, ciklus; Trenutna, srednja aritmetička, srednja kvadratna, vršna, od vrha do vrha veličina struje i proračun tih veličina u odnosu na napon, struju i snagu; Trokutni i kvadratni valovi; Jednofazni i trofazni principi.	1	2	2	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
3.14 Rezistivna (R), kapacitivna (C) i induktivna (L) strujna kola Fazni odnosi napona i struje u L, C i R strujnim kolima, paralelnim, serijskim i serijsko-paralelnim kolima; Disipacija snage u L, C i R strujnim kolima; Impedanca, fazni kut, proračun faktora snage i struje; Izračunavanje stvarne snage, prividne snage i reaktivne snage.	-	2	2	1
3.15 Transformatori Principi konstrukcije i rada transformatora; Gubici u transformatoru i načini smanjenja gubitaka; Rad transformatora pod opterećenjem i u praznom hodu; Prijenos snage, procenat iskorištenja i označavanje polariteta; Proračun linjskog i faznog napona i struje; Proračun snage u trofaznom sustavu; Primarna i sekundarna struja, napon, odnos broja namotaja, snaga, efikasnost; Autotransformatori.	-	2	2	1
3.16 Filtri Način rada, primjena i uporaba sljedećih filtera: niskofrekventni, visokofrekvanti, propusnik opsega, nepropusnik opsega.	-	1	1	-
3.17 Generatori naizmjenične struje Obrtanje petlje u magnetnom polju i inducirani talasni oblik; Princip rada i konstrukcija generatora sa obrtnim oklopom i obrtnim poljem; Jednofazni, dvofazni i trofazni alternatori; Veze u zvijezdu i trokut, prednosti i korištenje; Generatori sa stalnim magnetom.	-	2	2	1
3.18 Elektromotori naizmjenične struje Konstrukcija, način rada i karakteristike: jednofaznih i višefaznih sinhronih i induksijskih naizmjeničnih elektromotora; Načini reguliranja broja obrtaja i smjera obrtanja; Način proizvodnje obrtnog polja: pomoću kondenzatora kalema ili suprotnih polova.	-	2	2	1

MODUL 4. OSNOVI ELEKTRONIKE

	Razina			
	A	B1	B2	B3
4.1 Poluprovodnici				
4.1.1 Diode				
(a) Simboli dioda; Karakteristike i osobine dioda; Diode u rednom i paralelnom spoju; Glavne karakteristike i uporaba tiristora, svjetlećih dioda, foto dioda, varistora, ispravljačkih dioda; Funkcionalna provjera dioda.	-	2	2	1
(b) Materijal, konfiguracija elektrona, električne osobine; P i N tip poluprovodnika: utjecaj nečistoća na provodljivost, glavni i sporedni nositelji; PN spoj u poluprovodniku, razvoj potencijala kroz PN spoj u neutralnoj diodi, s najvećom provodnom strujom i neprovodnom strujom; Parametri dioda: najveći probojni napon, najveća provodna struja, temperatura, frekvencija, gubitak struje, gubitak snage; Djelovanje i funkcija dioda u sljedećim strujnim kolima: ograničivači, premočićivači, punovalni i poluvalni ispravljači, mosni ispravljači, naponski udvostručivači i utrostručivači; Detaljan rad i karakteristike sljedećih komponenti: tiristora, svjetlećih dioda, Šotkijevih dioda, foto dioda, varaktora, varistora, Zener dioda, ispravljačkih dioda.	-	-	2	-
4.1.2 Tranzistori				
(a) Simboli tranzistora; Opis i usmjerenošć komponenti; Karakteristike i osobine tranzistora.				
(b) Konstrukcija i rad PNP i NPN tranzistora; Izrada baze, kolektora i emitora; Ispitivanje tranzistora; Osnovne osobine ostalih tipova tranzistora i njihova uporaba; Primjena tranzistora: klase pojačivača (A, B, C); Jednostavne veze koje uključuju: prednapon, prekid, povratnu vezu i stabilizaciju; Višestupne veze: kaskade, oscilatori, flip flop, multivibratori.	-	1	2	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
4.1.3 Integrirana kola				
(a) Opis i rad logičkih i linearnih veza/operacioni pojačivači.	-	1	-	1
(b) Opis i rad logičkih kola u linearnej vezi;	-	-	2	-
Uvod u rad i funkcije operacionih pojačivača koji se upotrebljavaju kao: integratori, diferencijatori, naponski pojačivači, komparatori;				
Rad i način povezivanja stupnjeva pojačavača: kapacitivno-otpornički, induktivni (transformator), induktivno-otpornički, izravni;				
Dobre i loše strane pozitivne i negativne povratne veze.				
4.2 Štampane ploče				
Opis i uporaba štampanih ploča	-	1	2	-
4.3 Servomehanizmi				
(a) Razumijevanje sljedećih izraza: kola sa otvorenom i zatvorenom vezom, povratna veza, prateći sustavi, analogni pretvarači;	-	1	-	-
Principi djelovanja, karakteristike i uporaba sljedećih sastavnih dijelova sinhronih sustava: kružni potencijal, diferencijal, kontrola i moment, transformatori, induktivni i kapacitivni predajnici.	-	-	-	-
(b) Razumijevanje sljedećih izraza: Otvorena i zatvorena petlja, prateći sustavi, servomehanizmi, analogni pretvarači, nuliranje, prigušenje, povratna veza, mrtvi pojas;	-	-	2	-
Izrada, rad i uporaba sljedećih sastavnih dijelova sinhronih sustava: kružni potencijal, diferencijal, kontrola i moment, E i I transformatori, indukcijski predajnici, kapacitivni predajnici, sinhroni predajnici;				
Kvarovi servomehanizama, promjena sinhronog smjera, oscilovanje.				

MODUL 5. SUSTAVI ELEKTRONSKIH INSTRUMENATA SA DIGITALNIM TEHNIKAMA

	Razina				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.1 Sustavi elektronskih instrumenata	1	2	2	3	1
Tipično uređenje sustava i izgled sustava elektronskih instrumenata u pilotskoj kabini.					

	Razina				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.2 Numerički sustavi Numerički sustavi: binarni, oktalni i heksadecimalni; Demonstracija pretvaranja između decimalnog i binarnog, oktalnog i heksadecimalnog i obrnuto.	-	1	-	2	-
5.3 Pretvaranje podataka Analogni podaci, digitalni podaci; Rad i primjena anlogno digitalnih i digitalno analognih pretvarača, ulazni i izlazni podaci, različite vrste ograničenja.	-	1	-	2	-
5.4 Prijenos podataka Prijenos podataka u sustavima zrakoplova, uključujući poznavanje ARINC-a i drugih specifikacija. Mreža u zrakoplovu/Ethernet.	-	2	-	2	-
5.5 Logička kola (a) Prepoznavanje simbola logičkih ulaza, tablica i identičnih kola; Primjene koje se upotrebljavaju u sustavima zrakoplova, šematski dijagrami. (b) Interpretacija logičkih dijagrama.	-	2	-	2	1
5.6 Osnovna struktura računala (a) Računalna terminologija (uključujući bit, bajt, softver, hardver, centralni procesor (CPU), integrirana kola (IC), i različiti memorijski uređaji, kao što su RAM, ROM, PROM); Računalna tehnologija koja se upotrebljava u sustavima zrakoplova. (b) Terminologija povezana s računalom; Rad, raspored i priklučak glavnih komponenata u mikroračunaru, uključujući njihove pripadajuće prijenosne sustave; Informacije sadržane u jednoadresnim i višeadresnim instrukcijama; Izrazi povezani s memorijom; Rad tipičnih memorijskih uređaja;	-	-	-	2	-

	Razina				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.7 Mikroprocesori Operacije koje obavljaju i rad mikroprocesora; Osnovne operacije svakog od sljedećih elemenata mikroprocesora: upravljačka jedinica, sat, registar, aritmetičko-logička jedinica.	-	-	-	2	-
5.8 Integrirana kola Rad i uporaba kodera i dekodera; Funkcije tipova kodera; Uporaba srednje, visoke i vrlo visoke integracije.	-	-	-	2	-
5.9 Multiplexiranje Rad, primjena i prepoznavanje u logičkim dijagramima multipleksera i demultipleksera.	-	-	-	2	-
5.10 Optički kablovi Dobre i loše strane prijenosa podataka optičkim kablovima u poređenju sa prijenosom električnim provodnicima; Prijenos podataka optičkim kablovima; Izrazi povezani s optičkim kablovima; Završeci; Sklopke, upravljački terminali, daljinski terminali; Primjena optičkih kablova u sustavima zrakoplova.	-	1	1	2	-
5.11 Elektronski ekrani Principi rada zajedničkih tipova ekrana koji se uporabljaju u savremenim zrakoplovima, uključujući katodne cijevi (CRT), ekrane sa svjetlećim diodama (LED) i ekrane sa tečnim kristalom (LCD).	-	2	1	2	1
5.12 Elektrostatički osjetljivi uređaji Posebno rukovanje komponentama osjetljivim na elektrostatičko pražnjenje; Poznavanje rizika i mogućih kvarova, zaštita komponenata i osoba koje rukuju komponentama.	1	2	2	2	1
5.13 Kontrola upravljanja softverom Poznavanje ograničenja, zahtjeva plovidbenosti i mogućih katastrofalnih efekata u pogledu neovlaštene izmjene softvera.	-	2	1	2	1

	Razina				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.14 Elektromagnetska okolina Utjecaj sljedećih fenomena na postupke održavanja električne opreme: <i>EMC</i> – Elektromagnetska kompatibilnost; <i>EMI</i> – Elektromagnetska interferencija; <i>HIRF</i> – Radiacijsko polje visokog intenziteta; Zaštita od vamičenja.	–	2	2	2	1
5.15 Tipični elektronski / digitalni sustavi zrakoplova Generalni prikaz tipičnih elektronskih / digitalnih sustava zrakoplova i pripadajući <i>BITE</i> (<i>Built In Test Equipment</i>) testovi, kako slijedi: (a) <i>Samo za B1 i B2:</i> ACARS – ARINC (<i>Communication and Addressing and Reporting System</i>) Sustav automatskog komuniciranja i izvješćivanja EICAS (<i>Engine Indication And Crew Alerting System</i>) Sustav za prikaz parametara motora i upozorenje posadi FBW (<i>Fly By Wire</i>) Upravljanje zrakoplovom pomoću računala FMS (<i>Flight Management System</i>) Sustav upravljanja zrakoplovom u letu IRS (<i>Inertial Reference System</i>) Inercijalni referentni sustav; (b) <i>Za B1, B2 i B3:</i> ECAM (<i>Electronic Centralised Aircraft Monitoring</i>) Centralni monitoring svih sustava zrakoplova EFIS (<i>Electronic Flight Instrument System</i>) Elektronski sustav instrumenata za letenje GPS (<i>Global Positioning System</i>) satelitski navigacijski sustav TCAS (<i>Traffic Alert Collision Avoidance System</i>) Sustav za sprječavanje sudara u zraku Modularna integrirana avionika Kabinski sustavi Informacijski sustavi.	–	2	2	2	1

MODUL 6. MATERIJALI I OPREMA

	Razina			
	A	B1	B2	B3
6.1 Zrakoplovni materijali – materijali koji sadrže gvožđe (a) Karakteristike, svojstva i identificiranje uobičajenih čeličnih legura upotrebljavanih u zrakoplovu; Toplotna obrada i primjena čeličnih legura. (b) Ispitivanje gvozdenih materijala na tvrdoću, naprezanje na istezanje, zamor i otpornost na udar.	1 –	2 1	1 1	2 1
6.2 Zrakoplovni materijali – materijali koji ne sadrže gvožđe (a) Karakteristike, svojstva i identificiranje uobičajenih negvozdenih materijala upotrebljavanih u zrakoplovu; Toplotna obrada i primjena negvozdenih materijala. (b) Ispitivanje negvozdenih materijala na tvrdoću, naprezanje na istezanje, zamor i otpornost na udar.	1 –	2 1	1 1	2 1
6.3 Zrakoplovni materijali – kompoziti i nemetali 6.3.1 Kompoziti i nemetali osim drveta i platna (a) Karakteristike, svojstva i identificiranje uobičajenih kompozita i nemetala, izuzev drveta i platna, upotrebljavanih u zrakoplovu; Zaptivne smjese i vezivni materijali. (b) Otkrivanje nedostataka u kompozitnim materijalima i nemetalima; Popravka kompozitnih materijala i nemetala.	1 1	2 2	2 –	2 2
6.3.2 Drvene strukture Konstrukcijske metode drvenih struktura zrakoplova; Karakteristike, svojstva i tipovi drveta i lijepljiva upotrebljavanih u zrakoplovu; Zaštita i održavanje drvenih struktura; Tipovi nedostataka drvenih struktura; Otkrivanje nedostataka u drvenim strukturama; Popravka drvenih struktura.	1	2	–	2
6.3.3 Platno aviona Karakteristike, svojstva i tipovi platna upotrebljavanih u zrakoplovu; Metode provjere za platno; Tipovi nedostataka platna; Popravka platna aviona.	1	2	–	2

	Razina			
	A	B1	B2	B3
6.4 Korozija				
(a) Osnove hemije;	1	1	1	1
Nastajanje, dejstvo galvanskog procesa, mikrobiološka korozija, opterećenje.				
(b) Vrste korozije i prepoznavanje;	2	3	2	2
Uzroci korozije;				
Vrste materijala, osjetljivost na koroziju.				
6.5 Pričvršćivači				
6.5.1 Navoji vijaka				
Nomenklatura vijaka;	2	2	2	2
Oblici navoja, dimenzije i tolerancije standardnih navoja upotrijebljenih u zrakoplovu;				
Mjerenje navoja vijaka.				
6.5.2 Svornjaci, usadni zavrtnji i vijci				
Vrsta svornjaka: specificiranje, identificiranje i označavanje svornjaka upotrebljavanih u zrakoplovima, međunarodni standardi;	2	2	2	2
Matice: samokočione, sidrene, standardne;				
Mašinski vijci: specifikacija zrakoplova;				
Usadni zavrtnji: vrste i uporaba, stavljanje i vađenje;				
Narezni vijci, klinovi.				
6.5.3 Osigurači				
Kontrolne i opružne podloške, blokirajuće podloške, rascjepke, krunaste matice, osiguranje žicom, elementi za brzo pričvršćavanje, klinovi, prstenje za osiguranje, rascjepke.	2	2	2	2
6.5.4 Zakivci za zrakoplove				
Vrste punih i jednostranih zakivaka: specificiranje i identificiranje, termička obrada.				
6.6 Cijevi i cijevni nastavci	1	2	1	2
(a) Identificiranje krutih i elastičnih cijevi i njihovih nastavaka upotrijebljenih u zrakoplovu.				
(b) Standardni cijevni nastavci za zrakoplovnu hidrauliku, gorivo, ulje, cijevi za pneumatske i zračne sustave.				
6.7 Opruge	2	2	2	2
Vrste opruga, materijali, karakteristike i primjena.	2	2	1	2
	-	2	1	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
6.8 Ležajevi Namjena ležajeva, opterećenje, materijal, konstrukcija; Vrste ležajeva i njihova primjena.	1	2	2	1
6.9 Prijenos snage Vrste zupčanika i njihova uporaba; Prijenosni odnosi zupčanika, reduksijski i multiplikacijski sustavi zupčanika, pogonski i pogonjeni zupčanici, međuzupčanici, šema uzubljivanja; Remeni i remenice, lanci i lančanici.	1	2	2	1
6.10 Kontrolna užad Vrste užadi; Završni čvorovi, stezači i kompenzacijske naprave; Remenice i komponente sustava užadi; Bowden užad; Fleksibilni upravljački sustavi zrakoplova.	1	2	1	2
6.11 Električni kablovi i konektori Tipovi vodova, konstrukcija i karakteristike; Visokonapregnuti i koaksijalni kablovi; Savijanje; Vrste konektora, kontaktni nastavci, utikači, utičnice, izolatori, razdjelnici naponu i struje, spojnice, identifikacijski kodovi.	1	2	2	2

MODUL 7A. POSTUPCI ODRŽAVANJA

Napomena: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 7B.

	Razina		
	A	B1	B2
7.1 Mjere predostrožnosti – zrakoplov i radionica Mjere zaštite na radu uključujući preventivne postupke zaštite koje se moraju poštovati pri radu s električnom energijom, gasovima, posebno kisikom, uljima i hemikalijama; Naputke za ponašanje u slučaju izvanrednih situacija, kao što je požar ili druga nesreća sa jednim ili više gore navedenih rizičnih objekata, uključujući poznavanje agenata za gašenje požara.	3	3	3

	Razina		
	A	B1	B2
7.2 Rad u radionici Briga za alat, kontrola alata, uporaba materijala radionice; Dimenzije, tolerancija i dozvoljena odstupanja, strukovni standardi; Kalibriranje alata i opreme, standardi za kalibraciju.	3	3	3
7.3 Alati Obični ručni alat; Električni ručni alat; Rad i uporaba alata za precizno mjerene; Oprema za podmazivanje i vrste podmazivanja; Rad, funkcija i uporaba električne opće test opreme.	3	3	3
7.4 Oprema za testiranje avionike Rad, funkcija i uporaba opreme za testiranje avionike.	–	2	3
7.5 Tehnički crteži, dijagrami i standardi Tipovi crteža i dijagrami, simboli, dimenzije, tolerancije i projekcije; Prepoznavanje podataka iz naslova; Mikrofilm, mikrofiš i računalne prezentacije; Specifikacija 100 američkog udruženja za zračni promet (ATA); Letački i drugi primjenljivi standardi uključujući ISO, AN, MS, NAS i MIL; Montažna šema i šematski dijagrami.	1	2	2
7.6 Uklapanje i zazori Veličine burgije za rupe za vijke, vrste uklapanja; Uobičajen sustav uklapanja i zazora; Planirano uklapanje i zazori za zrakoplove i motore; Ograničavanje savijanja, uvijanja i habanja; Standardne metode za kontrolu osovina, ležajeva i drugih dijelova.	1	2	1
7.7 Sustav električnih kablova i priključaka (EWIS) Kontinuitet, izolacija, tehnika spajanja i ispitivanje; Uporaba alata za stavljanje konektora na kablove: ručnog i hidrauličnog; Ispitivanje spojeva; Uklanjanje i umetanje konektorskih spojeva;	1	3	3

	Razina		
	A	B1	B2
Koaksijalni kablovi: testiranje i predostrožnost prilikom instalacije; Identificiranje tipova kablova, kriteriji inspekcije i tolerancija na oštećenje. Tehnike zaštite električnih vodova: pletenje kablova i sustav za pletenje kablova, držači kablova, tehnika zaštite čaura uključujući toplotno pakiranje, zaštita. <i>EWS</i> instalacije, inspekcije, popravke, održavanje i standardi čistoće.			
7.8 Zakivanje Zakivni spojevi, raspored i rastojanje zakivaka; Alat za zakivanje i bušenje rupica; Kontrola zakivnih spojeva.	1	2	-
7.9 Cijevi i crijeva Savijanje i širenje cijevi u zrakoplovu; Pregled i ispitivanje cijevi i crijeva u zrakoplovu; Namještanje i spajanje cijevi.	1	2	-
7.10 Opruge Isputivanje i testiranje opruga.	1	2	-
7.11 Ležajevi Testiranje, čišćenje i ispitivanje ležajeva; Podmazivanje ležajeva; Oštećenja ležajeva i uzroci.	1	2	-
7.12 Prijenos snage Kontrola zupčanika, zazor; Kontrola remena i remenica, lanaca i lančanika; Kontrola dizalica sa vretenom, polužnih sprava, sustava spojnice komande.	1	2	-
7.13 Kontrolna užad Priprema krajeva užadi; Pregled i ispitivanje kontrolnih užadi; <i>Bowden</i> užad, fleksibilni upravljački sustavi zrakoplova.	1	2	-

	Razina		
	A	B1	B2
7.14 Rukovanje materijalima			
7.14.1 <i>Metali</i>	-	2	-
Označavanje i proračun mjere pri savijanju;			
Obrada lima uključujući savijanje i oblikovanje;			
Kontrola limarskih radova.			
7.14.2 <i>Kompoziti i nemetalni materijali</i>			
Metalizacija;	-	2	-
Uvjeti okruženja;			
Metode provjere.			
7.15 Zavarivanje, tvrdo lemljenje, meko lemljenje, metalizacija			
(a) Vrste mekog lemljenja; pregled lemova.			
(b) Metode zavarivanja i tvrdog lemljenja;	-	2	2
Ispitivanje zavarenih i tvrdo lemljenih spojeva;	-	2	-
Metode metalizacije i kontrola spojeva.			
7.16 Težina i težište zrakoplova			
(a) Centar gravitacije/proračun položaja: uporaba odgovarajućih dokumenata;			
(b) Priprema zrakoplova za mjerjenje mase;			
Mjerjenje zrakoplova.	-	2	2
7.17 Opsluživanje zrakoplova i skladištenje			
Vučenje zrakoplova i taksiranje, pripadajuće mjere zaštite na radu;	-	2	-
Dizanje zrakoplova, postavljanje podmetača pod kotače, osiguranje zrakoplova i potrebne mjere zaštite na radu;	2	2	2
Način skladištenja zrakoplova;			
Pražnjenje i dopunjavanje goriva;			
Procedure odleđivanja i zaštite od zaleđivanja;			
Zemaljski sustavi za električnu energiju, hidrauliku i pneumatiku;			
Utjecaj okoline na opsluživanje zrakoplova.			

	Razina		
	A	B1	B2
7.18 Tehnike rastavljanja, kontrole, popravke i sastavljanja			
(a) Tipovi grešaka i metode vizualne kontrole; Uklanjanje korozije, procjena i ponovna zaštita.	2	3	2
(b) Opće metode popravke, priručnik za popravku strukture (SRM); Programi za kontrolu starenja, zamora i korozije.	-	2	-
(c) Tehnike ispitivanja metodom bez razaranja uključujući penetrant, radiografiju, vrtložne struje, ultrazvuk i boroskopsku metodu.	-	2	1
(d) Tehnike rastavljanja i ponovnog sklapanja.	2	2	2
(e) Tehnike analize kvarova.	-	2	2
7.19 Izvanredni slučajevi			
(a) Pregled poslije udara groma i pregled točaka pražnjenja.	2	2	2
(b) Pregled poslije tvrdog slijetanja i leta kroz turbulentiju.	2	2	-
7.20 Procedure održavanja			
Planiranje održavanja; Procedure modificiranja; Procedure magacina; Procedure izdavanja uvjerenja; Koordinacija sa operatorm zrakoplova; Inspekcija, kontrola kvalitete, osiguranje kvalitete; Dodatne procedure održavanja; Kontrola vijeka uporabe komponenti.	1	2	2

MODUL 7B. POSTUPCI ODRŽAVANJA

Napomena: Opseg ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

Razina	
B3	
7.1 Mjere predostrožnosti – zrakoplov i radionica	3
Mjere zaštite na radu, uključujući preventivne postupke zaštite, koje se moraju poštovati pri radu s električnom energijom, gasovima, posebno kisikom, uljima i hemikalijama; Naputci za ponašanje u slučaju izvanrednih situacija kao što je požar ili druga nesreća sa jednim ili više gore navedenih različnih objekata uključujući poznavanje agenata za gašenje požara.	

	Razina
	B3
7.2 Rad u radionici Briga za alat, kontrola alata, uporaba materijala radionice; Dimenzije, tolerancija i dozvoljena odstupanja, strukovni standardi; Kalibriranje alata i opreme, standardi za kalibraciju.	3
7.3 Alati Obični ručni alat; Električni ručni alat; Rad i uporaba alata za precizno mjerjenje; Oprema za podmazivanje i vrste podmazivanja; Rad, funkcija i uporaba električne opće test opreme.	3
7.4 Oprema za testiranje avionike Rad, funkcija i uporaba opreme za testiranje avionike.	-
7.5 Tehnički crteži, dijagrami i standardi Tipovi crteža i dijagrami, simboli, dimenzije, tolerancije i projekcije; Prepoznavanje podataka iz naslova; Mikrofilm, mikrofiš i računalne prezentacije; Specifikacija 100 američkog udruženja za zračni promet (ATA); Letački i drugi primjenljivi standardi uključujući ISO, AN, MS, NAS i MIL; Montažna šema i šematski dijagrami.	2
7.6 Uklapanje i zazorci Veličine burgije za rupe za vijke, vrste uklapanja; Uobičajen sustav uklapanja i zazorci; Planirano uklapanje i zazorci za zrakoplove i motore; Ograničavanje savijanja, uvijanja i habanja; Standardne metode za kontrolu osovina, ležajeva i drugih dijelova.	2
7.7 Električni kablovi i konektori Kontinuitet, izolacija, tehnika spajanja i ispitivanje; Uporaba alata za stavljanje konektora na kablove: ručnog i hidrauličnog; Ispitivanje spojeva; Uklanjanje i umetanje konektorskih spojeva; Koaksijalni kablovi: testiranje i predostrožnost prilikom instalacije; Tehnike zaštite električnih vodova: pletenje kablova i sustav za pletenje kablova, držači kablova, tehnika zaštite čaura, uključujući toplotno pakiranje, zaštita.	2

	Razina
	B3
7.8 Zakivanje Zakivni spojevi, raspored i rastojanje zakivaka; Alat za zakivanje i bušenje rupica; Kontrola zakivnih spojeva.	2
7.9 Cijevi i crijeva Savijanje i širenje cijevi u zrakoplovu; Pregled i ispitivanje cijevi i crijeva u zrakoplovu; Namještanje i spajanje cijevi.	2
7.10 Opruge Ispitivanje i testiranje opruga.	1
7.11 Ležajevi Testiranje, čišćenje i ispitivanje ležajeva; Podmazivanje ležajeva; Oštećenja ležajeva i uzroci.	2
7.12 Prijenos snage Kontrola zupčanika, zazor; Kontrola remena i remenica, lanaca i lančanika; Kontrola dizalica sa vretenom, polužnih sprava, sustava spojnice komande.	2
7.13 Kontrolna užad Priprema krajeva užadi; Pregled i ispitivanje kontrolnih užadi; <i>Bowden</i> užad, fleksibilni upravljački sustavi zrakoplova.	2
7.14 Rukovanje materijalima	
7.14.1 Metali Označavanje i proračun mjere pri savijanju; Obrada lima uključujući savijanje i oblikovanje; Kontrola limarskih radova.	2
7.14.2 Kompoziti i nemetali Metalizacija; Uvjeti okruženja; Metode provjere.	2

	Razina
	B3
7.15 Zavarivanje, tvrdo lemljenje, meko lemljenje, metalizacija	
(a) Vrste mekog lemljenja; pregled lemova.	2
(b) Metode zavarivanja i tvrdog lemljenja; Ispitivanje zavarenih i tvrdo lemljenih spojeva; Metode metalizacije i kontrola spojeva.	2
7.16 Težina i težiste zrakoplova	
(a) Centar gravitacije/proračun položaja: uporaba odgovarajućih dokumenata;	2
(b) Priprema zrakoplova za mjerjenje mase; Mjerjenje zrakoplova.	2
7.17 Opsluživanje zrakoplova i skladištenje	
Vučenje zrakoplova i taksiranje, pripadajuće mjere zaštite na radu;	2
Dizanje zrakoplova, postavljanje podmetača pod kotače, osiguranje zrakoplova i potrebne mjere zaštite na radu;	
Način skladištenja zrakoplova;	
Pražnjenje i dopunjavanje goriva;	
Procedure odleđivanja i zaštite od zaledjivanja;	
Zemaljski sustavi za električnu energiju, hidrauliku i pneumatiku;	
Utjecaj okoline na opsluživanje zrakoplova.	
7.18 Tehnike rastavljanja, kontrole, popravke i sastavljanja	
(a) Tipovi grešaka i metode vizualne kontrole; Uklanjanje korozije, procjena i ponovna zaštita.	3
(b) Opće metode popravke, priručnik za popravku strukture (SRM); Programi za kontrolu starenja, zamora i korozije.	2
(c) Tehnike ispitivanja metodom bez razaranja, uključujući penetrant, radiografiju, vrtložne struje, ultrazvuk i boroskopsku metodu.	2
(d) Tehnike rastavljanja i ponovnog sklapanja.	2
(e) Tehnike analize kvarova.	2
7.19 Izvanredni slučajevi	
(a) Pregled poslije udara groma i pregled točaka pražnjenja.	2
(b) Pregled poslije tvrdog slijetanja i leta kroz turbulenciju.	2
	2
	2

	Razina B3
	2
7.20 Procedure održavanja	
Planiranje održavanja; Procedure modificiranja; Procedure magacina; Procedure izdavanja uvjerenja; Koordinacija sa operatorom zrakoplova; Inspekcija, kontrola kvalitete, osiguranje kvaliteta; Dodatne procedure održavanja; Kontrola vijeka uporabe komponenti.	

MODUL 8. – OSNOVI AERODINAMIKE

	Razina			
	A	B1	B2	B3
8.1 Fizika atmosfere Međunarodna standardna atmosfera (ISA), primjena u aerodinamici.	1	2	2	
8.2 Aerodinamika Strujanje zraka oko tijela; Granični sloj, laminarno i turbulentno strujanje, slobodno strujanje, relativno zračno strujanje, povijanje strujnice na gore i na dole, vrtlozi, mirovanje; Izrazi: zakrivljenost, tetiva, srednja aerodinamična tetiva, otpor profila, indukovani otpor, centar tlaka, napadni kut, pozitivna i negativna vitoperenost krila, oblik krila i vitkost krila; Potisak, težina, aerodinamička rezultanta; Stvaranje uzgona i otpora: napadni kut, koeficijent uzgona, koeficijent otpora, polara, gubitak uzgona; Narušavanje aeroprofila uslijed leda, snijega, mraza.	1	2	2	
8.3 Teorija leta Odnos između uzgona, težine, potiska i otpora; Finesa; Ustaljeno letenje, osobine; Teorija zavretka; Utjecaj faktora opterećenja: gubitak uzgona, envelopa leta i strukturalna ograničenja; Povećanje uzgona.	1	2	2	

	Razina			
	A	B1	B2	B3
8.4 Stabilnost leta i dinamika Uzdužna, poprečna i stabilnost po pravcu leta (aktivna i pasivna).	1	2	2	

MODUL 9A. LJUDSKI FAKTOR

Napomena: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 9B.

	Razina		
	A	B1	B2
9.1 Opće Neophodnost uzimanja u obzir ljudskih faktora; Nezgode koje se mogu pripisati ljudskim faktorima/ljudskim greškama; „Marfijev“ zakon.	1	2	2
9.2 Ljudske sposobnosti i ograničenja Vid; Sluh; Obrada podataka; Pažnja i zapažanje; Pamćenje; Klaustrofobija i fizički prilaz.	1	2	2
9.3 Socijalna psihologija Odgovornost: pojedinačna i grupna; Motivacija i demotivacija; Tlak suparništva; Pitanja „kulture“; Timski rad; Upravljanje, nadziranje i vođstvo.	1	1	1

	Razina		
	A	B1	B2
9.4 Faktori koji utječu na izvršenje rada Kondicija/zdravlje; Stres: kod kuće i na poslu; Vremensko ograničenje i krajnji rokovi; Opterećenje radom: preopterećenost i nedovoljna opterećenost; Spavanje i zamor, rad u smjenama; Alkohol, lijekovi, zlouporaba lijekova.	2	2	2
9.5 Fizičko okruženje Buka i isparjenja; Osvjetljenje; Podneblje i temperatura; Kretanje i vibracija; Radno okruženje.	1	1	1
9.6 Zadaci Fizički rad; Zadaci koji se ponavljaju; Vizualni nadzor; Kompleksni sustavi.	1	1	1
9.7 Komunikacija Unutar timova i među timovima; Vođenje dnevnika (rada) i zapisa; Postizanje ažurnosti, aktualnosti; Prosljeđivanje podataka.	2	2	2
9.8 Ljudska greška Vrste i teorije grešaka; Vrste grešaka u zadacima održavanja; Posljedice grešaka (tj. nesreće); Izbjegavanje i savladavanje grešaka.	1	2	2
9.9 Opasnosti na radnom mjestu Prepoznavanje i izbjegavanje opasnosti; Postupanje u slučajevima opasnosti.	1	2	2

MODUL 9B. LJUDSKI FAKTOR

Napomena: Obim ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

	Razina B3
9.1 Opće Neophodnost uzimanja u obzir ljudskih faktora; Nezgode koje se mogu pripisati ljudskim faktorima/ljudskim greškama; „Marfijev“ zakon.	2
9.2 Ljudske sposobnosti i ograničenja Vid; Sluh; Obrada podataka; Pažnja i zapažanje; Pamćenje; Klaustrofobija i fizički prilaz.	2
9.3 Socijalna psihologija Odgovornost: pojedinačna i grupna; Motivacija i demotivacija; Tlak suparništva; Pitanja „kulture“; Timski rad; Upravljanje, nadziranje i vođstvo.	1
9.4 Faktori koji utječu na izvršenje rada Kondicija/zdravlje; Stres: kod kuće i na poslu; Vremensko ograničenje i krajnji rokovi; Opterećenje radom: preopterećenost i nedovoljna opterećenost; Spavanje i zamor, rad u smjenama; Alkohol, lijekovi, zlouporaba lijekova.	2

	Razina
	B3
9.5 Fizičko okruženje	1
Buka i isparenja; Osvjetljenje; Podneblje i temperatura; Kretanje i vibracija; Radno okruženje.	
9.6 Zadaci	1
Fizički rad; Zadaci koji se ponavljaju; Vizuelni nadzor; Kompleksni sustavi.	
9.7 Komunikacija	2
Unutar timova i među timovima; Vođenje dnevnika (rada) i zapisa; Postizanje ažurnosti, aktuelnosti; Prosljeđivanje podataka.	
9.8 Ljudska greška	2
Vrste i teorije grešaka; Vrste grešaka u zadacima održavanja; Posljedice grešaka (tj. nesreće); Izbjegavanje i savladavanje grešaka.	
9.9 Opasnosti na radnom mjestu	2
Prepoznavanje i izbjegavanje opasnosti; Postupanje u slučajevima opasnosti.	

MODUL 10. ZRAKOPLOVNA REGULATIVA

	Razina			
	A	B1	B2	B3
10.1 Pravni okvir Uloga Međunarodne organizacije civilnog zrakoplovstva (ICAO); Uloga Europske komisije; Uloga Europske agencije za sigurnost zračnog prometa (EASA); Uloga država članica i nacionalnih zrakoplovnih vlasti; Uredba (EZ) br. 216/2008 i njena pravila za implementiranje, Uredbe (EZ) br. 1702/2003 i (EZ) br. 2042/2003; Povezanost između različitih Aneksa (Dijelova) kao što su Dio 21, Dio M, Dio 145, Dio 66, Dio 147 i EU-OPS;	1	1	1	1
10.2 Ovlašteno osoblje – održavanje Detaljno razumijevanje Dijela 66.	2	2	2	2
10.3 Odobrene organizacije za održavanje zrakoplova Detaljno razumijevanje Dijela 145 i Dijela M Odjeljak F.	2	2	2	2
10.4 Zračne operacije Uopćeno o EU-OPS. Certifikat zračnog operatora (AOC); Odgovornosti operatora, naročito u svezi sa kontinuiranom plovidbenosti i održavanjem; Program održavanja zrakoplova; MEL//CDL; Dokumenti koji moraju biti na zrakoplovu; Stavljanje oznaka u zrakoplovu.	1	1	1	1
10.5 Certificiranje zrakoplova, dijelova i uredaja (a) Opće Propisi za izdavanje uvjerenja: kao što su EACS -23/25/27/29; Izdavanje uvjerenja o tipu; Dodatno uvjerenje o tipu; Uvjerenja organizacije za projektiranje/proizvodnju ovlaštene prema Dijelu 21.	-	1	1	1

	Razina			
	A	B1	B2	B3
(b) <i>Dokumenti</i> Uvjerenje o plovidbenosti; Uvjerenje o registraciji; Uvjerenje o buci; Raspored težine; Dozvola i ovlaštenje za radio postaju.	-	2	2	2
10.6 Kontinuirana plovidbenost Detaljno razumijevanje odredbi Dijela 21 koje se odnose na kontinuiranu plovidbenost. Detaljno razumijevanje Dijela-M.	2	2	2	2
10.7 Primjenljivi domaći i međunarodni zahtjevi za (ako nisu zamijenjeni EU zahtjevima) (a) Programe održavanja, provjere i nadzor održavanja; Glavnu listu minimalne ispravnosti opreme (MMEL), listu minimalne ispravnosti opreme (MEL), liste izvještaja o odstupanjima od idealne konfiguracije (<i>Dispatch Deviation Lists</i>); Naloge za plovidbenost; Servisne biltene, servisne informacije proizvođača; Modificiranje i popravke; Dokumentaciju o održavanju: priručnike za održavanje, priručnik za popravku strukture, ilustrirani katalog dijelova, itd.	1	2	2	2
(b) Kontinuiranu plovidbenost; Probne letove; ETOPS, uvjete održavanja i otpremanja; Letenje u svim vremenskim uvjetima (AWO), letenje u kategoriji 2/3 i zahtjevi minimalne opreme.	-	1	1	1

MODUL 11A. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI TURBINSKIH AVIONA

	Razina	
	A1	B1.1
11.1 Teorija leta 11.1.1 Aerodinamika aviona i komande leta Rad i efekti: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola po nagibu: krilca (eleroni) i spojleri; - kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim KUTOM i kanari; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; <p>Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“; Uređaji za povećanje uzgona, prozezi (<i>slots</i>), predkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>), krilca-zakrilca (<i>flaperons</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice; Efekti aerodinamičkih pregrada (<i>wing fences</i>), nazubljene napadne ivice; Kontroliranje graničnog sloja, generatori vrtložnih strujanja, uređaji za slom uzgona ili uređaji na napadnoj ivici krila; Rad i efekat trimera, balansne i antibalansne površine, servo površine, površine sa oprugama (<i>spring tabs</i>), težinska kompenzacija (<i>mass balance</i>), nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>), aerodinamične ravnotežne površine.</p>	1	2
11.1.2 Let na velikim brzinama Brzina zvuka, podzvučni let, okozvučni let, nadzvučni let; Mahov broj, kritični Mahov broj, kompresijski udar, udarni val, aerodinamičko zagrijavanje, area rule; Faktori koji utječu na tok zraka u usisniku motora brzih zrakoplova; Utjecaj pozitivne strijеле krila na kritični Mahov broj.	1	2
11.2 Struktura zmaja zrakoplova – opći pojmovi (a) Zahtjevi plovidbenosti za strukturalnu čvrstoću; Struktuma klasifikacija, primarna, sekundarna, i tercijarna; Koncepti dizajna strukture: <i>fail safe</i> , <i>safe life</i> , <i>damage tolerant</i> ; Identifikacijski sustav zona i postaja; Naprezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor; Dreniranje i ventilacija; Instalacija sustava; Zaštita od udara groma; Metalizacija aviona.	2	2

	Razina	
	A1	B1.1
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, uzdužnici, ramenjače, pregrade, okvire, dablere, upornice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije, krila, repne površine i veze motora; Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze; Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje; Čišćenje površine; Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	1	2
11.3 Struktura zmaja zrakoplova – avioni		
11.3.1 <i>Trup aviona (ATA 52 / 53 / 56)</i> Konstrukcija i presurizaciono zaptivanje; Spoj krila, stabilizatora, nosač i veze za podvjesni teret; Instalacija sjedišta i sustava za utovar tereta; Vrata i izlazi za slučaj nužde: konstrukcija, mehanizmi, uporaba i sigurnosni mehanizmi; Konstrukcija i mehanizmi prozora i vjetrobranskog stakla.	1	2
11.3.2 <i>Krila (ATA 57)</i> Konstrukcija; Skladištenje goriva; Stajni trap, nosač, kontrolne površine i dodaci koji daju velik uzgon/otpor.	1	2
11.3.3 <i>Stabilizatori (ATA 55)</i> Konstrukcija; Spoj kontrolnih površina.	1	2
11.3.4 <i>Komandne površine leta (ATA 55 / 57)</i> Konstrukcija i spojevi; Uravnoteženje: masa i aerodinamika.	1	2
11.3.5 <i>Gondole/nosači (ATA 54)</i> Gondole/nosači <ul style="list-style-type: none"> - Konstrukcija; - Protivpožarne pregrade; - Nosači motora.	1	2
11.4 Klimatizacija i presurizacija kabine (ATA 21)		
11.4.1 <i>Dovod zraka</i> Izvori dovoda zraka uključujući i motor, APU i zemaljski uređaj.	1	2

	Razina	
	A1	B1.1
11.4.2 Klimatizacija Sustavi klimatizacije; Uređaji za kruženje zraka i pare; Sustav razvođenja; Sustav za kontrolu protoka, temperature i vlažnosti.	1	3
11.4.3 Presurizacija Sustavi za presurizaciju; Kontrola i indikacija uključujući kontrolne i sigurnosne ventile; Kontroleri tlaka u kabini.	1	3
11.4.4 Sigurnosne i upozoravajuće naprave Zaštitni i upozoravajući uređaji.	1	3
11.5 Sustavi instrumenata/avionika 11.5.1 Sustavi instrumenata (ATA 31) Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine; Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba; Kompas: izravno očitavanje, daljinsko očitavanje; Indikator napadnog kuta, sustav indikacije gubitka uzgona; Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>); Ostali sustavi indikacije.	1	2
11.5.2 Avionika Osnovi rasporeda i rada sustava: - Automatsko letenje (ATA 22); - Komunikacija (ATA 23); - Sustav navigacije (ATA 34).	1	1
11.6 Električna energija (ATA 24) Instalacija i rad baterija; Proizvodnja jednosmjerne struje; Proizvodnja naizmjenične struje; Proizvodnja struje u slučaju nužde; Regulacija napona;	1	3

	Razina	
	A1	B1.1
Raspodjela snage; Inverteri, transformatori, ispravljači; Zaštita strujnih kola; Spoljni/Zemaljski izvori napajanja.		
11.7 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)		
(a) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi.	2	2
(b) Nacrt kabine; Raspored opreme u kabini; Instalacija unutrašnje opreme; Oprema za zabavu; Instalacija kuhinje; Oprema za prihvat i čuvanje prtljaga; Avionske stepenice.	1	1
11.8 Zaštita od požara (ATA 26)		
(a) Detekcija dima i požara i sustav za upozorenje; Sustavi za gašenje požara; Testiranje sustava.	1	3
(b) Prijenosni uređaji za gašenje požara.		
11.9 Komande leta (ATA 27)		
Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spojler; Kontrola uravnoveženja zrakoplova;	1	1
Kontrola aktivnog opterećenja; Uređaji za povećanje uzgona; Smanjenje uzgona, aerodinamičke kočnice;	1	3
Upavljanje sustavom: ručno, hidraulično, pneumatsko, električno, "fly by wire"; Vještački osećaj opterećenja na komandama leta, ublaživač bočnih udara u letu, kontrola u odnosu na Mahov broj, graničnik kormila pravca, osigurači komandnih površina;		
Uravnoteženje sustava;		
Sustav zaštite od gubitka uzgona.		

	Razina	
	A1	B1.1
11.10 Gorivni sustavi (ATA 28) Prikaz sustava; Rezervoari goriva; Sustavi dovoda goriva; Ispuštanje goriva u letu, ventilacija, dreniranje goriva; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacije i upozorenja; Dopunjavanje goriva i pražnjenje; Uravnoteženje količine goriva u sustavu.	1	3
11.11 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sustava; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor pritiska: električni, mehanički, pneumatski; Izvor pritiska u slučaju opasnosti; Filteri; Kontrola pritiska; Distribucija snage; Indikacije i sustavi upozorenja; Veza s drugim sustavima.	1	3
11.12 Zaštita od leda i kiše (ATA 30) Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sustavi protiv zaledivanja: električni, toplozračni i hemijski; Sustavi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski; Zaštita od kiše i odstranjivanje kiše; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sustavi brisača.	1	3
11.13 Stajni trap (ATA 32) Konstrukcija, ublažavanje udara; Sustav za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje;	2	3

	Razina	
	A1	B1.1
Točkovi, kočnice, sustav protiv blokiranja i autokočenje; Gume; Upravljanje; Detekcija odvajanja od zemlje.		
11.14 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, za izbjegavanje sudara, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	2	3
11.15 Kisik (ATA 35) Prikaz sustava: kokpit, kabina; Izvori, skladište, punjenje i distribucija; Reguliranje dovoda; Indikacije i upozorenja.	1	3
11.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36) Prikaz sustava; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Kontrola tlaka; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sustavima.	1	3
11.17 Voda/otpad (ATA 38) Prikaz sustava opskrbljivanja vodom, dovod, distribucija, servisiranje i ispuštanje; Prikaz sustava toaleta, ispiranje i servisiranje; Korozija.	2	3
11.18 Ugrađeni sustav za održavanje (ATA 45) Centralni kompjuteri za održavanje; Sustav za unos podataka; Sustav elektronske biblioteke; Štampanje;	1	2

		Razina	
		A1	B1.1
11.19 Modularna integrirana avionika (ATA 42)		1	2
Funkcije koje su tipično integrirane u module Modulamu integriranu avioniku (IMA) su između ostalog:			
Reguliranje sabijenog zraka, kontrola tlaka zraka, ventilacija i kontrola ventilacije, kontrola ventilacije avionike i pilotske kabine, kontrola temperature, komunikacija u zračnom prometu, komunikacijski ruter avionike, upravljanje električnim opterećenjem, praćenje osigurača, BITE električni sustav, upravljanje gorivom, kontrola kočenja, kontrola upravljanja nosne noge, izvlačenje i uvlačenje stajnog trapa, indikacija tlaka u gumama, indikacija pritiska ulja, praćenje temperature kočnica, itd.			
Centralni sustav (<i>core system</i>); mrežne komponente.			
11.20 Sustavi putničke kabine (ATA44)		1	2
Jedinice i komponente koje su dio sredstava za zabavu putnika i osiguravaju komunikaciju u okviru zrakoplova (<i>Cabin Intercommunication Data System</i>) i između postaja putničke kabine i zemaljskih postaja (<i>Cabin Network Service</i>). Uključuje prijenos glasa, podataka, muzike i video signala.			
<i>Cabin Intercommunication Data System</i> omogućava uspostavljanje veze između sustava pilotske kabine/kabinskog osoblja i putničke kabine. Ovi sustavi podržavaju razmjenu podataka različitih LRU i najčešće se upravlja preko panela za kabinsko osoblje.			
Mrežni servis putničke kabine (<i>Cabin Network Service</i>) se najčešće sastoji od servera, koji je najčešće povezan sa sljedećim sustavima:			
Radio komunikacija i prijenos podataka, sustav za zabavu u letu.			
Mrežni servis putničke kabine može sadržati sljedeće funkcije:			
— Pristup predpolaznim/polaznim izvješćima,			
— Pristup e-mail-u/intranetu/internetu,			
— Baza podataka putnika;			
Centralni sustav putničke kabine (<i>Cabin Core System</i>);			
Sustav za zabavu u letu;			
Sustav za spoljnu komunikaciju;			
Sustav za memoriranje u putničkoj kabini;			
Sustav za nadzor putničke kabine;			
Razni sustavi putničke kabine.			
11.21 Informacijski sustavi (ATA 46)		1	2
Jedinice i komponente koje su dio sredstava za skladištenje, ažuriranje i preuzimanje digitalnih informacija koje su tradicionalno dostavljane na papiru, mikrofilmu ili mikrofisu. Uključuje jedinice koje služe za skladištenje informacija i za funkcije pronalaženja, kao što su uređaji za skladištenje i upravljač elektronske biblioteke. Ne uključuje jedinice ili komponente koje su instalirane za druge namjene i koje se dijele sa drugim sustavima, kao što je štampač u pilotskoj kabini ili ekran za opću uporabu.			

	Razina	
	A1	B1.1
Tipični primjeri uključuju sustave upravljanja zračnim prometom i informacijama i sustavi mrežnog servera Sustav za informacije zrakoplova uopće; Sustav za informacije o pilotskoj kabini; Sustav za informacije o održavanju; Sustav za informacije o putničkoj kabini; Razni sustavi za informacije.		

MODUL 11B. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI KLIPNIH AVIONA

Napomena 1: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 11C.

Napomena 2: Opseg ovog premeta treba odražavati tehnologiju aviona prema kategoriji A2 i podkategoriji B1.2.

	Razina	
	A2	B1.2
11.1 Teorija leta 11.1.1 Aerodinamika aviona i komande leta Rad i efekti: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola po nagibu: krilca (eleroni) i spojleri; - kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim kutom i kanari; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“; Uređaji za povećanje uzgona, proze (<i>slots</i>), predkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>), krilca-zakrilca (<i>flaperons</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice; Efekti aerodinamičkih pregrada (<i>wing fences</i>), nazubljene napadne ivice; Kontroliranje graničnog sloja, generatori vrtložnih strujanja, uređaji za slom uzgona ili uređaji na napadnoj ivici krila; Rad i efekat trimera, balansne i antibalansne površine, servo površine, površine sa oprugama (<i>spring tabs</i>), težinska kompenzacija (<i>mass balance</i>), nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>), aerodinamične ravnotežne površine. 11.1.2 Let na velikim brzinama – N/A	1	2

	Razina	
	A2	B1.2
11.2 Struktura zmaja zrakoplova – opći pojmovi		
(a) Zahtjevi plovidbenosti za strukturalnu čvrstoću; Strukturno klasificiranje, primarna, sekundarna, i tercijarna; Koncepti dizajna strukture: <i>fail safe, safe life, damage tolerant</i> ; Identifikacijski sustav zona i postaja; Naprezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor; Dreniranje i ventilacija; Instalacija sustava; Zaštita od udara groma; Metalizacija aviona.	2	2
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, uzdužnici, ramaenjače, pregrade, okvire, dableri, upornice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije, krila, repne površine i veze motora; Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze; Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje; Čišćenje površine; Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	1	2
11.3 Konstrukcije zmaja zrakoplova - avioni		
11.3.1 <i>Trup aviona (ATA 52 / 53 / 56)</i> Konstrukcija i presurizaciono zaptivanje; Spoj krila, nosač i veze za podvjesni teret; Instalacija sjedišta; Vrata i izlazi za slučaj nužde: konstrukcija i uporaba; Konstrukcija prozora i vjetrobranskog stakla.	1	2
11.3.2 <i>Krila (ATA 57)</i> Konstrukcija; Skladištenje goriva; Stajni trap, nosač, kontrolne površine i dodaci koji daju velik uzgon/otpor.	1	2
11.3.3 <i>Stabilizatori (ATA 55)</i> Konstrukcija; Spoj kontrolnih površina.	1	2

	Razina	
	A2	B1.2
11.3.4 Komandne površine leta (ATA 55 / 57) Konstrukcija i spojevi; Uravnoteženje: masa i aerodinamika.	1	2
11.3.5 Gondole/nosači (ATA 54) Gondole/nosači - Konstrukcija; - Protupožarne pregrade; - Nosači motora.	1	2
11.4 Klimatizacija i presurizacija kabine (ATA 21) Sustavi klimatizacije i sustavi za presurizaciju; Kontroleri tlaka u kabini, zaštitni i upozoravajući uređaji; Sustavi za grijanje.	1	3
11.5 Sustavi instrumenata/avionika 11.5.1 Sustavi instrumenata (ATA 31) Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine; Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba; Kompas: izravno očitavanje, daljinsko očitavanje; Indikator napadnog kuta, sustav indikacije gubitka uzgona; Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>); Ostali sustavi indikacije.	1	2
11.5.2 Avionika Oslove rada sustava: - Automatsko letenje (ATA 22); - Komunikacija (ATA 23); - Sustav navigacije (ATA 34).	1	1
11.6 Električna energija (ATA 24) Instalacija i rad baterija; Proizvodnja jednosmjerne struje; Regulacija napona; Raspodjela snage; Zaštita strujnih kola; Transformatori, inverteri.	1	3

	Razina	
	A2	B1.2
11.7 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)		
(a) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi.	2	2
(b) Nacrt kabine; Raspored opreme u kabini; Instalacija unutrašnje opreme; Oprema za zabavu; Instalacija kuhinje; Oprema za prihvat i čuvanje prtljaga; Avionske stepenice.	1	1
11.8 Zaštita od požara (ATA 26)		
(a) Detekcija dima i požara i sustav za upozorenje; Sustavi za gašenje požara; Testiranje sustava.	1	3
(b) Prijenosni uređaji za gašenje požara		
11.9 Komande leta (ATA 27)		
Glavne površine: krilca, kmilo visine, kmilo pravca, spojler; Kontrola uravnoteženja zrakoplova; Uređaji za povećanje uzgona; Upravljanje sustavom: ručno; Osigurači komandnih površina; Uravnoteženje sustava; Sustav zaštite od gubitka uzgona.	1	3
11.10 Gorivni sustavi (ATA 28)		
Prikaz si sustava; Rezervoari goriva; Sustavi dovoda; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacije i upozorenja; Dopunjavanje goriva i pražnjenje.	1	3

	Razina	
	A2	B1.2
11.11 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sustava; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor tlaka: električni, mehanički; Filteri; Kontrola tlaka; Distribucija snage; Indikacije i sustavi upozorenja.	1	3
11.12 Zaštita od leda i kiše (ATA 30) Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sustavi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sustavi brisača.	1	3
11.13 Stajni trap (ATA 32) Konstrukcija, ublažavanje udara; Sustav za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje; Kotači, kočnice, sustav protiv blokiranja i autokočenje; Gume; Upravljanje; Raspoznavanje zemlja-zrak (<i>Air-ground sensing</i>).	2	3
11.14 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, za izbjegavanje sudara, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	2	3
11.15 Kisik (ATA 35) Prikaz sustava: kokpit, kabina; Izvori, skladište, punjenje i distribuiranje; Regulacija dovoda; Indikacije i upozorenja.	1	3

	Razina	
	A2	B1.2
11.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36) Prikaz sustava; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Kontrola tlaka; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sistemima.	1	3
11.17 Voda/otpad (ATA 38) Prikaz vodovodnog sistema, dovod, distribucija, servisiranje i ispuštanje; Prikaz sistema toaleta, ispiranje i servisiranje; Korozija.	2	3

MODUL 11C. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI KLIPNIH AVIONA

Napomena: Opseg ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

	Razina
	B3
11.1 Teorija leta <i>Aerodinamika aviona i komande leta</i> Rad i efekti: - kontrola po nagibu: krilca (eleroni); - kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim kutom i kanari; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“; Uređaji za povećanje uzgona, prorezi (<i>slots</i>), predkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>), krilca-zakrilca (<i>flaperons</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice; Efekti aerodinamičkih pregrada (<i>wing fences</i>), nazubljene napadne ivice; Kontroliranje graničnog sloja, generatori vrtložnih strujanja, uređaji za slom uzgona ili uređaji na napadnoj ivici krila; Rad i efekat trimera, balansne i antibalansne površine, servo površine, površine sa oprugama (<i>spring tabs</i>), težinska kompenzacija (<i>mass balance</i>), nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>), aerodinamične ravnotežne površine.	1

	Razina
	B3
11.2 Struktura zmaja zrakoplova – opći pojmovi	
(a) Zahtjevi plovibenosti za strukturalnu čvrstoću;	2
Struktumo klasificiranje, primarna, sekundarna, i tercijarna;	
Pouzdanost (<i>fail safe</i>), sigurnost (<i>safe life</i>), koncepti tolerancije grešaka;	
Identifikacijski sustav zona i postaja;	
Naprezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor;	
Propis o dreniranju i ventilaciji;	
Propis o instaliranju sustava;	
Propis o zaštiti od udara groma;	
Metalizacija aviona.	
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, uzdužnici, ramačice, pregrade, okvire, dablere, upomice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije, krila, repne površine i veze motora;	2
Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze;	
Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje;	
Čišćenje površine;	
Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	
11.3 Konstrukcije zmaja zrakoplova - avioni	
11.3.1 Trup aviona (ATA 52 / 53 / 56)	
Konstrukcija i presurizaciono zaptivanje;	
Spoj krila, nosač i veze za podvjesni teret;	
Instalacija sjedišta;	
Vrata i izlazi za slučaj nužde: konstrukcija i uporaba;	1
Konstrukcija prozora i vjetrobranskog stakla.	
11.3.2 Krila (ATA 57)	
Konstrukcija;	
Skladištenje goriva;	
Stajni trap, nosač, kontrolne površine i dodaci koji daju velik uzgon/otpor.	
11.3.3 Stabilizatori (ATA 55)	1
Konstrukcija;	
Spoj kontrolnih površina.	
	1

	Razina
	B3
11.3.4 Komandne površine leta (ATA 55 / 57)	1
Konstrukcija i spojevi; Uravnoteženje: masa i aerodinamika.	
11.3.5 Gondole/nosači (ATA 54)	1
Gondole/nosači	
- Konstrukcija;	
- Protupožarne pregrade;	
- Nosači motora.	
11.4 Klimatizacija (ATA 21)	1
Sustavi za grijanje i ventilaciju.	
11.5 Sustavi instrumenata/avionika	
11.5.1 Sustavi instrumenata (ATA 31)	1
Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine; Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba; Kompas: izravno očitavanje, daljinsko očitavanje; Indikator napadnog kuta, sustav indikacije gubitka uzgona; Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>); Ostali sustavi indikacije.	
11.5.2 Avionika	1
Osnove rada sustava:	
- Automatsko letenje (ATA 22);	
- Komunikacija (ATA 23);	
- Sustav navigacije (ATA 34).	
11.6 Električna energija (ATA 24)	2
Instalacija i rad baterija; Proizvodnja jednosmjerne struje; Reguliranje napona; Raspodjela snage; Zaštita strujnih kola; Transformatori, inverteri.	

	Razina
	B3
11.7 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)	2
Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi.	
11.8 Zaštita od požara (ATA 26)	2
Prjenosni uređaji za gašenje požara	
11.9 Komande leta (ATA 27)	3
Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spojler; Kontrola uravnovešenja zrakoplova; Uredaji za povećanje uzgona; Upravljanje sustav: ručno; Osigurači komandnih površina; Uravnovešenje sustava; Sustav zaštite od gubitka uzgona.	
11.10 Gorivni sustavi (ATA 28)	2
Prikaz sustava; Rezervoari goriva; Sustavi dovoda; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacije i upozorenja; Dopunjavanje goriva i pražnjenje.	
11.11 Hidraulični pogon (ATA 29)	2
Prikaz sustava; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor tlaka: električni, mehanički; Filteri; Kontrola tlaka; Distribucija snage; Indikacije i sustavi upozorenja.	

	Razina
	B3
11.12 Защита од леда и kiše (ATA 30)	1
Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sustavi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sustavi brisača.	
11.13 Stajni trap (ATA 32)	2
Konstrukcija, ublažavanje udara; Sustav za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje; Kotači, kočnice, sustav protiv blokiranja i autokočenje; Gume; Upravljanje; Raspoznavanje zemlja-zrak (<i>Air-ground sensing</i>).	
11.14 Svjetla (ATA 33)	2
Spoljna: navigacija, za izbjegavanje sudara, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	
11.15 Kisik (ATA 35)	2
Prikaz sustava: kokpit, kabina; Izvori, skladište, punjenje i distribucija; Regulacija dovoda; Indikacije i upozorenja.	
11.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36)	2
Prikaz sustava; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Pumpe za tlak i vakuum. Kontrola tlaka; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sustavima.	

MODUL 12. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI HELIKOPTERA

	Razina	
	A3	B1.3
	A4	B1.4
12.1 Teorija leta – aerodinamika rotirajućeg krila Terminologija; Efekti žiroskopske precesije; Reakcija obrtnog momenta i kontrola pravca; Asimetrija uzgona, gubitak uzgona na kraku rotora; Tendencija translacije i korekcija; Koriolisov efekat i kompenzacija; Stanje kružnih vrtloga, kontrola snage, prevlačenje; Autorotacija; Uticaj zemlje.	1	2
12.2 Sustavi komande leta Upravljanje ciklikom; Upravljanje kolektivom; Automat nagiba ploče; Kontrola pravca: kontrola obrtnog momenta, repni rotor, protok zraka; Glava nosećeg rotora: konstrukcija i operativne karakteristike; Stabilizatori krakova: konstrukcija i funkcija; Krakovi rotora: konstrukcija i način veze krakova nosećeg i repnog rotora; Uravnoteženje, fiksni i fleksibilni stabilizatori; Način upravljanja: ručni, hidraulični, električni, i „fly by wire“; Vještački osećaj opterećenja; Balansiranje i korekcija.	2	3
12.3 Trakiranje i analiza vibracija krakova Podešavanje rotora; Trakiranje nosećeg i repnog rotora; Staticko i dinamičko balansiranje; Vrste vibracija, način redukovana vibracija; Rezonanca tla.	1	3

	Razina	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.4 Prijenos snage Mjenjačke kutije nosećeg i repnog rotora; Spojnice, slobodne obrtne jedinice i kočnice rotora. Vratilo repnog rotora, elastične veze (<i>flexible couplings</i>), ležajevi, prigušivači vibracija i nosači ležajeva (<i>bearing hangers</i>)	1	3
12.5 Struktura zmaja (a) Zahtjevi plovidbenosti za strukturalnu čvrstoću; Strukturalna klasifikacija, primarna, sekundarna, i tercijarna; Koncepti dizajna strukture: <i>fail safe, safe life, damage tolerance</i> ; Identifikacijski sustav zona i stanica; Narezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor; Dreniranje i ventilacija; Instalacija sustava; Zaštita od udara groma;	2	2
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, stringere, ramjenjače, pregrade, okvire, dablere, upomice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije; Nosač, stabilizator i veze za podvjesni teret; Instalacija sjedišta; Vrata: konstrukcija, mehanizmi, uporaba i sigurnosni mehanizmi; Konstrukcija prozora i vjetrobranskog stakla; Skladištenje goriva; Protupožarne pregrade; Nosači motora; Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze; Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje; Čišćenje površine; Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	1	2

	Razina	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.6 Klimatizacija (ATA 21)		
12.6.1 <i>Dovod zraka</i>	1	2
Izvori dovoda zraka uključujući motor i zemaljski uređaj.		
12.6.2 <i>Klimatizacija</i>	1	3
Sustavi klimatizacije;		
Sustavi razvođenja;		
Sustav za kontrolu protoka i temperature;		
Zaštitni i upozoravajući uređaji.		
12.7 Sustavi instrumenata/avionika		
12.7.1 <i>Sustavi instrumenata (ATA 31)</i>	1	2
Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine;		
Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba;		
Kompas: izravno očitavanje, daljinsko očitavanje;		
Sustavi za indikaciju vibracija – HUMS;		
Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>);		
Ostali sustavi indikacije.		
12.7.2 <i>Avionika</i>		
Osnove rada sustava:		
Automatsko letenje (ATA 22);	1	1
Komunikacija (ATA 23);		
Sustav navigacije (ATA 34).		
12.8 Električna energija (ATA 24)		
Instalacija i rad baterija;		
Proizvodnja jednosmjerne struje, proizvodnja naizmjenične struje;		
Proizvodnja struje u slučaju nužde;		
Reguliranje napona, zaštita strujnih kola;	1	3
Raspodjela snage;		
Inverteri, transformatori, ispravljači;		
Spoljni/zemaljski izvori napajanja.		

	Razina	
	A3	B1.3
	A4	B1.4
12.9 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25) (a) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi; Sustavi za dizanje. (b) Sustavi za slijetanje na vodu u slučaju nužde; Nacrt kabine, smještanje tereta; Raspored opreme u kabini; Instalacija unutrašnje opreme.	2 1	2 1
12.10 Zaštita od požara (ATA 26) Detekcija dima i požara i sustav za upozorenje; Sustavi za gašenje požara; Testiranje sustava.	1	3
12.11 Gorivni sustavi (ATA 28) Prikaz sustava; Rezervoari goriva; Sustavi dovoda; Ispuštanje goriva u letu, ventilacija, dreniranje goriva; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacija i upozorenje; Dopunjavanje goriva i pražnjenje.	1	3
12.12 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sustava; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor tlaka: električni, mehanički, pneumatski; Izvor tlaka u slučaju opasnosti; Filteri; Kontrola tlaka; Distribucija snage; Indikacija i sustav upozorenja; Veza s drugim sustavima.	1	3

	Razina	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.12 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sustava; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor tlaka: električni, mehanički, pneumatski; Izvor tlaka u slučaju opasnosti; Kontrola tlaka; Distribucija snage; Indikacija i sustav upozorenja; Veza s drugim sustavima.	1	3
12.13 Zaštita od leda i kiše (ATA 30) Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sustavi protiv zaledjivanja i sustavi za odleđivanje: električni, toplozračni i hemijski; Zaštita od kiše i odstranjivanje kiše; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sustav brisača.	1	3
12.14 Stajni trap (ATA 32) Konstrukcija, ublažavanje udara; Sustav za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje; Kotači, gume, kočnice; Upravljanje; Detekcija odvajanja od zemlje; Skije, plovci.	2	3
12.15 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	2	3

	Razina	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36) Prikaz sustava; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Kontrola tlaka; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sustavima.	1	3
12.17 Modularna integrirana avionika (ATA 42) Funkcije koje su tipično integrirane u module Modularne integrirane avionike (IMA) su između ostalog: Reguliranje sabijenog zraka, kontrola tlaka zraka, ventilacija i kontrola ventilacije, kontrola ventilacije avionike i pilotske kabine, kontrola temperature, komunikacija u zračnom prometu, komunikacijski ruter avionike, upravljanje električnim opterećenjem, praćenje osigurača, BITE električni sustav, upravljanje gorivom, kontrola kočenja, kontrola upravljanja nosne noge, izvlačenje i uvlačenje stajnog trapa, indikacija pritiska u gumama, indikacija pritiska ulja, praćenje temperature kočnica, itd. Centralni sustav (core system); mrežne komponente.		
12.18 Ugrađeni sustav za održavanje (ATA 45) Centralni kompjuteri za održavanje; Sustav za unos podataka; Sustav elektronske biblioteke; Štampanje; Nadzor strukture (nadzor toleriranih oštećenja).		
12.19 Informacijski sustavi (ATA 46) Jedinice i komponente, koje su dio sredstava za skladištenje, ažuriranje i preuzimanje digitalnih informacija, koje su tradicionalno dostavljane na papiru, mikrofilmu ili mikrofisu. Uključuje jedinice koje služe za skladištenje informacija i za funkcije pronalaženja, kao što su uređaji za skladištenje i upravljač elektronske biblioteke. Ne uključuje jedinice ili komponente koje su instalirane za druge namjene i koje se dijele sa drugim sustavima, kao što je štampač u pilotskoj kabini ili ekran za opću uporabu. Tipični primjeri uključuju sustave za zračni promet i upravljanje informacijama i sustavi mrežnog servera.		

	Razina	
	A3	B1.3
	A4	B1.4
Sustav za informacije zrakoplova uopće; Sustav za informacije o pilotskoj kabini; Sustav za informacije o održavanju; Sustav za informacije o putničkoj kabini; Razni sustavi za informacije.		

MODUL 13. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI ZRAKOPLOVA

	Razina
	B2
13.1 Teorija leta	
(a) Aerodinamika aviona i komande leta	1
Rad i efekti: - kontrola po nagibu: krilca (eleroni) i spojleri; - kontrola po dubini: kmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim kutom i kanari; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“;	
Uređaji za povećanje uzgona, prozezi (<i>slats</i>), predkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamične kočnice;	
Rad i učinak trimera, servo površine, nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>)	
(b) Let na velikim brzinama	1
Brzina zvuka, podzvučni let, okozvučni let, nadzvučni let; Mahov broj, kritični Mahov broj.	
(c) Aerodinamika rotirajućeg krila	1
Terminologija; Rad i učinci upravljanja ciklikom i kolektivom i kontrole uravnoveženja obrtnog momenta.	1
13.2 Struktura - opće	
(a) Osnove strukturnih sustava.	
(b) Identifikacijski sustav zona i postaja; Električno povezivanje; Zaštita od udara groma.	1 2

	Razina
	B2
13.3 Automatsko letenje (ATA 22) Osnove automatskog letenja uključujući radne principe i važeću terminologiju; Obrada komandnih signala; Vrste operacija: kontrola zrakoplova po visini, nagibu i pravcu; Ublaživači skretanja; Sustavi za povećanje stabilnosti kod helikoptera; Automatska kontrola ravnoteže; Navigacijski interfejs auto-pilota; Automatska kontrola potiska motora; Sustav automatskog slijetanja: principi i kategorije, vrste rada, prilaz, ravan poniranja, slijetanje, prekid slijetanja, sustav praćenja grešaka.	3
13.4 Komunikacija/navigacija (ATA 23 / 34) Osnove širenja radiovalova, antene, prijenosne linije, komunikacija, prijemnici i predajnici; Radni principi sljedećih sustava: <ul style="list-style-type: none"> - Komunikacija na vrlo visokoj frekvenciji (VHF); - Komunikacija na visokoj frekvenciji (HF); - Audio; - Predajnik za lociranje u slučaju nužde (ELT); - Uredaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR); - Visokofrekventni višesmjerni radiopredajnik (VOR); - Radiokompass (ADF); - Sustav za instrumentalno slijetanje (ILS); - Sustav za mikrotalasno slijetanje (MLS); - Sustav za usmjeravanje leta (Flight Director System); - Oprema za određivanje udaljenosti (DME); - Navigacija vrlo niske frekvencije i hiperbolička navigacija (VLF/ Omega); - Doppler navigacija; - Prostorna navigacija, RNAV sustavi; - Sustav upravljanja letom (FMS); - Sustav satelitske navigacije (GPS, GNSS); - Inercijalni navigacijski sustav; - Transponder, sekundarni radar; - Sustav upozoravanja protiv sudara (TCAS); - Meteorološki radar; - Radio visinomjer; - ARINC komunikacija i izvješćivanje. 	3

	Razina
	B2
13.5 Električna energija (ATA 24)	3
Instalacija i rad baterija;	
Proizvodnja jednosmjerne struje;	
Proizvodnja naizmjenične struje;	
Proizvodnja struje u slučaju nužde;	
Regulacija napona;	
Raspodjela energije;	
Inverteri, transformatori, ispravljači;	
Zaštita strujnih kola;	
Spoljni/zemaljski izvori napajanja.	
13.6 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)	3
Zahtjevi za elektronsku opremu u slučaju opasnosti;	
Oprema za zabavu.	
13.7 Komande leta (ATA 27)	
(a) Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spoiler;	1
Kontrola uravnoteženja zrakoplova;	
Kontrola aktivnog opterećenja;	
Uređaji za povećanje uzgona;	
Smanjenje uzgona, aerodinamičke kočnice;	
Upravljanje sustavom: ručno, hidraulično, pneumatsko;	
Vještački osećaj opterećenja na komandama leta, ublaživač bočnih udara u letu, kontrola u odnosu na Mahov broj, graničnik kormila pravca, osigurači komandnih površina;	
Sustav zaštite od gubitka uzgona.	
(b) Upravljanje sustavom: električno, „fly by wire“.	2

	Razina
	B2
13.8 Instrumenti (ATA 31)	2
<p>Klasificiranje;</p> <p>Atmosfera;</p> <p>Terminologija;</p> <p>Sustavi i uređaji za mjerjenje tlaka;</p> <p>Pitostatički sustavi;</p> <p>Visinomjeri;</p> <p>Indikatori vertikalne brzine;</p> <p>Brzinomjeri;</p> <p>Mahmetri;</p> <p>Sustavi za obavještavanje/upozoravanje o visini leta;</p> <p>Računari sa zrakoplovnim podacima;</p> <p>Pneumatski sustavi instrumenata;</p> <p>Uređaji za izravno očitavanje tlaka i temperature;</p> <p>Sustavi indikacije temperature;</p> <p>Sustavi indikacije količine goriva;</p> <p>Žiroskopi;</p> <p>Vještački horizonti;</p> <p>Indikatori klizanja;</p> <p>Žirodirekcionali;</p> <p>Sustavi upozoravanja za približavanje zemlji (GPWS);</p> <p>Kompasni sustavi;</p> <p>Sustavi snimanja parametara leta (FDR);</p> <p>Elektronski sustavi instrumenata leta;</p> <p>Instrumentalni sustav upozorenja uključujući glavni sustav upozorenja i centralni paneli za upozorenja;</p> <p>Sustavi upozorenja gubitka uzgona i sustavi indikacije napadnog kuta;</p> <p>Indikacija i mjerjenje vibracija;</p> <p>Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>).</p>	

	Razina
	B2
13.9 Svjetla (ATA 33)	3
Spoljna: navigacija, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	
13.10 Ugrađeni sustav za održavanje (ATA 45)	3
Centralni kompjuteri za održavanje; Sustav za unos podataka; Sustav elektronske biblioteke; Štampanje; Nadzor strukture (nadzor toleriranih oštećenja).	
13.11 Klimatizacija i presurizacija kabine (ATA 21)	
13.11.1 Dovod zraka	2
Izvori dovoda zraka uključujući i motor, APU i zemaljski uređaj.	
13.11.2 Klimatizacija	
Sustavi klimatizacije;	2
Uređaji za kruženje zraka i pare;	3
Sustav razvođenja;	1
Sustav za kontrolu protoka, temperature i vlažnosti.	3
13.11.3 Presurizacija	3
Sustavi za presurizaciju;	
Kontrola i indikacija uključujući kontrolne i sigurnosne ventile;	
Kontroleri tlaka u kabini.	
13.11.4 Sigurnosne i upozoravajuće naprave	3
Zaštitni i upozoravajući uređaji.	
13.12 Zaštita od požara (ATA 26)	
(a) Detekcija dima i požara i sustav za upozorenje;	3
Sustavi za gašenje požara;	
Testiranje sustava.	
(b) Prijenosni uređaji za gašenje požara.	1

	Razina
	B2
13.13 Gorivni sustavi (ATA 28)	
Prikaz sustava;	1
Rezervoari goriva;	1
Sustavi dovoda goriva;	1
Ispuštanje goriva u letu, ventilacija, dreniranje goriva;	1
Unakrsno napajanje i transfer goriva;	2
Indikacije i upozorenja;	3
Dopunjavanje goriva i pražnjenje;	2
Uravnoteženje količine goriva u sustavu.	3
13.14 Hidraulični pogon (ATA 29)	
Prikaz sustava;	1
Vrste fluida;	1
Hidraulični rezervoari i akumulatori;	1
Izvor tlaka: električni, mehanički, pneumatski;	1
Izvor tlaka u slučaju opasnosti;	3
Filteri;	3
Kontrola tlaka;	1
Distribucija snage;	3
Indikacije i sustavi upozorenja;	1
Veza s drugim sustavima.	3
13.15 Zaštita od leda i kiše (ATA 30)	
Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda;	
Sustavi protiv zaledivanja: električni, toplozračni i hemijski;	2
Sustavi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski;	2
Zaštita od kiše i odstranjivanje kiše;	3
Grijanje priklučka za dopunu i dreniranje goriva;	1
Sustavi brisača.	3
13.16 Stajni trap (ATA 32)	
Konstrukcija, ublažavanje udara;	
Sustav za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde;	1
Indikacije i upozorenje;	3
Kotači, kočnice, sustav protiv blokiranja i autokočenje;	3
Gume;	3
Upravljanje;	1
Detekcija odvajanja od zemlje.	3
	3

	Razina
	B2
13.17 Kisik (ATA 35)	
Prikaz sustava: kokpit, kabina;	3
Izvori, skladište, punjenje i distribucija;	3
Regulacija dovoda;	3
Indikacije i upozorenja.	3
13.18 Pneumatika/vakuum (ATA 36)	
Prikaz sustava;	2
Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji;	2
Kontrola tlaka;	3
Distribucija;	1
Indikacije i upozorenja;	3
Veza sa ostalim sustavima.	3
13.19 Voda/otpad (ATA 38)	
Prikaz vodovodnog sustava, dovod, distribucija, servisiranje i ispuštanje;	2
Prikaz sustava toaleta, ispiranje i servisiranje.	
13.20 Modularna integrirana avionika (ATA 42)	
Funkcije koje su tipično integrirane u module Modularne integrirane avionike (IMA) su, između ostalog:	3
Reguliranje sabijenog zraka, kontrola tlaka zraka, ventilacija i kontrola ventilacije, kontrola ventilacije avionike i pilotske kabine, kontrola temperature, komunikacija u zračnom prometu, komunikacijski ruter avionike, upravljanje električnim opterećenjem, praćenje osigurača, BITE električni sustav, upravljanje gorivom, kontrola kočenja, kontrola upravljanja nosne noge, izvlačenje i uvlačenje stajnog trapa, indikacija tlaka u gumama, indikacija tlaka ulja, praćenje temperature kočnica, itd.	
Centralni sustav (<i>core system</i>); mrežne komponente.	
13.21 Kabinski sustavi (ATA44)	
Jedinice i komponente koje su dio sredstava za zabavu putnika i osiguravaju komunikaciju u okviru zrakoplova (<i>Cabin Intercommunication Data System</i>) i između postaja putničke kabine i zemaljskih postaja (<i>Cabin Network Service</i>). Uključuje prijenos glasa, podataka, muzike i video signala.	3

Razina
B2
<p><i>Cabin Intercommunication Data System</i> omogućava interfejs između sustava pilotske kabine/kabinskog osoblja i putničke kabine. Ovi sustavi podržavaju razmjenu podataka različitih LRU i najčešće se koriste preko panela za kabinsko osoblje.</p> <p>Mrežni servis putničke kabine (<i>Cabin Network Service</i>) se najčešće sastoji od servera, koji je najčešće povezan sa sljedećim sustavima:</p> <ul style="list-style-type: none"> Radio komunikacija i prijenos podataka, sustav za zabavu u letu. Mrežni servis putničke kabine može sadržati sljedeće funkcije: <ul style="list-style-type: none"> Pristup pretpolaznim/polaznim izvješćima; Pristup e-mail-u/intranetu/internetu; Baza podataka putnika; Centralni sustav putničke kabine (<i>Cabin Core System</i>); Sustav za zabavu u letu; Sustav za spoljnu komunikaciju; Sustav za memoriranje u putničkoj kabini; Sustav za nadzor putničke kabine; Razni sustavi putničke kabine.   <p>13.22 Informacijski sustavi (ATA 46)</p> <p>Jedinice i komponente koje su dio sredstava za skladištenje, ažuriranje i preuzimanje digitalnih informacija, koje su tradicionalno dostavljane na papiru, mikrofilmu ili mikrofisu. Uključuje jedinice koje služe za skladištenje informacija i za funkcije pronalaženja, kao što su uređaji za skladištenje i upravljač elektronske biblioteke. Ne uključuje jedinice ili komponente koje su instalirane za druge namjene i koje se dijele sa drugim sustavima, kao što je štampač u pilotskoj kabini ili ekran za opću uporabu. Tipični primjeri uključuju sustave upravljanja zračnim prometom i informacijama i sustavi mrežnog servera.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sustav za informacije zrakoplova uopće; Sustav za informacije o pilotskoj kabini; Sustav za informacije o održavanju; Sustav za informacije o putničkoj kabini; Razni sustavi za informacije.

MODUL 14. POGON (PROPULZIJA)

	Razina
	B2
14.1 Turbinski motori	
(a) Strukturni sklop i rad turbomlaznih, turboventilatorskih, turbovratilnih i turbo-elisni motora.	1
(b) Elektronska kontrola motora i sustavi za mjerjenje goriva (FADEC).	2
14.2 Sustavi parametara motora	2
Temperatura izduvnih gasova/sustavi mjerjenja temperature između stupnja turbine;	
Brzina motora;	
Pokazivanje potiska motora: Stupanj porasta tlaka u motoru (EPR), sustavi za mjerjenje tlaka na izlazu motora ili u mlazniku motora;	
Tlok i temperatura ulja;	
Tlok, temperatura i protok goriva;	
Tlok punjenja cilindara;	
Obrtni moment motora;	
Brzina elise..	
14.3 Sustavi za pokretanje i paljenje	
Rad sustava motora za pokretanje i njegovih komponenata;	
Sustavi i komponente za paljenje;	
Sigurnosni zahtjevi održavanja.	2

MODUL 15. MOTOR SA GASNOM TURBINOM

	Razina	
	A	B1
15.1 Osnove	1	2
Potencijalna energija, kinetička energija, Njutnovi zakoni kretanja, Brajtonov ciklus;		
Veza između sile, rada, snage, energije, brzine, ubrzanja;		
Strukturalni sklop i rad turbomlaznih, turboventilatorskih, turbovratilnih, turboelisnih motora.		

	Razina	
	A	B1
15.2 Performanse motora Maksimalni potisak motora, efektivni potisak motora, snaga sa prigušivačem mlaznika, raspodjela potiska, rezultantni potisak, ekvivalentna snaga potiska u KS, ekvivalentna konjska snaga dobijena na osovini turbine, specifična potrošnja goriva; Učinkovitost motora; Stupanj dvostrujnosti i stupanj porasta tlaka u motoru (EPR); Tlak, temperatura i brzina protoka gasa; Režimi motora, statički potisak, utjecaj brzine, visine i tople klime, ravnomjerni režim, ograničenja.	—	2
15.3 Uvodnik Dovodni vod kompresora; Učinci raznih konfiguracija uvodnika; Zaštita od leda.	2	2
15.4 Kompresori Aksijalni i centrifugalni tipovi; Strukturna svojstva i principi rada i primjene; Balansiranje ventilatora; Rad; Uzroci i posljedice stolinga i pumpanja kompresora; Metodi kontroliranja protoka zraka: ventili za ispuštanje, promjenljive sprovodne lopatice uvodnika, promjenljive lopatice statora, rotirajuće lopatice statora; Stupanj kompresora.	1	2
15.5 Komora sagorijevanja Strukturna svojstva i principi rada.		
15.6 Turbinska sekcija Rad i karakteristike različitih tipova lopatica turbinu; Spajanje (ugradnja) lopatica na disk; Sprovodne lopatice u mlazniku; Uzroci i posljedice naprezanja i puzanja turbineskih lopatica.	1 2	2

	Razina	
	A	B1
15.7 Izduvnik Strukturna svojstva i principi rada; Sužavajući, šireći i mlaznik sa promjenljivim presjekom; Smanjenje buke motora; Reverseri potiska.	1	2
15.8 Ležajevi i zaptivke Strukturna svojstva i principi rada.	-	2
15.9 Maziva i goriva Svojstva i specifikacije; Dodaci gorivu; Predostrožnost glede sigurnosti.	1	2
15.10 Sustavi za podmazivanje Rad sustava/prikaz i komponente.	1	2
15.11 Gorivni sustavi Uporaba kontrole motora i sustava za mjerjenje goriva uključujući elektronsku kontrolu motora (FADEC); Prikaz sustava i komponente.	1	2
15.12 Zračni sustavi Rad sustava raspodjele zraka u motoru i sustava kontrole odleđivanja, uključujući unutrašnji rashladni sustav, zaptivanje i spoljni zračni servis.	1	2
15.13 Sustavi za pokretanje i paljenje Rad sustava motora za pokretanje i njegovih komponenata; Sustavi i komponente za paljenje; Sigurnosni zahtjevi održavanja.	1	2
15.14 Sustavi parametara motora Temperatura izduvnih gasova/sustavi mjerjenja temperature između stupnja turbine; Pokazivanje potiska motora: Stupanj porasta tlaka u motoru (EPR), sustavi za mjerjenje tlaka na izlazu motora ili u mlazniku motora; Tlak i temperatura ulja; Tlak i protok goriva; Brzina motora; Mjerjenje i indikacija vibracija; Obrtni moment motora; Snaga.	1	2

	Razina	
	A	B1
15.15 Sustavi za povećanje snage Rad i primjena; Ubrizgavanje vode, smješa voda-metanol; Sustavi za dopunsko sagorijevanje.	-	1
15.16 Turboelisni motori Slobodna turbina, turbina sa gasnom vezom, turbina sa zupčastom vezom; Reduktori; Integrirane kontrole motora i propelera; Zaštita od prekoračenja brzine.	1	2
15.17 Turbovratilni motori Izrada, pogonski sustavi, reduktori, spojnice, kontrolni sustavi.	1	2
15.18 Pomoćni izvor snage (APU) Uporaba, način rada, sustavi zaštite.	1	2
15.19 Instalacija pogonske grupe Konfiguracija protupožarnih zidova, poklopaca, akustičnih panela, nosača motora, antivibracijskih nosača, crijeva, cijevi, dovoda, konektora, ožičenja, kontrolnih kablova i poluga, okova za dizanje, drenažnih otvora.	1	2
15.20 Sustavi za zaštitu od požara Rad na detekciji i sustavi za gašenje.	1	2
15.21 Praćenje parametara motora i rad na zemlji Postupci za startovanje i probu motora na zemlji; Tumačenje izlazne snage i ostalih parametara motora; Praćenje rada motora (uključujući analizu ulja, vibracije i pregled boroskopom); Pregled motora i komponenata prema kriterijima, tolerancijama i podacima dobijenim od proizvođača; Čišćenje/pranje kompresora; Šteta nastala udarom stranog tijela u motor.	1	3
15.22 Skladištenje motora i zaštita Konzerviranje i dekonzerviranje motora i motornih komponenata/sustava.	-	2

MODUL 16. KLIPNI MOTORI

	Razina		
	A	B1	B3
16.1 Osnove Mehanička, toplotna i zapreminska učinkovitost; Radni ciklusi – 2-taktni, 4-taktni, Otto i Dizel; Radna zapremina i stupanj kompresije; Vrsta motora i redoslijed paljenja.	1	2	2
16.2 Performanse motora Proračun i mjerjenje snage; Faktori koji utječu na snagu motora; Smješta goriva, predpaljenje.	1	2	2
16.3 Konstrukcija motora Kućište motora, radilica, bregasto vratilo, korito (karter) motora; Reduktor; Klipovi i cilindri; Spojne poluge, usisavanje i izduv; Sustav ventila; Reduktor propelera.	1	2	2
16.4 Gorivni sustav motora			
16.4.1 Karburatori Vrste, konstrukcija i način rada; Zaleđivanje i grijanje.	1	2	2
16.4.2 Izravno ubrizgavanje goriva Vrste, konstrukcija i način rada.			
16.4.3 Elektronska kontrola motora Uporaba kontrole motora i sustava za mjerjenje goriva, uključujući elektronsku kontrolu motora (FADEC); Izgled sustava i komponente.	1	2	2
16.5 Startovanje i sustav paljenja Sustavi za startovanje; Tipovi magneta, konstrukcija i način rada; Snop provodnika paljenja, svjećice;	1	2	2
Niskonaponski i visokonaponski sustavi.			

	Razina		
	A	B1	B3
16.6 Usisavanje, izduvavanje i rashladni sustavi Konstrukcija i način rada: usisnog sustava uključujući alternativni zračni sustav; Izduvni i rashladni sustav motora – zrak i tekućina.	1	2	2
16.7 Kompresorsko punjenje/turbo punjenje Principi i svrha kompresorskog punjenja i utjecaj na parametre motora; Konstrukcija i način rada kompresorskih/turbo sustava; Terminologija; Sustavi kontrole; Sustav zaštite.	1	2	2
16.8 Maziva i goriva Svojstva i specifikacije; Aditivi za gorivo; Mjere opreza.	1	2	2
16.9 Sustavi za podmazivanje Način rada/prikaz i komponente.			
16.10 Sustavi parametara motora Broj obrtaja motora; Temperatura glave cilindra; Temperatura sredstava za hlađenje; Tlak i temperatura ulja; Temperatura izduvnih gasova; Tlak i protok goriva; Tlak punjenja motora.	1	2	2
16.11 Instalacija pogonske grupe Konfiguracija protupožarnih zidova, poklopaca, akustičnih panela, nosač motora, antivibracijskih nosača, crijeva, cijevi, dovoda, konektora, ožičenja, kontrolnih kablova i poluga, okova za dizanje, drenažnih otvora.			
16.12 Praćenje parametara motora i rad na zemlji Postupci za startovanje i probu motora na zemlji; Tumačenje izlazne snage i ostalih parametara motora; Pregled motora i komponenata prema kriterijima, tolerancijama i podacima dobijenim od proizvođača;	1	2	2
	1	3	2

	Razina		
	A	B1	B3
16.13 Skladištenje motora i zaštita Konzerviranje i dekonzerviranje motora i motornih komponenata/sustava.	-	2	1

MODUL 17A. ELISA

Napomena: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 17B.

	Razina	
	A	B1
17.1 Osnove Teorija krakova elise; Veliki/mali kut kraka, suprotni kut kraka, napadni kut, broj obrtaja; Klizanje elise; Aerodinamičke, centrifugalne i potisne sile; Obrtni moment; Relativni protok zraka na napadnom kutu kraka; Vibracije i rezonance.	1	2
17.2 Konstrukcija elise Konstrukcijske metode i materijali upotrijebljeni kod drvenih, kompozitnih i metalnih elisa; Položaj kraka, gornja površina kraka, trup kraka, donja površina kraka, kućište; Elise sa promjenljivim i nepromjenljivim korakom, elisa sa konstantnim brojem obrtaja; Instalacija elise/kape elise.	1	2
17.3 Kontrola koraka elise Kontrola brzine i metode promjene koraka, mehanička, električna/elektronska; Postavljanje propelera u položaj za jedrenje i negativni korak; Zaštita od prekoračenja brzine.	1	2
17.4 Sinhroniziranje elise Sinhroniziranje i oprema za sinhroniziranje elise.	-	2

	Razina	
	A	B1
17.5 Защита од заливавања Електрична опрема за одливавање и fluidi за одливавање.	1	2
17.6 Одржавање елисе Статичко и динамичко балансирање; Тракирање кракова елисе; Процена оштећења кракова, ерозија, корозија, штета од удара страних предмета, деламинација; Радови на елиси/шеме поправке; Рад мотора са елисом.	1	3
17.7 Складиштење и конзервирање елисе Конзервирање и деконзервирање елисе	1	2

MODUL 17B. ELISA

Napomena: Обим овог модула ће одсликавати технологију авиона relevantну за категорију B3.

	Razina B3
17.1 Основе Теорија кракова елисе; Велики/мали кут крака, супротни кут крака, нападни кут, број обртaja; Клизanje елисе; Аеродинамиčke, centrifugalne i потисне сile; Обртни момент; Релативни проток зрака на нападном куту крака; Vibracije i rezonance.	2
17.2 Конструкција елисе Конструкцијске методе и материјали употребљени код дрвених, композитних и металних елиса; Положај крака, горња површина крака, труп крака, доња површина крака, куćište; Елиса са променљивим и непроменљивим кораком, елиса са константним бројем обртaja; Instalacija propeler/kape propeler-a.	2

	Razina
	B3
17.3 Kontrola koraka elise Kontrola brzine i metode promjene koraka, mehanička, električna/elektronska; Postavljanje propelera u položaj za jedrenje i negativni korak; Zaštita od prekoračenja brzine.	2
17.4 Sinhroniziranje elise Sinhroniziranje i oprema za sinhroniziranje elise.	2
17.5 Zaštita od zaledivanja Električna oprema za odleđivanje i fluidi za odleđivanje.	2
17.6 Održavanje elise Statičko i dinamičko balansiranje; Trakiranje krakova elise; Procjena oštećenja krakova, erozija, korozija, šteta od udara stranih predmeta, delaminacija; Radovi na elisi/šeme popravke; Rad motora sa elisom.	2
17.7 Skladištenje i konzerviranje elise Konzerviranje i dekonzerviranje elise	2

*Dodatak II***Standard osnovnih ispita****1. Opće**

- 1.1. Svi osnovni ispiti će se sprovesti u obliku pitanja sa više ponuđenih odgovora (u daljem tekstu: pitanja sa višestrukim izborom) i pitanja na koja se zahtijeva opisni odgovor (u daljem tekstu: opisna pitanja), kako je to dolje navedeno. Ponuđeni netočni alternativni odgovori će osobi, koja nije upućena u temu, izgledati jednak vjerojatno kao i točni odgovori. Sve alternative će se jasno odnositi na pitanje i biće sličnog rječnika, gramatičke konstrukcije i dužine. Kod numeričkih pitanja, netočni odgovori će odgovarati proceduralnim greškama, kao što su pogrešno primijenjene korekcije ili pogrešna konverzija jedinica: neće biti samo nasumično izabrani brojevi.
- 1.2. Svako izborno pitanje imat će tri alternativna odgovora od kojih će samo jedan biti tičan, a za svaki modul kandidatu biti će dano vrijeme za rješavanje, koje u prosjeku iznosi 75 sekundi po pitanju.
- 1.3. Svako opisno pitanje zahtijeva pripremu pismenog odgovora i kandidatu će se omogućiti po 20 minuta za odgovor na svako opisno pitanje.
- 1.4. Odgovarajuća opisna pitanja će biti formulirana i procijenjena primjenom nastavnog programa iz Dodatka I, predmeti 7A, 7B, 9A, 9B i 10.
- 1.5. Svako pitanje imat će uzorak odgovora koji je naznačen za njega i koji uključuje sve poznate alternativne odgovore koji mogu da budu relevantni i za druge dijelove.
- 1.6. Uzorak odgovora će se razraditi u listu važnih točaka, poznatih kao tzv. ključne točke.
- 1.7. Prolazna ocjena za svaki modul i podmodul, za pitanja sa višestrukim izborom, jeste 75%.
- 1.8. Prolazna ocjena za svako opisno pitanje je 75% tako što odgovor kandidata mora da sadrži 75% zahtijevanih ključnih točaka koje se tiču tog pitanja i nijednu značajnu grešku u svezi sa bilo kojom zahtijevanom ključnom točkom.
- 1.9. Ako kandidat ne položi samo izbomi ili samo opisni dio, on ponovo polaze dio ispita koji nije položio.
- 1.10. Kazneni poeni se neće koristiti pri odlučivanju da li je kandidat položio ispit.
- 1.11. Kandidat koji nije položio određeni predmet, ne može ponovo da ga polaže u narednih 90 dana, izuzev kad organizacija za obuku, odobrena prema Aneksu IV (Dio 147) sproveđe ponovni tečaj prilagođen temama u nekom modulu koje nisu položene, u kom slučaju kandidat može ponovo da polaže predmet poslije 30 dana.
- 1.12. Vremenski periodi zahtijevani u točki 66.A.25 se odnose na svaki pojedinačni ispit za modul, sa izuzetkom onih ispita za module koji su položeni kao dio druge kategorije dozvole, kada je dozvola već izdata.
- 1.13. Maksimalni uzastupni dozvoljeni broj pokušaja polaganja pojedinačnih modula je tri. Sljedeći niz od tri uzastupna pokušaja je dozvoljen nakon godinu dana od posljednjeg pokušaja iz prethodnog niza pokušaja.

Kandidat će napismeno potvrditi odobrenoj organizaciji za obuku ili BHDCA kod koje podnose zahtjev za ispit, broj i datume prethodnih pokušaja polaganja u zadnjih godinu dana, kao i organizacije, odnosno, nadležne organe kod kojih je pokušano polaganje. Organizacija za obuku ili BHDCA je odgovorna da provjeri da li je broj pokušaja u okviru primjenjivih vremenskih rokova.

2. Broj pitanja za predmete iz Dodatka I Dijela 66 (Part- 66).**2.1. MODUL 1 – MATEMATIKA**

Kategorija A – 16 izbornih i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 20 minuta.

Kategorija B1 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

Kategorija B2 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

Kategorija B3 – 28 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 35 minuta.

2.2. MODUL 2 – FIZIKA

Kategorija A – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

Kategorija B1 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B2 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B3 – 28 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 35 minuta.

2.3. MODUL 3 – OSNOVI ELEKTROTEHNIKE

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B1 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B2 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B3 – 24 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 30 minuta.

2.4. MODUL 4 – OSNOVI ELEKTRONIKE

Kategorija B1 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B2 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 50 minuta.

Kategorija B3 – 8 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 10 minuta.

2.5. MODUL 5 – SUSTAVI ELEKTRONSKIH INSTRUMENATA SA DIGITALNIM TEHNIKAMA

Kategorija A – 16 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 20 minuta.

Kategorija B1.1 i B 1.3 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 50 minuta.

Kategorija B1.2 i B 1.4 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B2 – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B3 – 16 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 20 minuta.

2.6. MODUL 6 – MATERIJALI I OPREMA

Kategorija A – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B1 – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B2 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

Kategorija B3 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

2.7. MODUL 7A – POSTUPCI ODRŽAVANJA

Kategorija A – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta plus 40 minuta.

Kategorija B1 – 80 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 100 minuta plus 40 minuta.

Kategorija B2 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta plus 40 minuta.

MODUL 7B – POSTUPCI ODRŽAVANJA:

Kategorija B3 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta plus 40 minuta.

2.8. MODUL 8 – OSNOVI AERODINAMIKE

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B1 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B2 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B3 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta

2.9. MODUL 9A – LJUDSKI FAKTOR

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 25 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B1 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 25 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B2 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 25 minuta plus 20 minuta.

MODUL 9B – LJUDSKI FAKTOR

Kategorija B3 – 16 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 20 minuta plus 20 minuta.

2.10. MODUL 10 – ZRAKOPLOVNA REGULATIVA

Kategorija A – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 40 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B1 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme

je 50 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B2 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 50 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B3 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 40 minuta plus 20 minuta.

2.11. MODUL 11A – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI TURBINSKIH AVIONA

Kategorija A – 108 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 135 minuta.

Kategorija B1 – 140 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 175 minuta.

MODUL 11B – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI KLIPNIH AVIONA

Kategorija A – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B1 – 100 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 125 minuta.

MODUL 11B – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI KLIPNIH AVIONA:

Kategorija B3 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

2.12. MODUL 12 – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI HELIKOPTERA

Kategorija A – 100 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 125 minuta.

Kategorija B1 – 128 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 160 minuta.

2.13. MODUL 13 – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SUSTAVI ZRAKOPLOVA

Kategorija B2 – 180 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 225 minuta. Pitanja, kao i dopušteno vrijeme, može biti po potrebi podijeljeno u dva ispita.

2.14. MODUL 14 – POGON (PROPULZIJA)

Kategorija B2 – 24 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 30 minuta.

2.15. MODUL 15 – MOTOR SA GASNOM TURBINOM

Kategorija A – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

Kategorija B1 – 92 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 115 minuta.

2.16. MODUL 16 – KLIPNI MOTORI

Kategorija A – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B1 – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B3 – 68 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 85 minuta.

2.17. MODUL 17A – ELISA

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B1 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

MODUL 17B – ELISA

Kategorija B3 – 28 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 35 minuta.

Dodatak III

Standardi obuke za tip zrakoplova i standard ispita

Obuka na radu

1. Opće

Obuka za tip zrakoplova sastojat će se iz teoretske obuke i ispita, i, izuzev za ovlaštenja kategorije C, praktične obuke i procjene.

(a) Teoretska obuka i ispit biti će usklađeni sa sljedećim zahtjevima:

- (i) Biće sprovedeni u organizaciji za obuku odgovarajuće odobrenoj sukladno Aneksu IV (Dio 147) ili, ukoliko ih sprovodi neka druga organizacija, bit će izravno odobreni od strane BHDCA.
- (ii) Bit će usklađeni sa standardima opisanim u stavku 3.1 i 4 ovog Dodatka III, osim ako je dozvoljeno dolje opisanim razlikama.
- (iii) U slučaju kategorije C koja je kvalifikacije stekla akademskim putem, kako je navedeno u točki 66.A.30(a)(5), obuka za prvi relevantni tip zrakoplova bit će na razini kategorije B1 ili B2.
- (iv) Počet će i završit će se u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja za tip.

(b) Praktična obuka i procjena bit će usklađeni sa sljedećim zahtjevima:

- (i) Bit će sprovedeni u organizaciji za obuku odgovarajuće odobrenoj sukladno sa Aneksom IV (Dio 147) ili, ukoliko ih sprovodi neka druga organizacija, bit će izravno odobreni od strane BHDCA.
- (ii) Bit će usklađeni sa standardima opisanim u stavku 3.1 i 4 ovog dodatka III, osim ako je dozvoljeno dolje opisanim razlikama.
- (iii) Uključivat će reprezentativni izbor aktivnosti održavanja relevantan za tip zrakoplova.
- (iv) Uključivat će demonstracija pomoći opreme, komponenti, simulatora, drugih uređaja za obuku ili zrakoplova.
- (v) Počet će i završit će se u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja za tip.

(c) Diferencijalna obuka

- (i) Diferencijalna obuka je obuka koja se zahtijeva da se pokriju razlike između dva različita ovlaštenja za tip istog proizvođača.
- (ii) Diferencijalna obuka se definira od slučaja do slučaja, uzimajući u obzir zahtjeve sadržane u ovom dodatku III u vezi i sa teoretskim i sa praktičnim elementima obuke za ovlaštenje za tip.
- (iii) Ovlaštenje za tip upisati će se nakon diferencijalne obuke samo ako podnositelj zahtjeva ispunjava jedan od sljedećih uvjeta:
  - ima već upisano ovlaštenje za tip zrakoplova u dozvolu sa kojeg se radi

diferencijalna obuka, ili
– je završio obuku za tip za zrakoplov sa kojeg se radi diferencijalna obuka.

2. Razine obuke za tip zrakoplova

Dolje navedene tri razine određuju ciljeve, širinu obuke i razinu znanja koju namjerava da dostigne određenu razinu obuke.

- *Razina 1: Kratak prikaz strukture, sustava i pogonske grupe zrakoplova, kao što je navedeno u Odjeljku Opis sustava u Priručniku za održavanje zrakoplova/Instrukcijama za kontinuiranu plovidbenost.*

Ciljevi tečaja: Po završenom tečaju, kandidat treba da bude u stanju da:

- (a) pruži jednostavan opis cijelog predmeta, koristeći uobičajene riječi i primjere, koristeći tipične izraze i da identificira sigurnosne mjere predostrožnosti koje se tiču strukture zrakoplova, sustava i pogonske grupe;
- (b) identificira priručnike zrakoplova, postupke održavanja bitne za strukturu zrakoplova, sustave i pogonsku grupu;
- (c) odredi opći raspored glavnih sustava zrakoplova;
- (d) odredi opći raspored i karakteristike pogonske grupe;
- (e) identificira specifičan alat i opremu za test/ispitivanje koja se koristi za zrakoplov.

- *Razina 2: Pregled osnovnih upravljačkih sustava, indikatora, glavnih komponenti, uključujući njihovu lokaciju i svrhu, servisiranje i otkrivanje manjih kvarova. Opće znanje o teoretskim i praktičnim aspektima teme.*

Ciljevi tečaja: Kao dodatak podacima sadržanim u obuci razine 1, po završenom tečaju razine 2, kandidat treba da bude u stanju da:

- (a) razumije teorijske osnove predmeta; primjeni znanje na praktičan način, koristeći detaljne postupke;
- (b) poznaje sigurnosne mjere predostrožnosti kad radi na zrakoplovu, pogonskoj grupi i sustavu ili u njihovoј blizini;
- (c) Opiše sustave i upravljanje zrakoplovom, a prije svega pristup, raspoloživost i izvore električne energije;
- (d) Identificira položaj glavnih komponenti;
- (e) Objasni normalno funkcioniranje svakog glavnog sustava, uključujući terminologiju i nomenklaturu;
- (f) Sprovede postupke za servisiranje, povezane sa zrakoplovom, za sljedeće sustave: gorivo, pogonske grupe, hidraulika, stajni trap, voda/otpad i kisik;
- (g) Pokaže stručnost u čitanju izvješća posade i sustava izvješćivanja u zrakoplovu (otkrivanje manjih kvarova) i sposobnost da odredi plovidbenost zrakoplova koristeći MEL/CDL;
- (h) Pokaže korištenje, interpretaciju i primjenu odgovarajuće dokumentacije, uključujući instrukcije za kontinuiranu plovidbenost, priručnik za održavanje, katalog ilustriranih djelova, itd.

- *Razina 3 Detaljan opis, rad, lokacija komponenti, sastavljanje/rastavljanje, BITE postupci i otklanjanje kvarova na razini priručnika za održavanje.*

Ciljevi tečaja: Pored podataka sadržanih u obuci razine 1 i 2, po završenom tečaju razine 3, kandidat treba da bude u stanju da:

- (a) pokaže teoretsko znanje o strukturi i sustavima zrakoplova i međuvezama sa drugim sustavima, pruži detaljni opis predmeta koristeći teoretsku osnovu i posebne primjere i zna da protumači rezultate dobijene iz raznih izvora i

mjerenja i da primjeni korektivne mjere, ako je to potrebno;

- (b) provjeri sustave, pogonske grupe, komponente i izvede funkcionalne provjere, kao što je to određeno u priručniku za održavanje zrakoplova;
- (c) Pokaže korištenje, interpretaciju i primjenu odgovarajuće dokumentacije, uključujući priručnik za strukture popravke, priručnik za otkrivanje kvarova, itd;
- (d) poveže informacije radi donošenja odluka vezanih za dijagnozu i otklanjanje kvarova na razini priručnika za održavanje;
- (e) opiše postupke za zamijenu komponenti jedinstvenih za tip zrakoplova.

3. Standardi obuke za tip zrakoplova

Iako obuka za tip zrakoplova sadrži i teorijske i praktične elemente, tečajevi mogu biti odobreni za teorijske elemente, praktične elemente, ili kombinaciju i jednog i drugog.

3.1. Teorijski element

(a) Cilj:

Po završetku tečaja teorijske obuke, kandidat će moći da pokaze, na razinama datim u programu obuke iz Dodatka III, detaljno teoretsko znanje primjenjivih sustava, strukture, operacija, održavanja, popravki i otkrivanja kvarova na zrakoplovu, sukladno odobrenim podacima o održavanju.

(b) Razine obuke:

Razine obuke jesu razine koje su određene u točki 2 iznad.

Poslije prve okončane obuke za tip zrakoplova, za ovlašteno osoblje kategorije C svi naredni tečajevi moraju biti na razini 1.

Za vrijeme teoretske obuke razine 3, materijali za obuku razine 1 i 2 mogu biti korišteni da bi se podučio puni opseg poglavlja, ako je potrebno. Ipak, za vrijeme obuke, većina materijala za obuku, kao i vrijeme predavanja će biti na višoj razini.

(c) Trajanje:

Minimum sati podučavanja za teoretsku obuku su dati u sljedećoj tablici:

Kategorija	Sati
<i>Avioni sa maksimalnom masom na polijetanju preko 30000 kg:</i>	
B1.1	150
B1.2	120
B2	100
C	30
<i>Avioni sa maksimalnom masom pri polijetanju do 30000 kg i preko 5700 kg</i>	
B1.1	120
B1.2	100
B2	100
C	25
<i>Avioni sa maksimalnom masom pri polijetanju do 5700 kg (*):</i>	
B1.1	80
B1.2	60
B2	60
C	15
<i>Helikopteri (**):</i>	
B1.3	120
B1.4	100
B2	100
C	25

(*) Za nepresurizovane klipne avione do 2000 kg MTOM minimalno trajanje može biti smanjeno za 50%

(**) Za helikoptere iz grupe 2 (definirano točkom 66.A.42) minimalno trajanje može biti smanjeno za 30%

Za svrhu gornje tablice, sat podučavanja znači 60 minuta predavanja i ne uključuje pauze, ispite, pregledе, pripremanje i posjetu zrakoplovу.

Ovi sati se odnose samo na teoretske tečajeve za kompletно kombiniranje zrakoplov/motor sukladno ovlaštenju za tip kako to definira EASA.

(d) Opravdavanje dužine trajanja tečaja:

Obuke izvršene u organizaciji za obuku odobrenoj sukladno Aneksu IV (Dio 147) i tečajevi, koje je izravno odobrila, BHDCA će opravdati svoje trajanje i pokrivanje punog programa obuke pomoću analize potrebâ obuke, koja će se zasnivati na:

- projektu tipa zrakoplova, njegovim potrebama kod održavanja i tipovima operacija,
- detaljnoj analizi primjenjivih poglavlja – pogledati sadržaj tablice 3.1(e) niže,
- detaljnoj analizi kompetencija koja će pokazati da su ciljevi navedeni u točki 3.1(a) u potpunosti ispunjeni.

Kada analiza potrebâ obuke pokaže da je potreban veći broj sati, dužine tečajeva bit će veća od minimuma navedenog u tablici.

Slično, sati predavanja na diferencijalnim tečajevima ili drugim kombinacijama tečajeva obuke (kao što je kombinirani B1/B2 tečaj), i u slučajevima tečajeva teoretske obuke za tip datih ispod cifara iz točke 3.1(c) gore, oni će biti opravdani BHDCA na temelju analize potrebâ obuke, kako je to opisano iznad.

Pored toga, tečajevi moraju opisati i opravdati sljedeće:

- Minimalno zahtijevano prisustvo polaznika, da bi se ispunili ciljevi tečaja.
- Maksimalni dnevni broj sati obuke, uzimajući u obzir princip pedagogije i ljudskog faktora.

Ako se ne ispunii minimalno zahtijevano prisustvo, uvjerenje o prepoznavanju neće biti izdato. Organizacija za obuku može dati dodatnu obuku da bi se ispunili uvjeti minimalnog zahtijevanog prisustva.

(e) Sadržaj:

Kao minimum, biće pokriveni oni elementi iz programa obuke datog niže koji se odnose na tip zrakoplova.

Program obuke će biti fokusiran na mehaničke i električne aspekte za B1 osoblje, i električne i aspekte avionike za B2 osoblje.

Razina Poglavlja	Turbinski avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopter i		Klipni helikopter i		Avionika
	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	
Kategorija dozvole	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B2
Uvodni modul:									
05 Vremenska ograničenja/provjere održavanja	1	1	1	1	1	1	1	1	1
06 Dimenzije/Površine (MTOM, etc)	1	1	1	1	1	1	1	1	1
07 Dizanje i osiguravanje	1	1	1	1	1	1	1	1	1
08 Niveliranje i mjerjenje težine	1	1	1	1	1	1	1	1	1
09 Vuča i rulanje	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10 Parkiranje/lengerisanje, skladištenje i vraćanje u uporabu	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11 Oznake i naljepnice	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12 Servisiranje	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Standardni postupci – samo za pojedini tip zrakoplova									
Helikopteri									
18 Analiza vibracija i buke (Trakiranje lopatica)	-	-	-	-	3	1	3	1	-
60 Standardni postupci - Rotor	-	-	-	-	3	1	3	1	-
62 Rotori	-	-	-	-	3	1	3	1	1
62A Rotori – praćenje i pokazivanje	-	-	-	-	3	1	3	1	3
63 Prijenos snage na rotor	-	-	-	-	3	1	3	1	1
63A Prijenos snage na rotor – praćenje i parametri	-	-	-	-	3	1	3	1	3
64 Repni rotor	-	-	-	-	3	1	3	1	3
64A Repni rotor – praćenje i parametri	-	-	-	-	3	1	3	1	1
65 Prijenos snage na repni rotor	-	-	-	-	3	1	3	1	3
65A Prijenos snage na repni rotor – praćenje i parametri	-	-	-	-	3	1	3	1	-
66 Lopatice na sklapanje/nosač	-	-	-	-	3	1	3	1	-
67 Kontrola leta rotorom	-	-	-	-	3	1	3	1	-
53 Struktura zrakoplova (helikopter)	-	-	-	-	3	1	3	1	-
Struktura zrakoplova									
51 Standardne prakse i strukture (kласификација, procjena i popravka oštećenja)	3	1	3	1	-	-	-	-	1

Razina Poglavlja	Kategorija dozvole	Turbinski avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopteri		Klipni helikopteri		Avionika
		B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	
53	Trup	3	1	3	1	-	-	-	-	1
54	Motorske gondole/nosači	3	1	3	1	-	-	-	-	1
55	Stabilizatori	3	1	3	1	-	-	-	-	1
56	Prozori	3	1	3	1	-	-	-	-	1
57	Krila	3	1	3	1	-	-	-	-	1
27A	Komandne površine (sve)	3	1	3	1	-	-	-	-	1
52	Vrata	3	1	3	1	-	-	-	-	1
Sustav za identificiranje zona i postaja		1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sustavi strukture:										
21	Klimatizacija	3	1	3	1	3	1	3	1	3
21A	Dovod zraka	3	1	3	1	3	1	3	1	2
21B	Presurizacija	3	1	3	1	3	1	3	1	3
21C	Sigurnosne i upozoravajuće naprave	3	1	3	1	3	1	3	1	3
22	Automatsko letenje	2	1	2	1	2	1	2	1	3
23	Komunikacije	2	1	2	1	2	1	2	1	3
24	Električna energija	3	1	3	1	3	1	3	1	3
25	Oprema i unutrašnje opremanje	3	1	3	1	3	1	3	1	1
25A	Elektronska oprema uključujući opremu u slučaju nužde	3	1	3	1	3	1	3	1	3
26	Zaštita od požara	3	1	3	1	3	1	3	1	3
27	Komande leta	3	1	3	1	3	1	3	1	2
27A	Upravljanje sustavom: električno/fly-by-wire	3	1	-	-	-	-	-	-	3
28	Gorivni sustavi	3	1	3	1	3	1	3	1	2
28A	Gorivni sustavi – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
29	Hidraulika	3	1	3	1	3	1	3	1	2
29A	Hidraulika – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
30	Zaštita od leda i kiše	3	1	3	1	3	1	3	1	3
31	Sustavi za indikacije/snimanje	3	1	3	1	3	1	3	1	3
31A	Sustavi instrumenata	3	1	3	1	3	1	3	1	3
32	Stajni trap	3	1	3	1	3	1	3	1	2
32A	Stajni trap – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
33	Svjetla	3	1	3	1	3	1	3	1	3
34	Navigacija	2	1	2	1	2	1	2	1	3
35	Kisik	3	1	3	1	-	-	-	-	2
36	Pneumatika	3	1	3	1	3	1	3	1	2
36A	Pneumatika – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
37	Vakuum	3	1	3	1	3	1	3	1	2
38	Voda/otpad	3	1	3	1	-	-	-	-	2
41	Vodeni balast	3	1	3	1	-	-	-	-	1
42	Modularna integrirana avionika	2	1	2	1	2	1	2	1	3

Razina Poglavlja		Turbinski avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopteri		Klipni helikopteri		Avionika
		B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B2
44	Sustavi putničke kabine	2	1	2	1	2	1	2	1	3
45	Ugrađeni sustav za održavanje (ili pokriveno sa 31)	3	1	3	1	3	1	-	-	3
46	Informacijski sustavi	2	1	2	1	2	1	2	1	3
50	Odjeljci za teret i uređaje	3	1	3	1	3	1	3	1	1
Turbinski motori										
70	Standardne prakse – Motori	3	1	-	-	3	1	-	-	1
	Strukturalni sklop i rad motora (Instalacija	3	1	-	-	3	1	-	-	1
70A	uvodnika, kompresori, komora sagorijevanja, turbiska sekcija, ležajevi i zaptivke,sustavi podmazivanja)	3	1	-	-	3	1	-	-	1
70B	Performanse motora	3	1	-	-	3	1	-	-	1
71	Pogonska grupa	3	1	-	-	3	1	-	-	1
72	Turbomlazni/Turboelisni/Turboventilatorski /Elisnovventilatorski motor	3	1	-	-	3	1	-	-	1
73	Motorno gorivo i kontrola	3	1	-	-	3	1	-	-	1
75	Zrak	3	1	-	-	3	1	-	-	1
76	Kontrole motora	3	1	-	-	3	1	-	-	1
78	Izduvnik	3	1	-	-	3	1	-	-	1
79	Ulje	3	1	-	-	3	1	-	-	1
80	Pokretanje	3	1	-	-	3	1	-	-	1
82	Ubrizgavanje vode	3	1	-	-	3	1	-	-	1
83	Reduktori za pogon uređaja	3	1	-	-	3	1	-	-	1
84	Pojačavanje potiska	3	1	-	-	3	1	-	-	1
73A	FADEC	3	1	-	-	3	1	-	-	3
74	Paljenje	3	1	-	-	3	1	-	-	3
77	Sustavi parametara motora	3	1	-	-	3	1	-	-	3
49	Pomoćni izvor snage (APU)	3	1	-	-	-	-	-	-	2
Klipni motor										
70	Standardne prakse – Motori	-	-	3	1	-	-	3	1	1
	Strukturalni sklop i rad motora (instalacija, karburatori, izravno ubrizgavanje goriva,	-	-	3	1	-	-	3	1	1
	70A usisavanje, izduvnik i rashladni sustavi,kompresorsko punjenje/turbo punjenje, sustavi za podmazivanje)	-	-	3	1	-	-	3	1	1
70B	Performanse motora	-	-	3	1	-	-	3	1	1
71	Pogonska grupa	-	-	3	1	-	-	3	1	1
76	Kontrola motora	-	-	3	1	-	-	3	1	1
79	Ulje	-	-	3	1	-	-	3	1	1
80	Startovanje	-	-	3	1	-	-	3	1	1
81	Turbine	-	-	3	1	-	-	3	1	1

Razina Poglavlja	Turbinski i avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopter		Klipni helikopter		Avionika
	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	
82 Ubrizgavanje vode	-	-	3	1	-	-	3	1	1
83 Reduktori za pogon uređaja	-	-	3	1	-	-	3	1	1
84 Pojačavanje potiska	-	-	3	1	-	-	3	1	1
73A FADEC	-	-	3	1	-	-	3	1	3
74 Paljenje	-	-	3	1	-	-	3	1	3
77 Sustavi parametara motora	-	-	3	1	-	-	3	1	3
Elise									
60A Standardne prakse – Elisa	3	1	3	1	-	-	-	-	1
61 Elise/potisak	3	1	3	1	-	-	-	-	1
61A Konstrukcija elise	3	1	3	1	-	-	-	-	-
61B Kontrola koraka elise	3	1	3	1	-	-	-	-	-
61C Sinhronizovanje elise	3	1	3	1	-	-	-	-	1
61D Elektronska kontrola elise	2	1	2	1	-	-	-	-	3
61E Zaštita od zaledivanja elise	3	1	3	1	-	-	-	-	-
61F Održavanje elise	3	1	3	1	-	-	-	-	1

(f) Metode multimedijalne obuke (MBT) se mogu koristiti da bi se zadovoljili teorijski elementi bilo u učionici ili u kontroliranoj virtuelnoj okolini pod uvjetom da budu prihvачene od strane BH DCA.

3.2. Praktični dio

(a) Cilj:

Cilj praktične obuke je da se stekne zahtijevana stručnost u obavljanju sigurnog održavanja, provjere i rutinskih radova prema priručniku za održavanje i drugim odgovarajućim naputcima i zadacima koji su podesni za tip zrakoplova, kao što su na primjer, otkrivanje kvarova, popravke, podešavanja, zamjene, montaža i funkcionalne provjere. Uključuje svijest o korištenju cjelokupne tehničke literature i dokumentacije zrakoplova, korištenje stručnog/posebnog alata i opreme za testiranje za izvođenje izgradњe i zamjene komponenti i modula jedinstvenih za tip zrakoplova, uključujući i bilo koju aktivnost vezanu za održavanje na krilu (on-wing).

(b) Sadržaj:

Najmanje 50% označenih stavki iz donje tablice, koji su relevantni za dati tip zrakoplova, će biti obavljeni kao dio praktične obuke.

Obilježeni zadaci predstavljaju teme koje su bitne u svrhu praktične obuke kako bi se osiguralo da su operacije, funkcije, ugrađivanje i značaj sigurnosti, u ključnim zadacima održavanja, pravilno naglašeni; naročito kada isti ne mogu u potpunosti biti objašnjenu samo teorijskom obukom. Iako je je u listi naveden minimum tema praktične obuke, druge teme mogu biti dodate ako su relevantne za dati tip zrakoplova.

Zadaci, koji će se obaviti, bit će reprezentativni za zrakoplov i sustave i glede kompleksnosti i glede tehničkog znanja potrebnog da se obavi zadatak. I dok se i relativno jednostavniji zadaci mogu uključiti, drugi, kompleksniji zadaci će također biti uvršteni i izvršeni kako je odgovarajuće za tip zrakoplova.

Legenda tablice: LOC: Lociranje; FOT: funkcionalni/operativni testovi; SGH: Service and ground handling; R/I: izgrađivanje/ugrađivanje; MEL: Lista minimalne ispravnosti opreme; TS: otkrivanje kvarova.

Poglavlja	B1/B2		B1				B2				
	LOC	FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS
Uvodni modul:											
05 Vremenska ograničenja/provjere održavanja	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
06 Dimenzije/Površine (MTOM, etc)	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
07 Dizanje i osiguravanje	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
08 Niveliranje i mjerjenje težine	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
09 Vuča i rulanje	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
10 Parkiranje/langeriranje, skladištenje i vraćanje u uporabu	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11 Oznake i naljepnice	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
12 Servisiranje	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
20 Standardne prakse – samo za pojedini tip zrakoplova											
Helikopteri	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
18 Analiza vibracija i buke (Trakiranje lopatica)	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
60 Standardne prakse Rotor – samo za pojedini tip	X/-	-	X	X	-	X	-	-	-	-	-
62 Rotori	X/X	X	X	X	X	X	-	-	X	-	X
62A Rotori – praćenje i parametri	X/-	X	-	-	-	X	-	-	-	-	-
63 Prijenos snage na rotor	X/X	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X
63A Prijenos snage na rotor – praćenje i parametri	X/-	-	X	-	-	X	-	-	-	-	-
64 Repni rotor	X/X	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X
64A Repni rotor – praćenje i parametri	X/-	X	-	-	-	X	-	-	-	-	-
65 Prijenos snage na repni rotor	X/X	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X
65A Prijenos snage na repni rotor – praćenje i parametri	X/-	X	X	-	-	X	-	-	-	-	-
66 Lopatice na sklapanje/nosač	X/X	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-
67 Rotorske kontrole leta											
Struktura zrakoplova (helikopter)											
53 Napomena: pokriveno pod struktura zrakoplova	X/X	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-
25 Oprema za plutanje u slučaju nužde	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struktura zrakoplova	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-

Poglavlja	LOC	B1/B2		B1				B2			
		FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS
54	Motorske gondole/nosači	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	Stabilizatori	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56	Prozori	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-
57	Krila	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27A	Komandne površine	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-
52	Vrata	X/X	X	-	-	-	-	X	-	-	-
Sustavi strukture:											
21	Klimatizacija	X/X	X	X	-	X	X	X	X	-	X
21A	Dovod zraka	X/X	X	-	-	-	-	X	-	-	-
21B	Presurizacija	X/X	X	-	-	X	X	X	-	X	X
21C	Sigurnosne i upozoravajuće naprave	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-
22	Autolet	X/X	-	-	-	X	-	X	X	X	X
23	Komunikacije	X/X	-	X	-	X	-	X	X	X	X
24	Električna energija	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
25	Oprema i unutrašnje opremanje	X/X	X	X	X	-	-	X	X	X	-
25A	Elektronska oprema uključujući opremu u slučaju nužde	X/X	X	X	X	-	-	X	X	X	-
26	Zaštita od požara	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
27	Komande leta	X/X	X	X	X	X	X	-	-	-	-
27A	Upravljanje sustavom: električno/fly-by-wire	X/X	X	X	X	-	X	-	X	-	X
28	Gorivni sustavi	X/X	X	X	X	X	X	X	-	X	-
28A	Gorivni sustavi – praćenje i parametri	X/X	X	X	X	X	X	X	-	X	-
29	Hidraulički pogon	X/X	X	-	X	X	X	X	-	X	X
29A	Hidraulički pogon – praćenje i parametri	X/X	X	-	X	X	X	X	-	X	X
30	Zaštita od leda i kiše	X/X	X	-	X	X	X	X	-	X	X
31	Sustavi za indikacije/snimanje	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
31A	Sustavi instrumenata	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
32	Stajni trap	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	-
32A	Stajni trap – praćenje i parametri	X/X	X	-	X	X	X	-	X	X	X
33	Svetla	X/X	X	-	X	-	X	X	X	X	-
34	Navigacija	X/X	-	X	-	X	-	X	X	X	X
35	Kisik	X/-	X	X	X	-	-	X	X	-	-
36	Pneumatika	X/-	X	-	X	X	X	-	X	X	X
36A	Pneumatika – praćenje i parametri	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
37	Vakuum	X/-	X	-	X	X	-	-	-	-	-
38	Voda/otpad	X/-	X	X	-	-	-	X	X	-	-
41	Vodeni balast	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Modularna integrirana avionika	X/X	-	-	-	-	-	X	X	X	X
44	Sustavi putničke kabine	X/X	-	-	-	-	-	X	X	X	X
45	Ugrađeni sustav za održavanje (ili pokriveno sa 31)	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
46	Informacijski sustavi	X/X	-	-	-	-	-	X	X	X	X

Poglavlja	LOC	B1/B2		B1				B2			
		FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS
50 Odjeljci za prtljag	X/X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Modul za klipni/turbinski motor											
70 Standardne prakse – Motori – samo za pojedini tip	-	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
Strukturalni sklop i rad motora (Instalacija uvdnika, kompresori, komora sagorije, vanja, turbiska sekocija, lezajevi i zaptivke, sustavi podmazivanja) Turbinski motori	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
70A Performanse motora	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
71 Pogonska grupa	X/-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-
72 Turbomlazni/Turboelisni/Turboventilatorski	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
/Elisnoventilatorski motor	X/X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73 Motor – gorivo i kontrola	X/X	X	-	X	X	X	X	-	X	X	X
73A FADEC	X/X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
74 Paljenje	X/-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-
75 Zrak	X/-	X	-	-	-	X	-	-	-	-	-
76 Kontrole motora	X/X	X	-	-	X	X	X	-	-	X	X
77 Sustavi parametara motora	X/-	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-
78 Izduvnik	X/-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
79 Maziva	X/-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-
80 Pokretanje	X/-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
82 Ubrizgavanje vode	X/-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
83 Reduktor	X/-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
84 Pojačavanje potiska											
Pomoći izvor snage (APU):											
49 Pomoći izvor snage	X/-	X	X	-	-	X	-	-	-	-	-
(APU) Klipni motor	-	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
70 Standardne prakse – Motori – samo za pojedini tip	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strukturalni sklop i rad motora (instalacija, karburatori, izravno ubrizgavanje goriva, usisavanje, izduvnik i rashladni sustavi, kompresorsko punjenje/turbo punjenje, sustavi za podmazivanje)	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
70A usisavanje, izduvnik i rashladni sustavi, kompresorsko punjenje/turbo punjenje, sustavi za podmazivanje)	X/-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-
70B Performanse motora	X/X	X	-	X	X	X	X	X	X	X	X
71 Pogonska grupa	X/X	X	-	-	-	X	-	-	-	-	-
73 Motor – gorivo i kontrola	X/-	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-
73A FADEC	X/X	X	-	-	X	X	X	-	-	X	X
74 Paljenje	X/-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-
76 Kontrola motora	X/-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-

Poglavlja	LOC	B1/B2		B1			B2				
		FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS
80 Startovanje	X/-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-
81 Turbine	X/-	X	X	X		X	-	-	-	-	-
82 Ubrizgavanje vode	X/-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
83 Reduktor	X/-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-
84 Pojačavanje potiska	X/-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elise:											
60A Standardne prakse – Elisa	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
61 Elise/potisak	X/X	X	X	-	X	X	-	-	-	-	-
61A Konstrukcija elise	X/X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
61B Kontrola koraka elise	X/-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	-
61C Sinhronizovanje elise	X/-	X	-	-	-	X	-	-	-	X	-
61D Elektronska kontrola elise	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
61E Zaštita od zadeđivanja elise	X/-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	-
61F Održavanje elise	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

4. Standard ispita i procjene kod obuke za tip

4.1 Standard ispit teorijskog elementa

Nakon završetka teorijskog dijela obuke za tip zrakoplova, održat će se pismeni ispit, koji će biti sukladan sljedećem:

- (a) Ispit se sastoji od pitanja sa višestrukim izborom (pitanja sa više ponuđenih odgovora). Svako pitanje će imati 3 ponuđena odgovora, od kojih je samo jedan tačan. Ukupno vrijeme se bazira na ukupnom broju pitanja, i vrijeme za odgovore je bazirano na prosjeku od 90 sekundi po pitanju.
- (b) Ponuđeni netočni alternativni odgovori će osobi, koja nije upućena u temu, izgledati jednak vjerojatno kao i točni odgovori. Sve alternative će se jasno odnositi na pitanje i sličnog rječnika, gramatičke konstrukcije i dužine.
- (c) Kod numeričkih pitanja, netočni odgovori će odgovarati proceduralnim greškama kao što su pogrešno primijenjene korekcije (+ naspram -), ili pogrešna konverzija jedinica. Neće biti samo nasumično izabrani brojevi.
- (d) Razina ispita za svako poglavlje bit će, kao što je definirano u točki 2 „Razine obuke za tip zrakoplova“. Ipak, korištenje ograničenog broja na nižim razinama je prihvatljivo.
- (e) Na ispitu su knjige zatvorene. Nije dozvoljeno korištenje materijala za pomoć. Izuzetak se čini kad se procjenjuje sposobnost kandidata za B1 ili B2 da protumače tehničke dokumente.
- (f) Broj pitanja određen je tako što postoji najmanje 1 pitanje za svaki sat predavanja predmeta. Broj pitanja za svako poglavlje biti će proporcionalan sa:
  - Efektivnog broja sati obuke na tom poglavlju i razini
  - Ciljevima učenja, koji su dati u analizi potrebâ obuke BHDCDA procjenjuje broj i razinu pitanja na uzorku prilikom odobravanja tečaja.
- (g) Prolazna ocjena ispita je 75%. Ukoliko je ispit obuke za tip podijeljen u više ispita, svaki ispit će se proći sa najmanje 75%. Da bi bilo moguće postići točno 75%, broj pitanja će biti sadržitelj broja 4.
- (h) Kazneni poeni (negativni poeni za pogrešne odgovore) se ne koriste.

- (i) U slučaju faznog ispitivanja, pojedinačni ispit se ne mogu koristiti kao dio završnog ispita, izuzev ako svaki ispit ne sadrži odgovarajući broj pitanja zahtijevane razine.

4.2 Standard procjene praktičnog elementa

Nakon završetka praktičnog elementa obuke za tip zrakoplova, uradit će se procjena, koja će biti sukladna sljedećem:

- Procjenu će uraditi određeni procjenjivači sa odgovarajućim kvalifikacijama.
- Procjena će vrjednovati znanje i vještine kandidata.

5. Standard ispita za tip

Ispit će biti usmen, pismen ili praktična procjena, ili kombinacija svega, i bit će sukladan sljedećim zahtjevima

- Pitanja na usmenom ispitu bit će otvorena.
- Pismeni ispit će se sastojati od pitanja sa višestrukim izborom ili od opisnih pitanja.
- Praktična procjena će odrediti obučenost lica da izvede zadatak.
- Ispiti će se sastavljati po modelu uzorka poglavija navedenih u stavku 3. programa obuke/ispita za tip, na naznačenoj razini.
- Ponuđeni netočni alternativni odgovori će osobi, koja nije upućena u temu, izgledati jednakovjerojatno kao i točni odgovori. Sve alternative će se jasno odnositi na pitanje i sličnog rječnika, gramatičke konstrukcije i dužine.
- Kod numeričkih pitanja, netočni odgovori će odgovarati proceduralnim greškama, kao što su pogrešno primjenjene korekcije, ili pogrešna konverzija jedinica: neće biti samo nasumično izabrani brojevi.
- Ispit će osigurati ispunjenje sljedećih ciljeva:
  - pravilno i sigurno izlaganje o zrakoplovu i njegovim sustavima;
  - osiguravanje sigumog obavljanja održavanja, provjere i rutinskih radova prema priručniku za održavanje i drugim odgovarajućim naputcima i zadacima koji su podesni za tip zrakoplova (na primjer, otkrivanje kvarova, popravke, podešavanja, zamjene, montaža i funkcionalne provjere, kao što su startovanje motora itd.);
  - ispravno korištenje cijelokupne tehničke literature i dokumentacije zrakoplova;
  - ispravnu uporabu stručnog/posebnog alata i opreme za testiranje, skidanje i zamjenu komponenti i modula jedinstvenih za tip zrakoplova, uključujući i bilo koju aktivnost vezanu za održavanje na krilu (*on-wing*).

(h) Sljedeći uvjeti se primjenjuju na ispite:

- Maksimalni uzastupni dozvoljeni broj pokušaja polaganja pojedinačnih modula je tri. Sljedeći niz od tri uzastupna pokušaja je dozvoljen nakon godinu dana od posljednjeg pokušaja iz prethodnog niza pokušaja. Nakon prvog neuspjelog pokušaja, sljedeći pokušaj može biti nakon 30 dana. Nakon drugog neuspjelog pokušaja, sljedeći pokušaj može biti nakon 60 dana.

Kandidat će napismeno potvrditi organizaciji za obuku ili BHDCA, kod koje podnose zahtjev za ispit, broj i datume prethodnih pokušaja polaganja u zadnjih godinu dana, kao i organizacije za obuku, odnosno nadležne organe kod kojih je pokušano polaganje. Organizacija za obuku ili BHDCA je odgovorna da provjeri da li je broj pokušaja u okviru primjenjivih vremenskih rokova.

2. Ispit za tip će biti položen i zahtijevano praktično iskustvo obavljeno u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja u dozvolu za održavanje zrakoplova.

3. Ispit za tip će se obaviti u prisustvu najmanje jednog ispitiča. Ispitiča(i) neće učestvovati u obuci kandidata.

(i) Ispitiča(i) će sačiniti i potpisati pisano izvješće o ispitu u kojem će objasniti zašto je kandidat položio ili nije.

6. **Obuka na radu**

Obuka na radu (*On the Job Training – OJT*) bit će odobrena od strane BHDCA. Sprovešće se u i pod kontrolom organizacije za održavanje koja je odobrena za dati tip zrakoplova, i bit će procijenjena od strane određenih procjenjivača koji su odgovarajuće kvalificirani. Počet će i završit će se u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja za tip.

(a) Cilj:

Cilj obuke na radu je da se stekne zahtijevana stručnost i iskustvo u obavljanju sigurnog održavanja.

(b) Sadržaj:

Obuka na radu će pokrivati presjek zadatka prihvativ nadležnom organu. Zadaci, koji treba da se obave tijekom obuke na radu, bit će reprezentativni za zrakoplov i sustave i glede kompleksnosti i glede tehničkog znanja potrebnog da se obavi zadatak. I dok se i relativno jednostavni zadaci mogu uključiti, drugi, kompleksniji zadaci održavanja će također biti uvršteni i izvršeni kako je odgovarajuće za tip zrakoplova.

Svaki zadatak bit će potpisani od strane kandidata i određenog nadzornika. Nabrojani zadaci će se pozivati na konkretnu radnu karticu/radni list, itd. Konačna procjena obuke na radu je obvezna, i obaviće je određeni procjenjivač koji je odgovarajuće kvalificiran. Radni nalozi/logbook-ovi obuke na radu će imati sljedeće podatke:

1. Naziv polaznika;
2. Datum rođenja;
3. Odobrena organizacija za održavanje;
4. Mjesto;
5. Naziv nadzornika i procjenjivača, (uključujući i broj dozvole ako je potrebno);
6. Datum završetka zadatka;
7. Opis zadatka i radna kartica/radni nalog/tehnička knjižica, itd.;
8. Tip i registrarske oznake zrakoplova;
9. Ovlaštenje za koje je podnešen zahtjev.

Da bi se olakšala provjera od strane BHDCA, dokazivanje obuke na radu će se sastojati od (i) detaljnih radnih lista/logbook-ova i (ii) izvješća o usaglašenosti u kojem je pokazano kako je obuka na radu ispunila zahtjeve ovog dijela.

*Dodatak IV***Zahtijevano iskustvo za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova
prema Dijelu 66 (Part-66)**

Donja tablica prikazuje zahtijevano iskustvo potrebno za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova uključivanjem dodatne osnovne kategorije ili podkategorije u Dio-66 dozvolu.

Za uključivanje dodatne osnovne kategorije ili podkategorije u Dio-66 dozvolu zahtijevaće se praktično iskustvo u održavanju zrakoplova odgovarajuće podkategorije.

Zahtijevano iskustvo smanjuje se za 50% ako podnositelj zahtjeva ima završen tečaj koji je odobren prema Dijelu 147 (Part-147) i koji je relevantan za traženu podkategoriju.

<u>iz:</u>	A1	A2	A3	A4	B1.1	B1.2	B1.3	B1.4	B2	B3
A1	–	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci
A2	6 mjeseci	–	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci
A3	6 mjeseci	6 mjeseci	–	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina
A4	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	–	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina
B1.1	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	–	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	1 godina	6 mjeseci
B1.2	6 mjeseci	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	–	2 godine	6 mjeseci	2 godine	Ništa
B1.3	6 mjeseci	6 mjeseci	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	–	6 mjeseci	1 godina	6 mjeseci
B1.4	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	Ništa	2 godine	6 mjeseci	2 godine	–	2 godine	6 mjeseci
B2	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	1 godina	1 godina	1 godina	1 godina	–	1 godina
B3	6 mjeseci	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	–

*Dodatak V***Sadržaj obrazca zahtjeva za izdavanje dozvole – EASA Obrazac 19**

- U ovom dodatku propisan je sadržaj obrazca zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova prema Aneksu III (Dio 66).
- BHDCA može da prilagodi EASA Obrazac 19 (*EASA Form 19*) na način da obrazac obuhvati i dodatne potrebne podatke, ako nacionalni zahtjevi dopuštaju ili zahtijevaju da se dozvola za održavanje zrakoplova, izdata sukladno Aneksu III (Dio 66), koristi izvan zahtjeva iz Aneksa I (Dio M) i Aneksa II (Dio 145).

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]

[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

Application for initial / amendment / renewal of Part-66 Aircraft Maintenance Licence (AML)
Zahtjev za početnu dozvolu / dopunu / obnavljanje dozvole za održavanje zrakoplova prema Part-66 (AML) Please complete the form in BLOCK CAPITALS using black or dark blue ink.
Molimo popunite obrazac VELIKIM ŠTAMPANIM slovima crnom ili tamnoplovom tinta.Before you begin, it is advised to read the Part-66 requirements.
Prije popunjavanja, savjetujemo da pročitate zahtjeve (uvjete) prema Part-66

1. Personal Details / Podaci o podnositelju zahtjeva					
Surname ..... <i>Prezime</i>	Forename(s) ..... <i>Ime</i>				
Title ..... <i>Zanimanje</i>	Date of birth (dd/mm/yyyy) ..... <i>Datum rođenja</i>				
Nationality ..... <i>Državljanstvo</i>	Town ..... <i>Grad</i>	and country ..... <i>i država rođenja</i> of birth			
Permanent address ..... <i>Stalna adresa stanovanja</i>	Postcode ..... <i>Poštanski broj</i>				
Address for correspondence (if different from above) ..... <i>Adresa za korespondenciju (ako je različita od gornje)</i>	Postcode ..... <i>Poštanski broj</i>				
Telephone ..... <i>Broj telefona</i>	Alternate telephone ..... <i>Alternativni telefon</i>				
E-mail ..... <i>E-mail</i>	Fax ..... <i>Faks</i>				
Name and address of employer ..... <i>Ime i adresa poslodavca</i>	Postcode ..... <i>Poštanski broj</i>				
Telephone ..... <i>Broj telefona</i>	Approval Number ..... <i>Broj odobrenja AMO-a</i>				
2. Application tick appropriate box(es) / 2. Prijava Označite (V) odgovarajuću kućicu (kućice)					
I am applying for: <i>Zahtjev za:</i>					
Initial Issue <i>Početna AML</i>	☐ National to Part-66 Conversion <i>Konverzija BiH u Part-66</i>	☐ Duplicate Licence <i>Duplikat dozvole</i>	☐		
Type Rating <i>Ovlaštenje za tip</i>	☐ Removal of Limitation(s) (Basic) <i>Uklanjanje ograničenja (Osnovna)</i>	☐			
Removal of Limitation(s) (Type) <i>Uklanjanje ograničenja (Tip)</i>	☐ Inclusion of another Category <i>Uključivanje druge kategorije</i>	☐			
In Category: <i>Ovlaštenje:</i>	A	B	C		
Aeroplanes Turbine <i>Turbinski avion</i>	A1	☐	☐ B1.1	☐	N/A
Aeroplanes Piston <i>Klipni avion</i>	A2	☐	☐ B1.2	☐	N/A
Helicopter Turbine <i>Turbinski helikopter</i>	A3	☐	☐ B1.3	☐	N/A
Helicopter Piston <i>Klipni helikopter</i>	A4	☐	☐ B1.4	☐	N/A
Avionic <i>Avionika</i>			☐ B2	☐	N/A
Base Maintenance Certifying Technician <i>Tehničar ovlašten da izdaje utvrdjene za vraćanje u uporabu nakon bezognog održavanja</i>	☐				

Note: This section must provide information relating directly to your application. For example, if you are applying for a removal of limitation(s) from a type rating, only information relating to that type and limitation is required. In addition, it is only necessary to provide information on duration of experience relating to whichever licence and/or rating you are applying for. Table 5 provides information of the minimum experience required for each application.

Napomena: Ovej pesusu mora pružiti informacije izravno vezane za Vašu prijavu. Na primer, ako se prijavljujete radi uključenja ograničenja iz ovlaštenja za tip, potrebne su informacije vezane samo za taj tip i ograničenje. Pored toga, potrebno je samo navesti informacije o trajanju iskustva vezanog za bilo koju dozvolu i/ili ovlaštenje za koju se prijavljate. Tablica 5 daje informacije o minimumu iskustva potrebnog za svaku prijavu.

5. Examination Modules completed Završeni ispitni moduli			
Module Modul	Examination Completed Ispli završen	Module Modul	Examination Completed Ispli završen
1	Mathematics <i>Matematika</i>	☐	10 Aviation Legislation <i>Zrakoplovni propisi</i> ☐
2	Physics <i>Fizika</i>	☐	11 Aeroplane Aerodynamics, Structures & Systems <i>Aerodinamika, strukture i sustavi aviona</i> ☐
3	Electrical Fundamentals <i>Osnovi električne stруje</i>	☐	12 Helicopter Aerodynamics, Structures & Systems <i>Aerodinamika, strukture i sustavi helikoptera</i> ☐
4	Electronic fundamentals <i>Osnovi elektronike</i>	☐	13 Aircraft Aerodynamics, Structures & Systems <i>Aerodinamika, strukture i sustavi zrakoplova</i> ☐
5	Digital Techniques/Electronic Instrument Systems <i>Elektronski instrumentalni sustavi/sa digitalnim tehnikama</i>	☐	14 Propulsion <i>Pogon</i> ☐
6	Materials & Hardware <i>Materijali i elementi</i>	☐	15 Gas Turbine Engines <i>Turbomafzni motori</i> ☐
7	Maintenance Practices <i>Postupci održavanja</i>	☐	16 Piston Engine <i>Klipni motor</i> ☐
8	Basic Aerodynamics <i>Osnovi aerodinamike</i>	☐	17 Propeller <i>Elisa</i> ☐
9	Human Factors <i>Ljudski faktori</i>	☐	18 Reserved <i>Rezervirano</i> ☐
			19 Essays <i>Opisni odgovori</i> ☐

Note: This section simply requires a tick in the appropriate box to confirm your examination module passes. Where you are only required to pass part-module examinations in cases where you are removing limitations (conversion exams) or extending your licence privileges to include another Category licence, tick the whole module. If you are claiming credits for certain examinations please enter the details in this Section.

Nepomena: U ovom odjeliku potrebno je **se obilježiti** odgovarajuću kućicu da bi se potvrdilo da ste polozili modul. Kad se od Vas traži da **položite** samo dio ispit u modulu u sljedećim kategorijama, **ukidati** organizaciju ispit za konverziju ili kad proširjuje svoja prava iz dozvole uključivanjem druge kategorije dozvole obilježiti cijeli modul. Ako tražite da **Vas** se određenom ispit prihvati, molimo Vas da **unesete detalje** u ovaj odjeljak.

6. Aircraft Type Rating (held on current licence) Ovlaštenje za tip zrakoplova (koje posjedujete u sadašnjoj dozvoli)	
Licence Category Kategorija dozvole	Aircraft Type Tip zrakoplova

Note: This section should be used if applying for an additional type rating or a removal of a limitation from a type rating, and should detail aircraft types by airframe/engine combination. A tick should be placed in the appropriate Category licence for which the type rating or removal of limitation is required. If applying for removal of limitation, please enter the limitation number in the appropriate column. Enter only one airframe/engine combination per line.

Napomena: Ovaj odjeljak treba koristiti ako se prijavljuje za dodatno ovlaštenja za tip III za ukidanje ograničenja iz ovlaštenja za tip II i treba navedi tipove uklanjajućih prava na kombinaciju zmajevih motora. Treba obilježiti odgovarajući kategoriju dozvoli za koju je potrebna ovlaštenja za tip III ukidanje ograničenja. Ako se ne prijavljuje za ukidanje ograničenja, molimo da u odgovarajući slučak unesete broj ograničenja. Unesite samo jednu kombinaciju zmajevih motora po redoslijedu.

8. Duplicate Licence Request <i>Zahtjev za duplikat dozvole</i>
Circumstances of lost or stolen licence: ..... <i>Okolnosti u kojima je dozvola izgubljena ili ukradena:</i> ....
What enquiries have been made and where: ..... <i>Koja istraživačka radnja je vršena i gdje:</i> .....
If the loss was reported to the Police, give details of where: ..... <i>Ako je gubitak prijavljen policiji, navedite gdje:</i> .....

Note: A duplicate licence will only be issued upon satisfactory information being provided that the holder has either lost the licence or had the licence stolen. Before applying for a duplicate licence the holder should ensure that the licence has indeed been lost or stolen. Should a duplicate licence be issued and the lost or stolen licence found or retrieved, the holder should inform the DCA immediately and surrender the old licence.

Napomena: Duplikat dozvole biti će izdат samo ako se pruže zadovoljavajuće informacije da je nositelj ili izgubio dozvolu ili je dozvola bila ukradena. Prije podnošenja zahtjeva za duplikat dozvole, nositelj se treba ujerniti da je dozvola uistina izgubljena ili ukradena. U slučaju da se izda duplikat dozvole a izgubljena ili ukradena dozvola se dobitje nazad, nositelj treba oznati da obavijesti DCA i predati staru dozvolu.

9. Declaration <i>Izjava</i>	
I wish to apply for initial / amendment / renewal of Part 66 AML and confirm that the information contained in this form was correct at the time of application. <i>Zelim da se prijavim za početnu /izmjenu / produženje Part 66 AML i da potvrdim da su informacije sadržane u ovom obrazcu bile točne u vrijeme prijave.</i>	
I herewith confirm that: <i>Ovim potvrđujem da:</i>	
1. I am not holding any Part 66 AML issued in a EASA Member State; 2. I have not applied for any Part 66 AML in a EASA Member State;	
3. I have never had a Part 66 AML issued in a EASA Member State which was revoked or suspended in any other EASA Member State 1. Nemanj nijednu Part 66 AML izdatu u EASA državi članici; 2. Nisam se prijavio/la za bilo koju Part 66 AML u EASA državi članici; 3. Nikad nisam imao/la Part 66 AML izdatu u EASA državi članici koja je oduzeta ili suspendirana u bilo kojoj drugoj EASA državi članici.	
Signed: ..... <i>Potpisao:</i>	Name and Surname: ..... <i>Ime i prezime:</i>
Date: ..... <i>Datum:</i>	

*Dodatak VI***Sadržaj dozvola za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66) – EASA
obrazac 26**

1. Obrazac dozvole za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66) priložen je dalje u tekstu.
2. Dokument će biti ispisani na priloženom standardiziranom obrascu, ali obrazac može da se smanji na veličinu koja omogućava njegovu izradu na računalu, ako se to želi. Kada se veličina smanjuje, mora da se vodi računa o tome da ostane dovoljno prostora na mjestima koja su namijenjena za službeni pečat/žig. Računalno izrađen dokument ne mora da sadrži sve rubrike, ako u konkretnom slučaju bilo koja rubrika ostaje prazna, sve dok dokument jasno može da se prepozna kao dozvola za održavanje zrakoplova, izdata sukladno Aneksu III (Dio 66).
3. Dokument može da bude ispisani na engleskom jeziku i na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine.
4. Svaki imatelj dozvole mora da ima jedinstveni broj dozvole zasnovan na nacionalnom identifikatoru i alfa-numeričkoj oznaci.
5. Stranice u dokumentu mogu da budu poređane po bilo kom redoslijedu i nema potrebe da se unose bilo kakve crte za odvajanje, sve dok su podaci, koji su sadržani u dokumentu, tako postavljeni da se raspored svake stranice jasno poistovjećuje sa obrascem dozvole za održavanje zrakoplova koji je ovdje priložen.
6. Dokument može da izradi (i) BHDCA ili (ii) organizacija za održavanje, odobrena prema Aneksu II (Dio 145), ako se BHDCA složi sa tim, i pod uvjetom da je razvijena procedura kao dio priručnika organizacije za održavanje, sukladno 145.A.70 Aneksu II (Dio 145), s tim što, u svim slučajevima, dozvolu izdaje BHDCA.
7. Pripremu bilo kakve promjene u važećoj dozvoli za održavanje zrakoplova prema Dijelu 66 (Part-66) može da izvrši (i) BHDCA ili (ii) organizacija za održavanje odobrena prema Aneksu II (Dio 145), ako se BHDCA složi sa tim, i pod uvjetom da je razvijena procedura kao dio priručnika organizacije za održavanje, sukladno 145.A.70 Aneksu II (Dio 145), s tim što, u svim slučajevima, BHDCA će promijeniti dokument.
8. Jednom izdatu dozvolu za održavanje zrakoplova, imatelj dozvole mora da čuva u dobrom stanju, i on je neposredno odgovoran da se u njoj ništa neovlašteno ne upisuje.
9. Ako se prekrši stavak 8, dokument može da se proglaši nevažećim, a imatelju može da se uskrti bilo kakvo pravo na izdavanje uvjerenja o vraćanju u uporabu i protiv njega može da bude pokrenut postupak pred nadležnim sudom, prema nacionalnim propisima.
10. Unutra Europske unije, dozvola za održavanje zrakoplova, izdata prema Aneksu III, (Dio 66) priznata je u svim državama članicama, pa za rad u drugoj državi članici nije potrebno da se dokument zamjeni.
11. Dodatak EASA obrascu 26 (*EASA Form 26*) je neobvezan i koristi se samo da bi se unijela nacionalna prava, ako su takva prava propisana nacionalnom regulativom izvan okvira Aneksa III (Dio 66).
12. Za informaciju, konkretna dozvola za održavanje zrakoplova prema Aneksu III (Dio 66), koju je izdala BHDCA, može da ima stranice poređane drugim redoslijedom i da bude bez crta za odvajanje.

13. BHDCA može da odluci da ne izdaje stranicu koja sadrži ovlaštenje za tip zrakoplova sve dok se ne steknu uvjeti za upisivanje prvog ovlaštenja za tip, a izdat će više od jedne stranice koja sadrži ovlaštenje za tip zrakoplova kada je broj ovlaštenja za tip takav da ne mogu stati na jednoj stranici.
  14. Bez obzira na stavak 13. svaka izdata stranica mora biti u tom formatu i da sadrži podatke koji su za nju određeni.
  15. Na dozvoli će jasno biti naznačeno da su ograničenja izuzeci od certifikacijskih prava. Kad ne postoje nikakva važeća ograničenja, stranica OGRANIČENJA/LIMITATIONS izdaje se sa navodom „Bez ograničenja/No limitations“.
  16. Kad je obrazac unaprijed odštampan, svaka rubrika za bilo koju kategoriju, podkategoriju ili ovlaštenje za tip koja ne sadrži upisano ovlaštenje mora da se označi i time pokaže da lice nema to ovlaštenje.
17. Primjer obrasca dozvole za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66):

<p>I. BHDCA</p> <p>II. Dio - 66 Part - 66</p> <p>DOZVOLA ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA</p> <p>AIRCRAFT MAINTENANCE LICENCE</p> <p>III. Broj dozvole: BA.66.[XXXX] Licence No:</p> <p>EASA Obrazac 26 Izdanje 3 EASA Form 26 Issue 3</p>	<p>XII. DIO-66 OVLAŠTENJA ZA ZRAKOPLOVE PART-66 AIRCRAFT RATINGS</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left; padding: 2px;">Ovlaštenje za zrakoplov</th> <th style="text-align: left; padding: 2px;">Kategorija</th> <th style="text-align: left; padding: 2px;">Pečat i datum</th> </tr> <tr> <th style="text-align: left; padding: 2px;">Aircraft rating</th> <th style="text-align: left; padding: 2px;">Category</th> <th style="text-align: left; padding: 2px;">Stamp & Date</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="height: 150px; vertical-align: top;"></td> <td style="height: 150px; vertical-align: top;"></td> <td style="height: 150px; vertical-align: top;"></td> </tr> </tbody> </table> <p>III. Broj dozvole: Licence No:</p>	Ovlaštenje za zrakoplov	Kategorija	Pečat i datum	Aircraft rating	Category	Stamp & Date			
Ovlaštenje za zrakoplov	Kategorija	Pečat i datum								
Aircraft rating	Category	Stamp & Date								
<p>VII. Uvjeti / Conditions</p> <p>Ova dozvola važi samo ako je potpisana od imatelja dozvole, uz osobnu ispravu sa fotografijom imatelja dozvole. This licence shall be signed by the holder and be accompanied by an identity document containing a photograph of the licence holder.</p> <p>Samо ovlaštenje za kategoriju na stranicima koje su označene sa naslovom „DIO 66 KATEGORIJE“ ne daje pravo imatelju dozvole da izdaje uverenje o vraćanju u uporabu zrakoplova.</p> <p>Endorsement of any categories on the page(s) entitled PART-66 CATEGORIES only does not permit the holder to issue a certificate of release to service for an aircraft.</p> <p>Ova dozvola sa upisanim ovlaštenjem za zrakoplove odgovara zahtjevima ICAO Annex 1.</p> <p>This licence when endorsed with an aircraft ratings meets the intent of ICAO Annex 1.</p> <p>Prava imatelja ove dozvole propisana su [Pravni osnov], a naročito u Dodatku III (Dio 66).</p> <p>The privileges of the holder of this licence are prescribed by legal basis and in particular its Annex III (Part 66).</p> <p>Ova dozvola vali do datuma koji je naveden na stranicu sa uvjetima, ako prethodno nije suspendirana ili stavljena van snage.</p> <p>This licence remains valid until the date specified on the limitation page unless previously suspended or revoked.</p> <p>Prava iz ove dozvole mogu se koristiti ako imatelj dozvole ima najmanje 6 mjeseci iskustva u održavanju zrakoplova u posljedje dvije godine, sukladno pravima iz dozvole, ili ako je ispunio uvjet za stjecanje odgovarajućih prava.</p> <p>The privileges of this licence may not be exercised unless in the preceding two year period the holder has had after 6 months of experience in accordance with the privileges granted by the Licence, or met the provision for the issue of the appropriate privileges.</p> <p>III. Broj dozvole: Licence No:</p>										
<p>Dodatak EASA obrascu 26 Annex EASA Form 26</p> <p>Prava koja nisu obuhvaćena Dijelom 66 sukladno propisima kojim se uređuje civilno zrakoplovstvo (važe samo u Bosni i Hercegovini)</p> <p>NATIONAL PRIVILEGES outside the scope of Part-66, in accordance with National Legislation (Valid only in Bosnia and Herzegovina)</p> <p>Pečat i datum: Official stamp & date:</p> <p>III. Broj dozvole: Licence No:</p>										

ANEKS IV

DIO 147 (PART-147)

SADRŽAJ

147.1

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A	– OPĆE
147.A.05	Opseg primjene
147.A.10	Opće
147.15	Zahtjev
ODJELJAK B	– ZAHTJEVI KOJI SE ODNOSE NA ORGANIZACIJU
147.A.100	Zahtjevi glede objekata
147.A.105	Zahtjevi glede osoblja
147.A.110	Evidencija o instruktorma, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja
147.A.115	Nastavna sredstva
147.A.120	Materijal za obuku
147.A.125	Evidencija
147.A.130	Postupci obuke i sustav kvalitete
147.A.135	Ispiti
147.A.140	Priručnik organizacije (<i>Maintenance training organisation exposition - MTOE</i>)
147.A.145	Prava organizacije
147.A.150	Promjene u organizaciji
147.A.155	Važenje odobrenja
147.A.160	Nalazi
ODJELJAK C	– ODOBRENI TEČAJ OSNOVNE OBUKE
147.A.200	Odobreni tečaj osnovne obuke
147.A.205	Ispit iz osnovnog teorijskog znanja
147.A.210	Ocjena osnovnog praktičnog znanja
ODJELJAK D	– OBUKA ZA TIP ZRAKOPLOVA ILI ZA ODREĐENE ZADATKE NA ZRAKOPLOVU
147.A.300	Obuka za tip zrakoplova ili za određene zadatke na zrakoplovu
147.A.305	Ispit za tip zrakoplova i ocjena praktičnog znanja određenih zadataka na zrakoplovu

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A	– OPĆE ODREDBE
147.B.05	Oblast primjene
147.B.10	Nadležni organ

147.B.20	Vođenje evidencije
147.B.25	Izuzeća
ODJELJAK B	– IZDAVANJE ODOBRENJA
147.B.110	Postupak za odobrenje i promjene odobrenja
147.B.120	Postupak provjere stalne usklađenosti
147.B.125	Uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje
147.B.130	Nalazi
ODJELJAK C	– TRAJNO ILI PRIVREMENO UKIDANJE ILI OGRANIČAVANJE ODOBRENJA
147.B.200	Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje odobrenja

Dodatak I – Trajanje tečaja osnovne obuke

Dodatak II – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje iz Aneksa IV (Dio 147) – EASA obrazac 11

Dodatak III – Sadržaj uvjerenja iz Aneksa IV (Dio 147) – EASA obrasci 148 i 149

147.1 Za potrebe ovog Dijela (Part-147), nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A OPĆE

147.A.05 Opseg primjene

Ova sekcija uređuje uvjete koje mora da ispuni organizacija koja zahtijeva odobrenje za sprovođenje obuke i ispita sukladno Dijelu 66 (Part-66).

147.A.10 Opće

Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova može da bude organizacija ili dio organizacije koja je registrirana kao pravno lice.

147.15 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja podnosi se na obrascu i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za odobrenje ili promjenu odobrenja uključivat će sljedeće informacije:
  1. Registrirani naziv i adresu podnositelja zahtjeva;
  2. Adresu organizacije koje traži odobrenje ili promjenu odobrenja;
  3. Namjeravani opseg radova u odobrenju ili promjeni odobrenja;
  4. Ime i potpis odgovornog rukovoditelja (*Accountable Manager*);
  5. Datum podnošenja zahtjeva.

ODJELJAK B
ZAHTJEVI KOJI SE ODNOSE NA ORGANIZACIJU

147.A.100 Zahtjevi glede objekata

- (a) Veličina i struktura objekata moraju osigurati zaštitu od nepovoljnih vremenskih uvjeta i pravilno odvijanje cjelokupne obuke koja je planirana, kao i svih planiranih ispita.
- (b) Teorijska obuka i ispiti odvijaju se u zatvorenim prostorijama koje su potpuno odvojene od ostalih objekata.
  - 1. Maksimalan broj kandidata koji pohađaju teorijsku obuku tijekom jednog tečaja ne može biti veći od 28.
  - 2. Veličina prostorije, u kojoj se odvija ispit, omogućava da tijekom ispita kandidat ne može da sa svoje pozicije čita tekst s papira ili sa ekrana računala drugih kandidata.
- (c) Okruženje prostorije iz stavka (b) mora da omogući da se kandidati koncentrišu na učenje ili ispit, bez nepotrebnog ometanja ili neudobnosti.
- (d) Za tečaj osnovne obuke moraju se osigurati radionice za osnovnu obuku i/ili objekti za održavanje, koji su odvojeni od učionica za praktični dio obuke odgovarajućeg tečaja. Ako organizacija ne može da omogući ovakve uvjete, može da s drugom organizacijom zaključi pismeni ugovor, da bi osigurala ove radionice/ objekte, a u ugovoru se određuju uvjeti za pristup njima i za njihovo korištenje. BHCA omogućava se pristup u ovu drugu organizaciju, što mora da se navede u ugovoru.
- (e) Tečaj obuke za tip zrakoplova/zadatke na zrakoplovu odvija se u odgovarajućim objektima koji sadrže primjerak tipa zrakoplova, kao što to je navedeno u 147.A.115(d).
- (f) Maksimalan broj kandidata, koji se praktično obučavaju tijekom jednog tečaja, ne može biti veći od 15 po instrutoru ili ocjenjivaču praktičnog znanja.
- (g) Instruktorima, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja, moraju se osigurati uredi u kojima mogu da se pripremaju za svoje dužnosti bez nepotrebnog ometanja ili neudobnosti.
- (h) Organizacija mora omogućiti siguran prostor za čuvanje ispitnih papira i čuvanje evidencije o sprovedenoj obuci. Okruženje u kome se ovi dokumenti čuvaju, mora omogućiti da oni budu i ostanu u dobrom stanju u vremenskom periodu koji je naveden u 147.A.125. Prostor za čuvanje dokumenata i uredi mogu da se kombiniraju, ovisno od odgovarajućeg osiguranja prostorija.
- (i) Organizacija mora osigurati biblioteku koja je snabdjevena kompletnim tehničkim materijalom koji je potreban, s obzirom na opseg i razinu obuke koja se sprovodi.

147.A.105 Zahtjevi glede osoblja

- (a) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da se obuka odvija i financira suglasno standardima koji se zahtijevaju u ovom dijelu (*Part-147*).
- (b) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osigura da organizacija stalno postupa suglasno ovom dijelu (*Part-147*). Ova lica odgovorna su odgovornom rukovoditelju. Više rangirani rukovoditelj ili jedno lice iz ove grupe lica može ujedno biti i odgovorni rukovoditelj, ako ispunjava zahtjeve za odgovornog rukovoditelja predviđene u stavku (a).
- (c) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova po potrebi zaključuje i ugovor da bi imala dovoljno osoblja za planiranje/sprovođenje teorijske i praktične obuke, za ispite iz teorijskog znanja i ocjenjivanje praktičnog znanja,

prema odobrenju.

- (d) Izuzetno od stavka (c), kad neka druga organizacija pruža usluge praktične obuke i ocjenjivanja, njeni osoblje može da bude imenovano za sprovođenje praktične obuke i ocjenjivanje.
- (e) Pojedino lice može da obavlja bilo koju kombinaciju uloga instruktora, ispitivača teorijskog znanja i ocjenjivača praktičnog znanja, ako ispunjava uvjete iz stavka (f).
- (f) Iskustvo i kvalifikacije instruktora, ispitivača teorijskog znanja i ocjenjivača praktičnog znanja utvrđuju se sukladno objavljenom kriterijum ili sukladno postupku i standardu koji je dogovoren sa nadležnim organom.
- (g) Ispitivači teorijskog znanja i ocjenjivači praktičnog znanja moraju da budu navedeni u priročniku organizacije, radi njihovog prihvatanja.
- (h) Instruktori i ispitivači teorijskog znanja, najmanje na svaka 24 mjeseca moraju da prođu obuku u svezi sa najnovijim tehnologijama, vještinama, ljudskim faktorom i najnovijim metodama obuke, koja odgovara znanju za koje oni obučavaju ili koje ispituju.

147.A.110 Evidencija o instrukturima, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja

- (a) Organizacija mora da vodi i održava evidenciju o instrukturima, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja. U evidenciju se upisuju podaci o njihovom iskustvu i kvalifikaciji, podaci o istoriji obuke i svakoj naknadno izvršenoj obuci.
- (b) Spisak dužnosti i ovlaštenja mora se napraviti za sve instruktore, ispitivače teorijskog znanja i ocjenjivače praktičnog znanja.

147.A.115 Nastavna sredstva

- (a) Svaka učionica ima odgovarajuću opremu za prezentaciju na razini standarda, koja kandidatima omogućava lako čitanje tekstova/crteža/dijagrama i brojeva sa bilo kog položaja u učionici.
Oprema za prezentaciju obuhvata i reprezentativne uređaje za simulaciju koji pomažu kandidatima da bolje razumiju određene teme, ako se oni smatraju korisnim u te svrhe.
- (b) Radionice za osnovnu obuku i/ili objekti za održavanje, kao što je to navedeno u 147.A.100(d), moraju da imaju alate i opremu potrebnu za sprovođenje odobrenog obima obuke.
- (c) Radionice za osnovnu obuku i/ili objekti za održavanje, kao što je to navedeno u 147.A.100(d), moraju da imaju odgovarajući izbor zrakoplova, motora, dijelova zrakoplova i avionike.
- (d) Organizacije koje obučavaju za tip zrakoplova, kao što je to navedeno u 147.A.100(e), moraju da imaju pristup odgovarajućem tipu zrakoplova. Uređaji za simulaciju mogu da se koriste samo ako omogućavaju odgovarajući standard obuke.

147.A.120 Materijal za obuku

- (a) Za kandidate se osigurava materijal za obuku koji obuhvata:
  1. nastavni program osnovne obuke, naveden u Dijelu 66 (*Part-66*) za odgovarajuću kategoriju ili podkategoriju dozvole za održavanje zrakoplova,
  2. sadžinu obuke za tip zrakoplova koji zahtjeva Dio 66 (*Part-66*) za odgovarajući tip zrakoplova i za dozvolu za održavanje zrakoplova odgovarajuće kategorije ili podkategorije.
- (b) Kandidati moraju da imaju pristup dokumentaciji o održavanju i tehničkim informacijama koje se nalaze u biblioteci, kao što je to navedeno u 147.A.100(i).

147.A.125 Evidencija

Organizacija čuva evidenciju o obučavanju, ispitu iz teorijskog znanja i ocjenjivanju praktičnog znanja kandidata na neograničen period.

147.A.130 Postupci obuke i sustav kvalitete

- (a) Organizacija mora da ustanovi postupke koji su prihvativi za BHDCA, kako bi omogućila primjenu odgovarajućih standarda obuke i usklađenost sa relevantnim zahtjevima ovog dijela (*Part-147*).
- (b) Organizacija uspostavlja sustav kvalitete, koji obuhvata:
  1. funkciju neovisne provjere (odita) kojom se prate standardi obuke, integritet ispit iz teorijskog znanja i ocjenjivanja praktičnog znanja, primjena postupaka i njihova primjerenost;
  2. sustav povratnih informacija o nalazima provjere za lica i prije svega odgovornog rukovoditelja iz 147.A.105(a), radi poduzimanja potrebnih korektivnih mjera.

147.A.135 Ispiti

- (a) Ispitno osoblje mora osigurati tajnost pitanja.
- (b) Svaki kandidat, za koga se tijekom ispita iz teorijskog znanja utvrdilo da se poslužio prijevarom ili da posjeduje materijal koji se odnosi na predmet ispita, izuzev ispitnih papira i prateće odobrene dokumentacije, diskvalificira se i zabranjuje mu se polaganje ispita na 12 mjeseci od dana kada je uhvaćen u prijevari. O incidentu i utvrđenim činjenicama obaveštava se BHDCA u roku od mjesec dana od tog incidenta.
- (c) Svaki ispitivač, za koga se tijekom ispita iz teorijskog znanja utvrdi da kandidatu čije znanje se provjerava daje bilo koje odgovore na pitanja, diskvalificira se u ulozi ispitivača, a ispit se proglašava nevažećim. BHDCA obaveštava se o tome u roku od mjesec dana.

147.A.140 Priručnik organizacije (*Maintenance training organisation exposition - MTOE*)

- (a) Organizacija za obuku mora da ima priručnik koji koristi, u kome je opisana njena organizacija i postupci i koji sadrži sljedeće podatke:
  1. izjavu, koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da su priručnik (*MTOE*) i svi prateći priručnici usklađeni sa ovim dijelom (*Part-147*) i da će organizacija da ih stalno poštuje;
  2. zvanja i imena lica imenovanih prema 147.A.105(b);
  3. dužnosti i odgovornosti lica imenovanih u (a)2 i pitanja koja ona mogu, u ime organizacije, neposredno da rješavaju s nadležnim organom;
  4. organizacijsku šemu, koja pokazuje povezane lance odgovornosti između lica navedenih u (a)2;
  5. listu instruktora, ispitivača teorijskog znanja i ocjenjivača praktičnog znanja;
  6. opći opis mjesta i opreme za obuku i ispite koji se nalaze na svakoj adresi, navedenoj u uvjerenju o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova, i ako je potrebno, na nekom drugom mjestu, kao što se to zahtjeva u 147.A.145(b);
  7. spisak tečajeva obuke, koji je sastavni dio odobrenja;
  8. postupak u kome se mijenja priručnik organizacije (*MTOE*);
  9. postupci organizacije, kao što je to navedeno u 147.A.130(a);
  10. kontrolni postupci u organizaciji, kako je to navedeno u 147.A.145(c) kad je organizacija odobrena za obuku, ispite iz teorijskog znanja i ocjenjivanje

praktičnog znanja izvan mesta koja su navedena u 147.A.145(b);

11. listu mesta prema 147.A.145(b);

12. listu organizacija koje su navedene u 147.A.145(d), ako je potrebno.

(b) priručnik i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.

(c) Izuzetno od stavka (b), manje promjene priručnika mogu da se odobre sukladno procedurama iz priručnika, putem posrednog odobravanja.

147.A.145 Prava organizacije

(a) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova može, suglasno svom priručniku, da:

1. sprovodi tečajeve osnovne obuke prema nastavnom programu iz Dijela 66 (*Part- 66*) ili njegovog dijela;

2. sprovodi tečajeve obuke za tip zrakoplova/zadatke na zrakoplovu, prema Dijelu 66 (*Part-66*);

3. sprovodi ispite u ime BHDCA, uključujući i ispite kandidata koji nisu pohađali tečaj osnovne obuke ili tečaj za tip zrakoplova u organizaciji za obuku osoblja;

4. izdaje svjedodžbe, prema Dodatku III ovog dijela (*Part-147*) o uspješno završenom tečaju osnovne obuke i tečaju za tip zrakoplova i o ispitima navedenim u (a)1, (a) 2 i (a)3, ako je primjenjivo.

(b) Obuka, ispit iz teorijskog znanja i ocjenjivanje praktičnog znanja mogu se odvijati samo na mjestima navedenim u uvjerenju o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova ili na bilo kom mjestu navedenom u priručniku organizacije.

(c) Izuzetno od stavka (b), organizacija može da sprovodi obuku, ispite iz teorijskog znanja i ocjenjivanje praktičnog znanja i izvan mesta navedenih u stavku (b), ali samo prema kontrolnom postupku koji je određen u priručniku organizacije. Ova mjesta ne moraju da se navedu u priručniku organizacije.

(d)

1 Organizacija za obuku osoblja za održavanje može podugovoriti sprovođenje osnovne teorijske obuke, obuke za tip zrakoplova i odgovarajućih ispita sa organizacijom koja se ne bavi obukom osoblja za održavanje ali samo ako ova organizacija radi u okviru sustava kvalitete organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova.

2 Podugovaranje sprovođenja osnovne teorijske obuke i ispita ograničeno je na predmete 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 i 10 iz Dodatka I Dijela 66 (*Part-66*).

3 Podugovaranje sprovođenja obuke za tip zrakoplova i ispita ograničeno je na pogonsku grupu i na sustave avionike.

(e) Organizacija ne može da bude odobrena za sprovođenje ispita ako nije odobrena i za sprovođenje odgovarajuće obuke.

(f) Izuzetno od točke (e), organizacija odobrena za pružanje obuke iz osnovnog znanja ili obuke za tip može da bude odobrena za održavanje ispita za tip u slučajevima kada se ne zahtijeva obuka za tip.

147.A.150 Promjene u organizaciji

(a) Organizacija za obuku osoblja za održavanje mora unaprijed obavijestiti BHDCA o svim namjeravanim promjenama koje utječu na njeno odobrenje, kako bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu usklađenost sa ovim dijelom (*Part-147*) i, ako je potrebno, promijeni odobrenje.

- (b) BHDCA može da odredi uvjete pod kojima organizacija za obuku osoblja za održavanje može da posluje u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.
- (c) Propust da BHDCA bude obaviještena o planiranim promjenama može da izazove privremeno ili trajno ukidanje odobrenja, i to od dana uvođenja promjena.

147.A.155 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
  1. da organizacija bude i dalje usklađena sa ovim dijelom (*Part-147*) i odredbama o postupanju po nalazima koje su navedene u 147.B.130;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-147*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukidanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova vraća se BHDCA.

147.A.160 Nalazi

- (a) Nalaz razine 1 podrazumijeva neki od sljedećih nedostataka:
  1. svako ozbiljno nepoštovanje zahtjeva po kojima se odvija postupak ispita, koje bi moglo da izazove poništenje ispita;
  2. BHDCA se sprječava da, i poslije dva pismena zahtjeva, pristupi objektima organizacije tijekom radnog vremena;
  3. nepostojanje odgovornog rukovoditelja;
  4. svako ozbiljno nepoštovanje postupka obuke.
- (b) Nalaz razine 2 podrazumijeva svako nepoštovanje postupka obuke, izuzev iz nalaza razine 1.
- (c) Po prijemu izvješća s nalazima, shodno 147.B.130, imatelj odobrenja organizacije za obuku osoblja za održavanje dužan je da utvrdi plan korektivnih mjera za otklanjanje nedostataka u roku i na način koji dogovori s BHDCA i tako da BHDCA bude zadovoljna utvrđenim i poduzetim korektivnim mjerama.

ODJELJAK C

ODOBRENI TEČAJ OSNOVNE OBUKE

147.A.200 Odobreni tečaj osnovne obuke

- (a) Odobreni tečaj osnove obuke sastoji se od: teorijske obuke, ispita iz osnovnog teorijskog znanja, praktične obuke i ocjene praktičnog znanja.
- (b) Teorijska obuka obuhvata predmete potrebne za sticanje dozvole za održavanje zrakoplova kategorije ili podkategorije, kao što je to predviđeno u Aneksu III (Dio 66).
- (c) Ispit iz osnovnog teorijskog znanja obuhvata reprezentativni presjek materije iz predmeta sadržanih u stavku (b).
- (d) Praktična obuka obuhvata praktičnu uporabu uobičajene opreme/ alata, rastavljanje/ sastavljanje reprezentativnih dijelova zrakoplova i učešće u reprezentativno izabranim zadacima održavanja koji se odnose na odgovarajući kompletни predmet prema Dijelu 66 (*Part-66*).
- (e) Ocjena praktičnog znanja obuhvata praktičnu obuku i utvrđivanje da li je kandidat savladao korištenje opreme i alata i obavljanje radova prema priručnicima za održavanje.

- (f) Trajanje tečaja osnovne obuke mora da bude suglasno Dodatku I ovog dijela (*Part-147*).
- (g) Trajanje tečaja za konverziju između (pod)kategorija određuje se procjenjivanjem programa osnovne obuke i s njim povezanih potreba praktične obuke.

147.A.205 Ispit iz osnovnog teorijskog znanja

Ispit iz osnovnog teorijskog znanja mora da:

- (a) bude usklađen sa standardom koji je određen u Dijelu 66 (*Part-66*);
- (b) bude izведен bez korištenja zabilješki sa obuke;
- (c) obuhvata reprezentativni izbor tema iz određenog predmeta završenog prema Dijelu 66 (*Part-66*).

147.A.210 Ocjena osnovnog praktičnog znanja

- (a) Osnovno praktično znanje provjerava se tijekom tečaja osnovne obuke, po okončanju praktičnog dijela nastave u radionicama i/ili objektima za održavanje, a provjeru sprovode ocjenjivači praktičnog znanja.
- (b) Kandidat treba dobiti prolaznu ocjenu prema mjerilu iz 147.A.200(e).

ODJELJAK D**OBUKA ZA TIP ZRAKOPLOVA ILI ZA ODREĐENE ZADATKE NA ZRAKOPLOVU****147.A.300 Obuka za tip zrakoplova ili za određene zadatke na zrakoplovu**

Organizacija za obuku osoblja za održavanje odobrava se za sprovođenje obuke za tip zrakoplova ili za određene zadatke na zrakoplovu prema Dijelu 66 (*Part-66*) ako je usklađena sa standardom navedenim u 66.A.45.

147.A.305 Ispit za tip zrakoplova i ocjena praktičnog znanja određenih zadataka na zrakoplovu

Organizacija odobrena da sprovodi obuku za tip zrakoplova prema 147.A.300, sprovodi ispit za tip zrakoplova ili ocjenjuje praktično znanje određenih zadataka na zrakoplovu koji su navedeni u Dijelu 66 (*Part-66*), prema standardu iz 66.A.45.

SEKCIJA B**POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE****ODJELJAK A****OPĆE ODREDBE****147.B.05 Oblast primjene**

Ova sekcija utvrđuje upravne zahtjeve po kojima postupa BHDCA.

147.B.10 Nadležni organ

- (a) Opće

BHDCA je odgovorna za izdavanje, praćenje važenja, promjenu, privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova. BHDCA utvrđuje dokumentirane postupke i organizacijsku strukturu.

(b) *Resursi*

BHDCA mora da ima dovoljno odgovarajućeg osoblja za primjenu zahtjeva ovog dijela (*Part-147*).

(c) *Postupci*

BHDCA ustanovljava postupke koji detaljno opisuju način na koji se postiže usklađenost sa ovim dijelom (*Part-147*). Postupci moraju da se redovito prate i mijenjaju kako bi se postigla stalna usklađenost.

(d) *Kvalifikacije i obuka*

Svo osoblje uključeno u davanje odobrenja prema ovom aneksu mora:

1. da ima odgovarajuće kvalifikacije i znanje, iskustvo i obuku, da bi mogli da obavljaju dodijeljene zadatke.
2. da prođe osnovnu i kontinuiranu obuku o Aneksu III (Dio 66) i Aneksu IV (Dio 147), uključujući njihovo značenje i standard.

147.B.20 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostavlja sustav vođenje evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, praćenja važenja, promjene, suspenzije ili stavljanja van snage odobrenja.
- (b) Evidencija, potrebna za pregled rada organizacije za obuku osoblja za održavanje, obuhvata najmanje:
1. zahtjev za odobrenje organizacije,
  2. uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova, sa svim promjenama,
  3. kopiju programa provjere (udit), s datumima planiranih i sprovedenih provjera,
  4. evidenciju o stalnom nadzoru nad radom organizacije, uključujući i evidenciju o svim provjerama (uditima),
  5. kopije relevantne prepiske,
  6. podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama,
  7. bilo koje izvješće drugih nadležnih organa koji se odnose na nadzor rada organizacije,
  8. priručnik organizacije, sa promjenama;
- (c) Evidencija iz stavka (b) čuva se najmanje četiri godine.

147.B.25 Izuzeća

- (a) Nadležni organ može da izuzme neku školu koja je uvrštena u državni obrazovni sustav od:
1. zahtjeva navedenih u 147.A.10;
  2. obveze da imenuje odgovornog rukovoditelja, uz poštovanje ograničenja da država imenuje po funkciji višeg rukovoditelja za upravljanje organizacijom, i da škola ima proračun koji je dovoljan za ostvarivanje standarda iz ovog dijela (*Part-147*);
  3. obveze neovisne provjere (audita) sustava kvalitete, ako neovisna državna školska inspekcija nadzire organizaciju prema učestalosti, koju predviđa ovaj dio (*Part -147*).
- (b) Nadležni organ mora da evidentira i čuva odobrena izuzeća.

**ODJELJAK B
IZDAVANJE ODOBRENJA**

Ovaj odjeljak predviđa uvjete za izdavanje ili promjenu odobrenja organizacije za obuku.

147.B.110 Izдавanje odobrenja

- (a) Nakon prijema zahtjeva, BHDCA će:
  - 1. pregledati priručnik organizacije;
  - 2. provjeravati usklađenost organizacije sa zahtjevima Aneksa IV (Dio 147).
- (b) Svi nalazi se evidentiraju i pismeno dostavljaju podnositelju zahtjeva.
- (c) Svi nalazi moraju da se otklone prema točki 147.B.130 prije odobravanja organizacije.
- (d) U uvjerenje se unosi referentni broj uvjerenja, na način koji odredi BHDCA.

147.B.120 Postupak provjere stalne usklađenosti

- (a) Svaka organizacija će biti u potpunosti provjerena (oditovana) u periodima koji nisu duži od 24 mjeseca, čime se utvrđuje da li organizacija kontinuirano ispunjava uvjete koji su predviđeni ovim Aneksom (Dio 147). Ovo će uključivati praćenje najmanje jednog tečaja obuke i jednog ispita organiziranog od strane organizacije za obuku.
- (b) Nalazi koji su utvrđeni u okviru provjere moraju da se otklone prema 147.B.130.

147.B.125 Uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje

Obrazac uvjerenja o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje dat je u Dodatku II ovog dijela (*Part-147*).

147.B.130 Nalazi

- (a) Ako se nalaz razine 1 ne otkloni u roku od tri dana od prijema pismene obavjesti, BHDCA može, u cijelini ili djelomično, da trajno ili privremeno ukine ili ograniči odobrenje.
- (b) Ako se nalaz razine 2 ne otkloni u roku koji je odredila BHDCA, ona može, u cijelini ili djelomično, da trajno ili privremeno ukine ili ograniči odobrenje.

ODJELJAK C

TRAJNO ILI PRIVREMENO UKIDANJE ILI OGRANIČAVANJE ODOBRENJA

147.B.200 Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje odobrenja

BHDCA:

- (a) privremeno ukine odobrenje kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukine ili ograničava odobrenje, prema 147.B.130.

*Dodatak I***Trajanje tečaja osnovne obuke**

Minimalno trajanje kompletnih tečajeva osnovne obuke bit će:

Osnovni tečaj	Trajanje (u satima)	Odnos teorijske obuke (u %)
A1	800	30 do 35
A2	650	30 do 35
A3	800	30 do 35
A4	800	30 do 35
B1.1	2400	50 do 60
B1.2	2000	50 do 60
B1.3	2400	50 do 60
B1.4	2400	50 do 60
B2	2400	50 do 60
B3	1000	50 do 60

*Dodatak II***Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje Aneksa IV
(Dio 147) – EASA obrazac 11**

<p style="text-align: center;">[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]</p>	
<p style="text-align: center;">UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA OBUKU OSOBLJA ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE TRAINING AND EXAMINATION ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE</p>	
<p style="text-align: center;">REFERENCE: BA.147.(XXXX) REFERENCE: BA.147.(XXXX)</p>	
<p>Na temelju [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dole navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je: Pursuant to the [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:</p>	
<p style="text-align: center;">(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA) (COMPANY NAME AND ADDRESS)</p>	
<p>kao organizacija za obuku osoblja za održavanje, koja je sukladna sa [Pravni osnov], odobrena za sprovođenje obuka i ispita navedenih u priloženoj listi odobrenja i za izdavanje odgovarajućih potvrdi o završenoj obuci polaznicima. as a maintenance training organisation in compliance with [Pravni osnov] approved to provide training and conduct examinations listed in the attached approval schedule and issue related certificates of recognition to students using the above references.</p>	
<p>UVJETI: <u>CONDITIONS:</u></p>	
<p>1. Ovo uvjerenje je ograničeno opsegom rada navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za obuku osoblja za održavanje, prema Sekciji A, Aneksa IV (Dio-147); i <i>This approval is limited to that specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation exposition, as referred to in Section A of Annex IV (Part-147); and</i></p>	
<p>2. Ovo uvjerenje zahtijeva sukladnost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za obuku osoblja za održavanje; <i>This approval requires compliance with the procedures specified in the approved maintenance training organisation exposition;</i></p>	
<p>3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za obuku osoblja za održavanje sukladna sa [Pravni osnov], i o odobravanju organizacija i osoblja koji se bave ovim poslovima; i <i>This approval is valid whilst the approved maintenance training organisation remains in compliance with [Pravni osnov]; and</i></p>	
<p>4. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će vrijediti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, zamjenjeno, privremeno ili trajno ukinuto. <i>Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.</i></p>	
<p>Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX. Date of original issue: XX.XX.XXXX.</p>	
<p>Datum revizije: XX.XX.XXXX. Date of this revision: XX.XX.XXXX.</p>	
<p>Broj revizije: XX Revision No: XX</p>	
<p>Potpis ovlaštene osobe: Signed: _____</p>	
<p>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH For the competent authority</p>	
<p>Broj protokola: Ref. No. EASA Form 11</p>	

OPSEG RADA ORGANIZACIJE ZA OBUKU OSOBLJA ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE TRAINING AND EXAMINATION APPROVAL SCHEDULE			
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.147.(XXXX)		
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)		
KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION	
OSNOVNA (*) BASIC	B1 (*)	TB1.1 (*) TURBINSKI AVIONI (*) TURBINE AEROPLANES	
		TB1.2 (*) AVIONI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON AEROPLANES	
		TB1.3 (*) HELIKOPTERI SA TURBINSKIM MOTORIMA (*) TURBINE HELICOPTERS	
		TB1.4 (*) HELIKOPTERI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON HELICOPTERS	
	B2 (*)	TB2 (*) AVIONIKA (*) AVIONICS	
		TB3 (*) NEPRESURIZOVANI KLIPNI AVIONI DO 2000 kg MTOM (*) PISTON-ENGINE NON-PRESSURISED AEROPLANES 2000 kg MTOM AND BELOW	
		A (*)	TA1.1 (*) AVIONI SA TURBINSKIM MOTORIMA (*) TURBINE AEROPLANES
			TA1.2 (*) AVIONI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON AEROPLANES
	OBUCE ZA TIP / ZADATKE (*) TYPE / TASKS		TA1.3 (*) HELIKOPTERI SA TURBINSKIM MOTORIMA (*) TURBINE HELICOPTERS
			TA1.4 (*) HELIKOPTERI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON HELICOPTERS
		C (*) T4 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)	
		B1 (*) T2 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)	
	B2 (*) T2 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)		
	A (*) T3 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)		

Ovaj opseg rada organizacije ograničen je na one obuke i ispite koji su navedeni u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za obuku osoblja za održavanje.
This approval schedule is limited to those trainings and examinations specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation exposition.

Referentna oznaka Priručnika organizacije za obuku osoblja za održavanje:
Maintenance Training Organisation Exposition reference:

Datum prvog izdavanja:
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Datum posljednje odobrane revizije:
Date of last revision approved: XX.XX.XXXX.

Broj revizije:
Revision No.: XX

Broj protokola:
Ref. No.:

Potpis ovlaštene osobe:
Signed: _____

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Dodatak III
Sadržaj uvjerenja iz Aneksa IV (Dio 147) – EASA obrasci 148 i 149

1. Osnovna obuka/ispit

Sadržaj uvjerenja o osnovnoj obuci po Dijelu 147, dat u tekstu ispod, koristit će se kao priznanje završetka osnovne obuke, osnovnog ispita ili i osnovne obuke i ispita.

Uvjerenje o obuci će jasno identificirati svaki položeni modul tako što će staviti datum polaganja zajedno sa verzijom Dodatka I Aneksu III (Dio 66).

<p style="text-align: center;">UVJERENJE CERTIFICATE OF RECOGNITION</p> <p style="text-align: center;">Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX].[YYYY]</p> <p>Ovo uvjerenje se izdaje: This certificate is issued to:</p> <p style="text-align: center;">[IME/NAME]</p> <p style="text-align: center;">[DATUM I MJESTO ROĐENJA/DATE AND PLACE OF BIRTH]</p> <p>Od strane: By:</p> <p style="text-align: center;">Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX]</p> <p>organizacionja za obuku odobrena je da pruža obuku i sprovodi ispite u okviru svog opsega rada i sukladno [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja]. a maintenance training organisation approved to provide training and conduct examinations within its approval schedule and in accordance with [Legal Basis for issue Certificate].</p> <p>Ovo uvjerenje potvrđuje da je gore imenovani ili uspješno položio odobreni tečaj osnovne obuke (*) ili osnovni ispit (*) naveden niže, sukladno [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] koji je na snazi. This certificate confirms that the above named person either successfully passed the approved basic training course (*) or the basic examination (*) stated below in compliance with [Legal Basis for Issue Certificate] for the time being in force.</p> <p style="text-align: center;">[TEČAJ OSNOVNE OBUCE(*)/BASIC TRAINING COURSE] I/III [OSNOVNI ISPIT(*)/BASIC EXAMINATION] [LISTA DIO 66 MODULA/DATUMI KADA SU ISPITI POLOŽENI/ LIST OF PART-66 MODULES/DATE OF EXAMINATION PASSED]</p> <p>Datum: XX.XX.XXXX. Date:</p> <p>Potpis ovlaštene osobe: Signed:</p> <p>.....</p> <p>U ime: [NAZIV KOMPANIJE / COMPANY NAME] For:</p> <p><small>(*) obrisati po potrebi / delete as appropriate EASA obrazac 146 Izdanje 1</small></p>
---

2. Obuka/ispit za tip

Sadržaj obrazca uvjerenja o osnovnoj obuci po Dijelu 147, dat niže, koristit će se kao priznanje teorijskih elemenata, praktičnih elemenata, ili i teorijskih elemenata i praktičnih elemenata.

Uvjerenje o obuci će identificirati kombinaciju zmaj/motor za koju je sprovedena obuka. Odgovarajuće reference će se brisati i u dijelu za tečaj tipa navesti će se da li su pokriveni samo teorijski ili samo praktični elementi ili su pokriveni i jedni i drugi.

Uvjerenje o obuci će jasno identificirati da li je bio u pitanju kompletan tečaj ili djelomični tečaj (npr. zmaj ili pogonska grupa ili avionika/elektronski tečaj) ili je bio diferencijalni tečaj zasnovan na prethodnom iskustvu kandidata, na primjer A340 (CFM) kurs za A320 mehaničare. Ukoliko se ne radi o kompletном tečaju, uvjerenje će jasno identificirati da li su povezane oblasti (*interface areas*) bile pokrivene ili ne.

UVJERENJE CERTIFICATE OF RECOGNITION	
Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX].[YYYY]	
Ovo uvjerenje se izdaje: <i>This certificate is issued to:</i>	
[IME/NAME]	
[DATUM I MJESTO ROĐENJA/DATE AND PLACE OF BIRTH]	
Od strane: By:	Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX]
organizacija za obuku odobrena je da pruža obuku i sprovodi ispite u okviru svog opsega rada i sukladno [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja]. <i>a maintenance training organisation approved to provide training and conduct examinations within its approval schedule and in accordance with [Legal Basis for issue Certificate].</i>	
Ovo uvjerenje potvrđuje da je gore imenovani ili uspješno položio teorijske (*) ili praktične elemente (*) odobrene obuke za tip navedene niže, kao i odgovarajuće ispite, sukladno [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] koji je na snazi. <i>This certificate confirms that the above named person either successfully passed the theoretical (*) and/or practical elements(*) of the approved type training course stated below and related examinations in compliance with [Legal Basis for issue Certificate] for the time being in force.</i>	
[TEČAJ OBUKE ZA TIP ZRAKOPLOVA (*)/AIRCRAFT TYPE TRAINING COURSE] [DATUMI POČETKA I ZAVRŠETKA/START and END DATES]	
[NAVESTI TEORIJSKE ILI PRAKTIČNE ELEMENTE/SPECIFY THEORETICAL ELEMENTS OR PRACTICAL ELEMENTS] /III / and/or	
[ISPIT ZA TIP ZRAKOPLOVA (*)/AIRCRAFT TYPE EXAMINATION] [DATUM ZAVRŠETKA/END DATE]	
Datum: XX.XX.XXXX. Date:	
Potpis ovlaštene osobe: Signed:	
U ime: [NAZIV KOMPANIJE / COMPANY NAME] For:	
(*) obrisati po potrebi / delete as appropriate EASA obrazac 149 izdanje 1	